

GOVERNMENT OF INDIA
DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY
CENTRAL ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

CALL No.

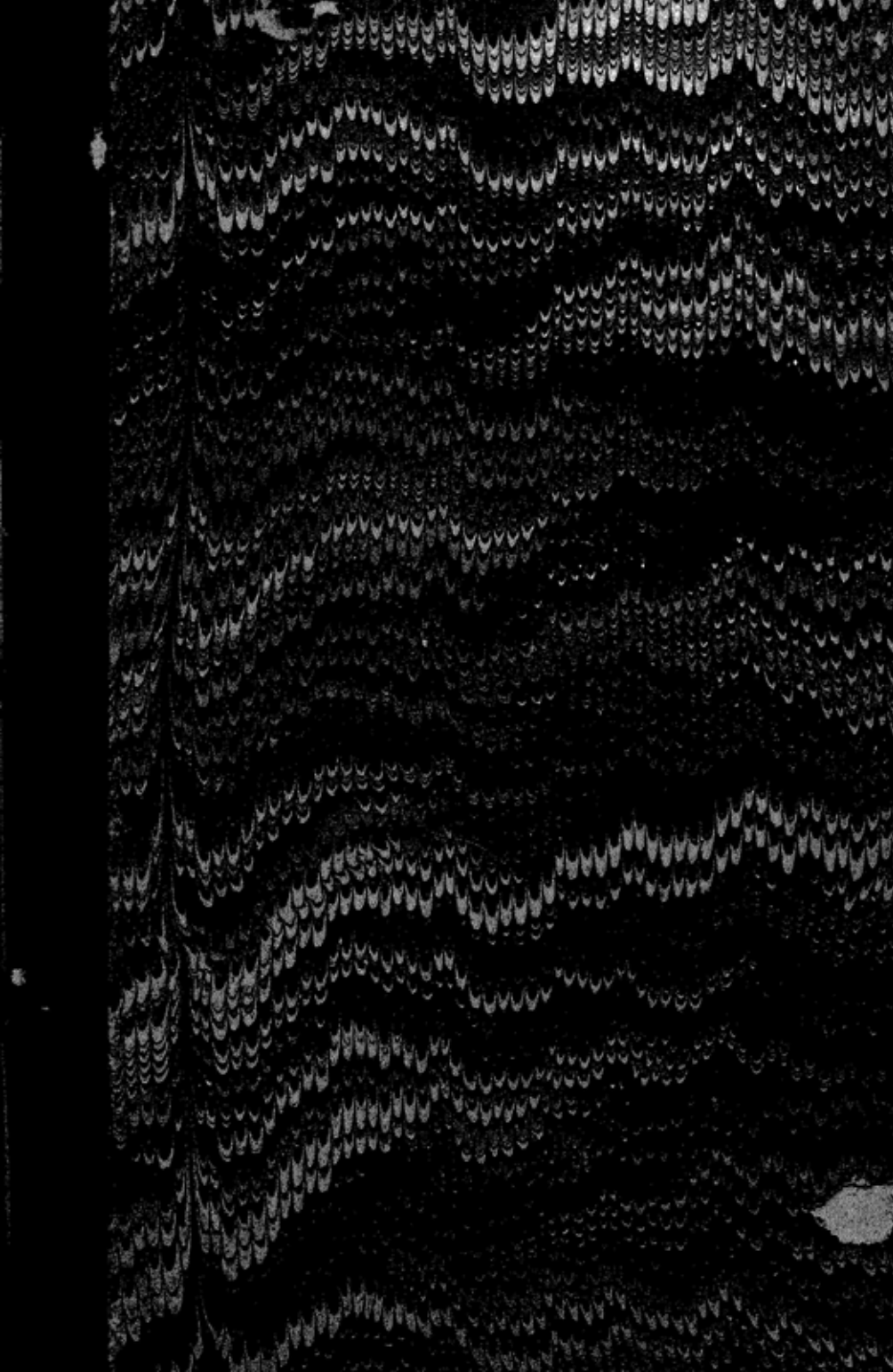
BPa3/Pot/Har

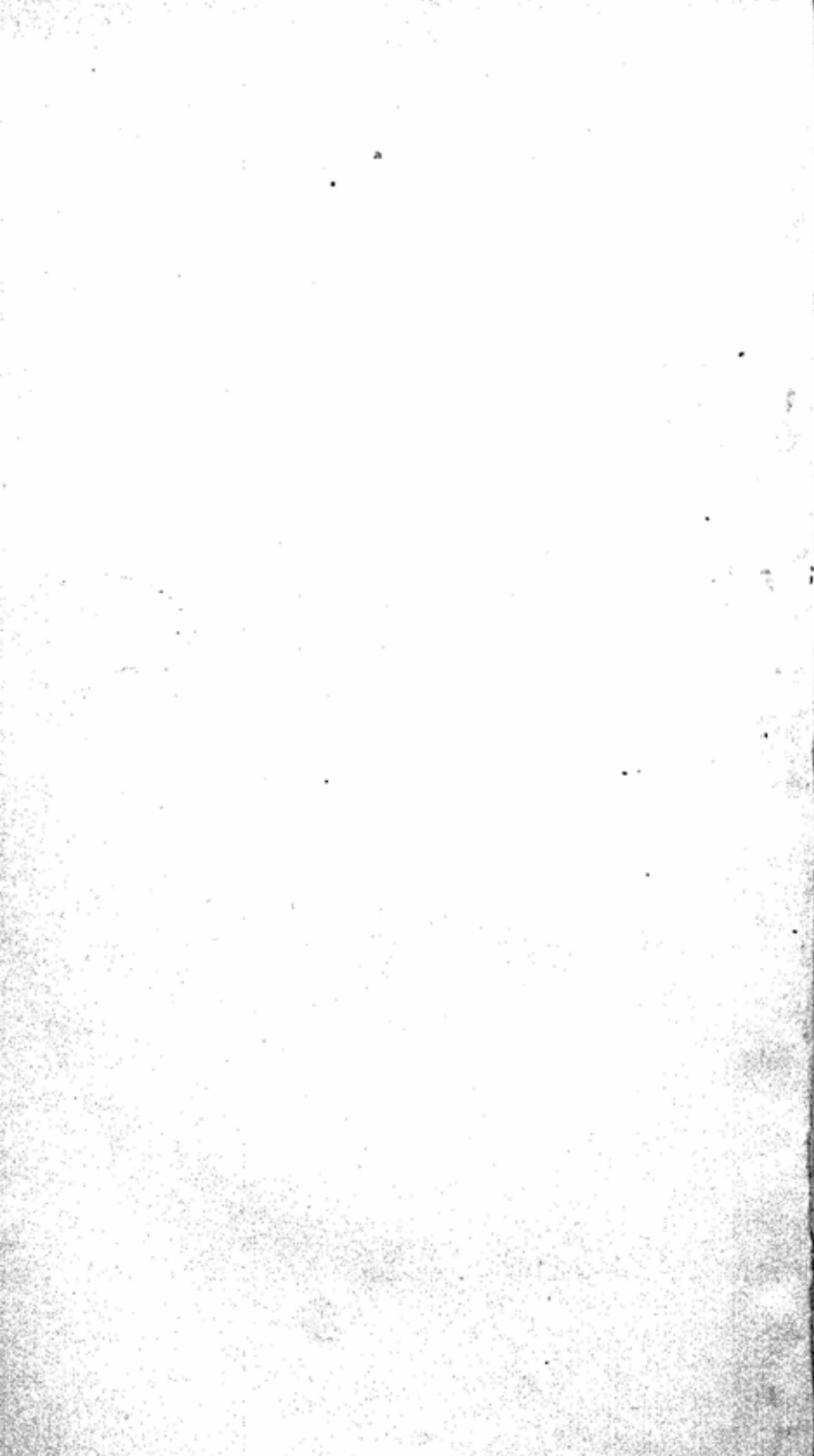
ACC. No.

9191

D.G.A. 79.

GIPN—S4—2D. G. Arch. N. D./57—25-9-58—1,00,000

Pali Text Society

DHAMMAPĀLA'S

PARAMATTHA-DĪPANĪ

PART III

BEING THE COMMENTARY

ON THE

PETA-VATTHU

3191

EDITED BY

PROF. E. HARDY, PH.D., D.D.

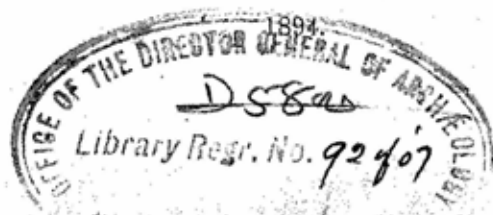
BPa3
Pet/Hay

LONDON

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY BY HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER E.C.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. 9191

Date..... 1. 8. 57

Call No. BPa3

Pet / Mar

PREFACE.

For this edition of Dhammapāla's Commentary on the *Petavatthu* I have made use of the following MSS.:—

S₁: palm-leaf MS. of the India Office Library (*see Journal of the P. T. S.* 1882 pp. 79 sq.).

S₂: palm-leaf MS. of the British Museum, purchased in 1890 (*Cat. No.* 4137).

Both MSS. are written in Sinhalese characters.

B.: palm-leaf MS. of the Bibliothèque Nationale, marked on the cover *Petavatthu-āṭhakathā* P. n. 37 — *Pali* 130 (Grimblot), and written in Burmese characters.

Besides these, for the *Petavatthu* alone, without the Commentary in which it is embodied, I could use three more MSS. none of which had been consulted by the late Professor Minayeff in his edition of the P. V., viz.

M.: palm-leaf MS. of the India Office Library, Mandalay Collection;

C.: palm-leaf MS. of the Bibliothèque Nationale, *Pali* 123 III (Bigandet);

D.: a second palm-leaf MS. of the Bibliothèque Nationale, marked *Petavatthupālito* P. n. 36 — *Pali* 130 (Grimblot).

All the lastnamed MSS. are written in Burmese characters.¹

Of these, M. is a very correct copy, and, in most places, exhibits better readings than any other MS. at my disposal. C. and D. side more with B. than with M., but they are

¹ In order to distinguish the MSS. of this sort from those which contain the text of the P. V. enclosed in Dhammapāla's Commentary on it, I have employed a semicolon wherever readings from both kinds of MSS. are given in the Notes (except in a few cases where confusion might arise).

all derived from one and the same source. This may be proved by their having in common many readings which stand in apparent contradistinction to the Sinhalese MSS.; e. g. I, 1, 1 (p. 6) *etto*; I, 1, 3 (p. 7) *gamati*; I, 4, 2 (p. 17) *te c'eva*; I, 6, 8 (p. 34) *sac' etam pakatam*; I, 8, 1 (p. 39) *gattasattam*; I, 11, 8 (p. 59) *ruccādimhase*; I, 11, 11 (p. 59) *ittaram*; II, 1, 5 (p. 69) *mamedam*; II, 1, 13 (p. 72) *adakkhi*; II, 1, 18 (p. 72) *c'ākūse*; II, 1, 20 (p. 72) *appaṭi-gandhikā*; II, 2, 2 (p. 79; cp. *also* II, 7, 9 on p. 101) *pittivisayam*; II, 3, 21 (p. 85) *parivārenti*; II, 4, 2 (p. 90) *Nandisena*; II, 6, 2 (p. 94) *vuṭṭhāsi*; II, 6, 15 (p. 97) *arahanto*; II, 7, 12 (p. 101) *attakammaphalupago*; II, 8, 1 (p. 106) *tvam*; II, 8, 5 (p. 108) *hetu vaco*; II, 8, 9, 11 (p. 108) *datvā*; II, 9, 7 (p. 115) *cintaye*; II, 9, 15 (p. 118) *nivesanam*; II, 11, 1 (p. 145) *upasaṅkamma*; II, 12, 8 (p. 156) *sajjā*; II, 13, 1 (p. 162) *akrubbatha*; III, 1, 6 (p. 172) *sāhundavāsino*; III, 1, 13 (p. 172) *kappaka*; III, 1, 16 (p. 173) *Vejayante*; III, 3, 2 (p. 187) *uttattarūpo*; III, 4, 1 (p. 192) *ayaṇ ca*; III, 4, 3 (p. 193) *sabbakulassa*; III, 9, 4 (p. 210) *ukkacca*; and IV, 1 (p. 218 sqq.) *almost in each of its eighty-eight strophes*.

Further, there are omitted in the Burmese MSS. certain words which occur in the two Sinhalese MSS.; e. g. I, 3, 3 (p. 15) *pisunā after musā*; I, 5, 7 (p. 23) *v' before udakam*; I, 9, 1 (p. 44) *ca before sabbadā*; II, 8, 6 (p. 108) *pana*; II, 9, 51 (p. 133) *janā before tisahassā sūdā*, in place of which they have *tisahassā sūdā*; II, 10 (p. 143) *nāma after Uttaro*; II, 13, 4 (p. 163) *kassa*. And too they insert here and there some words which are missing in *S₁* and *S₂*; e. g. I, 9, 3 (p. 45) *ca after akkosati*; II, 8, 2 (p. 106) *ahu*; II, 8, 4 (p. 107) *taṃ before upakkhatam*; II, 12, 3 (p. 155) *ca after hamsa.*^o, which, likely, has been left out erroneously by *S₁*. *S₂*; II, 12, 15 (p. 158) *n'etam after channam*; III, 1, 19 *rammam*.

Moreover, we find in M. C. D.; B. some striking errors; e. g. I, 7, 8 (p. 37) *pubbalohitako for pūti.*^o; II, 3, 28 (p. 85) *sapattim for sapatim*; II, 9 10, (p. 117) *appasayho for suppasayho*; II, 9, 38 (p. 126) *suda for sūdā*; III, 1, 17

(p. 173) *goyakatthate for goyasaññhite*; III, 1, 18 *aṅgato aṅgūṇ for aṅkato aṅkaṃ*; III, 2, 24 (p. 183) *karaṇaṃ for karakaṃ*.

Hence it may be safely concluded, that there existed one archetype from which all our Burmese MSS. proceeded, and, since B. contains both text and Commentary, this archetype seems to have existed when our Commentary was written. Nevertheless, I do not like to draw this latter conclusion, because S_1 and S_2 often give two readings for the same word which recurs as well in the text as in the Commentary, one differing from the reading of the Burmese MSS., and one agreeing with them, and so also B. often goes with S_1 or S_2 in the Commentary, whereas the text has the same reading as M. C. D., and *vice versa*. Therefore, it would not be proper to establish, for the Sinhalese MSS., a lineage different from that of the Burmese ones.* Of course, it may be a matter of dispute, whether a Sinhalese MS. was the common ancestor of our extant MSS., or a Burmese one, as the reasons *Pro* and *Contra* balance each other in such a way as to preclude any absolute decision.

Regarding Dhammapāla's Commentary, published here

* E. g. III, 2, 4 (p. 180) all MSS. have *catukunḍiko bhavitvāna*, although this spoils the metre, but we observe that also in the Commentary, where the whole Pāda is repeated, the MSS. are consonant in having the same reading. In other places, we are unable to decide, whether the text, in its modern form, agrees with that which Dhammapāla had before himself, or not; e. g. III, 2, 30 (p. 183) *bhaddan te* which all MSS. are in favour of, might, easily, be substituted by *bhante*, still we cannot control it, because the Commentator has left it unnoticed. There are again instances, where both sets of MSS. have divergent readings as well in the text as in the commentary, though the divergency be, possibly, but a casual one; e. g. II, 12, 9 the elision of 'a' in *sampattāya* before *aḍḍharattāya* is omitted in S_1 and S_2 , yet the effect is the same as in B. where 'a' is elided, since we are bound to perform the elision while we are reciting the Pāda.

for the first time, it has already been observed by Professors T. W. Rhys Davids and J. Estlin Carpenter in the Preface to their edition of the *Sumaṅgala-Vilāsinī* (p. VII), that, on the whole, the commentaries are less carefully preserved than the Piṭaka-texts upon which they are based. But compared to such works as for instance the *Sumaṅgala-Vilāsinī* or the *Manoratha-Pūraṇī*, our Commentary has suffered much more by the neglect of later generations. So I could procure but three MSS., and these so much abundant in errors of every kind, that, if I were permitted to put all their readings in the footnotes, the latter would have far surpassed the text in size. Clerical blunders, inherent, as it were, in all our Pāli MSS., stand side by side with others which plainly betray the absence of mind in the copyists. In places, they give a quite unintelligible reading, whereas the correct one could have easily been found by a little consideration. Sometimes, the copy before them may have led them astray. But, since all three MSS. supplement each other, I hope to have succeeded in making out the true meaning, if not the very words of the original, by carefully collating them. And I must not leave unnoticed, that the Burmese MS. (B.) furnished me a larger number of reliable readings than the two Sinhalese MSS. together.* Between the latter, however, there does not exist such an affinity as to justify their real equalisation. On the contrary, S₁ and S₂ represent two different lines of textual tradition, and, on that account, they, too, set right each other in many instances.

Without mentioning again and again the well known

* I, expressly, refer the reader to the list of *Corrections and Additions* where he will meet with some readings which I apprehended but afterwards to be better than those chosen by me, because, in the beginning, I did not appreciate the Burmese MSS. as they deserved; and, for this reason, a list of Corrections and Additions has become necessary, owing also to the circumstance of my not having had any auxiliary eyes to read the proofs with me.

peculiarities of the spelling in our Burmese MSS., I think it at least to be fit to draw attention to a point not always duly considered. Every Burmese MS., by the very form of its written characters, proves a good preservative against the mistakes an editor is liable to make, if he *exclusively* relies upon Sinhalese MSS. E. g. tantake *for* nantake (Petav. III, 2, 15 of the published text), puthusantesu *for* puthusattesu (l. c. III, 7, 3), tiramkatvā *for* niramkatvā (l. c. III, 9, 6), tiyassa *for* niyassa (l. c. IV, 1, 13), santo *for* yan no (l. c. IV, 6, 5) are, of course, due to the likeness of t and n, y and s in the Sinhalese writing. But an equal deficiency holds good also with the Burmese MSS., wherever they happen to be our only source of information. So, in one instance (p. 7 sq.), where the Burmese MS. has been my only guide, I freely accuse myself of a similar mistake. On p. 8 I wrote javam instead of evam. Initial e and j are often very much alike, specially if they are written carelessly, and also the meaning seemed to be in favour of javam. Since, however, exactly the same sentence recurs on p. 120, and here all MSS. have evam, I substitute now on p. 8 evam for javam.

I postpone the other introductory remarks which I first intended to make on Dhammapāla's Commentary to the Petavattu both from a comparative point of view and as considered by itself, until I shall have finished my edition of the Commentary on the Vimānavattu, closely connected with the former in subject and style. I would only express a doubt as to the identity of Dhammapāla with the Dharmapāla, who lived at the monastery of Nālanda and was a teacher of the teacher of Hiuen-tsang. I hope, ere long, to be able to explain my reasons for this elsewhere.

I cannot finish without having expressed my obligations to Mr. Ch. H. Tawney, Chief Librarian of the India Office, as well as to the administrations of the Bibliothèque Nationale and the British Museum. My special thanks are due to Mr. Lardy, Ministre de Suisse at Paris, on whose request at the French Foreign Office the Biblio-

→ VIII ←

thèque Nationale has, with the utmost kindness, allowed me to use two Burmese MSS. (B. and D.) in our University Library. Last not least, I beg to tender my warmest acknowledgments to Professor Rhys Davids, on whose suggestion I have undertaken this work.

Freiburg, Switzerland.
October 1896.¹

THE EDITOR.

¹ The authors' MS.-copy of the texts intended for publication by the Pali Text Society in 1894 having been burnt, (together with the type as set up), during a fire at the printers' works, this volume, actually printed in 1896, is published as part of the issues of the Society for 1894.

CONTENTS.

	Page
Preface	I
Introduction	1
I. 1. Kettūpamāpetavatthuvanna	3
2. Sukara vanna	9
3. Pūtimukha vanna	12
4. Piṭṭhadhitalika vanna	16
5. Tirokudda vanna	19
6. Pañcaputtakhādaka vanna	31
7. Sattaputtakhādaka vanna	36
8. Goṇa vanna	38
9. Mahāpesakāra vanna	42
10. Khalātiya vanna	46
11. Nāga vanna	53
12. Uraga vanna	61
II. 1. Samsāramocaka vanna	67
2. Sāriputtattherassa mātu vanna	78
3. Mattā vanna	82
4. Nandā vanna	89
5. Maṭṭakundali vanna	92
6. Kaṇha vanna	93
7. Dhanapāla vanna	99
8. Oḷaseṭṭhi vanna	105
9. Ahkura vanna	111
10. Uttaramātu ! vanna	140
11. Sutta vanna	144
12. Kaṇṇamunda vanna	150
13. Ubbari vanna	160
III. 1. Abhiññamāna vanna	168
2. Sānuvāsi vanna	177
3. Rathakāra vanna	186
4. Bhūsa vanna	191
5. Kumāra vanna	194
6. Serini vanna	201
7. Migaludda vanna	204
8. Dutiyaludda vanna	207
9. Kāṭavinicchayika vanna	209
10. Dhātuvivanna vanna	212

	Page
IV. 1. Ambasakkhara	215
2. Serissaka	244
3. Nandaka	244
4. Revati	257
5. Uccu	257
6. Kumāra	261
7. Rājaputta	263
8. Gūthakhādaka	266
9. Gūthakhādaka	269
10. Gaṇa	269
11. Pāṭaliputta	271
12. Amba	273
13. Akkharukkha	277
14. Bhogasamphara	278
15. Setṭhiputta	279
16. Setṭhikūṭasahassa	282
Conclusion	286
Indices	288
I. Proper Names	288
II. Words	292
III. Quotations, Works named, References	295
Synoptical Table on the Petavatthu	296
Corrections and Additions	302

PARAMATTHADĪPAṆĪ

ON THE
PETAVATTHU.

Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammāsam-
buddhassa.

Mahākārunikam ¹ nātham ñeyyasāgarapāragam vande nipunagambhīram vicitrānayaḍesaṇam.	1
Vijjācaraṇasampannam yena nīyanti lokato vande tam uttamam ² dhammam sammāsam-buddhapūjitam.	2
Sīlādiguṇasampanno tīhito maggaphalesu yo vande ariyasāṅghan tam puññakhettaṇ anuttaram.	3
Vandanā ³ janitam puññam itī yam ratanattaye hatantarāyo sabbattha hutvāhan tassa tejaṣā	4
Peteḥi ca kaṭam ⁴ kammam yam yam purimajāṭṭsu petabhāvāvahan tam tam satteḥi ⁵ phalabhedato	5
Pakāsayanti buddhāṇam ḍesaṇā yā viṣesato samvegajanaṇi kammaphalaṇ paṇcakkhakarini ⁶	6
Petavatthū ti ⁷ nāmena supariññātavatthukā yam Khuddakanikāyasmim saṅgāyimsu mahesayo	7
Tassa ⁸ sammāvalambitvā ⁹ porāṇatthakathānayaṇ tattha tattha nidāṇāni vibhāvento viṣesato	8
Suvisuddham asaṅkinnam nipunatthavinicchayaṇ mahāvihāravāsīṇam samayaṇ avilomaṇ	9
Yathā balaṇ karissāmi atthasamvaṇṇaṇam ¹⁰ subhām sakkaccaṇ bhāṣato tam me nissāmayatha sādḥavo ti.	10

¹ *karunikam, B. S₂. ² anuttaram, S₁, S₂.

³ vandanam, S₁. ⁴ teḥi teḥi kaṭam, B; S₂ omits ca.

⁵ tam (*only once*) teḥi, S₁, S₂; tam satteḥi, B.

⁶ *karaṇam, B; *karinam, S₂. ⁷ *vatthum ti, B.

⁸ tassa, B. ⁹ kammāya.^o S₁; samāva.^o B.

¹⁰ *vaṇṇam tam, S₁.

Tattha Petavatthū ti Setthiputtadikassa tassa tassa
sattassa¹ petabhāva hetubhūtakammaṃ tassa pana pakāsa-
vasena pavatto Khetṭūpama arahanto ti ādiko pariyat-
tidhammo idha² Petavatthū ti³ adhippeto. Tayidaṃ⁴ Pe-
tavatthum kena bhāsitaṃ kattha bhāsitaṃ kadā bhāsitaṃ
kasmā bhāsitaṃ ti vuccate. Idam hi Petavatthum du-
vidhena pavattaṃ atthuppattivasena ca⁵ pucchāvissajjana-
vasena ca. Tattha yaṃ atthuppattivasena pavattaṃ taṃ
Bhagavatā tāva⁶ bhāsitaṃ. Itaraṃ Naradattherādihi puc-
chitaṃ tehi tehi⁷ petehi bhāsitaṃ. Satthā pana yasmā
Nāradattherādihi tasmim pucchāvissajjane āropite taṃ taṃ
atthuppattiṃ katvā sampattapariśāya dhammaṃ desesi.
Tasmā sabbapetavatthum Sattharā bhāsitaṃ eva nāma jā-
taṃ. Pavattitapavaradhammacakke⁸ hi Satthari tattha tattha
Rājagahādisu viharante yebhuyyena tāya tāya⁹ atthuppa-
ttiya pucchāvissajjanavasena sattānaṃ¹⁰ kammaphalapaccak-
khakaraṇāya taṃ taṃ petavatthudesanaṃ¹¹ ārūhaṃ ti. Ayam
tāv' ettha kena bhāsitaṃ ti ādinaṃ padānaṃ sādharanato vis-
sajjana. Asādharanato pana tassa tassa vatthussa atthavanna-
nāya eva āgamissati. Taṃ pan' etaṃ Petavatthum Vinaya-
piṭakaṃ Suttapiṭakaṃ Abhidhammapiṭakaṃ ti tisu piṭakesu
Suttantapiṭakapariyāpannaṃ, Dīghanikāyo Majjhimanikāyo
Samyuttanikāyo Aṅguttaranikāyo Khuddakanikāyo ti pañ-
casu nikāyesu Khuddakanikāyapariyāpannaṃ, suttāni geyyaṃ
veyyākaraṇaṃ gāthā udānaṃ itivuttakaṃ jātaṃ abbhuta-
dhammaṃ vedallaṃ ti navasu sāsanaṅgesu¹² gāthasaṅgaham.

Dvāsitiṃ buddhato ganhi¹³ dvesahassāni bhikkhuto
caturāsitisahassāni ye 'me dhammā pavattino ti
evaṃ dhammabhandagārikaṇa paṭiññātesu caturāsitiya
dhammakkhandhasahassesu katipayadhammakkhandhasaṅ-
gaham. Bhānavārato catubhānavāramattaṃ, vaggato Ura-
gavaggo Ubbarivaggo Oūlavaggo Mahāvaggo ti catuvagga-
saṅgaham. Tesu paṭhamavagge dvādasā vatthūni, dutiya-

¹ om. S. ² om. B. ³ om. B. ⁴ tass' idam, B.
⁵ om. B. ⁶ om. B. ⁷ om. B. ⁸ pavattavara°, B.
⁹ om. S. ¹⁰ pavattānaṃ, S. ¹¹ °desanāya, B.
¹² nava aṅgesu, B. ¹³ ganhim, S.

vagge terasa vatthūni, tatiyavagge dasa vatthūni, catuttha-
vagge soḷasa vatthūni ti vatthuto ekapaññāsavatthupaṭi-
manditaṃ¹. Tattha² vaggesu Uragavaggo ādi, vatthūsu
Khettūpamāpetavatthuādi, tassāpi khettūpamā arahanto
ti ayam gāthā ādi. Tam pan' etaṃ³ vatthum⁴:

I, 1.

Bhagavā Rājagahe viharanto Velurane Kalandakanivāpe
aññataram setthiputtapetaṃ ārabha kāthesi. Rājagahe
kira aññataro aḍḍho mahaddhano mahābhogo pahūtavittū-
pakaraṇo anekakoṭṭidhanasannicayo setthi ahosi. Tassa
mahāddhanasampannatāya Mahāddhanasetthi tv' eva samañña
ahosi. Ath' assa eko 'va⁵ putto ahosi piyo manāpo. Tas-
sīm viññūtaṃ patte mātāpitāro evaṃ cintesum 'amhākaṃ
puttassa divase divase sahaṣṣaṃ sahaṣṣaṃ paribbayaṃ
karontassa vassasatena⁶ pi ayam dhanasannicayo parikkhayaṃ
na⁷ gamissati' ti. 'Imassa⁷ sippuggaṇaṇaparissamena aki-
lanta kāyācitto yathā sukhaṃ bhoge paribhuñjātū' ti sippaṃ
na sikkhāpesum vāyapattassa⁸ pana kula rūpayobbanavilā-
sasampannaṃ kāmābhimukhaṃ dhammasaññāvimukhaṃ
kaññaṃ ānesum⁹. So tāya saddhīm abhiramanto dhamme
cittamattaṃ pi anuppādetvā samanabrāhmaṇagurujanesu
anādaro¹⁰ hutvā dhuttajanapariyuto rajjamaṇo pañcākāma-
guṇe rato giddho mohena andho hutvā kālaṃ vitināmetvā
mātāpitūsu kālakatesu nāṭakagāyakaḍḍimaṃ¹¹ yathicchitaṃ
dento dhaṇaṃ vināsetvā na cirass' eva parijuññāpatta¹²
hutvā imaṃ gahe tvā jivitaṃ kappento puna imaṃ pi ala-
bhivā inayikehi¹³ codiyamāno tesaṃ attano khetta vatthu-
gharāḍmi datvā kapālahattho bhikkhaṃ caritvā paribhuñ-
janto tassīm yeva nagare anāthasālayaṃ vasati.

Atha naṃ ekadivasaṃ corā samāgatā evaṃ āhamsu:
'Amho purisa kim tvaṃ imaṃ ininā dujjivitaṃ? Taruno tvaṃ

¹ S₁ adds ti. ² tassa, B. ³ pana n' etaṃ, S₁.

⁴ om. B. ⁵ om. B. ⁶ nāgamissati, B. and omits ti.

⁷ kim imassa, B. ⁸ vāyapatte, B. ⁹ ānesum, S₁.

¹⁰ agāravo, B.

¹¹ nāṭa [at the margin nāṭa-] kiyādinam, S₁; nāṭakayinā-
dinam, S₂; nāṭakagāyanādinam, B.

¹² parijumma.^o, S₁. ¹³ inayādhikehi, B.

asi thāmajavabalasampanno. Kasmā hatthapādavikalo viya acchasi? Ehi amhehi saha corikāya paresam santakam gahetvā sukhena jīvitam kappehī¹ ti. So ‘nāham corikam kātum jānāmi’ ti āha. Corā ‘mayam tam sikkhāpema kevalam tvam ambhākam vacanam karohī’ ti āhamsu. So sādhu ti sampaticchitvā tehi saddhim agamāsi. Atha te corā tassa hatthe mahantam muggaram datvā sandhim chinditvā gharam pavisantā tam sandhimukhe thapetvā² ‘sace idha añño koci āgacchati tam iminā muggareṇa paharitvā ekappahāren’ eva mārehi³ ti vadimsu. So andhabālo hitāhitam aṇanto paresam āgamanam⁴ eva olokento tattha atthāsi. Corā pana gharam pavisitvā⁵ gayhūpagam gahetvā gharamanussehi nātamattā⁶ va ito o’ ito ca palāyimsu. Gharamanussā utthahitvā sīgham sīgham dhāvanta ito o’ ito ca olokento tam purisam sandhidvāre thitam disvā ‘ha re dutthacorā’ ti gahetvā hatthapāde muggarādīhi uppothetva rañño dassetum ‘ayam deva coro sandhimukhe gahito’ ti. Rājā ‘imassa sisam chindāpehi’ ti nagaraguttikam anāpesi⁷. Sādhu deva ti nagaraguttiko tam gahetvā pacchābāhum gāḥabandhanam bandhāpetvā rattavaṇṇaviralamālāya⁸ bandhakantam iṭṭhakacūṇṇamakkhitam sisam vajjhapaḥaṭṭheridesitamaggam rathikāya rathikam sīghātakena sīghātakam⁹ vicaritvā¹⁰ kasāhi tālayanto¹¹ āghātanābhimukham neti. Ayam imasmim nagare vilumpamānakacoro gahito ti kolāhalam ahosi.

Tena ca samayena tasmim nagare Sulasā nāma nagara-sobhinī pāsāde thitā vāṭapānantarena olokenti tam tathā nyamānam disvā pubbe tena kataparicayā ‘ayam puriso imasmim yeva nagare mahatiṃ sampattiṃ anubhavitvā idāni evarūpaṃ anattam anayavyasanam patto’ ti tassa kāruṇṇīyatam uppādetvā cattāro modake paṇīyaṃ ca pesesi nagaraguttikassa ca ārocāpesi¹² ‘tāva ayyo āgametu yā-

¹ B. adds āhamsu. ² B. adds aggam, but omits eva.

³ B. adds sandam gahetvā. ⁴ om. B.

⁵ anāpesi, S., B.

⁶ viramālāya, S.; rattakanaviramālā, B.

⁷ sisam ghātakena sisam ghātakam, S.

⁸ om. S., S.; ⁹ tālayento, B. ¹⁰ ārocasi, S., S.

vāyaṃ puriso ime modake khāditvā pāṇiyaṃ pivissati' ti. Ath' etasmim¹ antare āyasmā Mahāmoggallāno dibbena cakkhunā olokento tassa vyasanappattim² disvā karuṇāya saṅcoditamānaso 'ayaṃ puriso akatapuñño³ katapāpo tenāyaṃ niraye nibbattissati, mayi pana gate modake⁴ pāṇiyaṃ ca datvā bhummadevesu uppajjissati, yaṃ nūnāhaṃ imassa avassayo bhavēyyaṃ' ti cintetvā pāṇiye modakesu ca⁵ upaniyamānesu tassa purisassa purato pāturahosi. So therāṃ disvā pasannamānaso 'kirā me idāṃ' eva imehi māriyamānassa⁶ modakehi khāditehi? idaṃ pana paralokaṃ gacchantassa pātheyyaṃ bhavissati' ti cintetvā modake⁷ pāṇiyaṃ ca therassa dāpesi. Thero tassa pasādasamvaddhanattham⁸ passam tass' eva tathārūpe tṛṇe nisiditvā modake paribhuñjitvā pāṇiyaṃ⁹ pivitvā¹⁰ utthāyāsanaṃ pakkāmi. So pana puriso coraghātakehi āghātanāṃ netvā sisacchedaṃ patto. Anuttare puññakkhette Moggallānatthere¹¹ katena puññena ulāre¹² devaloke nibbattanāraho pi. Yasmā 'Sulasāṃ āgamma mayā ayaṃ deyyadhammo laddho' ti Sulasāya gatena sineheṇa maraṇakāle cittaṃ upakkilīṭṭhaṃ ahosi, tasmā hinakāyaṃ uppajjanto pabbatagahanasambhūte¹³ sandacchāye mahati nigrodharukkhe rukkhadevatā hutvā nibbatti.

So kira sace paṭhamavaye kulavaṃsathapane¹⁴ ussukkaṃ akarissa tasmiṃ yeva¹⁵ nagare seṭṭhinaṃ aggo abhaviṣṣa majjhimaṃ vaye majjhimo pacchimaṃ vaye pacchimo, sace pana paṭhamavaye pabbajito abhaviṣṣa arahā abhaviṣṣa majjhimaṃ vaye sakadāgāmi anāgāmi vā¹⁶ abhaviṣṣa¹⁷ pacchimaṃ vaye sotāpanno abhaviṣṣa, pāpamittasaṃsaggena pana itthidhutto surādhutto duccharitanirato anādarīyako¹⁸ hutvā anukkamaṇa sabbasampattiyo parihayitvā mahāvyaṣaṇaṃ patto ti vadanti.

¹ tasmiṃ, B. ² tassa taṃ pavattim, B.

³ puññena, S. ⁴ B. adds ca. ⁵ om. B.

⁶ āṇiyatassa, S.; āṇiyamānassa, S. ⁷ B. adds ca.

⁸ all MSS have tassa after pasāda. ⁹ pāṇiyaṃ ca, B.

¹⁰ pivetvā, B. ¹¹ therena, S. ¹² ulārena, S. S.

¹³ paññattagahana, S. S. ¹⁴ vamsathapadaya, B.

¹⁵ om. S. S. ¹⁶ om. B. ¹⁷ bhaviṣṣa, B. ¹⁸ anādariko, B.

Atha so aparena samayena Sulasam uyyānagatam disvā sañjātakāmarāgo andhakaram māpetvā tam¹ attano bhavanam netvā sattāham tayā saddhim samvāsam² kappesi attānañ c' assā³ ārocesi. Tassā⁴ mātā tam apassanti rodamānā ito c' ito ca paribbhamati. Tam disvā mahājano 'ayyo Mahā-moggallāno mahiddhiko mahānubhāvo tassā gatiṃ jāneyya, tam upasāṅkamitvā puccheyyasī' ti āha. Sā sādhu ayyo ti theram upasāṅkamitvā tam attham pucchi. Thero 'ito sattame divase Veluvanamahāvihāre Bhagavati dhammam desente parisapariyante passissasī' ti āha. Atha Sulasā tam devaputtam avoca⁵: 'ayuttam⁶ mayham tava bhavane vassantiyā ajja sattamo divaso, mama mātā mam apassanti paridevasokasamāpannā bhavissati, sādhu mam deva tatth 'eva nehi' ti. So tam netvā Veluvane Bhagavati dhammam desente parisapariyante tṛapetvā adissamānarūpo atthāsī. Tato mahājano Sulasam disvā evam āha: 'amma Sulase tvam ettakam divasam kuhiṃ gatā? tava mātā tam apassanti paridevasokasamāpannā ummādapattā viya jāta' ti. Sā tam pavattim mahājanassa ācikkhi mahājanena ca⁷ 'katham so puriso tathā pāpapasuto⁸ akatakusalo devūpapattim paṭilabhati' ti vutte Sulasā 'mayā dāpīte modake pāṇiyañ ca ayyassa Mahā-moggallānattherassa datvā tena puññena devūpapattim paṭilabhati' ti āha. Tam sutvā mahājano acchariyabbhūtacittajāto ahosi 'arahanto nāma anuttaram puññakkhetṭam lokassa, yesu appako pi kato kāro sattānam devūpapattim avahati' ti ulāram pītisomānassam pativedesi. Bhikkhū tam attham Bhagavato ārocesum. Tato Bhagavā imissāya⁹ atthupattiyā imā gāthā abhāsī¹⁰:

Khettūpamā arahanto dāyaka kassakūpamā
bījūpamam deyyadhammam etto¹¹ nibbattate phalam. 1

¹ S₁. S₂ add tattha. ² samvāsanam, S₁.

³ c' assa, S₁. S₂. ⁴ tasmā, S₂.

⁵ ārocesi, S₂; āroci, S₁. ⁶ om. S₁, S₂. ⁷ pi, S₁. S₂.

⁸ katapāpam pasuto, B. ⁹ imissā, B.; imissāyam, S₁.

¹⁰ B. puts imā g. a. after bhaddakan ti.

¹¹ oggho, S₁, S₂; all Burmese MSS. have etto.

Etam¹ bijam kasikkhetam petānam dāyakassa ca
tam petā paribhuñjanti dātā puññena vaddhati. 2
Idh' eva kusalam katvā pete ca paṭipūjayam²
saggañ ca kamati³ thānam kammam katvāna bhaddakan ti. 3

Tattha khetṭupamā ti khittam vuttam bijam tāyati
mahapphalam bhāvakāraṇena rakkhati ti khetṭam. Sāli-
bijādīnam virūhanatthānam tam upamā ete santi khetṭu-
pamā kedārasadisā ti attho. Arahanto ti khināsava. Te
hi⁴ kilesānam samsāravatṭassa⁵ arāṇaṃ ca hatattā tato eva
ārakattā paccayādīnam arahattā pāpakarane⁶ rahabhāva ca
arahanto ti vuccanti. Tattha yathā khetṭam hi tinādidosa-
sarahitam svābhisaṅkhatam bijamhi vutte utusalilādi-
paccayantarūpetam kassakassa mahapphalam hoti, evam
khināsavasantāno lobhādidosarahito svābhisaṅkhato deyya-
dhammabije vutte kalādi paccayantarasaṃhito dāyakassa
mahapphalo hoti. Tenāha Bhagavā: khetṭupamā ara-
hanto ti. Ukkatṭhanideso ayam. Tassa sekhādīnam pi
khetṭassa vā paṭikkhepato dāyakā ti civarādīnam paccayā-
nam dātāro pariccajanakā. Tena sampariccāgena attano
santāne lobhādīnam pariccajanakā chedanakā tato vā attano
santānassa sodhakā rakkhakā cā ti attho. Kassūpamā
ti kassakasadisā. Yathā kassako sālikkhetādīnam kassitvā
yathā kālaṃ ca vatṭudakadānanīharapaṇidhānarakkhaṇā-
dihi appamajjanto ulāram vipulāṃ ca sassaphalam paṭi-
labhati, evam dāyako pi arahante sudeyyadhammapariccā-
gena pāricariyāya ca appamajjanto ulāram vipulāṃ ca
dānaphalam paṭilabhati. Tena vuttam: dāyaka kassū-
pamā ti.

Bijūpamam deyyadhamman ti līṅgavipallāsena vut-
tam. Bijasadisō deyyadhammo ti attho. Annapaṇādikassa
hi dasavidhassa dātābhavattthuno etam nāmam. Etto
nibbattate phalan ti etasmi dāyakapaṭiggāhakadeyya-

¹ ogha, S₁; ogham, S₂. ² pūjaya, M. D.; B.; pūjiya, C.

³ gamati, M. C. D.; B.

⁴ S₁, S₂ omit the whole passage from kilesānam to uddissa
after Pete ca paṭipūjayan ti pete (on p. 8 l. 4 from the
bottom). ⁵ vattassa or cakkassa.

dhammapariccāgato dānaphalam nibbattati c'eva uppajjati ca ciratarapabandhavasena pavattati cā ti attho. Ettha yasmā pariccāgacetanābhisankhatassa annapānādivatthuno bhāvo na itarassa, tasmā bijūpamaṃ deyyadhamman ti deyyadhammagahaṇaṃ katam. Tena deyyadhammāpadesena deyyadhammavatthuvisayāyapariccāgato nāyaveva bija-bhāvo datṭhabbo. Sā hi paṭisandhi-ādippabhedassa tassa nissayārammaṇapabhedassa ca phalassa nipphādika na deyyadhammo ti.

Etam bijam kasikkhetan ti yathā vuttam bijam yathā vuttaṃ ca khettaṃ tassa bijassa tasmim khette vapana-payogasāṅkhātā kaṣi cā ti attho. Etamtayaṃ kesam icchitabban ti āha: petānaṃ dāyakassa cā ti. Yadi dāyako pete uddissa dānaṃ deti petānaṃ ca dāyakassa ca, atha na pete uddissa dānaṃ deti dāyakass' eva etam bijam esā kaṣi etam khettaṃ upakārāya hoti ti adhippayo. Idāni taṃ upakāraṃ dassetum: petā paribhuñjanti dātā puññaena vaḍḍhati ti vuttam. Tattha taṃ petā paribhuñjanti ti dāyakena pete uddissa dāne dinne yathā vuttam khetta-ka-sibijasampattiyaṃ anumodanāya ca yaṃ petānaṃ upakappati taṃ dānaphalam petā paribhuñjanti. Dātā puññaena vaḍḍhati ti dātā pana attano dānamaya-puññaanimittam devamanusse subhogasampatti-ādinā puññaphalena abhivaḍḍhati.

Puññaphalam pi hi Kusalānaṃ bhikkhave dhammānaṃ samādāna-hetu jaṇaṃ idam puññaṃ pavaḍḍhati ti ādi puññaṃ ti vuccati.

Idh' eva kusalam katvā ti anavajjasukhavipakattheṇa kusalam petānaṃ uddissa vasena dānamayaṃ puññaṃ upacinitvā idh' eva imasmim yeva attabhāve. Pete ca paṭipūjayan ti pete uddissa dānena¹ sampādetvā² anubhūya-mānadukkhatō pete mocetvā (te hi³ uddissa diyamānaṃ dānaṃ) tesam pūjā nāma hoti. Tenāha: amhākaṃ ca katā pūjā⁴ petānaṃ pūjā ca katā ulāra ti ca pete cā ti⁵ cā

¹ tena, S₁. S₂. ² sammānetvā, S₁. S₂.

³ pete hi, S₁. S₂. ⁴ B. S₁ add ti.

⁵ petā ti ca, S₁. S₂.

Saddena piyo ca² hoti manāpo abhigamanīyo ca hoti viссā-saniyo bhāvanīyo ca hoti garukātabbo pasamso ca hoti kittaniyo viññūnan ti evam ādike diṭṭhadhammike dānāni-samse saṅgaṇhāti.

Saggañ ca kamati thānam kammam katvāna³ bhaddakan ti bhaddakam⁴ kalyānam⁵ kusalam kammam katvā dibbehi āyu-ādihi dasahi thānehi sūṭhu-aggattā saggan ti⁶ laddhanāmam katapuññānibbattanatthānam devalokam kamati⁷ uppajjanavasena uppajjati⁸. Ettha ca kusalam katvā ti⁹ vatvā¹⁰ puna kammam katvāna bhaddakan ti va-canam deyyadhammam pariccāgo viya pattidānavasena dā-nadhammapariccāgo¹¹ pi dānamayakusalakammam evā ti dassanatthan ti datṭhabbam.

Keci pan' ettha petā ti arahanto adhippetā ti vadanti. Tam tesam matimattam¹². Petā ti khīṇāsavānam āga-tatthānass' eva abhāvato brāḍibhāvassa ca dāyākassa¹³ viya tesam ayujjāmānattā petayonikānam yujjāmānattā¹⁴ ca.

Desanāpariyosāne devaputtam Sulassañ ca ādim katvā caturāsitiyā pānasahassānam¹⁵ dhammābhisamayo ahoṣi¹⁶.

Paramatthadīpaniyā¹⁷ Petavatthusamvappanāyā¹⁸

Khettūpamā Petavatthuvappanā

niṭṭhitā.

I, 2.

Kāyo te sabbasovanno ti¹⁹. Idam Satthari Rāja-gaḥam upanissāya Veluvane Kalandakanivāpe viharante aññataram sūkaramukhapetam²⁰ ārabba vuttam. Atite kira Kassapassa bhagavato sāsane eko bhikkhu kāyena

² om. B. ³ katvā, S.₁. ⁴ om. B.

⁵ kalyānassa, S.₁, S.₂. ⁶ sattan ti, S.₁. ⁷ gamati, B.

⁸ upapajjanavasena upagacchati, B. ⁹ om. S.₁.

¹⁰ S.₁ omits dāna before dhamma.¹¹

¹² None of the three MSS. has this reading, but S.₁, B. have patimaggam, whereas S.₂ has nicam or nimam.

¹³ padāyākassa l. ca dāy.¹⁴, S.₁, S.₂.

¹⁵ yajāmānattā, S.₁, S.₂. ¹⁶ saḥassāni, B.

¹⁷ B. adds ti. ¹⁸ om. B. ¹⁹ om. S.₁, B.

²⁰ sūkrapetam, B.

saññato ahosi, vācāya asaññato bhikkhū akkosati paribhāsati. So kalam katvā miraye nibbatto. Ekam buddhan-taram tattha pacitvā¹ tato cavitvā imasmim buddhuppāde Rājagahasamipe Gijjhakūṭe pabbatapāde tass' eva kam-massa vipākavasena khuppipāsāhi guṇūpeto² hutvā nibbatti. Tassa kāyo suvaṇṇavanno ahosi³, mukham sūkaramukha-sadisam. Ath' āyasmā Nārado Gijjhakūṭapabbate⁴ vasanto pāto 'va sarīrapaṭijagganam katvā pattacivaram⁵ c' adāya⁶ Rājagaham piṇḍacārātva⁷ gacchanto⁸ antarāmagge tam petam disvā tena katakammam pucchanto gātham āha⁹:

Kāyo te sabbasovanno sabbā obhāsate disā
mukhan te sūkarass' eva, kim kammam akari¹⁰ pure ti. 1

Tattha kāyo te sabbasovanno ti tava kāyo deho sabbo suvaṇṇavanno uggattakanakasannibho.¹⁰ Sabbā obhāsate disā ti tassa pabhāya sabbā pi disā samantato pabhāseti¹¹ vijjoteti.¹² Obhāsate ti vā antogadhahetu attham idam padan ti te kāyo sabbasovanno sabbā disā obhāseti vijjoteti ti attho dātthabbo. Mukhan te sūka-rass' evā ti mukham pana te sūkarassa viya sūkara-mukhasadisam tava¹³ mukhan ti attho. Kim kammam akari¹⁴ pure ti tvam¹⁵ pubbe¹⁶ attajātiyam kdisam¹⁷ kammam akāsi ti pucchati. Evam so¹⁸ therena pana¹⁹ peto katakammam puṭṭho gāthāya vissajjento²⁰:

Kāyena saññato āsim vācāyāsim asaññato
tena me tādiso vanno yathā passasi Nārada ti 2
āha.

Tattha kāyena saññato āsin ti kāyikena saññamena saññato kāyaṃ cārikena²⁰ samvarena samvuto ahosi²¹.

¹ pathitvā, S. S. ² guṇūpeto, S. S.; bhūtopeto, B.

³ hoti, B. ⁴ B. omits pabbate. ⁵ om. B.

⁶ piṇḍattāya, B. ⁷ āgacchanto, B.

⁸ B. puts gātham āha after pure ti.

⁹ akara, M. C. D.; B. ¹⁰ uttatta, B.

¹¹ obhāsati, B. ¹² vijjotati, B. ¹³ vā l. tava, B.

¹⁴ akara, B. ¹⁵ om. B. ¹⁶ kim disam, B.

¹⁷ om. B., but puts it after therena. ¹⁸ om. B.

¹⁹ vissajjanto, S.; B. has eva before vis.

²⁰ S. adds 'va. ²¹ ahosi, S.

Vācāyāsim asaṇṇato ti vācasikena¹ asaṃvarena sa-
mannāgato ahoṣim. Tenā ti tena ubhayena saṇṇāmena
ca. Me ti mayham. Tādiso vaṇṇo ti etādiso² yathā
tvam Nārada paccakkhato passasi, evarūpo kāyena manussa-
saṇṭhāno suvaṇṇavaṇṇo mukhena sūkarasādiso āsin ti yojanā,
vaṇṇasaddo hi idha chavisanṭhāne³ va dātṭhabbo. Evam
peto therena pucchito tam attham⁴ vissajjetvā tam eva
kāraṇam katvā therassa ovādam dento⁵ gātham āha⁶:

Tan tāham⁶ Nārada brūmi sāmam dīṭṭham idan tayā
mākāsi mukhasā pāpam mā kho sūkaramukho ahū ti.⁸

Tattha⁷ tan ti tasmā. Tāhan ti te aham. Nārada
ti theram ālapati. Brūmi ti kathemi. Sāman ti sayam
eva. Idan ti attano sarīram sandhāya vadati. Ayam
h' ettha attho yasmā bhante Nārada idam⁸ mama sarīram
galato patṭhāyā⁹ hetthā manussasaṇṭhānam upari sūkara-
saṇṭhānam tayā paccakkhato tāva⁹ dīṭṭho¹⁰ tasmā te aham
ovādayasena vadāmi¹¹. Kim idan¹² ti peti āha: mākāsi
mukhasā pāpam mā kho sūkaramukho ahū ti¹³.

Tattha mā ti paṭisedhenipāto. Mukhasā ti mukhena.
Kho ti¹⁴ avadhāraṇam. Vācāya pāpakammam¹⁵ mā akāsi
mā karoḥi mā kho sūkaramukho ahū ti. Aham viya sū-
karamukho ahoṣi yeva¹⁶, sace¹⁷ pana tvam mukharo hutvā
vācāya pāpam kareyyāsi ekamsena sūkaramukho bhavēyyāsi,
tasmā mākāsi mukhasā pāpam ti phalaṭṭisedhanamukhena
pi hetum eva paṭisedheti¹⁸.

Ath' āyasmā Nārado Rājagahe pindāya caritvā pacchā-
bhattam pindapāṭapaṭikkanto catuparisamaṃjhe nisinnassa
Satthuno tam attham ārocesi¹⁹. Satthā Nārada pubbe²⁰ va

¹ B. reads here vācāya asaṇṇato vācasikena sampannāgato
(sic) ahoṣim. ² ediso, B. ³ pucchitam attham, B.

⁴ ovādanto, B. ⁵ B. puts these two words after ahū ti.

⁶ tan tāham, M.C.D.; B. S.; tan tāha, S. ⁷ S. has here a
gap which does not end until after paccakkhato. ⁸ imam, B.

⁹ ca l tāva, S. B. ¹⁰ dīṭṭham, B. ¹¹ S. adds ti.

¹² om. B. ¹³ ahūsi evā ti, S. S.; S. adds -la- after mākāsi.

¹⁴ S. adds ca. ¹⁵ paṭipakammam, S. ¹⁶ viya mukho
māhoṣi yeva, B. ¹⁷ sac' eva, B. ¹⁸ paṭisedhati, S. S.

¹⁹ S. here adds: so vihāram pavisitvā cintesi.

mayā so satto diṭṭho¹ ti vatvā anekā kāravo kārāṃ vaci-
duccaritasanniṣṣitaṃ ādinaṃ vacisucaritapaṭisaṃyuttaṃ²
ānisaṃsaṃ pakāseṇo dhammaṃ desesi. Sā desanā sam-
pattaparisaṃyā sātthikā ahoṣi³.

Sūkarapetavatthuvannaṃ.

I, 3.

Dibbaṃ subhaṃ dhāresi vaṇṇadhātun ti. Idam
Satthari Veluyane viharante Kalandakanivāpe aññataraṃ
pūtimukhapetaṃ ārabba vuttaṃ. Atte kira Kassapassa
bhagavato kāle dve kulaputtā tassa sāsane pabbajitvā si-
lācārasampannā sallekhavuttino aññatarasmiṃ gāmakā-
vāse⁴ samaggavāsāṃ vasanti. Atha aññataro pāpajjhāsayo
pesuññāhi rato bhikkhu tesāṃ vasanaṭṭhānaṃ upagaacchi.
Therā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ⁵ katvā vasanaṭṭhānaṃ
datvā dutiyadvase taṃ gahe tvā gāmaṃ piṇḍāya pavasiṃsu.
Manussā taṃ disvā tesu thesū ativiya⁶ paramanipaccā-
kāraṃ katvā yāgubhattādihi paṭimānesuṃ. So vihāraṃ
pavisitvā cintesi 'sundaro 'yaṃ⁷ gocaragāmo manussā ca
saddhāsampannā⁸ paṇitaṃ piṇḍapātaṃ denti ayañ ca⁹
vihāro chāyūdakasampanno sakka idh' eva sukhena vasi-
tum, imesu pana bhikkhūsu idh' eva vasantesu mayhaṃ¹⁰
phāsu vihāro na bhavissati, antevāsikavāso viya¹¹ bhavis-
sati, hañ' ahaṃ ime aññamaññaṃ bhinditvā yathā na
puna idha¹² vasissanti tathā karissāmi¹³ ti. Ath' ekadivasam
mahāthere dinnam pi ovādaṃ datvā attano vasanaṭṭhānaṃ
pavitṭhe pesuniko bhikkhu thokaṃ kālaṃ vitināmetvā ma-
hātheraṃ upasaṅkamitvā therena 'kim āvuso vikāle āgato
'si' ti¹⁴ vutte 'āma bhante kiñci vattabbaṃ atthi' ti vatvā
'kathehi āvuso' ti therena anuññāto āha: 'eso bhante tum-

¹ B. adds ca. ² B. adds ti, also has jāta after
sattikā. ³ game, B. ⁴ sandhāraṃ, B.

⁵ S. B. ativiya twice. ⁶ 'va tāhaṃ l. 'yaṃ, B.

⁷ satthāsampanno, S. S.; sandhavasannā, B.

⁸ B. omits ayañ ca, but puts ca after vihāro.

⁹ mayā, S. ¹⁰ viya ti, B. and om. bhavissati.

¹¹ yathā pana idha na, B. ¹² B. adds ca.

hākam saḥāyakathero² sammukhā mitto² viya attānam dassetvā param mukhā sapatto viya upavadati³ ti. 'Kim katheti⁴ ti pucchito 'sunātha bhante, eso mahāthero saḥo⁵ māyāvi kuhako micchājitvena jīvitam kappeti ti tumhākam agunam katheti⁴ ti āha. 'Mā āvuso evam bhapi, na so bhikkhu evam maṃ upavadissati, gihikālo paṭṭhāya mama⁵ sabhāvaṃ⁶ jānāti, pesalakalyānasilo⁷ ti. 'Sace bhante tumhe attano visuddhicittattāya evam cintetha, tam tumhākam yeva anucchavikam, mayham pana tena saddhim veram natthi. Kasmā aham tena avuttam vuttan ti vadāmi? hotu kālantarena sayam eva jānissathā⁸ ti āha. Thero pi puthujanabhāvavasena⁹ dvelhakacitto 'evam pi siyā⁹ ti sāsankahadayo hutvā thokam sithilavissāso ahosi. So bālo paṭhamam mahātheram bhinditvā itaram pi theram vuttanayena⁸ paribhindi. Atha te ubhō pi⁹ therā dutiya-divase aññamaññaṃ anālapitvā pattacivaram ādāya gāme piṇḍāya caritvā¹⁰ piṇḍapātāya ādāya attano vasanatṭhane yeva paribhūñjitvā samicimattam pi akatvā tam divasam tathā¹¹ eva vasitvā vibhātāya ca rattiya aññamaññaṃ anārocetvā¹¹ va yathā phāsukatṭhanam āgamamsu. Pesunikaṃ pana bhikkhum paripunnamanoratham gāmaṃ¹² piṇḍāya pavitṭham manussā disvā āhamsu: 'bhante therā kuhiṃ gatā¹² ti. So āha: 'sabbarattim aññamaññaṃ kalaham katvā mayā mā¹³ kalaham karotha samaggā hotha, kalaho nāma anattāvaḥ hoti āyatim dukkhuppādako akusalasamvattaniko, purimakā pi kalahena mahatā hitā parihaṭṭhā ti ādini vuccamānā pi mama vacanam anādayitvā pakkamanti¹³ ti. Tato manassā 'therā tāva gacchantu, tumhe pana amhākam anukampāya idh¹⁴ eva anukkaṇṭhitā¹³ vasathā¹⁴ ti yācimsu. So sādhu ti paṭisunivitvā tathā¹⁴ eva¹⁴ vasanto katipāhena cintesi 'mayā sīlavanto kalyāṇadhammā bhikkhū āvāsalo bhena paribhinna, bahum vata mayā pāpakammaṃ pasu-

² saḥāyathero, B. ³ S. omits mitto . . . mukhā.

⁴ S. S. read saḥo; B. has saḥo. ⁵ kathesi, B.

⁶ mamam, S. ⁷ sabhāvaṃ, S. ⁸ dosena l. vasena, B.

⁹ 'nāyena' eva, B. ¹⁰ S. adds te. ¹¹ vicaritvā, B.

¹² gāma, S. ¹³ B. puts mā before karotha.

¹⁴ 'hitvā, B. ¹⁵ B. omits eva.

tan' ti balavavippatisārābhībūto sokavegena gilāno hutvā na ciren' eva kalam katvā Avīcimhi nibbatti.

Itare dve sahāyakatherā¹ janapadacārikam carantā aññatarasmim āvāse samāgantvā aññamaññam sammoditvā tena bhikkhunā vuttam bhedavacanam aññamaññassa ārocetvā tassa abhūtabbhāvam űatvā samaggā hutvā anukkamena tam eva āvāsam paccāgamimsu. Manussā dve there disvā haṭṭhatuṭṭhā sañjātasomanassā² hutvā catūhi paccayehi upaṭṭhahimsu. Therā³ tatth' eva⁴ vasantā sappāya-āhāralābhena samāhitacittavipassanam vadḍhetvā na ciren' eva arahattam pāpunimsu.

Pesuniko bhikkhu ekam buddhantaram niraye pacitvā imasmim buddhuppāde Rājagahassa avidūre pūtimukhapeto hutvā nibbatti. Tassa kāyo suvaṇṇavanno ahosi, mukhato pana⁵ pulavakā nikkhamitvā ito o' ito ca mukham khādanti. Tathārūpam pi⁶ okāsam pharitvā duggandham vāyati. Ath' āyasmā Nārado Gijjhakūṭapabbatā orhanto tam disvā⁷:

Dibbam subham dhāresi vānnadhātum, vehāyasan
tiṭṭhasi antalikkhe
mukhañ ca te kimiyo⁸ pūṭigandham khādanti, kim
kammam akāsi pubbe ti 1

imāya gāthāya katakammam pucchi.

Tattha dibban ti divibbhāvaṃ⁹ devattabhāva-pariyāpanam, idha pana dibbam viyā ti dibbam. Subhan ti sobhanam sundarabhāvam vā. Vānnadhātun ti chavi-vannam¹⁰. Dhāresi ti vahasī. Vehāyasan¹¹ tiṭṭhasi antalikkhe ti vehāyasa-saṇṇite¹² antalikkhe tiṭṭhasi. Keci pana vihāyasan¹³ tiṭṭhasi antalikkhe ti pāṭham vatvā vihāyasam¹³ abhāsentō antalikkhe tiṭṭhasi ti vacanasesena

¹ sahāyatherā, B. ² saññoyasomanassā, S.

³ B. adds ca. ⁴ B. omits eva. ⁵ om. B.

⁶ tass' addharam pi, S., S₂. ⁷ B. adds pucchanto āha.

⁸ kimayo, S., S₂. ⁹ dibbabbhāvam, B.

¹⁰ om. S₁, which also shows some inversion in the order of the commenting words. ¹¹ vehāyam, S.

¹² vehāyasaṇṇite, S₁; vehāsayasaṇṇite, S.

¹³ vehāyasan, S₁. S₂.

attham vadanti. Pūtigandhan ti kuṇapagandham dug-
gandhan ti attho. Kiṃ kammam akāsi pubbe ti
paramaduggandham te mukham kimiyo² khādanti kāyo
ca suvaṇṇavanno, kīdisaṃ² nāma kammam evarūpassa
attabhāvassa kārapabhūtam pubbe tvam akāsi ti pucchi.
Therena so peto attanā katakammam puṭṭho tam attham
vissajjento³ gātham āha⁴:

Samaṇo ahaṃ pāpo dukkhavāco⁵ tapassirūpo mukhasā
asaññato
laddhā⁶ ca me tapasā vaṇṇadhātum mukhasā ca me
pesuniyena⁷ pūti ti. 2

Tattha samaṇo ahaṃ pāpo ti ahaṃ lāmakko samaṇo
pāpabhikkhu ahosi⁸. Dukkhavāco⁹ ti dukkhavacano¹⁰
pare atikkamitvā laṅghitvā¹¹ vattā¹² paresaṃ guṇaṃ pa-
ridhamsakavacano¹³ ti attho. Atidukkhavāco ti vā paṭho
ativiya pharusavacano musāvādāpesuññādivaciḍuccarita-
rato¹⁴. Tapassirūpo ti samanapaṭirūpako. Mukhasā ti
mukhena. Laddhā¹⁵ ti paṭiladdhā¹⁶, ca-kāro sampiḍan-
attho. Me ti mayā. Tapasā ti brahmacariyena¹⁷. Pesu-
niyena¹⁸ ti¹⁹ pisunā vācāya. Pūti ti pūtigandham.

Evam so peto attano katakammam ācikkhitvā idāni the-
rassa ovādam dento osānagātham¹⁹ āha:

Tayidam tayā²⁰ Nārada sāmam diṭṭham, anukampakā
ye kusalā vadeyyum
mā pesunaṃ mā ca²¹ musā²² abhani, yakkho tuvaṃ
hohisi kāmakāmaṃ ti²³. 3

¹ kimayo, S.₁. ² kim disaṃ, B. ³ visajjanto, B.

⁴ B. puts gātham āha after pūti ti.

⁵ dūthavāco, M. D.; B. reads 'tiduthavāco.

⁶ lālā, D.; B.; M. has lālā. ⁷ pesuniyena, C.

⁸ B adds ti. ⁹ atidūthavāco, B. ¹⁰ atidūtha°, B.

¹¹ laṅghetvā, B. ¹² vattaro, B.

¹³ paridhamkavacano, S.₁ S.₂; paridham sanamano, B.

¹⁴ 'pesuññāvaci°, S.₁. ¹⁵ lālā, B. ¹⁶ paṭilālā, B.

¹⁷ brahmayena, S.₂; S.₁ adds ti. ¹⁸ S.₁ omits pesuniyena ti.

¹⁹ om. B. ²⁰ om. D. ²¹ pa, S.₂.

²² musā pisunā, S.₁ S.₂. ²³ B. adds ovādagātham āha.

Tattha tayidan ti tam idam mama rūpam. Anukam-pakā ye kusalā vadeyyun ti ye anukampanasilā kārū-nikā parahitapatipattiyam kusalā nipunā buddhādayo yam vadeyyun tad¹ eva vadāmi ti adhippāyo. Idāmi tam ovādam dassento 'mā pesunam mā ca musā abhaṇi yakkho tuvaṃ hohisi kāmakāmi' ti āha². Tass' attho: pesunam vacanam³ musā ca mā⁴ abhaṇi mā kathesi, yadi⁵ tvam musāvadam pisunavācaṇ ca⁶ pahāya vācāya saññato bhavēyyāsi, yakkho vā⁷ devo vā⁸ devaññataro vā tvam bhavissasi, kāmam kāmī kaññam⁹ ulāram dibbasampattim paṭilabhityā tatthagama-nasilo yathā sukham indriyānam paricaranena¹⁰ abhiram-manasilo ti.

Tam sutvā thero tato Rajagaham gantvā¹¹ pindāya ca-ritvā pacchābhattam pindapātapaṭikkanto Satthuno¹² tam attham ārocesi. Satthā tam atthupattim katvā dhammam desesi. Sā desanā sampattaparisaṃyā sātthikā ahosi¹³.

Pūtimukhapetavatthuvannanā.

I, 4.

Yam kiñcārammaṇam katvā ti. Idam Satthā Sā-vatthiyam¹⁴ Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa gahapatino dānam ārabha kathesi. Anāthapiṇḍikassa kira gahapatino dhītudhītāya dārikāya dhātī katapiṭṭham¹⁵ dhitalikam adāsi. Imam gahetvā¹⁶ kilassū ti¹⁷ sā tattha dhītūsaññam uppādesi. Ath' assā¹⁸ ekadivasaṃ tam gahetvā kilantiyā pamādenā pa-titvā bhijji. Tato dārikā mama dhītā matā ti parodi¹⁹. Tam rodanti²⁰ koci pi gehajano saññāpetum nāsakkhi.

Tasmiṃ ca samaye Satthā Anāthapiṇḍikassa gahapatino gehe paññatte āsane nisinno hoti. Mahāseṭṭhi ca²¹ Bhaga-

¹ tam (om. eva), B. ² om. S₁, S₂.

³ pisunam pisunavacanam, B. ⁴ om. B. ⁵ B. adds hi.

⁶ om. B. ⁷ om. S₁. ⁸ om. B. ⁹ kāmītabbam, B.

¹⁰ paṭi-(paṭi-S₁)caranena, S₁. ¹¹ om. B.

¹² sātthāram, B. ¹³ B. adds ti.

¹⁴ B. omits kata before piṭṭha.

¹⁵ S₁, S₂ have asante dhītā before imam.

¹⁶ kilasū ti, B.; kilissatu, S₁; kilissatu, S₂. ¹⁷ assa, S₁.

¹⁸ parodanti (m), B. ¹⁹ amaranti (m), B. ²⁰ om. B.

vato samipe nisinno hoti. Dhāti tam dārikam gahevā setṭhissa santikam agamāsi. Setṭhi tam disvā 'kim nissāya dārikā rodati' ti āha. Dhāti tam pavattim setṭhissa ārocesi. Setṭhi tam dārikam anke nisidāpetvā 'tava dhītudānam dassāmi' ti saññāpetvā Satthuno¹ ārocesi: 'bhante mama nattudhitarāma² piṇḍadhitalikāma³ uddissa dānam dātukāmo tam me pañcahi bhikkhusatehi saddhim svātānāya adhiyāsethā' ti. Adhiyāsesi Bhagavā tuṇhībhaṇena. Atha Bhagavā dutiyadivase pañcahi bhikkhusatehi saddhim setṭhissa gharam gantvā bhattakiccā katvā anumodanam karonto imā gāthā abhāsī⁴:

Yam kiñcārammaṇam katvā dajjā dānam amacchari
pubbe pete ca ārabbhā atha vā vatthudevata¹
Cattāro ca mahārāje lokapāle yasassine
Kuveram Dhataratṭhañ ca Virūpakkaṇaṃ Virūlhakam,
te c' eva² pūjita honti dāyaka ca anipphalā.³
Na hi runnaṃ 'va⁴ soko vā yā c'aññā paridevaṇā
na tam petassa⁵ atthāya evaṃ tiṭṭhanti ātāyo⁶.
Ayañ ca kho dakkhiṇā dinnā saṅghamhi suppatitṭhita
digharattam hitāy' assa thānaso upakappati ti.⁴

Tattha yam kiñcārammaṇam katvā ti maṅgalādisu, aññatarā yam kiñci ārabbhā uddissa. Dajjā ti dadeyya. Amacchari ti attano sampattiya parehi sādharāṇā bhāvāsahanalakkhaṇassa maccherassa abhāvato amacchari paricāgasilo macchariyalobhādi cittaṃmalā dūrato katvā dānam dadeyyā ti adhippayo. Pubbe pete ca ārabbhā ti pubbe keci pitaro vā uddissa. Vatthudevata¹ ti gharavatthu-ādisu adhiyatthā devatā ārabbhā ti yojanā. Atha vā ti iminā aññe pi devamanussādi ye keci ārabbhā dānam² dadeyyā ti dasseti, tattha devesu tava ekacce pakāṇe deve dassento cattāro ca³ mahārāje ti vatvā puna te

¹ satthū (satthu, S.), S. ² netta., B.

³ B. omits pinda before dhī.

⁴ B. puts the last three words after the stanzas.

⁵ tam eva, S. S. ⁶ va, M.; B. ⁷ petanam, C.

⁸ ātāyo, S. S.; nātaka, M. C. D.; B. ⁹ om. B.

nāman¹ ganhanto Kuveran ti ādim āha. Tattha Kuveran ti Vessavaṇaṃ Dhataratṭhan ti ādini sesānaṃ tinnāṃ lokapālānaṃ nāmāni. Te c' eva² pūjita honti ti te ca mahārājāno pubbe petavatthudevataḍādayo³ ca uddissa kiriyāya paṭimānita honti. Dāyaka ca anipphala ti ye dānaṃ denti te dāyaka ca paresaṃ uddissa na⁴ mattenā nipphala attano dānaphalassa bhāgino eva honti. Idāni ye attano nūtināṃ maraṇena rodanti⁵ socanti⁶ paridevanti, tesāṃ taṃ niratthakaṃ attaparitāpanaṃ attam evā ti dassettuṃ Na hi runṇaṃ vā ti gātham āha.

Tattha runṇaṃ ti ruditāṃ assumocanaṃ, na hi katabbaṃ ti vacanaseso. Soko ti socanaṃ cittasantāpo antonijjhāna⁷ ti attho. Yā c' aññā paridevaṇā ti yā ca runṇasokato aññā paridevaṇā kaṃ ekaputtako ti ādi vacāvippalāpo so pi na katabbo ti attho⁸. Sabbattha vāsaddo vikappattho. Na taṃ petassa atthāya ti yasmā runṇaṃ vā soko vā paridevaṇā vā ti sabbam pi taṃ petassa kalakatassa atthāya upakāraṇa na hoti, tasmā na hi taṃ katabbaṃ, tathāpi evaṃ tiṭṭhanti nātayo avindasuno ti adhippāyo. Evaṃ runṇādināṃ niratthabhāvaṃ dassettvā idāni yā pubbe petādike ārabba dāyakena saṅghassa dakkhiṇā dinnā tassa⁹ sātthabhāvaṃ dassento Ayaṃ ca kho dakkhiṇā¹⁰ ti gātham āha.

Tattha ayaṃ ti dāyakena taṃ dinnam¹¹ dānaṃ paccakkhato dassento vadati¹². Ca¹³-saddo vyatireko¹⁴. Tena yathā runṇādi petassa na kassaci¹⁵ atthāya hoti, na evaṃ ayam¹⁶ pana dakkhiṇā digharattam hitāyassa hoti ti vakkhamānaṃ eva viśesaṃ joteti. Kho ti avadhūraṇe. Dakkhiṇā ti dānaṃ. Saṅghamhi suppatitṭhā ti anuttare

¹ te nāmato, B. ² om. S., and S., also ce.
³ devatāyo, B. ⁴ B. has na also after mattenā.
⁵ rudanti, B. ⁶ om. S.; whereas B. has socenti, but after parid.
⁷ atthonijjh., S. ⁸ S. adds ti.
⁹ tassā, B. ¹⁰ S. S. add digharattam hitāyassā; S.
¹¹ -la- before dighar.
¹² vadanti, S. S. ¹³ dadinnam, S. S.
¹⁴ pa. S. S. ¹⁵ byatirekatto, B.
¹⁶ kiñci, B. ¹⁷ evaṃ mayā mayam, S.; evaṃ mayam aya, S.; evaṃ ayam ayam, B.

puññakkhette saṅghe suṭṭhu paṭiṭṭhitā. Dīgharattam hitāy' assā ti assa petassa cirakālam hitāya atthāya. Thānaso tam¹ upakappati ti khaṇ' aññe² va nippajjati na kālantare ti attho. Ayam hitatthadhammatā: yaṃ pete uddissa dāne dinne petā ce anumodanti tāva devassa phalena petā bhuñjanti³ ti.

Evam Bhagavā dhammam desetvā mahājanam pete uddissa dānāhi ratamānasam katvā utthāyāsanaṃ pakkāmi. Punadivase seṭṭhibhāriyā⁴ avasesā ca⁵ nātakaṃ seṭṭhim anuvattanti. Evam te māsamattam mahādānam pavattesum. Atha rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam upasaṅkamitvā 'kasmā bhante bhikkhū māsamattam mama gharam nāgamimsū⁶' ti pucchi. Satthārā tasmim kārane kathite rājā pi seṭṭhim anuvattanto buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānam pavattesi. Tam disvā nāgarā rājanam⁷ anuvattantā māsamattam mahādānam pavattesum. Evam māsadvayam piṭṭhadhitalikamūlakam mahādānam pavattenti⁸.

Piṭṭhadhitalikapetavatthuvannanā.

I. 5.

Tiro kuddesu tiṭṭhanti ti. Idam Satthā Rajagahe viharanto sambahule pete ārabba kathesi. Tatrāyam vittharakathā. Ito dvā⁹ navutikappe Kāsiपुरī nāma nagaram āhosi. Tattha Jayaseno nāma rājā rattham¹⁰ kāresi¹¹, tassa Sīmā nāma devī. Tassa kucchiyam Phusso nāma Bodhisatto nibbattetvā anupubbena sammāsambodhim abhisambhujhi. Jayaseno rājā 'mama putto mahābhinnikkhamanam nikkhamitvā buddho jāto, mayham eva buddho¹² mayham¹³ dhammo mayham¹⁴ saṅgho¹⁵' ti mamāyitam¹⁶ uppādetvā sabakālam sayam eva upatthahati, na aññesam okāsam¹⁷ deti. Bhagavato kamitṭhabhātaro vemātika tayo bhātaro cintesum.

¹ *om. B.* ² *paribhunjanti, B.* ³ *B. adds atha.*

⁴ *om. S.* ⁵ *nāgamissati pucchi, S.* ⁶ *S.*

⁷ *tam l. rājanam, B.* ⁸ *S.* ⁹ *have nāgarājanam.*

¹⁰ *pavattati, B.* ¹¹ *all MSS. add ti.* ¹² *om. S.* ¹³ *S.*

¹⁴ *S.* ¹⁵ *S.* ¹⁶ *add eva.* ¹⁷ *mamattam, B.* ¹⁸ *S.* ¹⁹ *adds na.*

·buddhā nāma sabbalokahitāya¹ uppajjanti, na ekass' evāt-
thāya², ambhakañ ca pitā aññesam okāsam na deti, katham
nu kho mayam labheyyāma Bhagavantam upatthātum
saṅghañ cā' ti. Tesam etad ahosi: 'handa mayam kiñci
upāyam karomā' ti. Te paccantam kupitam viya kūrāpesum.
Tato rājā 'paccanto kupito' ti sutvā tayo pi putte paccantam
vūpasametum pesesi. Te gantvā vūpasamētvā āgatā rājā
tuttho varam adāsi 'yam icchatha tam gaṇhathā' ti. Te
'mayam Bhagavantam upatthātum icchāmā' ti āhamsu.
Rājā etam thapētvā 'aññam gaṇhathā' ti āha. Te 'mayam
aññena anattikā' ti āhamsu. 'Tena hi paricchedaṃ katvā
gaṇhathā' ti. Te satta vassāni yācimsu. Rājā nūlāsī.
Evañ cha pañca cattāri tīpi dve ekam, sattamāsam cha
pañca cattāro ti vatvā yāva temāsam yācimsu. Tadā rājā
gaṇhathā ti adāsi. Te Bhagavantam upasāṅkamitvā āhamsu:
'icchāma mayam bhante Bhagavantam temāsam upatthātum,
adhivāsetu no bhante Bhagavā imam temāsam vassavāsan'
ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhaṇena. Te tayo attano
janapade niyuttakapurisassa likhāpaṇnam pesesum 'imam
temāsam amhehi Bhagavā upatthātabbo, vihāram ādikatvā
sabbam Bhagavato upatthānasambhāram⁴ sampādehi' ti.
So sabbam sampādetvā paṭipesesi. Te kāsāyavatthani-
vatthā hutvā aḍḍhateyyehi purisasahashehi veyyāvaccakarehi
Bhagavantam bhikkhusaṅghañ ca sakkaccam upatthahamānā
janapadam netvā vihāram niyādetvā vassam vasūpesum.
Tesam bhaṇḍāgāriko eko⁵ gahapatiputto sapajāpatiko saddho
ahosi paśanno. So buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa⁶
sakkaccam⁷ dānavatthum adāsi. Janapade niyuttakapuriso
tam gahetvā janapadehi ekādasamattehi purisasahashehi
saddhim sakkaccam eva dānavatthum⁸ pesesi. Tattha keci
janā ca paṭihatacittā ahesum. Te dānassa antārāyam katvā
deyyadhammam attanā⁹ khādimsu bhattasālāñ ca agginā
dahimsu. Saparivārā te hi¹⁰ rājaputtā Bhagavato sakkāram

¹ 'hitattāyo, B. ² eva atthāya, B.; ev' atthāya, S. S.

³ na adāsi, B. ⁴ 'sambhāre, B. ⁵ om. B.

⁶ B. omits bhikkhu before saṅghassa.

⁷ B. puts sakkaceam after dāna.⁹ ⁸ dānam, B.

⁹ B. adds 'va. ¹⁰ pavāritā, B., and om. tehi.

katvā Bhagavantam purakkhatvā pitu santikam eva āgaminimsu¹. Tattha gantvā Bhagavā² parinibbāyi rājaputtā³ ca janapade niyuttakapuriso⁴ ca bhaṇḍāgāriko ca anupubbena kalam katvā saddhim parisāya sagge uppajjimsu, paṭihata-cittā janā nirayesu uppajjimsu⁵. Evaṃ tesam ubhayesam pi⁶ janānam saggato saggam nirayato nirayam uppajjan-tānam dvānavutikappā vitivattā. Atha imasmim bhadda-kappe Kassapassa bhagavato kālē te⁷ paṭihatacittā janā petesu uppannā. Tadā mānussā attano nātakanam petānam atthāya dānam datvā uddissanti: 'idam no nātānam hotū' ti. Te sampattim labhanti. Atha ime pi petānam disvā Kassapasammāsambuddham upasaṅkamitvā puc-chimsu: 'kin nu kho bhante mayam⁸ evarūpaṃ sampattim labheyyāma' ti. Bhagavā āha: 'idāni na labhetha, anāgate pana Gotamo nāma sammāsambuddho bhavissati, tassa⁹ Bhagavato kālē Bimbisāro nāma rājā bhavissati, so tumhākam ito dvānavutikappe nātiko¹⁰ ahosi. So¹¹ buddhassa dānam datvā tumhākam uddissati, tadā labhissathā' ti. Evaṃ vutte kira tesam petānam¹² vacanam sve labhissathā ti vuttam viya ahosi.

Tato ekasmim buddhantare vitivatte loke¹³ amhākam Bhagavā uppajji, te pi tayo rājaputtā purisasahassena sad-dhim¹⁴ devalokato cavitvā Magadharatthe brāhmanakulesu uppajjitvā anupubbena tāpasapabbajjam pabbajitvā Gayā-sīse tayo Jaṭilā ahesum, janapade niyuttakapuriso rājā Bim-bisāro ahosi, bhaṇḍāgāriko gahapatiputto Visākho nāma setthi ahosi, tassa pajāpati Dhammadinnā nāma setthi-dhitā ahosi, avasesā pana parisā rañño parivārā hutvā nibbattimsu. Amhākam pi Bhagavā loke uppajjitvā satta-sattāham vitināmetvā¹⁵ anupubbena Bārāṇasim¹⁶ āgama dhammacakkam pavattetvā pañcavaggiye ādim katvā yāva sahaṣsa¹⁷ parivāre tayo Jaṭile vinetvā Rājagaham agamāsi.

¹ agamimsu, S₂.

² S₂ adds tattha, and om. pari before nibbāyi.

³ rājā ca puttā, B. ⁴ niyuttap.^o, S₁. S₂. ⁵ om. B.

⁶ B. adds pi. ⁷ om. S₂. ⁸ nāti, B. ⁹ B. adds tam.

¹⁰ om. B. ¹¹ om. S₁. S₂. ¹² atikkametva, B.

¹³ Bārāṇasiyam, S₁. ¹⁴ aḍḍhateyyasahassa, B.

Tattha pi¹ tadāhu pasāṅkantam² yeva rājānam Bimbisāram sotāpattiṭṭhale patiṭṭhāpesi saddhim ekādasanahutehi Aṅga-Magadhavāsīhi brāhmaṇagahapatikehi. Atha raññā svātānāya bhattenā nimantito adhiṇvāsetvā dutiyadivase mānavakavaṇṇena Sakkena devānam indena purato³ gacchantena:

danto dantehi saha purāṇajāṭilehi vippamutto vippamuttehi siṅganikkhasuvaṇṇo Rājagaham pāvisi Bhagavā ti⁴

evam ādīhi gāthāhi⁵ abhittaviyamāno⁶ Rājagaham pavisitva rañño nivesane mahādānam sampaṭicchi. Te pana petā 'idāni rājā dānam amhākam uddissati' ti geham⁷ samparivāretvā aṭṭhamasu. Rājā dānam datvā 'kattha⁸ nu kho Bhagavā vihareyyā' ti Bhagavato viharatṭhānam yeva cintesi, na tam dānam kassaci uddisi⁹. Tathā tam dānam alabhanta¹⁰ petā chinnāsā hutvā rattiyaṃ rañño nivesane ativiya bhimsanakam vissaram¹¹ akāmsu. Rājā bhayasantāsasamvegam āpajjitvā vibhātāya rattiyaṃ Bhagavato ārocesi: 'evarūpaṃ saddam¹² assosi, kin nu kho me bhante bhavissati' ti? Bhagavā 'mā bhāyi mahārāja, na te¹³ kiñci pāpakam bhavissati, vuddhi¹⁴ te¹⁴ bhavissati¹⁴, atha kho santi te purāṇānātakā¹⁵ petesu uppannā, te ekam buddhantaram tam eva paccasimsantā 'buddhassa dānam datvā amhākam uddissati' ti vicarantā hiyo dānam datvā na uddissasi¹⁶, te chinnāsā hutvā tathārūpaṃ bhimsanakam vissaram¹⁷ akāmsu' ti. 'Kim¹⁸ idāni pi bhante dinne¹⁸ te¹⁹ labheyyun²⁰ ti? 'Āma mahārāja' ti. 'Tena hi bhante adhiṇvāsetu me Bhagavā svātānāya²¹, dānam tesam uddissāmi' ti. Adhiṇvāsesi Bhagavā tuṇhībhaveṇa. Rājā nivesanam gantvā mahādānam paṭiyādetvā²² Bhagavato kalam āro-

¹ ca l. pi, B. ² kamantam, B. ³ B. twice.

⁴ = Mahāv. I. 22. 13. ⁵ kathāhi, S., S₂.

⁶ abhittayamāno, S₂. ⁷ āsāya, B. ⁸ katha, S.

⁹ uddissi, S., S₂; uddissati, B. ¹⁰ yathā tam tam aṭṭham ajānantā, B. ¹¹ om. S., S₂. ¹² saddo, B. ¹³ tava, B.

¹⁴ om. B. ¹⁵ ānātikā, S., S₂. ¹⁶ B. reads: vicarantam na tayā hiyo dānam datvā uddisi. ¹⁷ bheravam, S., S₂.

¹⁸ om. S., ¹⁹ om. B. ²⁰ labheyyan, S., B.

²¹ ajjhātānāya, B. ²² paṭiyādetvā, B.; paṭiyāpetva, S.

cāpesi. Bhagavā rājantepuram gantvā paññatte āsane nisīdi saddhiṃ bhikkhusaṅghena. Te petā 'ajja labheyyāma' ti gantvā tirokuḍḍādisu aṭṭhamsu. Bhagavā tathā akāsi yathā te sabbe pi^{*} rañño āpūtham gatā ahesum. Rājā dakkhinodakam dento 'idam me nātinam hoti' ti uddisi. Tava-d-eva petānam kamalakuvalayasañchannā² pokkharaniyo nibbattimsu. Te tattha nahātvā pivitvā ca paṭippassaddhā darathakilamathapipāsā suvaṇṇavannā ahesum. Rājā yāgukhajjakabhojjanāni datvā uddisi. Tesam tam khaṇ'āññ'eva dibbayāgukhajjakabhajjāni nibbattimsu. Te tāni³ paribhujitvā pi nindiyā ahesum. Rājā vatthasenāsanāni datvā uddisi. Tesam dibbavatthā⁴ dibbapāsādā seyyāpaccattharaṇālaṅkaravidhaya nibbattimsu. Sā ca tesam sampatti sabbā pi yathā rañño pūkatā hoti tathā Bhagavā adhiṭṭhāsi. Rājā tam disvā ativiya attamano ahosi. Tato Bhagavā bhuttāvi pavārito rañño Bimbisārassa anumodanattham Tirokuḍḍapetavatthum abhāsi:

Tiro kuḍḍesu tiṭṭhanti sandhisīṅghātakesu ca
dvārabāhūsu tiṭṭhanti āgantvāna sakam gharam. 1
Pahūte⁵ annapānamhi khajjabhojje upaṭṭhite
na tesam koci sarati sattānam kammaṇapaccayā. 2
Evaṃ dadanti nātinam yē honti anukampakā
sucim paṇitam kālena kappiyam pānabhojanam:
idam vo nātinam hotu, sukhitā hontu nātayo. 3
Te ca tattha samāgantvā nātipetā samāgatā
pahūte annapānamhi sakkaccaṃ anumodare. 4
Ciraṃ jivantu no nāti yesam hetu labhāmase
ambhākaṃ ca katā pūjā dāyakā ca anipphalā. 5
Na hi tattha kaṣi atthi gorakkh' etta⁶ na vijjati
vanijjā tādisi n' atthi hiraññena kayakayam⁷, 6
Ito dinnena yāpenti petā kālakatā tahiṃ
unname v' udakam⁸ vuttham⁹ yathā ninnam pavattati

^{*} va l. pi, B. ² kuvalasamchannā, S₁. S₂.

³ petā l. tāni, S₂. ⁴ om. B.

⁵ bahute, M. D. (also 4 c). ⁶ ettha, D.; B.

⁷ kayakayam, in all Burmese MSS.

⁸ v' before udakam, only in S₁. S₂. ⁹ vutthim, S₁. S₂.

evam eva ito dinnam petānam upakappati. 7

Yathā vārivahā² pūrā paripūrenti sāgarāṃ 8

evam eva ito dinnam petānam upakappati.

Adāsi me akāsi me nātimitā sakhā ca me
petānam dakkhiṇam² dajjā pubbe katam anussaram. 9

Na hi = I, 4, 3¹ 10

Ayañ ca = I, 4, 4 11

So nātiddhammo ca ayaṃ nidassito petānam pūjā

ca katā ulārā

balañ ca bhikkhūnam anuppadinnam tumhehi puññam
pasutaṃ anappakan ti. 12

Tattha tiro kuḍḍesū ti kuḍḍānam parabhūgesu. Tiṭ-
ṭhanti ti nisajjādipatikkepato ṭhānakappanavacanam etam,
gahapākarakuḍḍānam⁴ parato bahi evam tiṭṭhanti ti
attho. Sandhisīghāṭakesu cā ti sandhisu ca sīgha-
ṭakesu ca, sandhiyo⁵ ti catukonaracchā gharasandhi bhit-
tisandhi⁶ ālokasandhiyo pi vuccanti, sīghāṭake ti koṇa-
racchā. Dvārabāhāsu tiṭṭhanti ti nagaradvāragharad-
vārānam bāhā nissāya tiṭṭhanti. Āgantvāna sakam
gharan ti sakagharāṃ nāma pubbañātigharāṃ pi attano⁷
sāmbhāvena ajjhāvutthagharāṃ pi. Tad ubhayam hi te
yasmā sakasaññāya āgacchanti tasmā āgantvāna sakam
gharan ti āha.

Evam Bhagavā pubbe anajjhāvutthe⁸ pubbaṃ pi pubba-
ñātigharattā Bimbisāranivesanam sakagharasaññāya āgantvā
tirokuḍḍādisu ṭhite issāmacchariyaphalaṃ anubhavante ati-
viya duddasikavirūpabhayānikadassane bahū pete rañño das-
sento Tirokuḍḍesu tiṭṭhanti ti gātham vatvā puna tehi
katassa kammassa dāruabhāvam⁹ dassento Pahūte anna-
pānamhi ti dutiyagatham āha.

Tattha pahūte ti anappake bahumhi yāvadatthe ti

¹ vāharivahā, S.
² dakkhiṇā, S.
³ dakkhiṇa, S.; the other MSS. have dakkhiṇam.
⁴ S. S. have here petānam, whereas M. C. D., B. retain petassa; M. only has etam l. evam.
⁵ gehap.
⁶ sandhi, B.
⁷ om. B.
⁸ attanā, B.
⁹ ovuttha, all.

⁹ garubhāvam, S.

attho, ba-kārassa hi pa-kāro labhati Pahu santo na bharati ti ādisu viya. Keci pana bahuke ti paṭhanti, te pana¹ pamādapāthā. Annapānamhi ti anne ca pāne ca. Khajjabhōjje² ti khajje ca bhōjje ca, etena asitapitakhāyitasāyitavasena catubbidham pi āhāraṃ dasseti. Upatṭhite ti upagamma³ ṭhite sajjite paṭiyatte ti attho. Na tesam koci sarati sattānaṃ ti tesam pettivisayaṃ⁴ uppannānaṃ⁵ sattānaṃ koci mātā vā pitā⁶ vā⁶ putto vā nāttā vā na sarati⁷. Kim kārāṇā? kammaṃpaccayā attanā katassa⁸ adānādānapaṭisedhanādibhedassa kadariyakammasa⁹ karaṇabhāvato. Tahim¹⁰ kammaṃ tesam nātinaṃ saritum¹¹ na deti.

Evam Bhagavā anappakeci¹² annapānādimhi vijjamāne nātinaṃ paccāsimsantānaṃ petānaṃ pāpakammavasena¹³ nātikānaṃ¹⁴ anussaraṇamattassā pi abhāvaṃ dassetvā idāni pettivisaye⁴ uppanne¹⁵ nātike uddissa dinnam dānaṃ¹⁶ pasamsanto Evam dadanti nātinaṃ ti tatiyagātham āha.

Tattha evaṃ ti upamāvacanam. Tassa dvidhā¹⁷ sambandho: tesam sattānaṃ kammaṃpaccayā asarantesu pi kesuci¹⁸ keci dadanti nātinaṃ ye¹⁹ evam anukampakā honti ti ca mahārāja yathā tayā dinnam evam sucim paṇitaṃ kālena kappiyaṃ pānabhōjanaṃ dadanti nātinaṃ iye honti anukampakā ti ca. Tattha dadanti ti uddissanti nīyādenti. Nātinaṃ ti mātito pitito ca sambandhānaṃ. Ye ti ye keci puttādayo. Honti ti bhavanti. Anukampakā ti atthakāmā²⁰ hitesino. Sucin ti suddham²¹ manoharam dhammikaṃ ca²². Paṇitaṃ ti ulāraṃ. Kālena ti dakkhiṇeyyaṇaṃ paribhogayogyakālena nātipeṭānaṃ vā tiro

¹ om. B. ² °bhōjjaṃ, S.₁. ³ upagama, B.

⁴ pattivisaye, B. ⁵ upapannānaṃ, B. ⁶ om. B.

⁷ nassarati, B. ⁸ katakammassa, B. ⁹ kadariyassa, B.

¹⁰ tam hi, B. ¹¹ paritum, S.₁.

¹² appakeci, S.₂; anappake pi, B. ¹³ kammaphalena, B.

¹⁴ nātikānaṃ, S.₁. ¹⁵ upapanne, B.

¹⁶ rañṇā dinnadānaṃ, B. ¹⁷ dvividhasam.°, S.₁; dvividhasam.°, S.₂; dvidhā sampanno, B. ¹⁸ tesu pi, S.₁; kesu pi, S.₂. ¹⁹ yeva, B. ²⁰ atthakāmā ti, S.₁. S.₂.

²¹ sundaram, S.₁. S.₂. ²² S.₁ has nāpikam; S.₂ nāma nāp.°.

kuḍḍādisu āgantvā ʔhitakālena. Kappiyan ti anucchavi-
kam paṭirūpaṃ ariyānaṃ paribhogārahama. Pānabho-
janaṃ ti pānaṃ ca bhojanaṃ ca. Tadupādesena ettha¹
sabbama² deyyadhammaṃ vadati³. Idāni yena pakārena
tesaṃ petānaṃ dinnamaṃ nāma hoti, tam dassento Idama vo
nātinama hotu, sukhitaṃ hontu⁴ nātayo⁵ ti āha. Tatiyagāthā
purimapaḍena⁶ sambandhitabbā: evama dadanti nātinama
ye honti anukampakā, idama vo nātinama hotu sukhitaṃ hontu
nātayo⁷ ti. Tena dātabbākāradassanaṃ kataṃ⁸ hoti.
Tattha idan ti deyyadhammanidassanaṃ. Vo ti nipāta-
mattama Ye hi vo ariyā ti ādisu viya. Nātinama hotu ti
pettivisaṃ⁹ uppannānaṃ¹⁰ nātakānaṃ¹¹ hotu. No nātinama
ti ca paṭhanti, amhākaṃ nātinama ti attha. Sukhitaṃ hontu
nātayo⁷ ti te pettivisaṃuppanna¹² nātayo⁷ idama phalaṃ¹³
paecanubhāvanto¹⁴ sukhitaṃ sukhappattā hontu. Yasmaṃ idama
vo nātinama hotu¹⁵ ti vutte pi aññena katakammaṃ aññassa
phalaṃ dinnama hoti kevalama pana tathā uddissa diyaṃ-
naṃ¹⁶ vuttapaṭānaṃ¹⁷ kusalakammassa paccayo hoti, tasma
yathā tesaṃ tasmaṃ vatthusmaṃ tasmaṃ yeva khaṇe phala-
nibbattaṃ kusalaṃ kammaṃ hoti. Tam dassento Te ca
tathā ti ādim āha.

Tattha te ti nātipetā. Tattha ti yattha dānaṃ diyaṃ
tathā samāgantvā ti ime no nātayo¹⁸ amhākaṃ atthāya
dānaṃ uddissanti ti anumodanattama tattha samāgatā
huvā. Pahūte¹⁹ annapaṇamaṃ ti attano uddissa diya-
maṇe tasmaṃ vatthusmaṃ pahūte²⁰ annapaṇamaṃ. Sakkac-
caṃ anumodare ti kammaphalaṃ abhisaddahantaṃ citti-
kāraṃ vijjamaṇā avikkhittacittā va huvā idama vo²¹ dānaṃ²²

¹ c' ettha, B.; S₂. S₂ have tadapasenaṃ.

² saddham, S₁. ³ vadāti, S₁. ⁴ honti, S₂.

⁵ nātiyo, S₂ (nāti āha, S₁). ⁶ addhena, S₂; atthena, S₁.

⁷ nātiyo, S₁. S₂. ⁸ om. S₁. ⁹ pettivisaṃ, B.

¹⁰ upapannānaṃ, B. ¹¹ nātinama, S₁; nātikānaṃ, S₂.

¹² pettiv^o, B. ¹³ evama l. phalaṃ, S₁. ¹⁴ bhavanta, B.

¹⁵ hontu, B. ¹⁶ disvāna l. diyaṃ, S₁. S₂.

¹⁷ tam vuttama petānaṃ, S₁. S₂. ¹⁸ nātiyo, S₁. S₂.

¹⁹ bahute, B. ²⁰ S₁ twice.

²¹ no, B. ²² nātinama, S₁.

hitāya sukhāya hotū ti modanti anumodanti pītisomanassa-jātā honti.

Ciraṃ¹ jivantū² ti³ ciraṃ jivino⁴ dīghāyukā hontu. No ñāti ti amhākaṃ ñātakā. Yesaṃ hetū ti yesaṃ kāraṇā ye nissāya. Labhāmase ti idasaṃ sampattim labhāma. Idam hi uddissanena⁵ laddhaṃ sampattim anubhavantānaṃ petānaṃ attano ñātināṃ thomaṇākāra-dassanaṃ. Petānaṃ hi attano anumodanena dāyakānaṃ uddissanena dakkhiṇeyyasampattiyaṃ vā tīhi aṅgehi dakkhiṇā taṃ khaṇ' aññe⁶va phalanibbattikā hoti⁷. Tattha dāyakā visesaheṭu. Tenāha: yesaṃ hetu labhāmase ti. Amhākaṃ ca katā pūjā ti idam vo ñātināṃ hotū ti evaṃ uddissantehi dāyakehi amhākaṃ ca pūjā katā. Dāyakā ca anipphalā ti yasmiṃ santāne⁸ kammaṃ nibbattaṃ tassa tatth' eva phalādānato, ettha⁹ hi¹⁰ kiṃ pana pettivisa-yuppanna¹¹ evaṃ ñātihetusaṃpattiyo labhanti udāhu aññe pi ti na c'ettha amhehi vattabbaṃ atthi. Bhagavatā eva¹² vyākatattā vuttaṃ h' etaṃ: 'mayam assu bho Gotama brāhmaṇā nāma dānāni dema puññāni¹³ karoma, idam dānaṃ petānaṃ ñātisālohitānaṃ upakappatu, idam dānaṃ petā-ñātisālohitā paribhuñjantū ti, kacci taṃ bho Gotama dānaṃ petānaṃ ñātisālohitānaṃ upakappati, kacci te petā-ñātisālohitā taṃ dānaṃ paribhuñjanti¹⁴ ti? 'Thāne kho brāhmaṇa upakappati, no aṭṭhāne¹⁵ ti¹⁶. 'Katamaṃ pana bho Gotama thānaṃ, katamaṃ aṭṭhānaṃ¹⁷ ti?

'Idha brāhmaṇa ekacco pānātipātī hoti — pe¹⁸ — micchā-ditṭhiko hoti. So kāyassa bhedā parammaraṇā nirayaṃ uppajjati. Yo nerayikānaṃ sattānaṃ āhāro tena so tattha yāpeti tena so tattha tiṭṭhati. Idam pi kho brāhmaṇa aṭṭhānaṃ yattha thitassa taṃ dānaṃ na upakappati.

'Idha brāhmaṇa ekacco pānātipātī hoti — pe¹⁹ — micchā-ditṭhiko hoti. So kāyassa bhedā parammaraṇā tiracchā-

¹ om. S. ² jivanta, B. ³ uddissamānena, B., but it agrees with S. S. a few lines afterwards where the same word recurs. ⁴ honti, B.

⁵ B. adds pariccāgamayaṃ. ⁶ om. B. ⁷ pittiv°, B.

⁸ evaṃ, B. ⁹ saddhāni, B. ¹⁰ om. B.

¹¹ pa, B.; la, S. S.

nayoniyam uppajjati. Yo tiracchānayanoniyānam sattānam āhāro tena so tattha yāpeti tena so tattha tiṭṭhati. Idam pi kho brāhmaṇa aṭṭhānam yattha ṭhitassa tam dānam na upakappati¹.

‘Idha kho brāhmaṇa ekacco pānātipātā paṭivirato hoti — pe² — sammādiṭṭhiko hoti. So kāyassa bheda parammaranā manussānam saḥavyatam uppajjati, devānam saḥavyatam uppajjati. Yo devānam āhāro tena so tattha yāpeti tena so tattha tiṭṭhati. Idam kho brāhmaṇa aṭṭhānam yattha ṭhitassa tam dānam na upakappati.

‘Idha brāhmaṇa ekacco pānātipāti hoti — pe² — micchādiṭṭhiko hoti. So kāyassa bheda parammaranā pettivisayam³ uppajjati. Yo pettivisayikānam³ sattānam āhāro tena so tattha yāpeti tena so tattha tiṭṭhati, yam vā paṇ’assa ito anupaveccanti⁴ mittā vā amaccā vā nātisālohitā vā tena so tattha yāpeti tena so tattha tiṭṭhati. Idam kho brāhmaṇa ṭhānam yattha ṭhitassa tam dānam upakappati⁵ ti.

‘Sace pana bho Gotama so peto nātisālohito tam ṭhānam anuppanno hoti, ko tam⁶ dānam paribhuñjati⁷ ti? ‘Aññe pi ’ssa brāhmaṇa petā nātisālohitā tam ṭhānam uppannā honti, te tam dānam paribhuñjanti⁷ ti. ‘Sace pana bho Gotama so c’eva peto nātisālohito tam ṭhānam anuppanno hoti, aññe pi ’ssa petā nātisālohitā tam ṭhānam anuppannā honti, ko tam dānam paribhuñjati⁷ ti? ‘Aṭṭhānam kho tam⁶ brāhmaṇa anāvakkāso yam tam ṭhānam vivittam assa iminā dighena addhunā yad idam petehi nātisālohi-tehi, api ca kho⁶ brāhmaṇa dāyako pi anipphalo⁸ ti.

Idāni pettivisayuppannānam³ tattha aññassa kasigorak-khādino sampatti paṭilābhakāraṇassa abhāvaṃ ito dinnena yāpanaṃ ca dassetum Na hi ti ādi vuttam.

Tattha na hi tattha kaṣi atthi ti tasmim pettivisaye³ kaṣi na hi atthi yam nissāya petā sukhena jiveyyum. Gorakkh’etta na vijjati ti ettha pettivisaye³ na kevalam kaṣi yeva n’atthi, atha kho gorakkhā pi na vijjati yam

¹ S. omits this sentence entirely.

² pa. B.; la. S. S.

³ pittiv.^o, B. S.

⁴ vacchanti, B.

⁵ om. S. S.

⁶ om. B.

nissāya te sukkena jīveyyup. Vaṇijjā tādisi n'atthi ti vaṇijjā pi tādisi n'atthi² yā tesam sampatti-paṭilābhahetu bhaveyya. Hiraññena kayakkayan ti hiraññena kaya-vikkayyam pi tattha tādisaṃ natthi yam tesam sampatti-paṭilābhahetu bhaveyya.

Ito dinnena yāpenti petā kālakatā tahin ti kevalaṃ pana ito² nātihi mittāmaccehi vā dinnena yāpenti attabhāvaṃ pavattenti petā pettivisayuppannā³ kālakatā⁴ attano marapakālena gatā. Kālagatā ti⁵ vā paṭho. Katakālā katamaranā marapāsampattā. Tahin ti tasmim pettivisaye⁶.

Idāni yathā vuttam attham upamaḥi pakāsetum Unname v'udakaṃ vuṭṭhan⁷ ti gāthadvayam āha. Tass' attho: yathā unname thale⁸ unnatapadese meghehi abhivutṭham udakaṃ yathā ninnam pavattati, yo bhūmibhāgo ninno oṇato taṃ upagacchati, evam eva ito dinnam dānam⁹ petānam upakappati phaluppattiyā viniyujjati, ninnam iva hi udakappavattiyā ṭhānam petaloko dānupakappanāya, yathāha: idaṃ brāhmaṇa ṭhānam yattha ṭhitassa taṃ dānam upakappati ti. Yathā ca kandarapadarasākhapasākhakusubhamahā-sobbhehi¹⁰ opatitena¹¹ udakena vārivahā mahānājjo pūrā hutvā sāgaram paripūrenti,¹² evam ito dinnam dānam pubbe vuttanayen' eva petānam upakappati. Yasmā petā ito kiñci labhāmā ti āsābhibhūtā nātigharam āgantvā¹³ idaṃ nāma no dethā ti yācitum na sakkonti, tasmā tesam imāni anussaraṇavattḥūni anussaranto kulaputto dakkhiṇam dajjā ti dassento Adāsi me ti gātham āha.

Tass' attho: idaṃ nāma me dhanam vā dhaññaṃ vā adāsi, idaṃ nāma me kiccaṃ attanā vosānam anāpajjanto¹⁴ akāsi. Asuko me mātito vā pitito vā sambandhattā nāti-

² om. B. ³ ito pana, B. ⁴ pittiv., S. B.

⁵ kālakatā, B. ⁶ kālakatā ti, B.; kālagatā ti, S.; kālagatā, S. ⁷ pittiv., S. S. ⁸ vaṭṭhan, S. B.; vuṭṭhin, S. ⁹ unnathale, S. (unnathale, S.).

¹⁰ om. S. B. ¹¹ kandarapadarasākhāsākhā, S. S.; mahākusumbhehi, S.; mahākumbhehi, B. ¹² ovulhitena, B.; opalahitena, S. ¹³ B. om. pari before pūrenti.

¹⁴ B. adds pi. ¹⁵ attanā te yogam āpajjanto, B.

sinehavasena thānasamatthatāya mitto asuko ca² me saha-
pamsukilītasahāyo sakhā ti² etaṃ sabbam anussaraṃ petā-
naṃ³ dakkhiṇaṃ dajjā dānaṃ nīyāteyya. Dakkhiṇā dajjā
ti pi⁴ pāṭho. Petānaṃ dakkhiṇā dātabbā, tena adāsi me
ti ādinā nayena pubbe kataṃ anussaraṃ anussaraṇā ti
vuttaṃ hoti, karaṇatthe hi idaṃ paccattaṃ vacanaṃ. Ye
pana sattā nātimaraṇena ruṇṇasokādi varā eva⁵ hutvā
tiṭṭhanti, na tesam⁶ atthāya kiñci denti. Tesam taṃ ruṇṇa-
sokādi kevalaṃ attaparitāpanaṃ eva hoti, na⁷ petānaṃ
kiñci atthaṃ sādheti ti dassento Na hi ruṇṇaṃ vā ti
gāthaṃ vatvā puna Magadharājena dinnadakkhiṇāya sāttha-
kabhāvaṃ dassetuṃ Ayaṇ ca kho ti gāthaṃ āha.

Tesam attho hetthā vutto yeva. Idāni yasmā idaṃ dakk-
hiṇaṃ dentena raññā nātihi kattabbakiccakaraṇena nāti-
dhammo nidassito bahujaṇassa pākaṭo⁸ nidassanaṃ pāka-
ṭakataṃ 'tumhehi pi evaṃ eva nātsu⁹ nātidhammo pari-
pūretabbo' ti te ca pete dibbasampattim adhigamentaṇa
petānaṃ pūjā ca katā ulārā buddhappamukhaṃ bhikkhu-
saṅghaṃ annapānādihi santappentena bhikkhūnaṃ balaṃ⁹
anuppadinnaṃ anukampādiguṇaparivārācāgacetaṇaṃ nib-
battentena anappakaṃ puññaṃ pasutaṃ, tasmā Bhagavā
imehi yathābhuccaguṇehi rājānaṃ sampahaṃsento So nāti-
dhammo ca¹⁰ ti osānagāthaṃ āha.

Tattha nātidhammo ti nātihi nātinaṃ kattabbakaraṇaṃ.
Ulārā ti hitā samiddhā¹¹. Balan ti kāyabalaṃ. Pa-
sutan ti upacitaṃ. Ettha¹² ca so nātidhammo ca
ayaṃ nidassito ti etena Bhagavā rājānaṃ dhammiyā
kathāya sandassesī nātidhammasandassanaṃ hetusandassa-
naṃ¹³. Petānaṃ pūjā ca katā ulārā ti iminā samā-
dapesi. Ulārā ti pasamsanaṃ h'ettha punappunapūjā-
karaṇasamādāpanaṃ. Balaṇ¹⁴ ca bhikkhūnaṃ anup-
padinnaṃ ti iminā samuttejesi. Bhikkhūnaṃ balānupa-
dānaṃ h'ettha eva 'va¹⁵ vidhānatthabalānuppadāne ti

² om. B. ² B. adds ca. ³ sattānaṃ, S., S.

⁴ vā, B. ⁵ ve l. varā eva, B. ⁶ tesāṇ ca, B.

⁷ taṃ na, B. ⁸ B. adds kato. ⁹ phalaṃ, B.

¹⁰ om. B. ¹¹ pitā, S., S. ¹² etaṃ (etaṇ, S.), S.

¹³ h'ettha sand., B. ¹⁴ phalaṇ, B. ¹⁵ h'ettha evaṃ, B.

ussāhavaḍḍhanena samuttejanam. Tumhehi puñnam pasutam anappakan ti iminā sampahamsesi. Puñnapasavanakittanam¹ h'ettha tassa yathābhuccaguṇasamvaññanatāya sampahamsan ti evam ettha yojanā veditabbā.

Desanūpariyosāne pettivisayuppattiyā² ādinam 'va samvaññanena samviggahadayānam yoniso padahatam caturāsitīyā pānasahassānam dhammābhisamayo ahoṣi. Dutiyadivase pi devamanussānam imam³ eva tirokuḍḍadesanam desesi. Evam yāva sattadivasā tādiso eva⁴ dhammābhisamayo ahoṣi⁵.

Tirokuḍḍapetavattuvannanā.

I, 6.

Naggā dubbaññarūpāsi ti. Idam Satthari Sāvatthiyam viharante pañcaputtakhādiniṃ petim ārabbhā vuttam. Sāvattthiyā kira avidūre gūmake aññatarassa kuṭumbikassa⁶ bhariyā vañjhā ahoṣi. Tassa nātakā etad avocum 'tava pajāpati vañjhā, aññam te kaññam ānemā' ti. So tassa bhariyāya sinehena na icchi. Ath' assa bhariyā tam pavuttim⁷ sutvā sāmikam evam āha 'sāmi aham vañjhā, aññā⁸ kaññā ānetabbā, mā te kulavamso upacchiṃ' ti. So tāya nippīliyamāno aññam kaññam⁹ ānesi. Sā aparena samayena gabbhinī ahoṣi. Vañjhitthi 'ayam puttam labhitvā imassa¹⁰ gehassa issarā bhavissati' ti issāpakatā tassā gabbhapātanupāyam pariyesanti aññataram paribbājakam annapānādihi santappitvā tena tassā gabbhapātanam dāpesi. Sā gabbhe patite¹¹ attano mātuyā ārocesi. Mātā attano nātake samodhānetvā tam attham vedesi¹². Te¹³ vañjhitthim etad avocum 'tayā imissā¹⁴ gabbho pātito' ti. 'Nāham pātesin¹⁵' ti. 'Sace tayā gabbho na pātito sapatham¹⁶

¹ sampasavana°, B. ² pittiv°, B. ³ idam, B.
⁴ 'va, B. ⁵ B. adds ti.
⁶ kuṭumbikassa, B. throughout. ⁷ pavattim, B.
⁸ om. B. ⁹ sabbassa, B. ¹⁰ om. S. ¹¹ nivedesi, B.
¹² om. S. ¹³ imassā, S. B. ¹⁴ pātemi, B.
¹⁵ sapatham, B. throughout.

karohi' ti. 'Sace mayā gabbho pātito duggatiparāyanā khuppipāsūbhībhitā sāyam pūtam pañca pañca putte vijāyitvā khāditvā tittim na gaccheyyam niccam duggandhā makkhikāparikkhinṇā ca bhavēyyan' ti musāvadvā sapathanā akāsi.

Sā na cirass' eva kalam katvā tass' eva gūmassa avidūre dubbanārūpapeti¹ hutvā nibbatti. Tada janapade vutthavassū aṭṭha therā Satthu dassanattaman Savatthiyan agacchantā tassa gūmassa avidūre chāyūdakasampanne araṇṇatṭhāne vāsam upagacchimsu². Atha sā peti therānam attānam dassesi. Tesu saṅghatthero tam petim:

Naggā dubbanārūpāsi duggandhā pūti vāyasi
makkhikāparikkhinṇā³ 'va⁴, kā nu tvam idha tiṭṭhasi ti 1

gāthāya paṭipucchi.

Tattha⁵ naggā ti niccolā. Dubbanārūpāsi⁶ ti vi-rūpā⁷ ativiya bhībhacchādassanarūpena⁸ samannāgatā āsi. Duggandhā ti anīṭṭhagandhā. Pūti vāyasi ti sarirato kuṇapagandhā vāyasi. Makkhikāparikkhinṇā 'vā⁹ ti nīl-makkhikāhi samantato ākinṇā. Kā nu tvam idha tiṭṭhasi ti kā nāma evarūpa imasmin ṭhāne tiṭṭhasi, ito c' ito ca¹⁰ vicarasi¹¹ ti attho.

Atha sā peti therena evam puttā attānam pakāsentī
sattānam samvegā janenti:

Aham bhaddante peti 'mhi duggatā Yamalokikā
pāpakammam karitvāna petalokam¹² ito gatā. 2
kālena pañca puttāni sāyam pañca punāpare
vijāyitvāna khādāmi, te pi nā honti me alam. 3

¹ vuttarūpāpeti, B. ² upagāñchimsu, S₁. S₂.

³ makkhikāhi par., M. C. D.; om. B. ⁴ om. M. C. D.

⁵ om. S₁. S₂. ⁶ dubbanā ti, S₁. S₂ (and then si ti).

⁷ S₁. S₂ add ti. ⁸ ativiya jigucchena rūpena, B.

⁹ makkhikāhi parikkhinṇā ti, B. ¹⁰ om. S₁. S₂.

¹¹ pavicarasi ti, S₁. S₂ (or rather pa is a mistake for ca after c' ito). ¹² lokā, all except C. D.

Pariḍayhati dhūmāyati¹ khudāya² hadayaṃ mama paṇiyam na labhe pātum, passa maṃ vyasanam gatan ti 4 imā tisso gāthā abhāsi.

Tattha bhaddante³ ti theram gāravena ālapati. Duggatā ti duggatim gatā. Yamalokikā ti Yamaloko ti laddhanāmena petaloke tatthapariyāpannabhāvena viditā. Ito gatā ti ito manussalokato petalokam uppajjanavasena gatā, uppannā ti attho.

Kālenā ti rattiya vibhātakāle, bhummatthe⁴ hi etaṃ karaṇavacanam. Pañca puttāni ti pañca putte līṅgavipallāsena h' etaṃ vuttam. Sāyam pañca punāpare ti sāyanhakaḷe puna apare pañca putte khādāmi ti yojanā. Vijāyitvānā ti divase divase dasa dasa putte vijāyitvā. Te pi nā honti me alan ti te pi ekadivasam dasa puttā mayham khudāpaṭighātāya⁵ alam pariyaṭṭā na honti, gāthāsukhattham h' ettha⁶ nā iti dīgham katvā vuttam.

Pariḍayhati dhūmāyati⁷ khudāya⁸ hadayaṃ mamā ti khudāya⁹ jigacchāya bādhayamānāya mama hadayaṃ padeso udaragginā parito¹⁰ jhāyati dhūmāyati¹¹ santappati. Paṇiyam na labhe pātum ti pipāsābhībhūtā tattha tattha vicaranti paṇiyam pātum na labhāmi. Passa maṃ vyasanam gatan ti petuppattiya sādharanam asādhāraṇaṃ ca imam idisaṃ vyasanam upagatam maṃ passa bhante ti attanā anubhaviyamānam dukkham therassa pavedetī¹². Tam sutvā therō taya katakammam pucchanto:

kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam kaṭam

kissa kammavipākena puttamaṃsaṇi khādaṣi ti 5

gātham āha.

Tattha¹³ dukkaṭan ti duccaritam. Kissa kammavipākenā ti kiḍisassa¹⁴ kammassa vipākena kiṃ paṇātipātassa udāhu adinnādānādisu aññatarassa ti attho. Kena kammavipākenā ti keci paṭhanti.

¹ dhūpāya, S.₁; dhupayanti, S.₂. ² khuddāya, M. C. D.; B.

³ bhante, S.₁. ⁴ bhummatte, B. ⁵ khuddāya pati.^o, B.

⁶ te pi l. h' ettha, B. ⁷ dhūpāyati, S.₁; dhupāyati, S.₂.

⁸ khuddāya, B. ⁹ parisamantato, B. ¹⁰ dhūyati, S.₁.

¹¹ pavadesi, B. ¹² tassa, S.₁. ¹³ kimdisassa, B.

Atha sū peti attanā katakammaṃ therassa kathenti:

Sapati¹ me gabbhinī āsi, tassā pāpaṃ acetayim²
 sāhaṃ paduṭṭhamanasū akariṃ³ gabbhapātanam. 6
 Tassā dvemāsiko⁴ gabbho lohitaṃ nēva pagghari
 tad assā⁵ matā kupitā mayhaṃ nāti samānaya
 sapathaṃ ca maṃ⁶ kūresi⁷ paribhāsāpayi ca maṃ. 7
 Sahaṃ ghoraṃ ca sapatham musāvadam abhāsissam:
 puttamaṃsāni khādāmi sac' etam⁸ pakatam⁹ mayā. 8
 Tassa kammavipākena¹⁰ musāvādassa c' ūbhayaṃ
 puttamaṃsāni khādāmi pubbalohitunakkhikā¹¹ ti 9

āha.

Tattha sapati ti samānapatikā¹² itthi vuccati. Tassā
 pāpaṃ acetayin ti tassā sapatiyā pāpaṃ luddakaṃ
 kammaṃ cetesiṃ¹³. Paduṭṭhamanasā ti paduṭṭhacittā
 paduṭṭhena vā manasā.

Dvemāsiko ti dve māsā jāto patiṭṭhito hutvā dvemāsiko.
 Lohitaṃ nēva pagghari ti vipajjamāno rudhiram¹⁴ nēva
 hutvā vissandi. Tad assā¹⁵ matā kupitā mayhaṃ
 nāti samānaya ti tadā assā sapatiyā matā mayhaṃ ku-
 pitā attano nātaka¹⁶ samodhānesi. Tat' assā ti¹⁷ vā pāṭho,
 tato assā ti padavibhāgo.

Sapathan ti sapaṇam¹⁸. Paribhāsāpayi cā ti bhayena
 tājāpesi. Sapatham musāvadam abhāsissan ti sac'
 etam¹⁹ mayā katam idisi²⁰ bhaveyyan ti katam eva pāpaṃ
 akatam katvā dassenti²¹ musāvadam abhūtam²² sapatham
 abhāsīm.

Puttamaṃsāni khādāmi sac' etam pakatam mayā

¹ sapatti, C. D.; B. ² acetayi, C. D.

³ akari, C. D.; B. ⁴ dvemāsiyo, S₁. S₂. ⁵ assa, M.

⁶ mām, S₁. S₂. ⁷ akaresi, C. ⁸ sapathaṃ, S₁. S₂.

⁹ ca katam, S₁. S₂. ¹⁰ kammavipākam, B.; kammassa
 vipākam, M. C. D. ¹¹ makkhitā, M. D. ¹² opati, S₁. S₂.

¹³ acetayim, B. ¹⁴ ruhira, B.; rudhim; S₁.

¹⁵ assa, S₁. ¹⁶ B. adds pare. ¹⁷ tassā ti, S₁. S₂.

¹⁸ sappanam, S₁. S₂. ¹⁹ sapatham, S₁. S₂.

²⁰ idisam, B. ²¹ dassesi, S₁ (dassesim, S₂).

²² abhanam, S₁; abhatham, S₂.

ti idam tadā sapathassa katakārāḍassanam¹, yadi etaṃ gabbhapātanapāpaṃ mayā kataṃ, āyatiṃ punabbhavābhiniḍḍattiyam mayhaṃ puttamaṃsāni yeva khādeyyan ti attho. Tassā ti tassa² gabbhapātanavasena pavattassa pāṇatipātakammassa³. Musāvāḍassa cā ti musāvāḍakammassa ca. Ubhayan ti ubhayassa pi kammassa ubhayaena vipākena, karaṇatthe⁴ hi idam paccattavacanam. Pubbalohitamakkhikā ti pasavanavasena⁵ paribhuñjanavasena ca pubbena lohiteṇa ca makkhikā hutvā puttamaṃsāni khādāmi ti yojanā.

Evam sā peti attano kammavipākaṃ pavedetvā puna theram⁶ evam āha: 'aham bhante imasmiṃ yeva gāme asukassa kuṭimbikassa bhariyā hutvā issāpakatā hutvā pāpakammaṃ katvā evaṃ petayoniyam nibbattā. Sādhu bhante tassa kuṭimbikassa gehaṃ gacchatha. So tumhākaṃ dānam dassati. Tam dakkhinaṃ mayhaṃ uddissāpeyyātha⁷. Evam me ito petalokato mutti bhavissati' ti. Therā tam sutvā tam anukampamānā ullumpanasabhāvasaṇṭhitā tassa kuṭimbikassa gehaṃ piṇḍāya pavasiṃsu. Kuṭimbiko there disvā sañjātapasādo paccuggantvā pattam gahetvā there āsane nisīdāpetvā paṇītam āhāraṃ bhojetum ārabbhī. Therā tam pavattim kuṭimbikassa ārocetvā tam dānam tassā petiyā uddissāpesum. Tam khanaṃ űeva sā peti tato dukkhato apeta⁸ ulārasampattim labhitvā rattiyam kuṭimbikassa attānam dassesi. Atha therā anukamena Sāvatthiyam gantvā Bhagavato tam attham ārocesum. Bhagavā tam attham atthupattim katvā sampatta-parisāya dhammaṃ desesi⁹. Sā¹⁰ desaṇā¹¹ mahājanassa sātthikā ahoṣi¹².

Pañcaputtakhāḍakapetavattuvannanā¹³.

¹ ākārāḍassanam, S.₁. ² tassā, S.₁ S.₂.

³ pāṇatipātassa, B. (om. kammassa). ⁴ karaṇatthe, S.₁.

⁵ sapatavasena, B. ⁶ there, B. ⁷ ādiseyyātha, B.

⁸ apanetvā, B. ⁹ S.₁ S.₂ insert here the following

phrase: mahājano patiladdhasamvego issāmaccherato pativirami (S.₂ viramati). ¹⁰ om. S.₁ S.₂. ¹¹ nidesanā, S.₁.

¹² ahoṣi ti, S.₁ S.₂ B. ¹³ °puttamamsakhāḍaka°, B.

I, 7.

Naggā dubbaṇṇarūpāsi ti. Idam Satthari Sāvatthiyam viharante sattaputtakhādita petim ārabha vuttam. Sāvattthiyā kira avidūre aññatarasmiṃ gāme aññatarassa upāsakassa dve puttā ahesum paṭhamavaye tñitā rūpasampannā silācāraguṇasamannāgatā. Tesam mātā puttavasena bhattāram atimāññati. So bhariyāya avamānito nibbindamānaso aññaṃ kaññaṃ ānesi. Sā na ciren' eva gabbhīni ahosi. Jeṭṭhabhāriyā issāpakatā aññataram vejjam¹ āmisena upalāpetvā tena² tassā temāsikam gabbham pātesi. Atha sā³ nātīhi ca bhāttunā⁴ ca 'tāyā imissā gabbho pātito' ti puṭṭhā 'nāham pātesin' ti musāvadvā, tēhi asaddahantehi 'sapatham karohi' ti vuttā⁵ 'sāyam pūtam satta satta putte vijāyitvā puttamaṃsāni khādāmi⁶ niccam dugandhā ca makkhikāparikkhā ca bhāveyyam' ti sapatham akāsi. Sā aparena samayena kalam katvā tassa gabbhapātanassa musāvādassa ca phalen' eva petayoniyaṃ nibbattā⁷ vuttanāyem' eva⁸ puttamaṃsāni khādentī tass' eva gāmassa avidūre vicarati.

Tena ca samayena sambahulā therā gāmakāvāse vutthavassā Bhagavantam dassanāya Sāvattthiyam⁹ āgacchantā tassa gāmassa avidūre ekasmiṃ padase rattiyam vāsam kappesum. Atha sā peti tesam therānam attānam dasesi. Tam mahāthero⁹

Naggā = I, 6, 1

1

gāthāya¹⁰ pucchi¹⁰. Sā therena puṭṭhā¹¹:Aham = I, 6, 2¹²

2

Kālena satta satta . . . = I, 6, 3

3

¹ vijjāvādinam, B. ² om. B. ³ ath' assā, B.⁴ attanā l. bhāttunā, B. ⁵ B. is here corrupt, it reads: khādini bhāveyyam ti. ⁶ nibbattetvā, B.⁷ vuttanāyena, B. (om. eva). ⁸ Sāvattthim, B.⁹ oṭherā, S., B.; B. adds gāthāya pucchimsu.¹⁰ om. B. ¹¹ B. adds tñhi gāthāhi pativācanam adāsi.¹² S., S., B. have bhante instead of bhaddante (M. C. D.); all MSS. however have petalokam.

Pariḍayhati dhūmayati kudāya hadayaṃ mama
nibbutiṃ nādhigacchāmi aggidaḍḍhā va¹ ātape ti 4

tihi² gāthāhi paṭivacanāṃ adāsi.

Tattha nibbutiṃ³ ti khuppiṭāsadukkhassa vūpasamanāṃ.
Nādhigacchāmi ti na labhāmi. Aggidaḍḍhā va⁴
ātape ti ati-upha-ātape aggidayhamānā viya nibbutiṃ
nādhigacchāmi ti yojanā.

Taṃ sutvā mahāthero tāya katakammāṃ pucchanto:

Kin nu kāyena — I, 6, 5⁵ 5

gātham āha.

Atha sā peti attano petalokuppattiṃ⁶ ca puttānaṃ ca
khāḍakāraṇaṃ kathenti imā⁷ gāthā abhāsi:

Ahu mayhaṃ duve puttā ubho sampattayobhanā
sāhaṃ puttabalūpetā sāmikaṃ atimaññissaṃ⁸. 6

Tato me sāmiko kuddho sapatim⁹ aññaṃ¹⁰ ānaya
sā ca gabbhaṃ alabbhittha, tassā pāpaṃ acetayim. 7

Sūhaṃ paduttāhamanasā akariṃ gabbhapātanaṃ
tassā temūsiko gabbho pūtilohitako¹¹ pati. 8

Tad assā mātā — I, 6, 7 c. d. 8¹² 9

Puttamamsāni — I, 6, 9¹³ 10

Tattha putta balūpetā ti puttabalena upetā puttānaṃ
vasena laddhabalā. Atimaññissan¹⁴ ti atikkamitvā¹⁵
avamaññim.

Pūtilohitako¹⁰ pati ti kuṇapalohitaṃ hutvā gabbho
paripati. Sesāṃ sabbhaṃ anantarasadisam eva. Tattha aṭṭha
therā idha sambahulā, tattha pañca puttā idha sattā ti ayam
eva viaseso¹⁶.

Sattaputtakhāḍakapetavattuvanṇanā.

¹ 'oḍḍh' eva, only M.; S₁. ² om. S₁. S₂; B. omits
the whole phrase. ³ nivuttin, S₁. S₂. ⁴ eva, S₁. ⁵ mana-

sāya, S₁. S₂ (instead of manasā). ⁶ B. omits peta before
loku.⁷ B. omits imā g. abh.⁸ atimaññasim, S₁. S₂.

⁹ sapatim, M. C. D. (sāpataṃ, B.). ¹⁰ mayham l. aññaṃ,
M. C. D.; B. ¹¹ pubbaloh., M. C. D.; B. ¹² akaresi, C. D.

¹³ 'makkhitā, M.; S₂. ¹⁴ all MSS. ¹⁵ B. adds maññim.

¹⁶ B. adds ti, whereas S₁. S₂ repeat the very same sen-
tences as above I, 6 (p. 35) with a few slightly different

I, 8.*)

Kin nu ummatarūpo vā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram matapitikam¹ kuṭimbikam ārabhha kathesi. Sāvatthiyam kira² aññatarassa kuṭimbikassa pitā kālam akāsi. So pitu maraṇena sokasantattamānaso³ hadayaparidevamāno ummattako viya vicaranto yaṃ yaṃ passati taṃ taṃ puccati⁴: 'api me pitaram passathā' ti. Na koci tassa sokam vinodetum asakkhi. Tassa pana hadaye ghaṭe padipo viya sotāpattiṭṭhalassa⁵ upanissayo pajjalati. Satthā paccūsasamaye lokam olokeno tassa sotāpattiṭṭhalassa upanissayaṃ disvā 'imassa atitakāraṇam āharitvā sokam vūpasametvā sotāpattiṭṭhalam dātum vaṭṭati' ti cintetvā punadivase pacchābhaddam piṇḍapātapaṭikkanto pacchāsamaṇam ādāya tassa gharadvāram agamāsi. So 'Satthā āgato' ti sutvā paccugantvā Satthāram gehaṃ pavesetvā. Satthari paññatte āsane nisinne sayam⁶ Bhagavantam vanditvā ekamantaṃ nisinno 'bhante mayham pitu gatathānam jānāthā' ti āha. Atha naṃ Satthā 'upāsaka kim imasmim attabhāve pitaram pucchasi udāhu atite' ti āha. So taṃ vacanaṃ sutvā 'bahutarā⁷ mayham pitaro' ti tanubhūtasoko thokaṃ majjhaththam⁸ paṭilabhati. Ath'assa Satthā sokavinodanadhammikatham katvā apagatasokaṃ kallacittam viditvā sāmukkamsikāya dhammadesanāya sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhāpetvā vihāram agamāsi. Ath'assa bhikkhū dhammasabbhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: 'passatha āvuso buddhānubhāvaṃ, tathā sokam paramosoko⁹ upāsako khaṇen' eva¹⁰ Bhagavatā sotāpattiṭṭhale vinito' ti.

readings, viz. kammam l. kammavipākam; mahātheram l. theram; mayham *before* (not *after*) dakkhiṇam; *om.* me ito *after* Evaṃ (eva. S₁); āsanesu l. āsane: paṭilabhitvā l. labhitvā; S₁ rattim l. rattiyam.

¹ matapattika, S₂; pattika, S₁. ² *om.* B.

³ 'santappa.', S₁. S₂; santattahadayo rodamāno um., B.

⁴ pucchi, S₁. S₂. ⁵ 'pattimaggassa, *all.*

⁶ singham l. sayam, B. ⁷ bahu kira, S₁. S₂.

⁸ majjhattikam, S₁. S₂. ⁹ so paridevasamāpanno, B.

¹⁰ khaṇena 'va, S₂; B. *omits* va.

*) cp. Jāt. vol. III, pp. 155, sqq.

Satthā tattha gantvā paññattapavarabuddhāsane¹ nisimo 'kāya nu'ttha bhikkave etarahi kathāya sannisinna' ti pucchi². Bhikkhū tam atthaṃ Bhagavato ārocesuṃ. Satthā 'na bhikkhave idān' eva mayā imassa soko apanīto, pubbe pi apanīto yevā' ti vatvā tehi yācito atitān āhari.

Atte Bārāṇasīyam aññatarassa gahapatikassa pitū kalam akāsi. So pitu maraṇena sokaparidevasamūpanno assu-mukho urattālim³ karonto⁴ tato⁵ citakaṃ padakkhināṃ karoti. Tassa putto Sujāto nāma kumāro paṇḍito vyatto buddhisampanno pitu sokavināyanupāyaṃ cintento ekadivasaṃ bahinagare ekaṃ goṇaṃ matam⁶ disvā, tiṇaṃ ca pāniyaṃ ca āharitvā tassa purato ṭhapetvā kabalaṃ⁷ dento taṃ jīvamānaṃ viya ānūpento 'khāda khāda piva piva' ti vadanto atthāsi. Āgatāgatā taṃ⁸ disvā 'samma Sujāta kiṃ tvam⁹ ummattako¹⁰ 'si yo tvam matassa goṇassa tiṇodukam upanesi' ti vadanti. So na kiñci paṭivadati. Manussā tassa pitu santikaṃ gantvā 'putto te ummattako jāto matagoṇassa tiṇodakaṃ deti' ti āhaṃsu. Taṃ sutvā ca kuṭimbikassa pitaraṃ ārabha soko apagato. 'Mayhaṃ kira putto ummattako jāto' ti samvegapatto vegena gantvā 'na nu tvam Sujāta paṇḍito vyatto buddhisampanno, kasmā matagoṇassa tiṇodakaṃ desi' ti codento:

Kin nu ummattarūpo va lāyitvā haritaṃ tiṇaṃ
khāda khāda⁹ ti lapasi gatasattaṃ¹⁰ jaraggavaṃ. 1
Na hi annena pānena mato goṇo samuṭṭhahe
tvam 'si bālo ca¹¹ dummedho yathā t'aññi' eva¹²
dummati ti 2

gāthadvayaṃ āha.

Tattha kin nū ti pucchāvacaṇaṃ. Ummattarūpo vā ti ummattakasabhāvo¹³ viya cittakkhepaṃ patto viya.

¹ paññattavara°, B. ² om. S₁, S₂.

³ rattakkho l. urattālim, B. ⁴ kandanto, B.

⁵ om. B. ⁶ ekaṃ matagoṇaṃ, B.

⁷ B. omits kabalaṃ and the following words ... khāda.

⁸ S₁ adds jāto. ⁹ piva l. khāda, D.; B.

¹⁰ matam santaṃ, S₁, S₂. ¹¹ va, M. C. D.; B.

¹² yathā añño 'va dummati, M. C. D.; B. ¹³ 'kabhāvo, B.

Lāyitvā ti lāvitvā¹. Haritam tiṇan ti allatiṇam. Lapasī ti vilapasī. Gatasattan ti² vigatajivitaṃ. Jaragavan ti balivaddaṃ pi jinṇagonaṃ.

Annena pānenā ti tayā dinnena haritatinena vā³ pāṇiyena vā. Mato goṇo⁴ samuṭṭhahe ti kālagato goṇo laddhajiviko⁵ hutvā na hi samuṭṭhaheyya. Tvaṃ⁶ 'si⁷ bālo ca dummedho ti tvaṃ bālyayogato bālo medhāsaṅkhātāya⁸ paññāya abhāvato dummedho āsi. Yathā t' aññ' eva⁹ dummatī ti yathā taṃ¹⁰ aññ' eva¹¹ nippañño vippalapeyya, evaṃ tvaṃ niratthakaṃ vippalapasī ti attho. Yathā taṃ ti¹² nipātaṃattam. Aññ' eva¹³ ti¹⁴ tvaṃ paññāvā pi samāno añño¹⁵ dummati puggalo¹⁶ viya dummati¹⁷ hutvā vippalapasī ti attho.

Taṃ sutvā Sujāto pitaraṃ saññāpetuṃ attano adhippāyaṃ pakāsento gāthadvayaṃ¹⁸ abhāsi¹⁹:

Ime pādā imaṃ²⁰ sīsaṃ ayaṃ kāyo savāladhi nettā tath' eva tiṭṭhanti ayaṃ goṇo samuṭṭhahe. 3
N'²¹ ayyakassa²² hatthapādā kāyo sīsaṃ ca²³ dissati rudam mattikathūpasmiṃ nanu tvaññeva²⁴ dummatī ti. 4

Tass' attho: imassa goṇassa ime cattāro pādā idaṃ dundubhisadisam²⁵ sīsaṃ saha vāladhinā vattati ti. Savāladhi ayaṃ kāyo imāni ca nettāni nayanāni yathā amaraṇato²⁶ pubbe tath' eva abhinavasanthānāni²⁷ tiṭṭhanti. Ayaṃ goṇo samuṭṭhahe ti imasmā kārāṇā ayaṃ goṇo samuṭṭhaheyya samuṭiṭṭheyyā ti²⁸ mama cittaṃ bhavēyya, maññe goṇo samuṭṭhahe ti keci paṭhanti, tena kārāṇena ayaṃ goṇo sahasā pi kāyaṃ samuṭṭhaheyyā ti ahaṃ maññēyyaṃ, evaṃ me saññā²⁹ sambhavēyyā ti adhippāyo.

¹ om. B. ² gataṃ sattan ti gatasattaṃ vig.^o, S.₁. S.₂.

³ S.₁. S.₂ add ti goṇena hi. ⁴ laddham jivito, S.₁. S.₂.

⁵ taṃ, B. ⁶ tvañ ca, S.₁. S.₂. ⁷ paralokasaṅkh.^o, S.₁. S.₂.

⁸ yathā añño 'va, B. ⁹ om. B. ¹⁰ añño pi, B.

¹¹ yathā ti vā, B. ¹² añño vā ti, S.₂; om. B.

¹³ aññ' evā, S.₁. S.₂. ¹⁴ ummattapuggalo, S.₁. S.₂.

¹⁵ umugo, S.₁. S.₂. ¹⁶ idaṃ, C. D. ¹⁷ om. S.₁. S.₂.

¹⁸ S.₁. S.₂ add na. ¹⁹ na, B. ²⁰ tvaṃ eva, M. C.

²¹ amato, S.₁; yathāmaranato, B.

²² abhindasanthānāni, S.₁. S.₂. ²³ B. omits samuṭiṭṭheyyā ti.

²⁴ saññamāna, S.₁. S.₂; maññanā, B.

'Ayyakassa pana mayham pitamahassa na hatthapādā
kāyo sīsam dissati, kevalam pana tassa atthikāni pakkhī-
pitvā kate mattikāmaye thūpe rudanto satagunena saḥassa-
gunena tāta tvaññeva dummati nippaṇṇo, bhijjanadhammā
saṅkhārā bhijjanti tattha, vijānataṃ kā paridevanā' ti
pitu dhammaṃ kathesi. Tam sutvā Bodhisattassa pitā
'mama putto paṇḍito maṃ saññāpetuṃ imaṃ kammaṃ
akāsi' ti cintetvā 'tāta Sujāta sabbe pi sattā maraṇa-
dhammā' ti¹ aññātam etam ito paṭṭhāya na socissāmi
sokaharaṇasamatthena nāma² tādisen' eva bhavitabban' ti
puttaṃ³ pasamsanto catasso⁴ gāthayo abhāsi:

Ādittam vata maṃ santam ghatasittam va pāvakaṃ
vārinā viya osiñcam⁵ sabbam nibbāpaye daram. 5

Abbūḷha vata me sallam sokaṃ hadayanissitam
yo me sokaparetassa⁶ pitu sokam apānudi⁷. 6

Sv' āham abbūḷhasallo 'smiṃ sitibhūto 'smi nibbuto
na socāmi na rodāmi tava⁸ sutvāna mānava. 7

Evam karonti sappaññū ye konti anukampakā
vinivattanti⁹ sokamhā Sujāto pitaram yathā ti. 8

Tattha ādittan ti sokagginā padittam¹⁰ jalitam. Santan
ti samānam. Pāvakan ti aggi. Vārinā viya osincaṇ
ti udakena āsiñcanto viya. Sabbam nibbāpaye¹¹ daran
ti sabbam¹² cittadaratham nibbāpeti¹³.

Abbūḷha vatā ti nīhari vata. Sallan ti sokasallam.
Hadayanissitan ti cittasannissitasallabhūtam. Soka-
paretassā ti sokābhibhūtassa. Pitusokaṇ ti pitaram
ārabbha uppannasokaṃ. Apānudi¹⁴ ti apanesi.

Tava sutvāna mānavā ti kumāra tava vacanam sutvā
idāni pana¹⁴ na socāmi na rodāmi.

Sujāto pitaram yathā ti yathā ayam Sujāto attano
pitaram sokato vinivattesi, evam aññe pi¹⁴ ye anukampakā¹⁵

¹ S₁. omits ti. ² B. adds medhāvinā. ³ tam, B.

⁴ B. puts these three words after yathā ti.

⁵ osiñci, M., C.; S₁. S₂. ⁶ sokahadayaparetassa, S₁.

⁷ anupādi, B. ⁸ tañ ca, M.; S₁.

⁹ vinivattayanti, D.; B.; vinivattayi, M.

¹⁰ ādittam, B. (corrected from padittam). ¹¹ nibbāpayi, B.

¹² B. adds me. ¹³ opesi, B. ¹⁴ om. B. ¹⁵ om. S₁. S₂.

anuggaṇhasilā honti te sappaññā evaṃ karonti pitunnaṃ aññesaṃ ca upakāraṃ karonti ti attho¹.

Mānavassa vacanaṃ sutvā pitā apagatasoko hutvā sīsaṃ nahāyitvā bhuñjitvā kammante pavattetvā kālaṃ katvā saggaparāyano ahosi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā tesam² bhikkhūnam³ saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne bahū sotāpattiṃ phalaṃ disu patitṭhahimsu. Tadaṃ Sujāto lokanātho ahosi⁴.

Gopapetavattthuvannaṃ.

I, 9.

Gūthaṃ ca muttam ruhiraṃ ca pubbaṃ ti. Imaṃ Satthari Sāvattthiyaṃ viharante aññataraṃ pesakārapetiṃ ārabba vuttam. Dvādasamattā kira bhikkhū Satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā vasaṇaṭṭhānaṃ⁵ vīmaṃsantā upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya aññataraṃ chāyūdaka-sampannaṃ ramaṇiyaṃ araṇṇāyatanaṃ tass' eva⁶ nātidūre nāccāsanne gocaragāmaṃ disvā tattha ekarattim vasitvā dutiyadivase gāmaṃ piṇḍāya pāvisimsu. Tattha ca ekādasapesakārā⁷ paṭivasanti. Te te⁸ bhikkhū disvā sañjāta-somanassa hutvā attano gehaṃ netvā paṇitena āhārena parivisitvā āhamsu: 'kuhiṃ bhante gacchathā' ti. 'Yattha amhākaṃ phāsukaṃ tattha gamissāma' ti. 'Yadi evaṃ bhante idh' eva vasitabbaṃ' ti vassūpagamaṇaṃ yācimsu. Bhikkhū sampaticchimsu. Upāsakā tesam tattha araṇṇe kuṭikāyo karetvā adamsu. Bhikkhū tattha vassaṃ upagacchimsu⁹. Tattha jeṭṭhapesakāro dve bhikkhū catuḥ paccayehi sakkaccaṃ upaṭṭhahi, itaresam¹⁰ ekeko¹¹ ekekaṃ bhikkhū upaṭṭhahi¹². Jeṭṭhapesakārassa¹³ bhariyā assaddhā appasannā micchādītṭhimaccharinī bhikkhū na sakkaccaṃ upaṭṭhāsi¹⁴. So taṃ disvā tassā yeva kaniṭṭha-bhaginim ānetvā attano¹⁵ gehe issariyaṃ nīyadesi. Sā

¹ after attho B. continues: imaṃ dhammadesanaṃ and so on.

² om. B. ³ āsi, B. ⁴ vasaṇayogyathānaṃ, B.

⁵ tassa ca, B. ⁶ pesakārakā, S. S. ⁷ om. B.

⁸ gaṇchimsu, S. S. ⁹ itaresu, B. ¹⁰ om. S. S.

¹¹ upaṭṭhahimsu, S. S. ¹² pesakārakassa, S. S.

¹³ upaṭṭhāti, B. ¹⁴ om. B.

saddhāpasannā hutvā sakaccam bhikkhū paṭijaggi. Te sabbe pesakārū vassam vutthānam bhikkhūnam ekekassa ekekaṃ sātakaṃ adamsu. Tattha maccharinī jeṭṭhapesakārassa bhariyā paduṭṭhacittā attano sāmikaṃ paṭibhāsi: 'yaṃ tayā samanānam Sakyaputtiyanam dānam dinnam annapānam, tan te paraloke gūthamuttam pubbalohitaṃ ca hutvā nibbattatu, sātakā pajjalitā ayomayapaṭṭā hontū' ti. Tattha jeṭṭhapesakāro aparena samayena kalam katvā Viñjhāṭaviyaṃ¹ anubhāvasampannā rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tassa pana kadariyā bhariyā kalam katvā tass' eva² vasaṇaṭṭhānassa avidūre peti hutvā nibbatti. Sa naggā dubbanarūpā jighacchāpipāsābhībhitā tassa bhummadevassa³ santikaṃ gantvā āha: 'ahaṃ sāmi niccolā ativiya jighacchāpipāsābhībhitā vicarāmi⁴, dehi me vattham annapānaṃ cū' ti. So tassa dibbaṃ ulāraṃ annapānam upanesi. Tam tāya gaṇhitamattam⁵ eva gūthamuttam pubbalohitaṃ ca sampajjati⁶ sātakaṃ ca tāya paridahitam pajjalitam⁷ ayopaṭṭam⁸ hoti. Sā mahādukkhaṃ anubhavanti⁹ tam chaḍḍetvā kandanti vicarati.

Tena samayena aññataro bhikkhu vutthavasso Satthāraṃ vanditum gacchanto mahatā satthena saddhim Viñjhāṭaviyaṃ paṭipajji. Satthikā¹⁰ rattiṃ maggaṃ gantvā divā¹¹ sandachāyūdakasampannaṃ padesaṃ disvā yoggāni muñcitvā¹² muhuttaṃ vissamimsu. Bhikkhu pana vivekakāmatāya thokaṃ apakkamitvā¹³ aññatarassa sandachāyassa sandagahaṇapaticchannassa¹⁴ rukkhassa mūle¹⁵ saṅghāṭiṃ paññāpetvā nipanno rattiyaṃ maggagamanaparissamena kilantakāyo niddaṃ upagacchi¹⁶. Satthikā vissamitvā maggaṃ paṭipajjimsu. So bhikkhu na paṭibujhi. Atha sāyanhasamayē¹⁷ utthahitvā¹⁸ satthike¹⁹ appassanto aññataraṃ

¹ Viñjhāṭaviyaṃ, S.; Vijnhāt°, B. ² tassa, B.
³ °devatassa, S. ⁴ S. adds va. ⁵ gaṇhitamattam, B.
⁶ sampajjalitam, B. ⁷ sampajjalitam, B.
⁸ ayomanam, S. S₂. ⁹ anuvatti, S. ¹⁰ satthakā, B.
¹¹ B. adds udakathānam disvā and then continues: yoggāni and so on. ¹² muñcetvā, S. S₂. ¹³ apakkametvā, B.
¹⁴ vanagahana°, B. ¹⁵ rukkhāmūle, S. S₂. ¹⁶ upagañchi, all MSS. ¹⁷ sāyanhe, B. ¹⁸ upatthahitvā, S. S₂.; utthahetvā, B. ¹⁹ te l. satthike, B. (S. S₂. santike or sattike).

ummaggam¹ paṭipajjitvā² anukkamena tassā devatāya nivāsanatthānam sampāpuṇi. Atha nam so devaputto disvā manussarūpena upagantvā paṭisanthāram katvā attano vimānam pavesetvā pādabbhañjanādini datvā payirupāsanto nisīdi. Tasmiṃ ca samaye sū peti āgantvā 'dehi me sāmi annapānam sūṭakaṃ cū' ti³ āha. So⁴ tassā tāni adāsi. Tāya ca⁵ gahitamattāni gūthamuttam pubbalohitam jali-
ta⁶ ayopattā yeva aho sum. So bhikkhu tam disvā sañjā-
tasamvego tam devaputtam⁷:

Gūthāṃ ca muttam ruliraṃ ca pubbam paribhuñjati,
kissa⁸ ayam vipāko
ayam nu kiṃ⁹ kammam akāsi nāri yā¹⁰ ca¹¹ sabbadā
lohitapubbabhakkhā. 1
Navāni vatthāni subhāni c'eva¹² mudūni suddhāni ca¹³
lomasāni
dinnāni missā kiṭakā va¹⁴ bhavanti, ayam nu kiṃ kam-
mam akāsi nāri ti. 2

dvihi gāthāhi paṭipucchi.

Tattha kissa ayam vipāko ti kīdisassa kammassa
ayam vipāko yam esā idāni paccanubhavati¹⁵. Ayam nu
kiṃ kammam akāsi nāri' ti ayam itthi kiṃ nu kho
kammam pubbe akāsi. Yā ca sabbadā¹⁶ lohitapubba-
bhakkhā ti yā ca¹⁷ sabbakālam ruhirapubbam eva bhakkhā
ti paribhuñjati.

Navāni ti paccagghāni tāva devapātubhūtāni. Subhāni
ti sundarāni dassaniyāni. Mudūni ti sukhasamphassāni.
Suddhāni ti parisuddhavaṇṇāni. Lomasāni ti saloma-
kāni sukhasamphassāni sundarāni ti attho. Dinnāni missā
kiṭakā va bhavanti ti kiṭakasadisāni lohapaṭṭasadisāni
bhavanti, kiṭakā bhavanti ti vā paṭho, khādakapāṇakavaṇ-
ṇāni bhavanti ti attho.

¹ kummaggam, S₁. S₂. ² B. has gahetvā gacchanto.
³ sātikan ti, S₁ (sātakan ti, S₂). ⁴ B. adds ca. ⁵ tāni ca tāya,
S₁. S₂. ⁶ jalitvā, B. ⁷ S₁. adds pucchi. ⁸ kassa, M. D.
⁹ C. adds kho. ¹⁰ sū, M. C. D.; B. ¹¹ om. M. C. D.; B.
¹² subhā 'va c'eva, S₁. S₂. ¹³ om. C.
¹⁴ M. C. D., B. S₂ omit va. ¹⁵ B. adds ti.
¹⁶ sū sabbadā, B. ¹⁷ sū l. yā ca, B.

Evam so devaputto tena bhikkhunā puṭṭho tāya purima-jātiyā katakamman pakāsento dve¹ gāthā abhāsi:

Bhariyā mam' esā ahu² bhaddante adāyikā maccharinī
kadariyā
sā mam dadantaṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ akkosati³ pari-
bhāsati ca. 3
Gūthā ca muttaṃ ruhiraṃ ca pubbaṃ paribhuñja tvaṃ
asuciṃ sabbakālaṃ
etan te paralokasmiṃ hotu vatthāni⁴ ca te kiṭṭakasamā
bhavantu⁵
etādisaṃ duccaritaṃ caritvā idhāgatā cīrarattāya khā-
dati ti. 4

Tattha adāyikā ti kassaci kiñci pi na adāsi⁶, adāna-silā. Maccharinī kadariyā ti paṭhamam macchera-malassa⁷ sabhāvena maccharinī⁸ tāya ca⁹ punappunam asevanāya thaddamaccharinī¹⁰ tāya kadariyā ahū ti yojanā. Idāni tassā tam eva kadariyataṃ dassento Sā mam da-dantaṃ ti ādim āha.

Tattha etādisaṃ¹¹ ti evarūpaṃ¹² yathāvuttaṃ vaciduc-caritādi¹³ caritvā. Idhāgatā ti imaṃ petalokaṃ āgatā¹⁴ petabhāvaṃ¹⁵ upagatā. Cīrarattāya khādati ti cira-kālaṃ gūthādim eva khādati. Tassā hi yenā pi¹⁶ kārena akatṭha tena vā kārena pavattamānaṃ pi phalaṃ yaṃ uddissa akatṭha tato aññattha paṭhaviyaṃ matakasāṅkhāte¹⁷ matthake¹⁸ asanipāto viya attano upari patati.

Evam so devaputto tāya pubbe katakamman kathetvā puna taṃ bhikkhuṃ ārabha¹⁹ 'atthi pana bhante koci upāyo imaṃ petalokato mocetun' ti āha. 'Atthi' ti vutte 'kathetha bhante' ti.

¹ after khādati ti, B. ² ahu mam' esā, M.; C. omits mam' esā. ³ M. C. D., B. add ca. ⁴ vatthā, B.

⁵ bhavanti, S₁. S₂. ⁶ S₁. S₂ omit na adāsi.

⁷ maccharimattassa, B. ⁸ macchari, B. ⁹ tam yeva, B.

¹⁰ macchari, B. ¹¹ tādisaṃ, B. ¹² rūpāni, B.

¹³ duccaritāni, B. ¹⁴ gatā, S₁. ¹⁵ petatta, B.

¹⁶ om. B.

¹⁷ kamantakasāṅkhāte, B; matakasāghātena, S₁. S₂.

¹⁸ mataka, S₁. ¹⁹ om. S₂. B.; but they have āha.

'Yadi Bhagavato ariyasāṅghassa ca ekass' eva vā¹ bhikkhuno dānaṃ datvā imissā uddissiyati² ayañ ca taṃ anu-
modati, evaṃ etissā ito dukkhato mutti bhavissati' ti. Taṃ
sutvā devaputto tassa bhikkhuno paṇitaṃ annapānaṃ
datvā taṃ dakkhiṇaṃ tassā petiyā ādisi tāva-d-eva sā
peti suhitā pīṇitindriyā dibbāhārassa tittā ahoṣi. Puna
tass' eva³ bhikkhuno hatthe dibbasūtakayugaṃ Bhagavan-
taṃ uddissa datvā dakkhiṇaṃ petiyā ādisi tāva-d-eva⁴ sā
dibbavatthāni vatthā dibbalaṅkāravibhūsitā sabbakāma-
samiddhā devaccharūpaṭibhūgā ahoṣi. So ca bhikkhu
tassa devaputtassa iddhiyā tadahe 'va Sāvattihiṃ⁵ patvā⁶
Jetavanaṃ pavisitvā Bhagavato santikaṃ upagantvā van-
ditvā taṃ sūtakayugaṃ datvā taṃ pavuttiṃ ārocesi.
Bhagavā pi taṃ attham atthupattim katvā sampatta-
parisāya dhammaṃ desesi. Sā dhammadesanā mahājanassa
sātthikā ahoṣi⁷.

Mahāpesakārapetavattuvannaṇā.

I, 10.

Kā nu anto vimānasmin ti. Idaṃ Satthari Sāvattihi-
yaṃ viharante aññataraṃ khalātiyapetiṃ ārabba vuttaṃ.
Atīte kira Bārāpasiyaṃ aññatarā rūpupajivini itthi abhi-
rūpā dassaniyā pāsādikā paramāya vaṇnapokkharatāya sa-
mannāgatā atimanoḥarakesakalāpā ahoṣi. Tassā hi kesā
nīlā dīghā tanumudusiniddhā vellitaggā dvehatthā⁸ gayhā
visatthā yāva mekhalā kalāpā olambanti. Taṃ tassā ke-
sasobhaṃ disvā tarunajanā⁹ yebhuyyena tattha paṭi-
baddhacittā¹⁰ ahesum¹¹. Ath' assā taṃ kesasobhaṃ asaha-
mānā issāpakatā katipayā itthi¹² samantetvā¹³ tassā eva
paricārikam dāsim āmisena upalāpetvā tāya tassā kesup-
pātanaṃ bhesajjaṃ dāpesum. Sā kira dāsi taṃ bhesajjaṃ
nahāniyacunṇena saddhiṃ payojetvā Gaṅgāya nadiyā nahā-
nakāle tassā adāsi. Sā tena kese samūle sutemitvā uduke

¹ om. S₁. S₂. ² uddissayati, B. ³ puttass' eva, S₁. S₂.
⁴ B. adds ca. ⁵ Sāvattihiyaṃ, S₂. ⁶ gantvā, B. ⁷ all
MSS. add ti. ⁸ vellitaggādi hatthā, S₁. S₂. ⁹ 'jano, B.
¹⁰ 'citto, B. ¹¹ ahoṣi, B. ¹² itthiyo, B. ¹³ mantetvā, B.

nimujji. Nimujjanamatte yeva kesū samūlā paripatimsu. Sisaṃ tassā¹ tintakalābusadisasaṃ ahoṣi. Atha sū² sabbaso vilūnakesā³ luñcitapamaṭṭā⁴ kapoti viya virūpā hutvā lajjāya anto nagaraṃ pavisitum asakkonti vatthena sisaṃ vethetvā bahinagare aṇṇatarasmiṃ padese vasaṃ kappenti katipāhaccayena apagatalajjā⁵ tilāni piḷetvā telavanijjaṃ surāvanijjaṃ ca karonti jivitaṃ kappesi. Sū ekadivasaṃ dvisu tisu manussesu surāmatteṣu⁶ mahāniddaṃ okkaman-tesu sithilabhūtāni tesam nivatthavatthāni avahari. Ath' ekadivasaṃ sū ekaṃ khīṇāsavattheraṃ piṇḍāya carantaṃ disvā pasannacittā attano gharaṃ netvā paṇṇatte āsane nisīdāpetvā telasamsatṭhaṃ dopinimmijjanaṃ miñjakam adāsi. So tassā anukampāya taṃ paṭiggahetvā paribhuñji. Sū pasannahadaya⁷ upari chattaṃ dhāriyamānā atṭhāsi. So ca thero tassā cittaṃ sampahaṇisanto⁸ anumodanaṃ katvā pakkāmi. Sū ca itthi anumodanakāle yeva 'mayhaṃ kesū dighā tanusiniddhamuduvellitaggaṃ hontū' ti patthanam akāsi. Sū aparena samayena kālaṃ katvā puñṇāpuñña-kammasa⁹ nissandena¹⁰ samuddamajje kanakavimāne ekikā hutvā nibbatti. Tassā kesū patthitā kārā yeva sampajjimsu, manussānaṃ sātakāvaharaṇena naggā ahoṣi. Sā tasmim kanakavimāne punappunaṃ uppajjitvā ekaṃ buddhantaṃ naggā hutvā vitināmesi. Atha ambhakaṃ Bhagavati loke uppajjitvā pavattatapavaradhammacakkhe anupubbena Sūvatthiyaṃ viharante¹¹ Sāvattivāsino satamattā¹² vāṇijā Suvannabhūmiṃ uddissa nāvāya mahāsamuddaṃ otarimsu. Tehi ārūḥhanāvā visamavātavegukkhittā ito c' ito ca pa-ribbhamanti taṃ padesaṃ āgamāsi. Atha sū vimānapeti saha vimānena tesam attānaṃ dassesi. Taṃ disvā jettḥa-vāṇijo pucchanto

¹ c' assā, B. ² ath' assā, B.

³ virūhanakesā, B.

⁴ °patthaka, B.; °pamattam, S₁; °mattham; S₂.

⁵ B. adds tato nivattetvā. ⁶ madamentisu, S¹.

⁷ °mānasā, B. ⁸ B. omits sam before pah.^o.

⁹ missakakammasa phalena, B. ¹⁰ om. B.

¹¹ vasante, B. ¹² sattasatā, B.

Kā nu anto vimānasmiṃ tiṭṭhantī na¹ upanikkhami
 upanikkhamassu bhadde tvam² passāma tam
 mahiddhikan³ ti 1

gātham āha.

Tattha kā nu anto vimānasmiṃ tiṭṭhantī ti vimā-
 nassa anto abbhantare tiṭṭhantī kā nu tvam kiṃ manus-
 sitthi udāhu amanussitthi ti pucchati. Na upanikkhami
 ti vimānato na nikkhami. Upanikkhamassu bhadde
 tvam⁴ passāma tam mahiddhikan⁵ ti bhadde tam⁶
 mahiddhikan⁷ passāma daṭṭhukāmamhā, tasmā⁸ vimānato
 nikkhamassu, upanikkhamassu bhaddan te ti vā pāṭho,
 bhaddam tava atthū ti attho.

Ath' assā attano bahinikkhamitum asakkuneyyattam pa-
 kāsenti gātham⁹ āha¹⁰:

Aṭṭiyāmi harāyami naggā nikkhamitum bahi
 keseh' amhi paṭicchannā puñṇam me appakam
 katan ti. 2

Tattha aṭṭiyāmi ti naggā hutvā bahi nikkhamitum dā-
 tukkhittā¹⁰ amhi. Harāyāmi ti lajjāmi. Keseh' amhi
 paṭicchannā ti kesehi amhi aham paṭicchādita pāruṭa-
 sarirā. Puñṇam me appakam katan ti appakam pa-
 rittam mayā kusalakammaṃ katam piñṇākādānamattan ti
 adhippayo.

Atha vāṇijo attano uttarisākaṭam dātukāmo

Hand' uttariyam dāmi te imam¹¹ dussam nivāsaya¹²
 imam¹³ dussam nivāsetvā bahi¹⁴ nikkhama sobhane
 upanikkhamassu¹⁵ bhadde passāma tam mahiddhi-
 kan¹⁵ ti 3

gātham āha.

¹ n', M. C. D.; B.

² om. C. D.; B.

³ bahiṭṭhitam, M. D.; B. ⁴ om. B. ⁵ bahiṭṭhitam, B.

⁶ B. adds mayam. ⁷ om. S₁. S₂; B. has bahiṭṭhitam.

⁸ tamhā, S₁. S₂. ⁹ after katan ti, B.

¹⁰ dadukkhita, S₁. S₂; aṭṭā dukkhita, B.

¹¹ idam, M. C. D.; B. ¹² vāsayaṃ, S₁. S₂; vāsiya, C.

¹³ ehi, M. C. D.; B. ¹⁴ okkhamassa, S₁; okkhassa, S₂.

¹⁵ bahiṭṭhitam, M. C. D.; B.

Tattha handā ti gaṇha. Uttariyaṇ ti uparivasanaṃ¹ uparihāraṃ² uttarisākaṭaṇ ti attho. Imaṃ³ dussaṃ ni-vāsaya ti imaṃ³ mamaṃ⁴ uttariyaṃ⁵ sātakam tvaṃ ni-vāsehi. Sobhane ti sundarārūpe.

Evaṃ ca pana vatvā attano uttarisātakam tassā upanesi. Sā tathā pi diyaṃānassa attano anupakappanaṃ⁶ yathā ca diyaṃānaṃ⁷ upakappati ti⁸ dassenti gāthadvayaṃ āha:

Hatthena hatthe te dinnam na mayham upakappati
es' etth' upāsako saddho sammāsambuddhasāvako. 4

Etam acchādayitvāna mama dakkhiṇam ādisa⁹
tadāham¹⁰ sukhitā hessaṃ sabbakāmasamiddhinī ti. 5

Tattha hatthena hatthe te dinnam na mayham upakappati ti mārisa tava¹¹ hatthena mama hatthe¹² tayā¹³ dinnam mayham na upakappati¹³, na niyujjati¹⁴ upabhogayoyam¹⁵ na arahati¹⁶ ti attho. Es' etth' upāsako saddho ti¹⁷ eso ratanattayaṃ uddissasaraṇagama-nena¹⁸ upāsako kammaphalaṃ saddhāya ca samannāga-tattā saddho ettha etasmiṃ janasaṃmūhe atthi.

Etam acchādayitvāna mama dakkhiṇam ādisa ti etam upāsakaṃ mama diyaṃānaṃ sātakam paridahāpetvā tam dakkhiṇam mayham ādisa¹⁹ pattidānaṃ dehi. Ta-dāham²⁰ sukhitā hessaṃ ti tadā²¹ kate aham²² dibba-vatthanivattā sukhappattā bhavissāmi.

Tam sutvā vāṇijā tam upāsakaṃ nahāpetvā vilimpetvā vatthayugena acchādesuṃ. Tam attham pakāsento saṅgi-tikārā tisso²³ gāthāyo²³ avocum²³:

Taṃ ca te nahāpayitvāna vilimpitvāna²⁴ vāṇijā
vattheh' acchādayitvāna tassā dakkhiṇam ādisuṃ²⁴. 6

¹ upasabyānaṃ, B. ² sariraṃ, B. ³ idam, B.

⁴ mam, S. ⁵ uttara, B. ⁶ B. adds *ñatvā*.

⁷ S. B. add *na*. ⁸ tam, B. l. ti; taṃ ca, S. S.

⁹ ādisaṃ, M. C. D. ¹⁰ tathāham, M. C. D.

¹¹ mama, S.; vata, B. ¹² om. S. ¹³ S. adds *ti*.

¹⁴ viniy°, B. ¹⁵ °yoggaṃ, B. ¹⁶ hoti, B.

¹⁷ om. S. ¹⁸ °gamane, S. ¹⁹ ādi, S.

²⁰ tathāham, B. ²¹ tathā, B. ²² B. adds *sukhita*.

²³ after phalaṇ ti, B. ²⁴ °petvāna, M. C. D.; B.

²⁵ ādisaṃ, S. S.; ādisu, D.; B.

Samanantarānudiṭṭhe² vipāko upapajjatha²
 bhojanacchādanapāṇīyaṃ dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ. 7
 Tato suddhā sucivasanā kāsikuttamadhārini
 hasanti vimānā nikkhami dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ ti. 8

Tattha tan ti upāsakaṃ, ca-saddo nipātamattaṃ. Te
 ti³ vāṇijā ti yojanā. Vilimpitvānā ti uttamaṇa gandhena
 vilimpetvā⁴. Vattheh' acchādayitvānā ti raṇṇagan-
 dharasasampannaṃ sabbhayaṇjanaṃ bhojanaṃ bhojetvā
 nivāsanaṃ uttariyaṃ dvīhi vatthehi acchādesuṃ dve vat-
 thāni adamsū ti attho. Tassā dakkhiṇaṃ ādisun⁵ ti
 tassā petiyā taṃ dakkhiṇaṃ adamsu.

Samanantarānudiṭṭhe⁶ ti anū ti nipātamattam, tassā
 dakkhiṇāya uddiṭṭhasamanantaram eva. Vipāko upa-
 pajjathā ti tassā petiyā vipāko dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ
 uppajji. Kīdiso ti peti⁷ āha. Bhojanacchādanaṃ pā-
 ṇīyaṃ ti nānāppakāraṃ dibbbhojanasādisaṃ bhojanañ ca
 nānāviraḡavapaṇṇasamujjalaṃ dibbavatthasādisaṃ vatthāñ ca
 anekavidhaṃ pānañ ca dakkhiṇāya idaṃ īdisaṃ phalaṃ,
 upapajjathā⁸ ti yojanā.

Tato ti yathāvuttābhojanādi paṭilābhato pacchā. Sud-
 dhā ti nahānena⁹ suddhasarīrā. Sucivasanā ti sucisud-
 dhavatthanivattā. Kāsikuttamadhārini ti Kāsika-
 vatthato pi uttamavatthadhārini. Hasanti ti passatha
 tāta tumhākaṃ dakkhiṇāya idaṃ phalavisesaṃ ti pakāsa-
 navasena hasamānā vimānato nikkhami.

Tato¹⁰ vāṇijā evaṃ paccakkhato puññaphalaṃ disvā ac-
 chariyabbhuta cittaajātā tasmiṃ upāsake sañjātagāravabahu-
 mānā katañjali taṃ payirupāsimsu. So pi¹¹ te¹² dhamma-
 kathāya bhīyosomattāya pasādetvā saraṇesu ca sīlesu ca
 patitthāpesi. Te tāya vimānapetiyā katakammaṃ imāya¹³
 gāthāya¹³ pucchimsu¹³:

¹ °tarā an.°, M. C. D.; B. ² udap.°, M. C. D.; B.

³ om. B. ⁴ °pitvā, S.₁. ⁵ ādisun, B.

⁶ °tarā anu.°, B. ⁷ ce l. peti, B. ⁸ udap.°, B.

⁹ nahāpanavasena, B. ¹⁰ atha te, B. ¹¹ ca, B.

¹² tesam, B.; om. S.₁ S.₂. ¹³ imā, S.₁ S.₂; after phalaṃ ti, B.

Sucittarūpaṃ ruciraṃ vimānaṃ te ca bhāsati¹
devate pucchitācikkha kissa kammass' idaṃ phalaṃ ti. 9

Tattha sucittarūpaṃ ti atthi² assa itthipurisūdivasena
c' eva mālākammalatākammādivasena ca suṭṭhu vihitacitta-
rūpaṃ. Ruciraṃ ti ramaṇiyaṃ dassaṇiyaṃ. Kissa
kammass' idaṃ phalaṃ ti kiḍḍassa kammassa kiṇ
dānamayassa udāhu silamayassa phalaṃ ti attho.

Sā tehi evaṃ puṭṭhā 'mayā katassa parittakassa³ kusa-
lakammassa tāva idaṃ phalaṃ akusalakammassa⁴ pana
āyatīṃ niraye iḍḍisaṃ bhavissati ti tad ubbayaṃ ācikkhanti
tā⁵ gāthāyo abhāsi:

Bhikkhuno caramānassa doṇinimmiṇjanaṃ⁶ ahaṃ
adāsiṃ ujubhūtaṃ vippasannena cetasā. 10

Tassa kammassa kusalassa vipākaṃ dīghaṃ antaraṃ
anubhomi vimānasmiṃ taṃ ca dāni parittakaṃ. 11

Uddhaṇ catūhi māsehi kālakiriyaṃ bhavissati
ekantaṃ kaṭukaṃ ghoraṃ nirayaṃ papatiss' ahaṃ⁷. 12

Catukkaṇṇaṃ⁸ catudvāraṃ vibhattaṃ bhāgaso mitaṃ
ayopākārapariyantaṃ ayasā paṭikujjitaṃ. 13

Tassa ayomayaṃ bhūmi jalitā tejasāyutā
samantā yojanasataṃ pharitvā tiṭṭhati sabbadā. 14

Tatthāhaṃ dīghaṃ addhānaṃ dukkhaṃ⁹ vedissaṃ¹⁰
vedanaṃ

phalaṃ ca pāpakammassa tasmā socāmi¹¹ idaṃ bhūtaṃ ti. 15.

Tattha bhikkhuno caramānassā ti aññatarassa
bhinnakilesassa bhikkhuno bhikkhāya carantassa. Doṇi-
nimmiṇjanaṃ ti vissandamānatelamiṇjakaṃ. Ujubhū-
tassā ti cittajimhavaṇṇakakuṭilabhāvakarānaṃ kilesānaṃ

¹ pabhāsati l. ca bh.^o, M. C. D.; B. ² hatthi, S₂. B.

³ om. B.; parittatassa, S₁; parittassa kassa, S₂.

⁴ S₁. S₂ add ca. ⁵ B. omits tā and so on, but puts

gāthāyo abhāsi after bhūtaṃ ti.

⁶ nimmajjanaṃ, M. C. D.; B.

⁷ niray' upapatiss' ahaṃ, S₁. S₂. ⁸ catukkaṇṇaṃ, B.

⁹ dīghaṃ, C. D.; B. ¹⁰ vedissa, M. C. D.; B.

¹¹ socāmi' ahaṃ bhūsan, M.; B.; ^obhūtaṃ, C. D.

abhāvena ujubbhāvappattassa. Vippasannena cetasā ti kammaphalasandhāya suṭṭhu pasannena cittaena.

Dīgham antaran ti ma-kāro padasandhikaro dīgham antaram, dīgham kalan ti attho. Tañ ca dāni parittakan ti tañ ca puññaphalam vipākattā¹ kammassa idāni parittakam appāvasesam na ciren² eva³ ito cavissāmi⁴ ti attho. Tenāha:

Uddhañ catūhi māsehi kālakiriya bhavissati ti catūhi māsehi uddham catunnam māsānam upari pañcame māse mama kālakiriya bhavissati ti dasseti. Ekantam kaṭukan ti ekanten⁵ eva anittham chaphassāyatanikabhāvato ekantadukkhan ti attho. Ghoran ti dāruṇam. Nirayan ti natthi ettha ayo sukhān ti katvā nirayan ti laddhanāmam narakam. Papatiss⁶ ahan⁷ ti⁸ papatissāmi⁹ aham nirayan ti, c'ettha Avicimāhānirayassa adhippetattā tam sarūpato dassenti Catukkappan ti ādim āha.

Tattha catukkappan ti catukkaṇam. Catudvāran ti catūsu disūsu catūhi dvārehi yuttam. Vibhattan ti suṭṭhu vibhattan. Bhāgaso ti bhāgato. Mitān ti tulitān. Ayopākārapariyantān ti ayomayena pākārena parikkhattam. Ayasā paṭikujjitan ti ayopāṭalen¹⁰ eva upari pidahitam¹¹.

Tejasāyuttā¹² ti samantato samutthitajālena mahatā agginā nīrantaram samāyuttā jālā. Samantā¹³ yojanasatan¹⁴ ti¹⁵ evam puna¹⁶ samantā bahisabbadisūsu, yojanasatam¹⁷ yojanānam satam. Sabbada¹⁸ ti¹⁹ sabbakālam. Pharitvā ti vyāpetvā tiṭṭhati.

Tatthā ti tasmim mahāniraye. Vedissan ti vedissāmi anubhavissāmi. Phalañ ca pāpakammassā ti idam idissam dukkhānubhavanam mayā evam²⁰ katassa pāpakammassa phalan ti attho.

Evam tāya attano kammaphale āyatim nerayikabhāve ca

¹ vipakkavipākattā, S₂. B. ² na paran¹ eva, S₁. S₂.

³ cavissāmi, S₁. S₂. ⁴ om. S₁. S₂. ⁵ patissāmi, S₁.

⁶ pihitam, B. ⁷ pātālāyuttā, S₁. S₂. ⁸ om. S₁. S₂.

⁹ pana, B. ¹⁰ om. S₁. ¹¹ om. all MSS. ¹² eva, B.

pakāsīte so upāsako karupāya sañcoditamānaso 'hand' ass' āham¹ patitthā bhavēyyan' ti cintetvā āha: 'devate tvaṃ mayhaṃ ekassā² dānavasena³ sabbakāmasamiddhā uḷārasampattiṃ yuttā jātā. Idāni pana imesaṃ upāsakānaṃ dānaṃ⁴ datvā Satthu ca⁵ guṇe anussaritvā nirayūpapattito muccissasi' ti. Sā peti hatthatuṭṭhā sādhu⁵ ti⁵ vatvā⁵ tesam⁵ dibbena annapānena santappetvā dibbāni vatthāni nānāvidhāni ratanāni ca adāsi Bhagavantaṃ ca uddissa dibbadussayugaṃ tesam hatthe datvā 'ānñatarā bhante vimānapeti Bhagavato pāde sirasā vandatī ti Sāvatthiyaṃ⁶ gantvā Satthāraṃ mama vacanena vandathā' ti vandanaṃ ca pesesi taṃ ca nāvaṃ attano iddhānubhāvena tehi icchita-paṭṭanaṃ taṃ divasaṃ eva upanesi. Atha te vāṇijā tato paṭṭanato anukkamena Sāvattiyaṃ patvā Jetavanaṃ pavisitvā⁷ Satthu⁸ taṃ dussayugaṃ datvā vandanaṃ ca nivedetvā ādito paṭṭhāya taṃ sabbhaṃ⁹ pavuttiṃ ārocesuṃ. Satthā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā sampattaparisiyā vitthārena dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā jātā. Te⁹ pana⁹ upāsakā dutiyadivase buddhapa-mukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānaṃ datvā tassā dak-khiṇaṃ ādisimsu. Sā¹⁰ tato petalokato cavitvā-vividhara-tana-jotite tāvatimsabhavane kanakavimāne accharāsahassa-parivārā nibbatti¹¹.

Khalātiyapetavattthuvannaṃ¹².

I, 11.

Purato 'va setena paleti hatthinā ti. Idam Satthari Jetavane viharante dve brāhmaṇapete¹³ ārabha vuttam. Āyasmā kira Saṃkicco sattavassiko khuragge yeva arahattaṃ patvā sāmaṇerabhūmiyaṃ tthito¹⁴ timsamattehi

¹ tass' āham l. hand' ass' āham, B. ² etassa, S₁.

³ dānena, idān' eva, B. ⁴ om. S₁. ⁵ om. S₁, S₂.

⁶ Sāvatti, B. ⁷ pavisetvā, B.

⁸ S¹ omits Satthu and so on as far as nivedetvā.

⁹ om. B. ¹⁰ B. adds ca. ¹¹ B. adds ti.

¹² khallātiya°, B. ¹³ brāhmaṇaputte pete, B.

¹⁴ B. adds pi.

bhikkhūhi saddhim araṇṇāyatane vasanto tesam bhikkhū-
nam pañcannaṃ corasātānaṃ hatthato āgataṃ maraṇaṃ
paṭibāhitvā te ca core dametvā pabbājetvā Satthu santikaṃ
agamāsi. Satthā tesam bhikkhūnaṃ dhammaṃ desesi.
Desanāvasāne arahattaṃ pāpuṇṇṇsu. Ath' āyasmā Saṃ-
kicco paripuṇṇavasso laddhupasampado tehi pañcahi bhik-
khusatehi saddhim Bārāṇasīṃ gantvā Isipatane viḥāsi.
Manussā therassa santikaṃ gantvā dhammaṃ sutvā pasan-
namānasā vithipaṭipūṭṭiyā vaggavaggā hutvā āgantukadānaṃ
adāpṇu. Tatra¹ aññataro upāsako manusse niccabhatte
samādapesi. Te yathā balaṃ niccabhattaṃ paṭṭhapesuṃ.

Tena ca samayena Bārāṇasīyaṃ aññatarassa micchā-
diṭṭhikassa brāhmaṇassa dve puttā ekā ca dhītā² ahesuṃ.
Tesu jeṭṭhaputto tassa upāsakassa mitto ahosi. So taṃ
gahetvā āyasmato Saṃkiccassa santikaṃ agamāsi. Āyasmā
Saṃkicco tassa dhammaṃ desesi. So muducitto ahosi.
Atha naṃ so upāsako āha: 'tvam ekassa bhikkhuno nicca-
bhattaṃ dehi' ti. 'Anāciṇṇam amhākaṃ brāhmaṇānaṃ
samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ niccabhattadānaṃ, tasmā nā-
haṃ dassāmi' ti. 'Kiṃ³ mayhaṃ pi bhattaṃ dassasi na
dassasi' ti āha. 'Kathaṃ na dassāmi' ti āha. 'Yadi⁴
evaṃ⁵ yaṃ mayhaṃ desitaṃ ekassa bhikkhuno⁶ dehi' ti.
So sādhu ti paṭisunivā dutiyadivase pāto 'va viḥāraṃ
gantvā ekaṃ bhikkhuṃ ānetvā bhojesi. Evaṃ gacchante
kāle bhikkhūnaṃ paṭipattim disvā dhammaṃ ca sunivā
tassa kaniṭṭhabhātā ca bhaginī ca sāsane abhippasannā
puññakammābhiratā ca ahesuṃ. Evaṃ⁷ te tayo janā yathā
vibhavaṃ dānāni⁸ dentā samaṇabrāhmaṇe sakkariṃsu garu-
karīṃsu mānesuṃ⁹ pūjesuṃ. Mātāpitāro pana nesam
assaddhā appasannā samaṇabrāhmaṇesu agāravāpuñña-
kiriyaṃ anādarā¹⁰ ahesuṃ. Tesam¹¹ dhītaraṃ dārikaṃ

¹ tattha, B. ² dve puttā ca dhītā ca, S₁. S₂.

³ om. S₁. S₂. ⁴ yadā, S₁. S₂. ⁵ eva, S₁. S₂.

⁶ bhikkhussa, B. ⁷ B. adds pi. ⁸ dānādini, B.

⁹ mānēsu, S₁. ¹⁰ B. adds acchandikā.

¹¹ tesū tesam, S₁; all MSS. omit dhītaraṃ after tesam,
but S₁. S₂ have mātuladhītaraṃ puttassatthāya, whereas B.
has mātulaputtassatthāya.

mātulaputtassatthāya nātakā vūresum. So ca āyasmato Samkiccassa santike dhammaṃ sutvā saṃvegajāto pabbajito niccam attano mātu gehaṃ bhūñjitum gacchati. Tam mātā attano mātuladhītāya dārikāya palobheti. Tena so ukkaṇṭhito lutvā upajjhāyaṃ upasaṅkamitvā āha: 'up-pabbajissām' alhaṃ bhante anujānātha maman' ti. Upajjhāyo tassa upanissayasampattiṃ disvā āha: 'sāmaṇera māsamattam āgamehi' ti. So sādhu ti paṭisunitvā māse atikkante tath' eva ārocesi. Upajjhāyo puna 'addhamāsam āgamehi' ti āha. Addhamāse atikkante tena tath' eva vutte puna 'sattāham āgamehi' ti āha. So sādhu ti paṭisuni². Atha tasmim³ anto sattāhe sāmaṇerassa mātulāniyā gehaṃ vinatṭhacchadanam jinnam dubbalaṃ kūṭam vātavassāhi hatam paripati. Tattha brāhmaṇo brāhmaṇi ca dve puttā dhītā ca gehena⁴ ajjhotthatā kalam akāmsu. Tesu brāhmaṇo brāhmaṇi ca petayoniyam nibbattiṃsu, dve puttā dhītā ca bhummadevesu. Tesu jeṭṭhaputtassa hatthiyānam nibbatti kaniṭṭhassa assatariratho dhītāya suvaṇṇasivikā. Brāhmaṇo brāhmaṇi ca mahante mahante ayomuggare gahetvā aññamaññaṃ ākoṭenti. Abhihatatṭhānesu mahantā mahantā ghaṭappamāṇā gaṇḍā utṭahitvā muhuttē⁵ eva papaccitvā paribhedappattā honti. Te aññamaññaṃ gaṇḍe⁶ phāletvā kodhābhībhūtā nikkaruṇāpharusavacanehi tājantā⁷ pubbalohitam pivanti na ca tittim paṭilabhanti. Atha sāmaṇero ukkaṇṭhābhībhūto upajjhāyaṃ upasaṅkamitvā āha: 'bhante mayā paṭināṭadivasā⁸ vitivattā gehaṃ gamissāmi anujānātha man' ti. Atha nam upajjhāyo 'atthaṅgate suriye kālapakkhacātuddasiyā vattamānāya ehi' ti vatvā Isipatanavihārassa piṭṭhipasse thokaṃ gantvā atṭhāsi.

Tena ca⁹ samayena te¹⁰ dve devaputtā¹¹ saddhim bhaginiya ten' eva maggena yakkhasamāgamaṃ sambhāvetum gacchanti. Tesam pana mātāpitāro¹² muggarahatthā pharusa-

¹ āgamehi, S₁. S₂. ² paṭisunitvā, S₁. S₂.

³ ath' asmim, S₁. ⁴ gehe, S₁. ⁵ gaṇḍam, B.

⁶ tājantā, B. ⁷ mañātīnāta^o, S₁. S₂. ⁸ om. B.

⁹ om. S₁. S₂. ¹⁰ devatāputtā, S₁. S₂.

¹¹ mātaro, S₂.

vācā kālarūpā ākulākulāsukhapatitakesabhūrā indaggidaḍ-
ḍhatālakkhandasadisā vīgālitapubbalohitā valitagattā ati-
viya jigucchabībhacchadassanā te anubajjhanti. Ath' āyasmā
Saṃkicco yathā so sāmaṇero te sabbe gacchante passati
tathārūpaṃ iddhabhisāṅkhāraṃ abhisāṅkharitvā sāmaṇeraṃ
āha 'passasi tvaṃ sāmaṇera ime gacchante' ti? 'Āma
bhante passāmi' ti. 'Tena hi ime' katakammaṃ paṭipucchā'
ti. So hatthiyānādihi gacchante anukkamena paṭipucchi.
Te āhamsu 'ye pacchato peṭā āgacchanti te paṭipucchā' ti.
Sāmaṇero te² pete³ gāthāhi⁴ ajjhabhūsi:

Purato 'va setena paleti hatthinā, majjhe pana assata-
rīrathena

pacchā 'va⁵ kaṇhā sivikāyaṃ⁶ nīyati obhāsayanti dasa
sabbato disā. 1

Tumhe pana muggarahatthapāṇino rudamukhā bhinna-
pabbinnagattā⁷

manussabhūtā kim akattha pāpaṃ yena aññamaññassa⁸
pivātha⁹ lohitan ti. 2

Tattha purato ti sabbapaṭhamam. Setenā ti paṇḍa-
rena. Paleti ti gacchati. Majjhe panā ti hatthi-ārū-
hassa sivikaṃ ārūhāya ca antare. Assatarīrathenā ti
assatariyuttena rathena paleti ti yojanā. Nīyati ti vahi-
yati. Obhāsayanti dasa sabbato disā ti sabbato
samananto sabbā¹⁰ dasa¹¹ disā attano sarīrappabhāhi vattha-
bharaṇādippabhāhi ca vijjotamānā.

Muggarahatthapāṇino ti muggarā hatthasaṅkhātesu
pāṇisu yesaṃ te muggarahatthapāṇino bhūmisaṅkhākarāṇi-
yādisu pāṇino vohārassa labbhamānattā hatthasaddena pāṇi
visesito¹². Bhinnapabbinnaggattā¹³ ti muggarappahārena
tattha tattha bhinnapabbinnasarīrā¹⁴. Pivāthā ti pivātha.

² imehi, S₁. S₂ (h' imehi, S₁). ² om. S₁.

³ pēthehi, S₁. S₂. ⁴ gāthāya, B. ⁵ ca, C. D.; B.

⁶ sivikāya, C. D.; B. ⁷ bhinnaggattā, S₁. S₂; chinna-
pabbinnagattā, B. ⁸ yen' aññamaññassa, C. D.; B.

⁹ pipātha, S₁. S₂. ¹⁰ S₁. S₂ add vā. ¹¹ S₁. S₂ add pi.

¹² visesato, S₁. S₂. ¹³ chinna°, B.

¹⁴ chinna°, B.; S₁. S₂ have bhinnapaggalitasarīra.

Evam sāmaṇerena puṭṭhā te petā sabban taṃ pavuttiṃ
catūhi gāthāhi pacchābhāsinsu¹:

Purato 'va² yo gacchati kuñjareṇa setena nāgena catuk-
kamena

amhākaṃ putto³ ahu so⁴ jeṭṭhako⁵, dānāni datvā⁶
sukhiṃ pamodati. 3

Yo so majjhe assatarīrathena catubbhi yuttana suvag-
tena

amhākaṃ putto ahu majjhimo so, amaccharī dānapati
virocati. 4

Yā sā⁷ pacchā sivikāya nīyati dārī sapaññū migaman-
dalocanā

amhākaṃ dhitā ahu sā kaniṭṭhā⁸, bhāgaḍḍhabhāgena
sukhiṃ pamodati. 5

Ete ca dānāni adamsu pubbe pasannacittā samaṇabrāh-
maññaṇaṃ

mayam pana maccharino ahunhā paribhāsakā samaṇa-
brāhmaṇaṇaṃ

ete padatvā⁹ paricārayanti mayāñ ca sussāma naḷo va
chinno¹⁰ ti. 6

Tattha purato 'va¹¹ yo gacchati ti imesaṃ gacchan-
tānaṃ purato gacchati, yo so purato gacchati ti pi¹² pāṭho,
tassa yo eso purato gacchati ti attho. Kuñjareṇā ti
kuṃ pāṭhavim jīrayati kuñjo suvāram aticarati kuñjaro ti
laddhanāmena hatthinā. Nāgenā ti n'¹³ assa agati¹⁴ abhi-
bhavaniyam¹⁵ atthi ti nāgo. Tena nāgena catukkamena
ti catuppādena. Jeṭṭhako¹⁶ ti pubbajo.

Catubbhi ti catūhi assatarīhi. Suviggatenā ti sun-
daragamanena vā turagamanena¹⁷.

Migamandalocanā ti migi viya mandakkhipatā. Bhā-

¹ °bhāsum, B. ² om. C. D.; B. ³ om. S₁, S₂.

⁴ M. C. D.; B. add va. ⁵ jeṭṭho, M. C. D.; B.

⁶ datvā, C. ⁷ ya sā ca, M.; yā ca sā, D. ⁸ kaniṭṭhakā, D.; B.;
kaniṭṭhikā, M.; kaniṭṭhatā, C. ⁹ ca datvā, M. C. D.; B.

¹⁰ khitto, S₁, S₂; bhinno, C. ¹¹ om. B. S₂. ¹² vā, B.

¹³ S₁, S₂ omit n'. ¹⁴ agamaniyam, B. ¹⁵ anabhi°, all
MSS. ¹⁶ jeṭṭho, here also S₁, S₂. ¹⁷ cārug°, B., and omits vā.

gaḍḍhabhāgenā ti bhāgassa aḍḍhabhāgena attanā laddha-
koṭṭhāsato aḍḍhabhāgadānena hetubhūtena. Sukhī ti
sukhīni līṅgavippalāsenā h'etaṃ vuttam.

Paribhāsakā ti akkosakā. Paricārayantī¹ ti di-
bbesu kāmāgūṇesu attano indriyāni ito c'ito ca yathā
sukhaṃ cārenti parijanehi vā attano puññānubhāvanissan-
dena paricariyaṃ karenti. Mayaṃ ca² sūssāma naḷo
va chinno ti mayaṃ pana chinno³ ātape pakkhitto⁴ naḷo
viya sūssāma khuppiṇāsaḥi aññamaññaṃ daṇḍābhigghātena
ca sukkhā visukkhā⁵ bhavāmā ti.

Evam attano pāpaṃ⁶ pāvedetvā 'mayaṃ tumhaṃ mātula-
mātulāniyo' ti ācikkimsu. Tam sutvā sūmanero saṃjāta-
samvego evarūpānaṃ kibbisakārīnaṃ 'kathaṃ nu kho
bhojjanāni'⁷ sījhanā⁸ ti pucchanto:

Kiṃ tumhākaṃ bhojanaṃ kissayaṇaṃ⁸ kathaṃ su⁹ yā-
petha¹⁰ supāpadhammino
pahūtabhogesu¹¹ anappakesu sukhaṃ virāgāyā dukkh' ajja
pattā ti 7

imaṃ gātham āha.

Tattha kiṃ tumhākaṃ bhojanan ti kin ti¹² kīdisaṃ¹³
tumhākaṃ bhojanaṃ. Kissayaṇan¹⁴ ti kīdisaṃ sayanam,
kissayaṇā¹⁵ ti keci paṭhanti, kīdisasayaṇā¹⁶ kīdisa sayane
sayathā ti attho. Kathaṃ su¹⁷ yāpethā ti kena pakā-
rena yāpetha, kathaṃ ha¹⁸ yapethā ti vā pāṭho, kathaṃ
tumhe yāpethā ti attho. Supāpadhammino ti sutṭhu
atīviya pāpadhammā. Pahūtabhagesū ti apariyantesu
ulāsesu bhogesu santesu. Anappakesū ti na appakesu¹⁹
bahūsu²⁰. Sukhaṃ virāgāyā ti sukhahetuno puññassa

¹ paricārinī, S₁. S₂. ² mayaṃ l. mayaṃ ca, S₁. S₂.

³ dinnam, S₁; dhinno, S₂. ⁴ khitto, B.

⁵ sukkhavis.^o, S₁. S₂. ⁶ pāpassa yaṃ, S₁. S₂.

⁷ bhojanādi, B. ⁸ kissayaṇam, S₁. S₂; kisayaṇam, B.;
kiṃ sayānam, M. C. D. ⁹ kathaṃ ca, M. C. D.; B.

¹⁰ yāpeta, S₁. S₂. ¹¹ bahuta.^o, M. C. D. ¹² om. B.

¹³ kiṃdisam, B. ¹⁴ kissayaṇan, S₁. S₂; kiṃ sayānam, B.

¹⁵ kissayaṇā, S₁. S₂; kiṃsayānā, B. ¹⁶ kiṃdisasayaṇā, B.

¹⁷ ca, B. ¹⁸ vo, B. ¹⁹ anappakesu, S₁. ²⁰ om. B.

akaraṇena sukhaṃ virajjhitaṃ virādhetaṃ, sukhassa virāḡena ti keci paṭhanti. Dukkha' ajja paṭṭa ti ajja idāni idaṃ petayonipariyāpannaṃ dukkhaṃ anuppaṭṭa ti.

Evam sāmaṇerena puṭṭhā petā tena pucchitaṃ attaṃ viṣṇaj-jentā gāthāyo abhāsiṃsu:

Aññamaññaṃ vadhitaṃ pivāma pubbalohitaṃ
bahuṃ piva¹ na dhātā² homa na ruccādimhase³
mayam. 8

Icc' eva maccā paridevayanti adāyakā⁴ pecca⁵ Yamassa
ṭhāyino

ye te vivicca⁶ adhigamma bhoge na bhūijare nā pi
karonti puññaṃ. 9

Te khuppiṇāsupagatā parattha petā ciraṃ ghāyire⁷
ḡayhamānā

kammāni katvāna dukkhandriyāni⁸ anubhonti dukkhaṃ
kaṭukapphalāni. 10

Ittaraṃ⁹ hi dhanadhaññaṃ ittarāṃ⁹ idha jīvitāṃ
ittaraṃ⁹ ittarato⁹ natvā dīpaṃ kayirātha¹⁰ paṇḡito. 11

Ye te evaṃ pajānanti narā dhammassa kovida
te dāne na ppmajjanti sutvā arahataṃ vaco ti¹¹. 12

Tattha na dhātā² homā ti dhātā suhita tittā¹² na homa.
Na ruccādimhase¹³ ti na ruccāma na ruciṃ uppādema
na taṃ mayam attano ruciṃ pivissamā ti attho.

Icc' eva ti evam eva. Maccā paridevayanti ti
mayam viya aññe pi manussā katakibbissā¹⁴ paridevanti
kandanti¹⁵. Adāyakā ti adānasilā maccharino. Yaṃassa
ṭhāyino ti Yamalokasaññite Yamassa ṭhāne pettivisaye

¹ pivaṭva, C. ² dātā, S₁; S₁ has here dhātā, but in the gloss dātā. ³ na cchādimhamhase, S₁. S₂. ⁴ adāyikā, S₁. S₂.

⁵ maccā, M. D.; maccharino, C.; B. ⁶ vidicca, M.; B.; viricca, C.; viviccādhī adhig.^o, S₁. ⁷ jhāyire, C.; jhāyare, M. D.; jhāraye, B. ⁸ dukkhandriyāni, C.; dukkhundrayāni, D.; dukhudrayāni, M.; dukhi.^o, S₁; dukha.^o, S₂.

⁹ itaraṃ, S₁. S₂. ¹⁰ kariyātha, C. ¹¹ B. adds pañca gāthā abhāsiṃsu (for gā.^o abh.^o which are left out before).

¹² su hi gā titā, S₁. S₂. ¹³ dhādimhamhase, S₂; dhādimhase, S₁. ¹⁴ kibbissā, S₁. ¹⁵ kundanti, S₂.

thāne sīlā. Ye te vivicca adhigamma bhoge ti ye te sampati¹ āyatiñ ca sukhavisesavidhāyake bhoge vinditvā paṭilabbhitvā². Na bhuñjare nā pi karonti puññañ ti amhe viya sayam pi na bhuñjanti paresam dentā dānamayam puññañ pi na karonti.

Te khuppiṇāsupagatā³ paratthā ti te sattā parattha paraloke pettivisaye⁴ jighacchāpipāsābhībhitā hutvā⁵. Cirañ ghāyire⁶ dayhamānā ti khudādihetukena dukkhaginā akatañ vata amhehi kusalañ katañ pāpañ ti ādinā pavattamānena vipphaṇṇasāragginā⁷ pariḍayhamānā⁸ ghāyanti⁹ anutthunanti ti attho. Dukkhandriyāni ti dukkhavipakāni. Anubhonti dukkhañ kaṭukapphalāni ti anitthaphalāni pāpakammāni katvā cirakālañ dukkhañ apāyikañ¹⁰ dukkhañ¹¹ anubhavanti.

Ittarañ¹² ti na cirakālaṭṭhāyi aniccañ vipariṇāmadhammañ. Ittarañ¹³ idha jivitañ ti idha manussaloke sattānañ jivitañ pi ittarañ¹⁴ parittam appakam. Tenāha Bhagavā: yo cirañ jivati so vassasatañ appam vā bhiyo¹⁵ ti. Ittarañ¹⁶ ittarato¹⁷ natvā ti dhanadhaññādi upakaraṇañ manussānañ jivitañ ca ittarañ¹⁸ parittam khaṇikañ na cirassan ti paññāya upaparikkhitvā. Dīpañ kayirātha paṇḍito ti sapañño puriso dīpañ attano paṭittham paraloke hitasukhañ itthānañ kareyya.

Ye te evaṃ pajānanti ti ye te¹⁹ manussānañ bhogaṇañ jivitassa ca ittarabhāvañ²⁰ yathā vato jānanti te dāne sabbam kālañ na ppamajjanti. Suttvā arahatañ vāco ti arahatañ buddhādinañ ariyānañ vacanañ suttvā ti attho. Sesam pakatam eva.

Evañ te²¹ petā sāmaṇerena puṭṭhā tañ atthañ ācikkhitvā 'mayam tuyhañ mātulamātulāniyo' ti vadimsu²². Tañ suttvā sāmaṇero sañjātasamvego ukkantham paṭivinodetvā upajjhāyassa pādesu sirasā nipatitvā evaṃ āha: 'yañ bhante anu-

¹ sampattim, S. S. ² om. B. ³ pasugatā, S. B.; pasagatā, S. ⁴ pettiv., B. ⁵ S. S. add pi.

⁶ ghāyare, S. S.; jhāyare, B. ⁷ sarantina, S. S.

⁸ padayh., S. S.; dayh., B. ⁹ jhāyanti, B.

¹⁰ itarañ, S. S. ¹¹ S. S. add vā. ¹² B. adds manussā.

¹³ itarabh., S. S. ¹⁴ eva tena, S. S. ¹⁵ pavedesum, B.

kampakaraṇīyaṃ anukampaṃ upādāya taṃ me tumheli katam; mahato vata 'mhi anattatho pūtato¹ rakkhito², na dāni me gharāvāsena attho, abhiramissāmi brahmacariya-vāse' ti. Ath' āyasmā Samkicco tassa ajjhāsayanurūpa-kammaṭṭhānaṃ ācikkhi³. So kammaṭṭhānaṃ anuyuñjanto na cirass' eva arahattam pāpuni. Āyasmā Samkicco taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Satthā taṃ attham atthuppat-
tiṃ katvā sampattaparisaṃ vitthārena dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahosi⁴.

Nāgapetavattuvannaṇaṃ.

I, 12.*)

Urago va taçaṃ jīṇṇaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram upāsakaṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ kira aññatarassa upāsakassa putto kalam akāsi. So puttamarāhetuparidevasokasamāpanno bāhi anik-
khanto⁵ kiñci kammaṃ katum asakkonto gehe yeva⁶ atthāsi. Atha Satthā paccūsavellāyaṃ mahākaraṇupāsamāpattito vut-
thāya buddhacakkhunā lokam olokento taṃ upāsakaṃ disvā pubbaṇhasamaye nivāsetvā pattacivaram ādāya tassa geha-
vāre atthāsi. Upāsako Satthu āgatabbhāvaṃ sutvā siggham
utthāya gantvā paccuggamaṇam katvā hatthato pattam
gahetvā geham pavesetvā āsanaṃ paññāpetvā adāsi. Nisīdi
Bhagavā paññatte āsane, upāsako pi Bhagavantam vanditvā
ekamantaṃ nisīdi. Taṃ Bhagavā⁷ 'kiṃ upāsaka sokapa-
reto⁸ viya dissasi' ti āha. 'Āma Bhagavā piyo me putto
kalakato, tenāham sokapareto⁹ ti. Ath' assa Bhagavā so-
kavinodanam karonto Uragajātakaṃ kathesi.

Attite Kāsikaratthe Bāṇasiyaṃ Dhammapālaṃ nāma
brāhmaṇakulaṃ ahosi. Tattha brāhmaṇo brāhmaṇi putto
dhīta sunisā dāsi ti ime sabbe pi maraṇasatibhāvanābhi-

¹ pāgato, S. S. ² dukkhato l. rakkhito, S. S.

³ B. omits ācikkhi and the two next words.

⁴ all MSS. add' ti. ⁵ nikkhamitvā, S. S.

⁶ gehe 'va, S. S. ⁷ B. adds sokavinodanattam ka-
ronto. ⁸ sokuppadduto, B. ⁹ socāmi, B.

*) cp. Jāt. vol. III, pp. 162 sqq.

ratā¹ ahesum. Tesu yo gehato nikkhamati so sesajane ovaditvā nirapekkho 'va nikkhamati. Ath' ekadivasam brāhmaṇo puttena saddhim gharato nikkhamitvā khettaṃ gantvā kasati. Putto sukkhatipakāṭṭhāni² ālimpesi. Tatth' eko kaṇhasappo dāhabhayena rukkkhasusirato nikkhamitvā imaṃ brāhmaṇassa puttaṃ dāpsi. So visavegena mucchito tatth' eva paripatitvā kālakato Sakko devarājā hutvā nibbatti. Brāhmaṇo puttaṃ matam disvā kammantasamīpena³ gacchantam ekaṃ⁴ purisaṃ disvā⁵ evam āha: 'samma mama gharaṃ gantvā brāhmaṇiṃ evaṃ vadehi⁶ nahātvā⁷ suddhavatthāni vatthā ekassa bhattaṃ mālāgandhadāni⁸ gaheṭvā⁹ āgacchatū' ti. So tattha gantvā tathā ārocesi. Gehajano pi tathā akāsi. Brāhmaṇo nahātvā bhuñjitvā vilimpitvā¹⁰ parijanaparivuto puttassa sarīraṃ caitakaṃ āropetvā aggaṃ datvā dārukkhandaṃ dāhanto viya nissoko nissantāpo aniccasaññaṃ manasikaronto atthāsi. Atha brāhmaṇaputto Sakko hutvā nibbatto so¹¹ ca¹² amhākaṃ Bodhisatto ahosi. So attano purimajātiyaṃ katapuññaṃ¹³ paccavekkhitvā pitaraṃ ca¹⁴ nātake ca anukampamāno brāhmaṇavesena tattha gantvā nātake asocante disvā 'ambho¹⁵ migam jhāpetha¹⁶ amhākaṃ mamsam detha chāto 'smi' ti āha. 'Na migo manusso brāhmaṇā' ti āha. 'Kim tumhākaṃ paccatthiko eso' ti? 'Na paccatthiko urejāto oraso mahāguṇavanto taruṇaputto' ti. 'Kim atthaṃ tumhe tathā rūpe guṇavati taruṇaputte mate na¹⁷ socathā¹⁸ ti? Tam sutvā brāhmaṇo asocanakāraṇaṃ kathento

Urago va tacam jinnam hitvā gacchati san tanuṃ evaṃ sarīre nibbhoge pete kālakate sati. 1

Dayhamāno na jānāti nātinam paridevitaṃ

tasmā etaṃ¹⁹ na socāmi²⁰ gato²¹ so²² tassa yā gatī ti 2

dve gāthā abhāsi.

¹ maraṇussati.^o S₂; maraṇassati.^o B.; maraṇanussati.^o S₁.

² sukkhatikapannakāṭṭhāni, B. ³ samīpe, B.; S₂.

⁴ S₁ adds tam. ⁵ om. B. ⁶ vadettha, B. ⁷ nahāhetvāna, B. ⁸ B. adds ca. ⁹ B. adds turitaṃ. ¹⁰ vilimpitvā, B. ¹¹ om. S₁. ¹² puññaṃ ca, all MSS. ¹³ āgato, S₁. S₂. ¹⁴ nāpetha, S₁. ¹⁵ asocathā. ¹⁶ evam, M.; S₁. S₂. ¹⁷ rodāmi, D.; B. ¹⁸ tato, S₁. S₂. ¹⁹ eso, B.

Tattha urago ti urena gacchati ti urago sappass' etam adhivacanam. Tacam jinnam ti jajjarabhāvena jinnam porāṇam¹ attano tacam nimmokam. Hitvā gacchati san tanun ti yathā urago attano jinnam tacam dukkham² janentam³ rukkhantare vā kaṭṭhantare vā mūlantare vā pāsantare vā kaṇcukam omuñcanto viya sarīrato omuñcitvā⁴ pahāya chaḍḍetvā yathā kāmam gacchati, evam eva samsāre paribbhamanto santo porāṇassa kammassa parikkhinattā jajjaribhūtam san tanun attano sarīram hitvā gacchati yathā kammam gacchati, punabbhavavasena uppajjati ti attho. Evan ti dayhamānam puttassa sarīram dassento āha. Sarīre nibbhoge ti assa viya aññesam pi kāye evam bhogarahite niratthake⁵ jāte. Pete ti āyusmāviññānato apagate. Kālakate sati ti mate jāte.

Tasmā ti yasmā dayhamāno kāyo apeta viññānattā dāhadukkham piyañātinam ruditam paridevitam pi na jānāti, tasmā etam mama puttam nimittam katvā na rodāmi. Gato⁶ so tassa yā gatī ti yadi pi matasattā na ucchijjanti⁷, matassa pana katokāsassa kammassa vasena yā gati pāṭikaṅkhā ti⁸ vuccati tadanantaram eva gato⁹ so na purimañātinam ruditam paridevitam¹⁰ paccāsimsati nā pi yebhuyyena purimañātinam ruditena kāci atthasiddhi ti adhippāyo.

Evam brāhmaṇena attano¹¹ yonisomanasikāra kosalle¹² pakāsīte brāhmaṇarūpo Sakko brāhmaṇim āha: 'amma tuyham so mato kim hōti' ti. 'Dasamāse kucchinā pariharitvā thaññam pāyevā hatthapāde santhāpetvā samvaddhito putto me sāmī' ti. 'Yadi evam pitā tāva purisabhāve na rodāti, mātu nāma¹³ hadayaṃ mudukaṃ, tvam¹⁴ kasmā na rodasi' ti? Tam sutvā sā arodanakāraṇam kathenti

¹ pūrāṇam, B. ² om. B. ³ B. adds mocetvā.

⁴ B. adds vā. ⁵ S₁. S₂ add ti. ⁶ tato, S₁. S₂.

⁷ ujjanti, S₁; uppajjanti S₂. ⁸ S₁. S₂. read tam, and continue pūti anantaram. ⁹ S₁. S₂ add na.

¹⁰ S₁. S₂ add vā. ¹¹ B. adds asocanakāraṇe kathite pariya. ¹² B. omits yoniso before manasi.^o

¹³ mātunā, S₁. S₂. ¹⁴ om. B.

Anabbhito¹ tato āgā nānuññāto ito gato
yathāgato tathāgato tattha kā paridevanā. 3
Ḍayhamāno na jānāti nātinam paridevitam
tasmā etam² na rodāmi gato so³ tassa ya gati ti 4
gāthadvayam āha.

Tattha anabbhito ti anavhāto⁴ ehi mayham puttabhāvam
upagacchā ti evam apakkosito⁵. Tato ti yattha pubbe ṭhito⁶
paralokato. Āgā ti āgacchi. Nānuññāto ti ananumato
gaccha tāta paralokan' ti evam amhehi avissatṭho. Ito ti
dhalokato. Gato ti apagato. Yathāgato ti yenākarena
āgato amhehi na abbhito⁷ evam āgato ti attho. Tathā-
gato ti ten' evākarena⁸ gato. Yathā saken' eva kammunā
āgato tathā saken' eva kammunā gato ti etena kammassa
katam dasseti. Tattha kā paridevanā ti evam avasa-
vattake saṃsārappavatte maraṇam paṭicca kā nāma pari-
devanā⁹, ayuttā sā paññāgatā akaraniyā ti dasseti.

Evam brāhmaṇiyyā vacanam sutvā tassa bhaginiṃ pucchi:
'amma tuyham¹⁰ eso kim hoti' ti. 'Bhātā me sāmi' ti.
'Amma bhaginiyo¹¹ nāma bhātūsu sinehā, tvam kasmā na
rodasi' ti? Sā arodanakāraṇam kathenti¹²

Sace rode kiṣā assam tattha me kim phalam siyā
nātimittāsuhaṇṇam bhiyo no arati siyā. 5

Ḍayhamāno na jānāti nātinam paridevitam¹³
tasmā etam¹⁴ na rodāmi gato¹⁵ so tassa yā gati ti 6

gāthadvayam āha.

Tattha sace rode kiṣā assam ti yadi aham rodeyyam
kiṣā parisukkkhasarirā bhaveyyam. Tattha me kim pha-
lam siyā ti tasmim mayham bhātu maraṇanimitte rodane
kim nāma¹⁶ phalam ko ānisamso bhaveyya? Na tena mayham

¹ anijjhittṭho, C. ² evam, C.; S., S₂. ³ om. B.

⁴ S., S₂ have anabbhito. ⁵ apakkosi ti, S., S₂.

⁶ B. adds tato. ⁷ anabbhito, S., B. ⁸ tena kāra-
nena, S., S₂. ⁹ S., S₂ have after parid⁹: paridevanā
(S. paridevanya) ayuttā (S. āyuttā) sā ti dasseti.

¹⁰ tumbham mayham, S. ¹¹ bhagini, B.

¹² B. adds gāthadvayam āha, but gives no verses.

¹³ paridevanam, C. ¹⁴ evam, C.; S., S₂. ¹⁵ tato, S., S₂.

¹⁶ om. B.

bhātiko āgaccheyya nāpi¹ so tena sugatim gaccheyya² ti adhippāyo. Nātimittāsuhaññānam bhīyo no arati siyā ti. amhākaṃ nātinam mittānam³ suhaññānañ⁴ ca mama socanena bhātu maraṇadukkhato bhīyo pi atidukkhama eva siyā⁵.

Evam bhaginiyā vacanam sutvā tassa bhariyam pucchi: 'tuyham so kim hoti' ti. 'Bhattā me sāmi' ti. 'Bhadde itthiyo nūma bhattari sinehā⁶ honti tasmiñ ca mate vidhavā anāthā honti, kasmā tvam na rodasi' ti? Sā pi attano arodanakāraṇam kathenti gāthadvayam⁷ āha⁷:

Yathā pi dārako candam gacchantam anurodati
evam⁸ sampadam ev'etan⁹ yo petam anusocati. 7
Dayhamāno na jānāti nātinam paridevitam
tasmā etam¹⁰ na rodāmi gato so tassa yā gati ti¹¹. 8

Tattha dārako ti bāladārako. Candan ti candamañ-
ḍalam. Gacchantan ti nabham abbhuggamānam.
Anurodati ti mayham rathacakkam gahetvā dehi ti
anurodati. Evam sampadam ev'etan ti yo petam
matam anusocati¹² tassa tam¹³ anusocanam evam sampadam
evarūpam ākāse¹⁴ gacchantassa candassa gahetum kama-
tāsadisam alabbhaneyyavatthusmim icchābhāvato ti
adhippāyo.

Evam tassā bhariyāya vacanam sutvā dāsim pucchi:
'amma tvam tassa¹⁵ kim hosi' ti. 'Ayyo¹⁶ me¹⁶ sāmi' ti.
'Yadi¹⁷ evam tena tvam pothetvā veyyāvaccakāritā
bhavissasi, tasmā maññe sumuttā 'ham tena matenā ti¹⁸
na rodasi' ti. 'Sāmi¹⁹ mā mañ²⁰ evam avaca, na²¹ c'etan²²

¹ nāpi... gaccheyya ti, om. S.² yaccheyyan, B.

³ om. S.⁴ suhadayānañ, B.⁵ B. adds ti.

⁶ sinnehā, B; sanahā, S.⁷ om. B.

⁸ etam, D.⁹ eva tam, S.¹⁰ evam, C.; S.¹¹ S.¹²

¹² B. adds gāthadvayam āha.¹³ socati B.

¹⁴ tass' etam, B.¹⁵ ākāse, B.¹⁶ S.¹⁷ S.¹⁸ add so.

¹⁹ om. B., but has sāmi putto me sāmi ti.

²⁰ S.²¹ S.²² add tvam.²³ S.²⁴ S.²⁵ have sutta bhante

kim na rodasi ti.²⁶ om. S.²⁷ S.²⁸ om. B.

²⁹ om. S.³⁰ S.

anuechavikam¹, ativiya khantimettānuddayasampanno² yuttakāro³ mayham ayyaputto⁴ ure samvaddhaputto viya aho⁵ ti. 'Atha kasmā na rodasi' ti? Sā pi attano arodanākāraṇam kathenti gāthadvayam⁵ āha⁵:

Yathā pi brahme udakumbho bhinno appaṭṭisandhiyo evam sampadam ev' etaṃ yo petam anusocati. 9

Dayhamāno na jānāti nātinam paridevitam tasmā etaṃ⁶ na rodāmi gato⁷ so tassa yā gati ti. 10

Tattha yatthā pi brahme udakumbho bhinno appaṭṭisandhiyo ti brāhmaṇa seyyathāpi⁸ udakaghaṭṭo nāma⁹ muggarappahārādinaṃ bhinno appaṭṭisandhiyo puna pakatiko na hoti.

Sesam ettha vuttanayattā uttānattham eva.

Sakko tesam¹⁰ dhammakatham sutvā pasannamānaso 'samma-d-eva¹¹ tumhehi maraṇasati¹² bhāvita, ito paṭṭhāya tumhehi kasiyādikaraṇam¹³ kiccam n'¹⁴ attā' ti. Tesam geham sattaratanaḥharitam katvā 'appamattā dānam detha silam rakkhatha uposatham¹⁵ karoṭhā' ti ovaditvā attānañ ca tesam nivedetvā sakatṭhānam eva gato, Te pi brāhmaṇādayo dānādini puññāni katvā yāvātāyukam tathā devaloke uppajjimsu.

Satthā imaṃ Jātakam āharitvā tassa upāsakassa sokasallam samutṭharitvā upari saccāni pakāsesi. Sacca-pariyosāne upāsako sotāpattiphalo patitṭhahi.

Uragapetavattuvannanā¹⁶ niṭṭhita.

Dvādasavatthupatimāṇḍitassa Uragavaggassa¹⁶ atthavannanā niṭṭhita. *)

¹ om. S₁. S₂; B. adds tassa after anu.^o.

² atikhanti.^o, S₁. ³ yuttavādi, B. ⁴ S₁. S₂. add ti, but omit ure and so on as far as atha. ⁵ om. B., puts it after gati ti. ⁶ evam S₁. S₂. ⁷ tato, S₁. S₂.

⁸ sethāyathā, B. ⁹ om. S₁. ¹⁰ pi dāsiyā l. tesam, S₁. S₂.

¹¹ amma l. samma-d-eva, S₁. S₂. ¹² maraṇassati, all.

¹³ kasiyādi.^o, B. ¹⁴ om. B. ¹⁵ uposathakammam, B.

¹⁶ Uraṅga.^o, S₁. S₂.

*) M has at the end of I, 12 after the words: Uragavaggo paṭhamo an Udāna, which is missing in Professor Minayeff's

II, 1.

Naggā dubbannarūpāsi ti. Idam Satthari Veluvane viharante Magadharatthe Itthakāvatināmake gāme aññataram petim ārabha vuttam. Magadharatthe kira Itthakāvati ca Digharāji cā ti dve gāmakā ahesum. Tattha bahū samsāramocakā micchādittḥikā pativasanti. Atīte ca kāle pañcannam vassasatānam matthake aññatarā itthi tattḥ'eva Itthakāvatiyam aññatarasmim samsāramocakakule nibbattitvā micchādittḥivasena bahū kīṭapaṭaṅge jīvītā voropetvā petesu nibbatti. Sā pañcavassasatāni khuppi-pūsādidukkham anubhavitvā amhākam Bhagavati loke uppajjitvā pavattitapavaradhammacakkhe anukkamena Rājagaham¹ upanissāya Veluvane viharante puna pi Itthakāvatiyam yeva aññatarasmim samsāramocakakule yeva nibbattitvā, yadā satta-aṭṭhavassuddesikakāle aññāhi dārikāhi saddhim² rathikāya kīṇasamsattā³ ahosi, tadā āyasmā Sāriputtatthero tam yeva gāmam upanissāya Arunavati-vihāre viharanto ekadivasam dvādasahi bhikkhūhi saddhim⁴ tassa gāmassa dvārasamīpena maggena atikkamati. Tas-mim khane bahū gāmadārikā gāmato nikkhamitvā dvārasamīpe kīṇantiyo⁵ pasannamānasā mātāpitunnam patipattidassanena vegena gantvā theram aññān ca bhikkum pañcapatitḥitena vandimsu. Sā pana⁶ assadhā kulassa dhitā ciram kalam aparicitakusalatāya⁷ sādhujanācārarahitā⁸ anādarā āsikkhitā viya aṭṭhāsi. Thero tassā pubbacaritam idāni ca⁹ samsāramocakakule nibbattanam āyatīn ca niraye nibbattanārahatam disvā 'sac' ayam mam vandissati, niraye na uppajjissati, petesu nibbattitvā pi namam¹⁰ yeva¹¹ nissāya sampattim paṭilabhissati¹² ti nātvā karuṇāya

¹ Rājagāhe, S.² samattā, S.³ samatthā, S.⁴ samsatthā, B.

⁵ S.⁶ S. add ye. ⁷ pan' esā, B.

⁸ anupita, S.⁹ S. ¹⁰ janavirahitā, S.¹¹ S.

¹² om. S. B. ¹³ mam, B. ¹⁴ eva, B.

edition of the Petavatthu. It runs as follows:

Udanam.

Khetṭam ca Sukāram Pāti Piṭṭhi capi Tirokuddam
Pañcāpi Sattaputtam ca Goṇam Pesakāraṇ ca
tathā Khallātiyam Nāgam dvādasam Uragāṇ c'eva ti.

sañcoditamānaso tā dārikāyo āha: 'tumhe bhikkhum vandatha, ayam pana dārikā āsikkhitā viya t̥hita' ti. Atha nam tā dārikā hatthesu pariggahetvā ākaḍḍhitvā balakkarena therassa pāde vandāpesum. Sā aparena samayena vayappattā dīgharājīyam samsāramocakakule aññatarassa² kumārassa dinnā paripunnagabbhā hutvā kālakata petesu uppajjitvā naggā dubbannarūpā khuppiāsābhībhitā ativiya bibhacchadassanā vicaranti rattiyam āyasmato Sāriputtattherassa attānam dassetvā ekamantam atthāsi. Tam disvā thero gāthāya³ pucchi:⁴

Naggā dubbannarūpāsi kisā dhamanisanthitā⁵
upphāsulike⁶ kisike kā nu tvam idha tiṭṭhasi ti.⁷ 1

Tattha dhamanisanthitā⁸ ti nimmamsalohitatāya sirajālehi vitthatagattā.⁹ Upphāsulike¹⁰ ti uggataphāsuke.¹¹ Kisike ti kisasarire pubbe pi kise ti vatvā puna kisikā ti vacanam atthīcammanahārumattasarinatāya¹² ativiya-kisabhāva dassanattham vuttam.

Tam sutvā peti attānam pavedenti

Aham bhaddante¹³ peti 'mhi duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gatā ti 2

gātham vatvā, puna therena

Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam kataṃ
kissa kammavipākena petalokam ito gatā ti 3

katakammaṃ puttā adanasilā maccharinī¹⁴ hutvā petayoniyam nibbattetvā evam mahādukkham anubhavāmi ti dassenti¹⁵

¹ data, S. ² S. S. add ca. ³ gāthāsu S. S.; om. B.

⁴ om. B. ⁵ °santhatā, M. C.; °sandhatā, D.; B.

⁶ all MSS. have uppās.; °like, M. C. D.; °hike, C.

⁷ B. adds gāthāya pucchi. ⁸ °sandhatā, B.

⁹ sirajālavijātanattā, S. S. ¹⁰ uppāsulike, B.

¹¹ °pāsuke, B.; °pāsulike, S.

¹² atthītacanhārumattānam sesatāya virūpasabhāvadass., B.

¹³ bhante, only S. ¹⁴ macchari, B.

¹⁵ B. adds tisso gāthā abhāsi.

Anukampakā mayhaṃ nāhesuṃ bhante
 pitā¹ mātā ca² atha vāpi nātikā
 ye maṃ niyojeyyūṃ³ dadāhi dānaṃ
 pasannacittā samaṇabrāhmaṇānaṃ. 4
 Ito ahaṃ vassasatāni pañcā⁴
 yaṃ evarūpā vicarāmi naggā
 khudāya⁵ taṇhāya ca⁶ khajjamānā
 pāpassa kamma⁷ phalaṃ mama yidaṃ⁸ 5
 Vandāmi taṃ ayya pasannacittā
 anukampa maṃ dhīra⁹ mahānubhāva¹⁰
 datvā ca me ādissa yāhi kiñci
 mocehi maṃ duggatiyā bhaddante ti 6

tisso¹¹ gāthā¹² abhāsi.¹³

Tattha anukampakā ti samparāyikena atthena anuggaṇ-
 hatakā.¹⁴ Bhante ti therāṃ ālapati. Ye maṃ niyo-
 jeyyūṃ ti mātā vā¹⁵ pitā vā atha vā nātakā¹⁶ 'edisā
 pasannacittā hutvā samaṇabrāhmaṇānaṃ dadāhi dānaṃ' ti
 ye maṃ niyojeyyūṃ tādissā anukampakā mayhaṃ nāhesuṃ
 ti yojanā.

Ito ahaṃ vassasatāni pañcā¹⁷ yaṃ evarūpā¹⁸
 vicarāmi naggā ti idaṃ sā peti ito tatiyāya jātiyā attano
 petattabhāvaṃ anussaritvā idāni pi tathā pañca vassa-
 satāni vicarāmi ti adhippayenāha.

Tattha yaṃ ti yasmā dānādinaṃ puññānaṃ akatattā
 evarūpā naggā peti hutvā ito paṭṭhāya vassasatāni pañca
 vicarāmi ti yojanā. Taṇhāya ti pipasāya. Khajjamāno
 ti khādiyamānā bādhiyamānā ti attho.

Vandāmi taṃ ayya pasannacittā ti ayya taṃ ahaṃ
 pasannacittā hutvā vandāmi. Ettakam eva puññaṃ idāni
 mayā katum sakkā ti dassesi.¹⁹ Anukampa maṃ ti

¹ C. D., B. S., S., add ca. ² om. D.; B.

³ niyyo., M. C. ⁴ pañca, D.; B. ⁵ khuddāya, M. D.; B.

⁶ om. C. D.; B.; vā, S. ⁷ pāpakamma, B.

⁸ mamedam, M. C. D.; B. ⁹ vira, M.; vira, C. D.; B.

¹⁰ bhāvaṃ, C. D. ¹¹ om. B. ¹² ohakā, B.

¹³ nātikā, S., S. ¹⁴ pañca, B.

¹⁵ rūpaṃ, S.; evaṃ rūpā, B. ¹⁶ dasseti, B., S.

anuggaṇhā mam¹ uddissa² anuddayaṃ karoḥi ti. Datvā ca me ādissa yāhi kiñci ti kiñci-d-eva deyyadhammaṃ samana-brāhmaṇānaṃ datvā taṃ dakkhiṇaṃ mayhaṃ ādisa, tena me ito petayonito makkho bhavissati ti adhippāyena vadati. Ten'evāha: mochehi maṃ duggatiyā bhaddante ti.

Evam petiyā vutte yathā so thero paṭipajjitaṃ dassetum saṅgītikārehi⁴

Sādhū ti (so tassā) paṭisunitvā Sāriputto 'nukampako⁵ bhikkhūnaṃ ālopaṃ datvā paṇimattaṃ ca colakaṃ thālakassa ca paṇiyaṃ tassā dakkhiṇaṃ ādisi. 7
Samanantarānuditthe⁶ vipāko upapajjatha⁷
bhojanacchadanapaṇiyaṃ dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ. 8
Tato suddhā suciवासana⁸ kāsikuttamadhāriṇi
vicittavattābharaṇā Sāriputtaṃ upasaṅkami ti 9

tisso⁹ gāthā⁹ vuttā⁹.

Tattha bhikkhūnaṃ ti bhikkhuno, vacanavipallāsena h'etaṃ vuttaṃ. Ālopaṃ bhikkhuno datvā ti keci paṭhanti. Ālopan ti kabalaṃ ekālopaṃ attam bhojanaṃ ti attho. Paṇimattaṃ ca colakan ti ekahatthappamāṇaṃ colakhaṇaṃ ti attho. Thālakassa ca¹⁰ paṇiyaṃ ti ekathālakapūraṇaṃ attam udakaṃ.

Sesaṃ Khalātiyapetavattāhusmim¹¹ vuttanāyaṃ eva.

Ath'ayasma Sāriputto taṃ petiṃ pīṇindriyaṃ parisuddha-chavivannaṃ dibbavattābharaṇālaṅkāraṃ samantato attano pabhāya obhāsentim attano santikaṃ upagantvā tthitaṃ disvā paccakkhato kammaphalaṃ taya vibhāvetukāmo hutvā¹²

Abhikkantena vannaṃ yā tvaṃ tiṭṭhasi devate obhāsentī diṣā sabba osadhi viya tārakā. 10
Kena te tādiso vannaṃ kena te idha-m-ijjhati

¹ mamam, B. ² S. S. add yaṃ. ³ va, S. S.
⁴ B. adds tisso gāthā vuttā. ⁵ anukamp., all MSS.
exc. M. ⁶ taram anu., M. C. D. ⁷ udap. M. C. D.; B.
⁸ sunivasana, S. S. ⁹ om. B. ¹⁰ va, S.
¹¹ khall., B. ¹² B. adds tisso gāthā abbāsi.

uppajjanti ca te bhogā ye keci manaso piyā. 11
Pucchāmi tam devi mahānubhāve manussabhūtā kim

akāsi puññam
kenāsi evaṇjalitānubhāvā vappo ca te sabbadisā pa-
bhāsati ti 12

tisso¹ gāthā² abhāsi³.

Tattha abhikkantenā ti atimanāpena abhirūpenā ti
attho. Vappenā⁴ ti chavivappena. Obhāsentī disā
sabbā ti sabbā dasa disā jotanti ekālokaṃ karonti, yathā
kin ti āha: Osadhi⁵ viya tārakā ti ussannapabbhā etāya
dhiyati osadhinam⁶ vā anubalappadānā⁷ hutvā⁸ osadhi ti
laddhanāmā tārakā yathā samantato ālokaṃ kurumānā
tiṭṭhati, evam eva tvam sabbā disā obhāsentī ti attho.

Kenā ti kimsaddo pucchāya hetu atthe p'etam⁹ karaṇa-
vacanam, kenā hetunā ti attho. Te ti tava etādiso etarahi
yathā dissamāno ti vuttam hoti. Kena te idha-m-ijjhati
ti kena puññavisesena idha imasmim thāne idāni tayā
labbhamaṇam sucaritaphalam ijjhati nippajjati. Uppajjanti
ti nibbattanti. Bhogā ti paribhujitabbattena bhogā ti
laddhanāmā vatthābharapādi vittūpakaraṇavisesā. Ye
keci¹⁰ ti bhoge anavasesato vyāpetvā saṅgaṇhāti, anavasesa-
vyāpako¹¹ hi ayam niddeso, yathā ye keci saṅkhārā ti
attho.¹² Manaso piyā ti manasa¹³ piyāyitabbā¹⁴ manasa
piyā¹⁵ ti attho.

Pucchāmi ti puccham karomi nātum icchamī ti attho.
Tan ti tvam. Devī ti dibbānubhāvasamaṅgitāya devī.
Tenāha: mahānubhāve ti. Manussabhūtā ti manussesu
jātā manussabhāvaṇ ca pattā. Idam yebhuyyena 'satta
manussattabhāve thitā puññāni karonti' ti katvā vuttam,
Ayam eva tasma¹⁶ gāthānam saṅkhepato attho, vitthārato
pana Paramatthadīpaniyam Vimānavatthu-aṭṭhakathāyam
vuttanayen' eva veditabbo.

¹ om. B. ² S₁. S₂ have kena before vannaṇā.

³ osadhānam, S₁. ⁴ balappadāyikāni, S₁. S₂.

⁵ katvā. ⁶ c'etam, B. ⁷ ke pi, S₁. S₂.

⁸ vyāpito, S₁. S₂. ⁹ om. all MSS.; S₁. S₂ put ye keci
before manaso, ¹⁰ manaso, S₂; om. S₁. ¹¹ piyāyitatvā, S₁;
yikatvā, S₂. ¹² manāpiyā, S₁. S₂. ¹³ etāsam, B.

Evam pana therena puttā sā peti tassā sampattiya
laddhakāraṇaṃ pakāseṇi sesā gāthā abhāsi:

Upakaṇḍakim¹ kiṣaṃ chātaṃ naggam appaticchaviṃ²
muni kāruṇiko loke taṃ maṃ dakkhasi³ duggataṃ⁴. 13
Bhikkhūnaṃ ālopaṃ datvā paṇimattaṃ ca colakaṃ
thālakassa ca paṇiyam mama dakkhiṇam ādisi. 14
Ālopassa phalaṃ passa bhattaṃ vassasataṃ dasa
bhuñjāmi kāmakāmini anekarasavyañjanaṃ. 15
Paṇimattassa colassa vipākaṃ passa yādisam⁵
yavatā Nandarājassa vijitasmiṃ paṭicchadā. 16
Tato bahutarā bhante vatthāni⁶ 'cchādanāni me
koseyyakambalyāni⁷ khomakappāsikāni ca. 17
Vipulā ca mahagghā ca te p'ākāse⁸ 'valambare
sāhaṃ taṃ paridahāmi⁹ yaṃ yaṃ hi manaso piyaṃ. 18
Thālakassa ca paṇiyam vipākaṃ passa yādisam
gambhīrā caturassā ca pokkhāraṇā¹⁰ sunimmitā. 19
Setodakā supatitthā ca sītā appatigandhiyā¹¹
padumuppalasañchannā varikūñjakkhapūrītā. 20
Sāhaṃ ramāmi kiṭṭhāni modāni akutobhaya
munim kāruṇikaṃ lokaṃ¹² bhante vanditum āgatā ti. 21

Tattha upakaṇḍakin¹³ ti upakaṇḍakajātaṃ¹⁴. Chātan
ti bubhukkhitaṃ¹⁵ khuddāya¹⁶ abhibhūtaṃ. Appaticchavin
ti chinnabhinnasārachaviṃ. Loke ti idam. Kāruṇiko
ti ettha vuttaṃ karuṇāya visayadāssanaṃ. Taṃ maṃ ti
tādisam mamaṃ vuttanayena ekantaṃ eva karuṇāthāniyaṃ
maṃ. Duggatan ti duggatigataṃ.

Bhikkhūnaṃ ālopaṃ datvā ti ādi therena attano
karuṇāya katakāradaṣṣanaṃ.

¹ uppaṇḍukim, M. D.; B.; upakaṇḍukim, C.

² sampatitacchaviṃ, M. C. D.; B.

³ adakkhi, M. C. D.; B. ⁴ S., S., B. have *tvam before du.*

⁵ tādisam, S., ⁶ vatthāna, M. D.; B.; vattāna, C.

⁷ koseyyāni kamb., C. D.; koseyyā, M.; B. (koseyā).

⁸ 'ākāse, M. C. D.; B. ⁹ M. C. D., B. add *ca*.

¹⁰ 'raṇṇo, M. D.; B. ¹¹ 'gandhika, M. C. D.; B.

¹² loke, M. D.; B. (loka, C.). ¹³ uppaṇḍuki, B.

¹⁴ upaṇḍaka., S., S.; uppaṇḍupapaṇḍaka., B.

¹⁵ bubhukkinam, S., S., ¹⁶ khuddāya, B.

Tattha bhattan ti odanam¹ dibbabhojanan ti attho. Vassasatam dasā ti dasavassasatāni vassasahassan nivuttam hoti, accantasamyoge c'etam upayogavacanam. Kāmakāmini anekarasavyañjanan ti aññehi pi kāmītabbakāmehi samannāgatā² anekarasavyañjanabhattam bhuñjāmi ti yojanā.

Colassā ti deyyadhammasīsena tabbisayam dānapuññam eva dasseti. Vipākam passa yādisan ti tassa cola-dānassa vipākaśaṅkhātam phalam passa bhante, tam pana yādisam yathārūpan ti petti³ āha: yavatā Nandarājassā ti ādi.

Tattho ko 'yam' Nandarājā nāma?

Atitekira dasavassasahassāyukesu manussesu Bārāṇasivāsi eko kuṭimbiko⁴ araññe jaṅghāvihāram caranto araññatthāne aññataram paccekabuddham addasā. So pana⁵ paccekabuddho tattha cīvarakammam karonto anuvāte appabhonte samharitvā tṛapetum āraddho. So kuṭimbiko tam⁶ disvā 'bhante kiṃ karothā' ti vatvā tena apicchatāya kiñci avutte pi cīvaradussam tassa hoti ti ñatvā attano uttarāsaṅgam paccekabuddhassa pādamūle tṛapetvā āgāmāsi. Paccekabuddho tam gahetvā anuvātam āropento cīvaram katvā pārupi. So kuṭimbiko jīvitapariyosāne kalam katvā Tāvātimsabhavane nibbattetvā tattha yavatāyukam dibbasampattim anubhavitvā tato cavitvā Bārāṇasito yojanamatte thāne aññatarasmim gāme amaccakule nibbatti. Tassa vayappattakāle tasmim gāme nakkhattam saṅghuṭṭham ahosi.⁷ So mātaram āha: 'amma sātakam me dehi, nakkhattam kiṭṭhāmi' ti. Sā dhotavattham niharitvā adāsi. 'Amma thūlam idan' ti.⁸ Aññam niharitvā adāsi. Tam pi paṭikkhipi. Atha nam mātā āha: 'tāta yādise gehe mayam jātā natthi no⁹ ito sukhumatarassa vatthassa¹⁰ paṭilābhāya puññan' ti. 'Labhanatthānam gacchāmi amma' ti. 'Gaccha'¹¹ putta, aham aji' eva tuyham Bārāṇasinagare rajjam

¹ odānam, S. ² sampannā gatam, B.

³ ce ti or ve ti, all MSS. ⁴ kuṭumbiko, B. throughout.

⁵ om. B. ⁶ om. S. ⁷ hoti, B.

⁸ B. adds: aññam niharāhi ti. Sā aññam niharitvā and so on. ⁹ om. B. ¹⁰ B. adds me. ¹¹ om. S. S.

paṭilābham icchāmi' ti. So 'sādhu amma' ti mātaram
vanditvā padakkhiṇaṃ katvā 'aham' gacchāmi amma' ti.
'Gaccha tāta' ti. Evaṃ kir'assā pi tam² ahosi: 'kahaṃ
gamissati idha vā ettha vā gehe nisidissati' ti. So pana
puññāniyāmena codiyamāno gāmato nikkhamitvā Bārāṇasim³
gantvā maṅgalasilāpatte sasīsam⁴ pārupitvā nipajji. So ca
Bārāṇasirañño kālakatassa sattamo divaso hoti. Amaccā
ca purohito ca rañño sarīrakiccaṃ katvā rājagaṇe nisiditvā⁵
mantayimsu. 'Rañño ekā dhītā atthi putto natthi, arāji-
karajjaṃ na tiṭṭhati, phussarathaṃ vissajjemā' ti te
kumudavanne cattāro sindhave yojetvā setacchattapamukhaṃ
pañcavidhaṃ rājakakudhabhaṇḍaṃ rathasmiṃ yeva ṭhapetvā
rathaṃ vissajjetvā pacchāto turiyāni paggaṇhāpesuṃ.
Ratho pācīnadvārena nikkhamitvā uyyānābhimukho ahosi.
'Paricayena uyyānābhimukho gacchati,⁶ nivattethā' ti keci
āhamsu. Purohito 'mā nivattayitthā' ti āha. Ratho
kumāraṃ padakkhiṇaṃ katvā ārohanasajjo hutvā atṭhāsi.
Purohito pārupanakaṇṇaṃ apanetvā pādatalāni oloken-
to 'tiṭṭhatu, ayam dipo dvisahassadīpaparivāresu⁸ catūsu
mahādīpesu ekarajjaṃ karetuṃ yutto' ti vatvā turiyāni
paggaṇhathā ti puna pi paggaṇhathā ti tikkhattuṃ turiyāni
paggaṇhāpesi. Atha kumāro mukhaṃ vivaritvā oloketvā
'kena kammaṇa āgat' attha tāta' ti āha. 'Deva tumhākaṃ
rajjāṃ pāpuṇāti' ti. 'Tumhākaṃ⁹ rājā kahaṇ' ti? 'Divam
gato sāmī' ti. 'Kati divasā atikhantā' ti? 'Ajjā sattamo
divaso' ti. 'Putto vā dhītā vā natthi' ti? 'Dhītā atthi
devaputto natthi' ti. 'Tenahi karissāmi rajjaṇ' ti. Te
tāva-d-eva abhisekamandapaṃ katvā rājadhitaram
sabbālāṅkārehi alāṅkaritvā uyyānaṃ ānetvā kumārassa
abhisekaṃ akamsu. Ath' assa katābhisekassa sata-sahassa-
ghanikaṃ vatthaṃ¹⁰ upanesuṃ. So 'kim idaṃ tāta' ti
āha. 'Nivāsanatthaṃ devā' ti. 'Nannu tāta'¹¹ thūlan' ti?

² om. S., S., but have āha. ³ cittam l. pi tam, B.

⁴ Bārāṇasīyaṃ, S., ⁵ sisam, B. S., ⁶ sannipatitvā, B.

⁷ After gaccha(n) S., has a considerable lacuna, ending with
[arahan] tā idha and so on vide p. 75.

⁸ nivatteṃ, B., ⁹ dvisahassapariv., B.

¹⁰ om. S., ¹¹ vattam, B., ¹² tāta, both MSS.

'Manussānam paribhogavatthesu ito sukkhumataram natthi devā' ti. 'Tumhākam rājā evarūpaṃ nivāsesi' ti? 'Āma devā' ti. 'Na maññe puññavā tumhākam rājā' ti. 'Suvannabhiṅkaram' āharatha labhissāmi vatthan' ti. Suvannabhiṅkaram² āharimsu. So utthāya hatthe dhovitvā mukhaṃ vikkhāletvā hatthena udakam ādaya puratthimadisāyaṃ abbhukkiri. Tadā³ ghanapathavī bhinditvā attha kapparukkha utthahimsu. Puna udakam gahetvā dakkhiṇaṃ pacchimam uttaran ti evaṃ catasso disūsu⁴ abbhukkiri. Sabbadisūsu⁵ attha attha katvā dvattimsa kapparukkha utthahimsu. Ekekissā disāya soḷasa soḷasa katvā catusatthi kapparukkha ti keci vadanti. So ekaṃ dibbadussam nivāsetvā ekaṃ pārupitvā Nandarañño vijite suttakantikā itthiyo mā suttam kantimsu ti bherim carāpethā ti vatvā chattaṃ ussāpetvā alaṅkatapaṭiyatto hatthikkhandhavara-gato nagaram pavisitvā pāsādam abhiruyha⁶ mahāsampattim anubhavi.

Evaṃ gacchante kāle ekadivasam devī rañño sampattim disvā aho vata sirī ti kārūṇākaram dassesi. 'Kim idaṃ devī' ti ca puṭṭhā 'atimahaṭim' deva sampattim atitāṃ addhānam⁷ kusalam⁸ akattha, idāni anāgatassa atthāya¹⁰ kusalam na karoṭhā' ti āha. 'Kassa dema, silavanto natthi' ti. 'Asuñño deva Jambudīpo arahantehi, tumhe dānam eva sajjetha, ahaṃ āharante lacchāmi' ti āha. Punadivase rājā mahādānam¹¹ sajjāpesi. Devī 'sace imissāya disāya arahanto¹² atthi, idha gantvā amhākam bhikkhaṃ gaṇhantū'¹³ adhiṭṭhahitvā¹⁴ uttaradisābhimukhaṃ urena nipajji. Nipannamattāya¹⁵ eva deviyā Himavante vasantānaṃ pañcasatānaṃ Padumavatiyā puttānaṃ paccekabuddhānaṃ jeṭṭhako Padumapaccekabuddho bhātike āmantesi: 'marisā Nandarājā tumhe nimanteti, adhivāsethā tassā' ti. Te adhivāsetvā tava-d-eva ākāsena gantvā uttaradvāre otaṛimsu.

¹ suvaṇṇā, B. ² suvaṇṇā, S. ³ om S.

⁴ disā, B. ⁵ disā, S. ⁶ āruya, B.

⁷ B. adds te. ⁸ addhāne, B. ⁹ kalyāṇam, B.

¹⁰ 'tass' atthāya, S. ¹¹ mahārahamaṃ dānam, S.

¹² [arahanta, S.; the lacuna of S. ends here.

¹³ gaṇhatū, S. ¹⁴ om. S. S. ¹⁵ 'matte, S. S.

Manussā 'pañcasatā deva paccekabuddhā āgata' ti rañño ārocesum. Rājā saddhim deviyā gantvā¹ vanditvā pattam gahetvā paccekabuddhe pāsadam āropetvā tattha tesam dānam datvā bhattakiccāvasāne rājā saṅghattherassa devī saṅghanavakassa pādamūle nippajjitvā 'ayyā paccayehi na kilamissanti, mayam puññena na hāyissāma'², amhākam idha nivāsāya paṭiññam dethā' ti paṭiññam kāretvā uyyāne nivāsanatthānāni kāretvā yāvajivam paccekabuddhe upatthahitvā tesu parinibbutesu sādhuḷḷitam kāretvā candana-dāru-ādīhi sarīrakiccam kāretvā dhātuyo gahetvā cetiyam patitthāpetvā 'evarūpānam pi nāma mahānubhāvānam mahesmanam maraṇam bhavissati, kim aṅga pana mādisānan' ti samvegajāto jetthaputtam rajje patitthāpetvā sayam samanapabbajjam³ pabbaji. Devī pi raññe pabbajjite⁴ aham kim karissāmi ti pabbaji. Dve pi uyyāne vasantā jhānāni nibbattetvā jhānasukhena vitāmetvā ayupariyosāne brahmaloke nibbatimsu. So kira Nandarājā amhākam Satthu mahāsāvako Mahākassapatthero aho. Tassa aggamaheṣi Bhaddakapilā ti nāma. Ayaṃ pana Nandarājā dasavassasahassāni sayam dibbavatthāni paridahanto⁵ sabbam eva attano vijitam Uttarakurusadisam karonto āgatāgatānam⁶ dibbadussāni adāsi. Tayidaṃ dibbavatthasamiddham sandhāya⁷ ayaṃ peti āha: Yāvata Nandarājassa vijitasmin paṭicchādā ti.

Tattha vijitasmin ti ratthe. Paṭicchādā ti vatthāni, tāni hi paṭicchādentī etehi ti paṭicchādā ti vuccanti. Idāni sa peti 'Nandarājā samiddhito pi etarahi mayham samiddhi vipulatarā' ti dassenti. Tato bahutarā bhante vatthāni 'cchādanāni me ti adim āha.

Tattha tato⁸ ti Nandarājassa pariggahabhūtavatthato⁹ bahutarāni mayham vatthāni dussāni ti attho. Vatthāni 'cchādanāni ti nivāsanavatthāni c'eva parupanavatthāni

¹ āgantvā, B. ² parihāyissāma, B.

³ after patitth.^o begins a lacuna in S₂, ending with ayupari.^o ⁴ tapasap.^o, B. ⁵ pariharanto, B.

⁶ āgatānam manussānam dibbānam, S₁, S₂.

⁷ nissāya, B. ⁸ gato, S₂. ⁹ B. adds pi.

ca. Koseyyakambaliyāni¹ ti koseyyāni² c'eva³ kambalāni⁴ ca⁴. Khomakappāsikāni cā ti khomavattthāni c'eva kappāsamayavattthāni ca.

Vipulā ti āyāmato ca⁵ vitthārato⁵ ca⁵ vipulā mahantā ca. Mahagghā ti mahagghavasena mahantā mahārāhā. Ākāse⁶ valambare ti⁶ ākāse yeva olambamānā tiṭṭhanti. Yaṃ yaṃ hi manaso piyaṃ ti yaṃ yaṃ mayhaṃ manaso piyaṃ taṃ taṃ gahetvā paridahāmi pārupāmi cā ti yojanā.

Thālakassa ca pāṇiyaṃ vipākāṃ passa yādisaṃ ti thālakapūraṇamattāṃ pāṇiyaṃ dinnāṃ anumoditaṃ, tassa pana vipākāṃ yādisaṃ yāva mahantaṃ passā ti dassenti: Gambhīrā caturassā cā ti ādim āha.

Tattha gambhīrā ti agādhā. Caturassā ti caturassa-saṇṭhānā. Pokkhārāṇṇā ti pokkharāṇiyo. Sunimmitā ti kammānubhāvena suṭṭhu nimmitā.

Setodakā ti setodakā setavālukāhi⁷ samparikinnā. Supatitthā ti sundaratitthā. Sītā ti sītalodakā. Appaṭigandhiyā ti paṭikkūlagandharahitā surabhiḡandhā. Vārikiṇjakkhapūritā ti kamalakuvalayādinnaṃ kesara-saṇṭhannena vārinā pāripunnā.

Sāhaṃ ti sā ahaṃ. Rāmāmi ti ratim vindāmi. Kīlāmi ti indriyāni paricārāmi.⁸ Modāmi ti bhogasampattiyaṃ pamuditā homi. Akutobhayaṃ ti kutoci pi asaṇṇātābhayaṃ serimukhavihārinī⁹ homi. Bhante vanditum āgatā ti imissā dibhasampattiyaṃ paṭilābhassa kārāṇa-bhūtaṃ bhante taṃ vanditum āgatā upagatā ti attho.

Yaṃ paṇ'ettha atthato avibhattaṃ tattha tattha vuttaṃ eva.

Evāṃ tāya petiyaṃ vutte āyasmā Sāriputto Itthakavatiyaṃ Digharājīyaṃ ti gāmadvaṃvāsikesu¹⁰ attano santikaṃ upagatesu¹¹ manussesu¹² imaṃ vatthum¹³ vitthārato kathento samvejjetvā saṃsāramocanapāpakammato mocetvā upāsaka-

¹ koseyyāni ti, B. ² koseyyavattthāni, B.

³ om. B. ⁴ kambaliyāni ti kamphalāni, B. ⁵ om. S.

⁶ S. omits the whole phrase. ⁷ oluka, B.

⁸ cāremi, B. ⁹ vihāri, B. ¹⁰ vāsike, S. S.

¹¹ upagate S. S. ¹² manusse, S. S. ¹³ attham, B.

bhāve patitthāpesi. Sā pavutti bhikkhūnam¹ supākāṭṭhā jātā. Tam bhikkhū Bhagavato ārocesum. Bhagavā tam attham atthupattim katvā sampattaparisāya dhammam desesi. Sa desanā mahājanassa sātthikā ahosi.²

Saṃsāramocakapetavatthuvannaṇā.

II, 2.

Naggā dubbannaṇarūpāsī ti. Idam Satthari Veluvane viharante āyasmato Sāriputtattherassa ito pañcamāya jātiyā mātubhūtam petim ārabba vuttam. Ekadivasam āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahāmoggallāno āyasmā ca Anuruddho āyasmā ca Kappino Rājagahassa avidūre aññatarasmim araññāyatane viharanti. Tena ca samayena Bārāṇasīyam aññataro brāhmaṇo addho mahaddhano mahābhogo samanabrāhmaṇānam kapaniddhikavapibbakayācakānam udapānabhūto³ annapānavatthasayanādini⁴ deti dento ca āgatāgatānam yathā kalam⁵ yathā rahaṇ⁶ ca⁷ pādodakapādabbhañjanādīdānam anupubbakam⁸ sabbaḥhideyyam⁹ paṭipanno hoti purebbattaṇ ca bhikkhū annapānādīna sakkaccam parivisati. So desantaram gacchanto bhariyam āha 'bhoti yathā paññattam imam⁹ dānavidhim aparihāpentī sakkaccam anutitthāhi' ti. Sā¹⁰ sādhu ti paṭisunitvā¹¹ tasmim pakkante ca¹² bhikkhūnam paññattam dānavidhim pacchindi, addhikānam pana nivāsattāya upagatānam gehapitthito chaddhitam jarasālam dassesi: 'ettha vasathā' ti; annapānādi attham tattha addhikesu āgatesu 'gūtham khādatha muttam pivatha lohitaṃ pivatha tumham mātu matthaluṅgam khādatha' ti yam yam asucijeguccham¹³ tassa tassa nāmam gahetvā nitthunam vadati. Sā aparena samayena kalam katvā kammānubhāvukkhittā petayoniyam nibbattitvā attano vaciducaritānurūpam dukkham

¹ bhikkhu, S. S. ² B. adds ti. ³ opāna. B.

⁴ vatthayanādini, B. ⁵ balam, B. ⁶ om. B.

⁷ pubbakam, B. ⁸ sabbapāteyyam, B. ⁹ idam, B.

¹⁰ om. S. S. ¹¹ paṭisuni, S.

¹² S. adds eva tāva; B. pathamam tāva.

¹³ jegucchitassa nāmam, S. S.

anubhavanti purimajātisambandham anussaritvā āyasmato
Sāriputtassa santikam upasāṅkamtukāmā tassa vihāraṃ sam-
pāpuṇi. Tassa vihāradevatāyo¹ vihārappavesanam nivāresum.
Sā kira ito pañcamāya jātiyā therassa mātabhūtapubbā.²
Tasmā evam āha: 'aham ayyassa Sāriputtatherassa ito³
pañcamāya³ jātiyā³ mātā, detha me dvārappavesam⁴ theram
datthun' ti. Tam sutvā devatā tassā pavesanam anujā-
nimsu. Sā pavisitvā caṅkamanakoṭṭiyam thatvā therassa
attānam dassesi. Thero tam disvā⁵ karuṇāya saṅcodita-
mānaso hutvā

Naggā — II, 1, 1

1

gāthāya pucchi.

Sā therena puṭṭhā paṭivacanam denti

Ahan te sakiyā mātā pubbe aññāsu⁶ jātisu
uppannā pettivisayam⁷ khuppiāsāsamappitā. 2
Chadditam khipitam kheḷam siṅghāṇikam silesumam
vasāṇ ca dayhamānānam vijātānaṇ ca lohitam 3
Vanitānaṇ ca yaṃ ghānasāsacchinnāṇ ca⁸ lohitam
khudāparetā⁹ bhuñjāmi¹⁰ itthipurisanissitam. 4
Pubbalohitam bhakkhāmi pasunam mānusānaṇ ca
alenā¹¹ anagarā ca¹² nilamañcaparāyaṇā.¹³ 5
Dehi puttaka me dānam datvā anvādisāhi¹⁴ me
app' eva nāma muñceyyam pubbalohitabhojanā ti 6

pañca gāthā abhāsi.

Tattha ahan te sakiyā mātā ti aham tuyham
jananibhāvato¹⁵ sakiyā mātā. Pubbe aññāsu jātisū ti
mātā honti¹⁶ pi na imissā jātiyam, atha kho pubbe
aññāsu jātisu ito pañcamāyan ti datṭhabbam. Uppannā
pettivisayan¹⁷ ti paṭisandhivasena petalokam upagatā.

¹ B. adds pi. ² mātā°, B. ³ om. B.

⁴ °vesanam, B. ⁵ sutvā, B. ⁶ aññesu, S₁, S₂, B.

⁷ pittiv°, M. C. D.; B. ⁸ °chinnāna, M. C. D.; B.

⁹ khuddā°, M. C. D.; B. ¹⁰ bhuñjissam, M. C.

¹¹ S₁, S₂ add ca. ¹² na ca, D.

¹³ nilā°, M. D.; B.; nillā°, M. C. ¹⁴ uddisāhi.

¹⁵ °bhavato, B. ¹⁶ hontā, B. ¹⁷ pittiv°, here all MSS.

Khuppipāsāsamappitā ti khudāya¹ ca pipāsāya ca samaṅgibhūta² nirantaram jigacchāpipāsāya abhibhūyamānā ti attho.

Chadditan ti ucchiṭṭham³ vantan⁴ ii attho. Khipitan ti khipitena saddhim mukhato nikkhantamalam. Kheḷan ti niṭṭhubhanam.⁵ Singhānikan ti matthalungato vissanditvā nāsikāya nikkhamamalam. Silesuman ti semham. Vasaṇ ca dayhamānānan ti citakāya dayhamānānam kalebarānam⁶ vasa telaṇ ca. Vijātānaṇ ca lohitan ti pasūtānam itthinaṇ lohitaṇ gabbhamalaṇ ca saddena saṅgaṇhāti.

Vanitānan ti saṇjātavanānam. Yan ti yaṇ lohitan ti sambandho. Ghānasīśacchinnan tighānacchinnānam sīśacchinnānam⁷ pi yaṇ lohitaṇ tam bhuñjāmi ti yojanā. Desanāsisam p'etam⁸ ghānasīśacchinnānan ti yasmā hatthapādādi chinnānam pi lohitaṇ bhuñjāmi⁹eva.¹⁰ Tathā vanitānan ti iminā tesam pi lohitaṇ saṅgaḥitan ti dātṭhabbam. Khudāparetā¹¹ tijigacchābhībhūta.¹² Itthipurisanissitan ti itthipurisasarīranissitaṇ yathā vuttaṇ aññaṇ cammamam-sanaḥārupubbādikaṇ¹³ paribhuñjāmi ti dasseti.

Pasunan ti ajagomahisādīnam. Alenā ti asaraṇā. Anagārā ti anāvāsā. Nilamañcaparāyanā ti susāne chadditamalā¹⁴ mañcasayanā.¹⁵ Atha vā nilā ti chārīkaṇ-garabahulā sustānabhūmi adhippetā, tam yeva mañcam viya adhisayanā ti attho.

Anvādisāhi¹⁶ me ti yathā dinnam dakkhiṇam mayham uddissa patidānam dehi. App¹⁷ eva nāma muñceyyam pubbalohitabhōjanā ti tava uddissanena etasmā pubbalohitabhōjanā petijivita¹⁸ api nāma muñceyyam.

Tam sutvā āyasmā Sāriputtatthero dutiyadivase Mahā-moggallānattherādi ke tayo there āmantetvā tehi saddhim

¹ khuddāya, B.

² ucchaddita, S₁; upacchadditam, S₂; ucchiṭṭhakam, B.

³ om. S₁. ⁴ vānam, S₁; niṭṭhūnam, B.

⁵ kalevarānam, B. ⁶ c'etam, B. ⁷ bhuñjāmi yeva, B.

⁸ khuddap., B. ⁹ B. adds hutvā. ¹⁰ ca mamsa., S₁ S₂.

¹¹ mallānam, B. ¹² parāyanā, B. ¹³ atṭṭhādisāhi, S₁.

¹⁴ petajivikā, B.

Rājagahe piṇḍāya caranto rañño Bimbisārassa nivesanam āgamāsi. Rājā theram disvā vanditvā 'kim bhante āgatatthā' ti āgamanakāraṇam pucchi. Āyasmā Mahāmoggallāno tam pavuttim rañño ārocesi. Rājā 'anuññātam bhante' tivatvā there vissajjetvā sabbakammikam amaccam pakkositvā¹ ānāpesi 'nagarassa avidūre vipine² chāyūdakasampanne catasso kuṭiyo kārehi' ti antepure ca pahonakavisesavasena tidhā vibhajjitvā³ catasso kuṭiyo paṭicchāpesi⁴ sayāṇi ca tattha gantvā kātābham yuttakam akāsi.⁵ Niṭṭhitāsu kuṭikāsu sabbam⁶ balikāraṇam sajjāpetvā annapānavatthādini buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa⁷ anucchavike sabbaparikkhāre ca upatṭhāpetvā āyasmato Sāriputtattherassa tam sabbam nīyādesi. Atha thero tam⁸ petim⁹ uddissa tam sabbam buddhapamukhassa cātudisassa bhikkhusaṅghassa adāsi. Sā peti tam anumoditvā devaloke nibbattitvā sabbakāmasamiddhā ca¹⁰ hutvā aparadivase āyasmato Mahāmoggallānattherassa santikam upagantvā vanditvā atṭhāsi. Tam¹¹ thero paṭipucchi. Sā attano petūpapattim devūpapattiṃ ca vitthārato kathesi. Tena vuttam:

Mātuyā vacanam sutvā Upatisso¹ 'nukampako'²
 āmantayi³ Moggallānam Anuruddhaṃ ca Kappinam. 7
 Catasso kuṭiyo katvā saṅghe cātuddise⁴ adā
 kuṭiyo annapānāṃ ca mātū dakkhiṇam ādasi. 8
 Samanantarānuditṭhe vipāko⁵ upapajjatha⁶
 bhojanam pāṇiyam vattham dakkhiṇāya idam phalam. 9
 Tato suddhā sūcivasanā kāsikuttamadhāriṇi
 vicittavatthābharanā Kolitam⁷ upasaṅkami ti. 10
 Tattha saṅghe cātuddise adā⁸ ti cātuddisassa⁹
 saṅghassa adāsi nīyādesi ti attho.

¹ pakkosāpetvā, B. ² vicitte, B. ³ ojjhetvā, B.; S.
omits all from vissa.° to vibha.°

⁴ °cchādesi, B. ⁵ akamsu, S.₁ ⁶ om. B.

⁷ cātuddisassa saṅghassa, B. ⁸ tamhā, S.₁ S.₂

⁹ om. S.₁ S.₂ ¹⁰ om. S.₁; va, S.₂ ¹¹ om. S.₂

¹² Upatissānukampako, M. C. D.; anuk.^o, B.

¹³ āmantesi, B. ¹⁴ catu.^o, M.; B.

¹⁵ upāko, S.₁; upāsako S.₂ ¹⁶ udap.^o, M. C. D.; B.

¹⁷ °kam, all MSS. exc. B. ¹⁸ adā, all MSS. ¹⁹ cātudis.^o, B.

Sesam vuttattham eva. Ath'āyasmā Mahāmoggallāno
tam petim

Abhikkantena = II, 1, 10.	11
Kena te tādiso = II, 1, 11	12
Pucchāmi tam devi = II, 1, 12	18

pucchi. Atha sū Sāriputtass' āham mātā ti ādinā vissa-
jjesi. Sesam vuttattham eva. Ath'āyasmā Mahāmoggallāno
tam pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Bhagavā tam attham
atthuppatim katvā sampattaparisiya dhammam desesi. Sā
desanā mahājanassa sātthikā ahosi.¹

Sāriputtattherassa² mātupetivatthuvannanā.³

II, 3.

Naggā dubbannarūpāsi ti. Idam Satthari Jetavane
vihārante Mattam nāma petim ārabha vuttam. Savatthiyam
kira aññataro kuṭimbiko⁴ saddho pasanno ahosi. Tassa
bhariyā assaddhā appasannā kodhanā vañjhā ca ahosi
nāmena Mattā nāma. Atha so kuṭimbiko kulavamsupaccheda-
bhayena⁵ sadisakulato Tissā⁶ nāma kañham ānesi. Sā
ahosi saddhā pasannā sāmino ca piyā manāpā. Na ciren'
eva gabbhini hutvā dasamāsaccayena puttam vijāyi.
Bhūto ti'ssa nāmam ahosi. Sā gehassa sāmini⁷ hutvā cattāro
bhikkhū sakaccam upatthahi. Vañjhā⁸ pana⁹ tam dussa-
yati.¹⁰ Tā ubho pi ekasmim divase sisam nahātvā allakesā¹¹
atthamsu. Kuṭimbiko gūnavasena Tissāya ābaddhasineho
bhārikena hādayena taya saddhim bahu¹² sallapanto¹³ atthāsi.
Tam asahamānā Mattā issāpakatā geham sammajjitvā
thapitasankāram Tissāya matthake okīri. Sā aparena
samayena kalam katvā petayoniyam nibbattitvā attano
kammabalena¹⁴ pañcaviddham dukkham anubhavati. Tam

¹ all MSS. add ti. ² othera, B. ³ mātupeta.^o, B.

⁴ kuṭimbiko, B. throughout. ⁵ cchedana.^o, B.

⁶ Tissam, B. ⁷ gehasāmini, B. ⁸ sā vañjhā, B.

⁹ om. B. ¹⁰ ussuyyati, B. ¹¹ alākatā, B.

¹² bahum, S. ¹³ pento, B. ¹⁴ phalena, B.

pana dukkham pālito eva paññāyati. Ath' ekadivasam sã
peti saññāya vitivattāya gehassa piṭṭhipasse nahāyantiyā
Tissāya attānam dassesi. Tam disvā Tissā

Naggā — II, 1, 1

1

gāthāya paṭipucchi. Itarā

Aham Mattā tuvaṃ¹ Tissā sapati² te pure ahum³
pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gatā ti

2

gāthāya paṭivacanam abhāsi.

Tattha aham Mattā tuvaṃ Tissā ti tuvaṃ Tissā
nāma, aham pana⁴ Mattā⁵ pure purimattabhāve te tuyham
sapati⁶ ahum⁷ ahosin ti attho.

Puna Tissā

Kin nu kāyena — II, 1, 3

3

gāthāya katakammaṃ pucchi. Puna itarā

Caṇḍi ca pharusā cāsim issuki⁸ macchari saṅhi⁹
tāham duruttam vatvāna petalokam ito gatā ti

4

gāthāya attano¹⁰ katakammaṃ ācikkhi.

Tattha caṇḍi ti kodhanā. Pharusā ti pharusavacanā.
Āsin ti ahosin. Tāhan ti tam aham. Duruttan ti
dubbhāsitaṃ niratthavacanam.¹¹

Ito param pi tāsam vacanapaṭivacanavasen' eva gāthāyo
pavattā:

Sabbam¹² aham pi jānāmi yathā tvam caṇḍikā ahu

aññaṃ ca kho tam pucchāmi kenāsi pamsukutṭhitā.¹³

5

Sisam nahātā tuvaṃ āsi sucivatthā alaṅkatā

ahaṃ ca kho tam adhimattam samalaṅkatārā¹⁴ tayā.

6

Tassā me pekkhamānāya sāmikena āmantayi¹⁵

tato me issā vipulā kodho me samajāyatha.¹⁶

7

¹ tvam, M. ² sapatti, M.; B. ³ ahu, M. D.; B.

⁴ om. B. ⁵ B. addā nāma. ⁶ sapatti, B.

⁷ hutvā, B. ⁸ ussuki, S. S.

⁹ sathā, M., C. D.; satā, B. ¹⁰ om. B.

¹¹ nīṭhuna, B. ¹² saccam, M. C. D.; B.

¹³ kunṭhitā, C. D.; B.; kunthitā, M. ¹⁴ alaṅkatatārā, B.

¹⁵ samantayi, S. S. ¹⁶ sapajāy, M.; sampa, B.

Tato pamsu gahetvāna pamsunā¹ tam pi okiri²
tassa kammavipākena ten' amhi pamsukutṭhitā.³ 8
Sabbam⁴ aham pi jānāmi pamsunā mam tvam okiri
aññañ ca kho tam pucchāmi kena khajjāsi kacchuyā. 9
Bhesajjahāri ubhayo vanantam agamimhase
tvañ ca bhesajjam āhari⁵ ahañ ca kapikacchuno.⁶ 10
Tassā ty ājanamānāya⁷ seyyam ty āham samokiri⁸
tassa kammavipākena tena khajjāmi kacchuyā. 11
Sabbam⁴ aham pi jānāmi seyyam⁹ me tvam samokiri
aññañ ca kho tam pucchāmi kenāsi¹⁰ naggiyā tvam. 12
Sahāyanam¹¹ samayo āsi¹² nāttnam samitim alu
tvañ ca āmantitā āsi sasāmini¹³ no ca kho 'ham.¹⁴ 13
Tassā ty ājanamānāya⁷ dussam ty āham apānudim¹⁵
tassa kammavipākena ten' amhi naggiyā aham. 14
Sabbam⁴ aham pi jānāmi dussam me tvam apānudi
aññañ ca kho tam¹⁶ pucchāmi kenāsi gūthagandhinī. 15
Tava gandhañ ca mālañ ca paccagghañ ca vilepanam
gūthakūpe atharesim¹⁷ tam pāpam pakatam mayā
tassa kammavipākena ten' amhi gūthagandhinī. 16
Sabbam⁴ aham pi jānāmi tam pāpam pakatam tayā
aññañ ca kho tam pucchāmi kenāsi duggatā tvam. 17
Ubhinnaṃ samakaṃ āsi yaṃ gehe vijjite dhanam
santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākāsim attano
tassa kammavipākena ten' amhi duggatā aham. 18
Tad eva¹⁸ mam¹⁹ tvam avaca pāpakammam nisevasi
na hi pāpehi kammehi sulabhā hosi²⁰ sugga tim. 19
Vamato mam tvam pacesi atho pi mam usuyyasi²¹.
passa pāpanam kammānam vipāko hoti yādiso. 20

¹ S. adds ca. ² vikiri tam l. pi okiri, M. D.; vikiri
'ham, C; B. ³ 'kunṭhitā, C. D.; B.; kunthitā, M
⁴ saccam, M. C. D.; B. ⁵ āhāsi, S. S.
⁶ kavi°, S. S. B. ⁷ te ajān°, C.; S. S.
⁸ 'kirim, M. C. ⁹ sayam, S. S. ¹⁰ tenāsi, S.
¹¹ sāhāyam, S. S. ¹² āsim, S. S. ¹³ sasāmi, S. S.
¹⁴ aham, S. S.; tam, C. D. ¹⁵ 'nudi, M. C.
¹⁶ tvam, B. ¹⁷ adhā°, M. C. D.; B.
¹⁸ evam, S. ¹⁹ om. S.; me, M. ²⁰ hoti, C. D.
²¹ ussu°, D.

Te gharadāsiyo ¹ āsum ² tām' evābharanān' ime ³	
te aññe ⁴ parivārenti ⁵ na bhogā honti sassatā.	21
Idāni Bhūtassa pitā āpanā geham eheti ⁶	
app' eva te dade kiñci mā su tāva ito agā.	22
Naggā dubbannarūpāmi kiñā dhamanisaññitā ⁷	
kopīnam etam itthīnam mā mama Bhūtapitāddasa.	23
Handa kin t'āham ⁸ dammi kim vā ca te ⁹ karom' aham ¹⁰	
yena tvam sukhitā assa sabbakāmasamiddhīn ¹¹ .	24
Cattāro bhikkhū saṅghato ¹² cattāro pana puggalā ¹³	
aṭṭha bhikkhū bhojayitvā mama dakkhiṇam ādisi ¹⁴	
tadāham sukhitā hessam ¹⁵ sabbakāmasamiddhīn	25
Sādhū ti sā paṭissutvā ¹⁶ bhojayitvā 'tṭha ¹⁷ bhikkhavo	
vatthehi cchādayitvāna tassā dakkhiṇam ādisi.	26
Samanantarānudiṭṭhe = II, 1, 8 b	
bhojanacchādanapāṇīyam = II, 1, 9 a	27
Tato suddhā sucivasanā kāsikuttamadhāriṇi	
vicittavattābharaṇā sapatim ¹⁸ upasānkami.	28
Abhikkantena = II, 1, 10	29
Kena te tādiso vappo = II, 1, 11	30
Pucchāmi tam devi = II, 1, 12	31
Aham Mattā = v. 2	
tava dānena dinnena modāmi akutobhayā.	32
Ciram jīvāhi bhagini saha sabbehi nātihi	
asokam virajam tñanam āvāsam Vasavattinam.	33
Idha dhammam caritvāna dñanam datvāna sobhane	
vineyya maccheramalam samūlam	
aninditā saggam upehi ¹⁹ tñanam ti.	34

¹ ghare d.°, M. D.; B.

² c'eva, M. C. D.; B.

³ °ranāni ca, C. ⁴ C. adds ca. ⁵ °carenti, M. C. D.; B.

⁶ eheti S. S. ⁷ °sandhatā, C. D.; B.; santhatā, M.

⁸ ki va tāham, M. D.; B.; kim va tyāham, C.

⁹ dhate l. ca te, M. C. D.; B.

¹⁰ karomi 'ham, C.; S. S. ¹¹ S. omits sabba before kama.°.

¹² bhikkūni saṅghe, C. ¹³ puggale M. C. D.; B.

¹⁴ ādisa, M. C. ¹⁵ hīssam, M. D.; B.

¹⁶ °sumitvā, S. ¹⁷ aṭṭha, S. S.

¹⁸ sapatim, M. C. D.; B. ¹⁹ upesi, C. D.; S. S.

Tattha sabbam¹ aham pi jānāmi yathā tvam caṇḍikā ahū ti caṇḍi ca pharusā cāsin ti yaṃ tayā vuttam taṃ sabbam² aham pi jānāmi yathā tvam caṇḍikā kodhanā pharusavacanā issuki macchari sathā ca ahosi. Aññañ ca kho taṃ pucchāmi ti aññaṃ pana³ taṃ idāni pucchāmi. Kenāsi paṃsukutṭhitā⁴ ti kena kammunā⁵ saṅkārappaṃsūhi ugguṇṭhitā⁶ sabbaso okiṇṇa-sarirā ahū ti attho.

Sisaṃ nahātā ti sasisaṃ⁷ nahātā. Adhimattan ti adhikatarāṃ. Samalaṅkatarā ti sammā atisayena⁸ alaṅkatā, adhimattā ti vāpāṭho. Ativiya mattā mānamadamattā mānanissitā ti attho. Tayā⁹ ti bhotiyā.

Sāmikena¹⁰ āmantayī ti sāmikena saddhim allāpa-sallāpavasena kathesi.

Khajjasi kacchuyā ti kacchurogena khādiyasi bādhiyasi ti attho.

Bhesajjahārī¹¹ ti¹² bhesajjahāriniyo osadhihārikāyo. Ubhaya ti duve, tvañ ca ahañ ca ti attho. Vanantan ti vanam. Tvañ ca bhesajjam āhari ti tvam vejjehi¹³ vuttam attano upakāravaham bhesajjam āhari. Ahañ ca kapikacchuno ti aham pana kapikacchuphalāni dupphassa-phalāni āharim. Kapikacchū¹⁴ ti vā sayam guttā¹⁵ vuccati, tasmā sayam guttāya¹⁶ pattaphalāni āharin ti attho.

Seyyam¹⁷ ty āham samokirin ti tava seyyam aham kapikacchuphalapattehi¹⁸ samantato avakiri.

Sahāyānan ti mittānaṃ samayo ti samāgamo. Nātinan ti bandhūnaṃ. Samitin ti sannipāto. Āmantitā ti māṅgalakiriyaavasena nimantitā.

Sasāminī ti sapatikā sahabhattunā ti attho. No ca kho 'han ti no ca kho aham āmantitā āsin ti yojanā.

Dussam ty āhan ti dussan te aham. Apānudin ti corikāya avaharim aggahesim.

¹ saccam, B. ² puna, B. ³ okuṇṭhitā, B.

⁴ kammena, B. ⁵ okuṇṭhitā, B. ⁶ sariram, S₁, S₂.

⁷ B. adds ca. ⁸ tassā, B. ⁹ S₁, S₂ add saddhim. ¹⁰ om. S₁.

¹¹ vejjehi, B. ¹² kavikacchuno, B. ¹³ bhūtā, B.

¹⁴ bhūtāya, B. ¹⁵ seyyā, B.

¹⁶ kavi^o, B.; kapiphala^o, S₁, S₂.

Paccagghan ti abhinavaṃ mahagghaṃ vā. Athāresin¹ ti khipim. Gūthagandhini ti gūthagandhagandhini² karisavāyini.

Yam gehe vijjite dhanan ti yam gehe dhanam upalabhati tam tuyham mayham nāti-amhākam ubhinnaṃ samakam tulyam eva āsi. Santesū ti vijjamānesu. Dipan ti patitṭham puññakammaṃ sandhāya vadati.

Evam sā peti Tissāya pucchitam attham kathetvā puna pubbe tassā vacanaṃ akatvā, attanā katam aparādham pakāseṃti Tad eva maṃ tvaṃ ti ādim āha.

Tattha tad eva ti tadā evam mayham³ manussattabhāve tṭhita-kāle yeva. Tath' eva ti vā pāṭho. Yathā etarahi jātam tam tathā eva ti attho. Maṃ ti attānaṃ niddissati. Tvaṃ ti Tissā. Avacā ti abhāpi. Yathā pana avaca tam dassetum Pāpakammaṃ ti ādi vuttam. Pāpakammāni ti pāli. Tvaṃ pāpakammāni yeva karosi. Pāpehi pana kammehi sugati sulabhā na hoti, atha kho duggati eva sulabhā ti. Yathā⁴ maṃ pubbe avaca ovadi, tam tath' eva ti vadati.

Tam sutvā Tissā Vāmato maṃ tvaṃ pacesi ti ādinā tisso gāthā āha.

Tattha vāmato maṃ⁵ tvaṃ pacesi ti vilomato maṃ tvaṃ avagacchasi, tuyham hitesim pi vipaccanīkakārinim⁶ katvā maṃ ganhāsi. Maṃ usuyyasi ti mayham usuyyasi mayham⁷ issam karosi. Passa pāpānaṃ kammānaṃ vipāko hoti yādiso ti pāpānaṃ nāma kammānaṃ⁸ vipāko yādiso yathā ghorataraṃ tam paccakkhato passā ti vadati.

Te aññe parivārenti⁹ ti te ghare dāsiyo abharanāni ca imāni tayā¹⁰ pubbe pariggahitāni idāni aññe parivārenti¹¹ paribhuñjanti. Ime ti hi¹² līṅgavipallāsena vuttam. Na bhogā honti sassatā ti bhogā nāma te na sassatā anayattṭhitā, tava kalikā pahāya gamaniyā, tasmā tad-attham issamācchariyādi na kātabban ti adhippayo.

¹ adhāresin, B. ² om. B. ³ mayi, B.

⁴ B. adds tvaṃ. ⁵ om. B. ⁶ na pacca°, S₁. S₂.

⁷ om. S₁. S₂. ⁸ °cārenti, B. ⁹ tassā, B.

Idāni bhūtaṣṣa pitā ti idāni¹ Bhūtaṣṣa mayhaṃ puttassa pitā kuṭimbiko. Āpanā ti āpanato imaṃ gehaṃ ehi gamissati. App² eva te dade kiñci ti gehaṃ āgato kuṭimbiko tuyaṃ dātabbayuttakaṃ kiñci deyyadhammaṃ api nāma dadeyya. Mā su tāva ito agā ti ito gehassa pacchā vatthuto mā tāva agamāsi ti anukampanā āha.

Taṃ sutvā peti attano ajjhāsayāṃ pakāsentī Naggā dubbannarūpāmbi ti gātham āha.

Tattha kopīnaṃ etaṃ itthīnaṃ ti etaṃ naggā-dubbannatādikāṃ paṭicchādetabbatāya itthīnaṃ kopīnaṃ rundhamānaṃ. Mā maṃ Bhūtapitāddassā ti tasmā Bhūtaṣṣa pitā kuṭimbiko maṃ mā addakkhin ti lajjamānā³ vadati.

Taṃ sutvā Tissā sañjātānuddayaṃ Handa kin t'āhaṃ dammi ti gātham āha.

Tattha handā ti upasaggatthe⁴ nipāto. Kin t'āhaṃ⁵ dammi ti kin te ahaṃ dammi ti vatthaṃ dassāmi udāhu bhattacha ti. Kim vā ca te⁶ karom' ahaṃ ti kim vā aññaṃ te idha imasmim kāle upakāraṃ karissāmi.

Taṃ sutvā peti Cattāro bhikkhū saṅghato ti gātham āha.

Tattha⁷ cattāro bhikkhū saṅghato cattāro pana puggalā⁸ ti bhikkhū saṅghato saṅghavasena cattāro bhikkhū, puggalavasena cattāro bhikkhū ti evaṃ attha bhikkhū yathā ruṇim bhojetvā taṃ dakkhiṇaṃ mama ādisi⁹ mayhaṃ pattidānaṃ dehi. Tadāhaṃ sukhita¹⁰ hessaṃ ti yadā taṃ dakkhiṇaṃ mama ādisissasi tadāhaṃ sukhita¹¹ sukhappattā sabbakāmasamiddhinaṃ bhavissāmi ti attho.

Taṃ sutvā Tissā taṃ atthaṃ attano sāmikassa ārocetvā dutiyādivase attha bhikkhū bhojetvā tassa dakkhiṇaṃ ādisi. Sā tāva-d-eva paṭiladdhadibbasampattikā puna Tissāya santikaṃ upasaṅkami. Taṃ atthaṃ dassetuṃ saṅgitikārehi Sādhū ti sā paṭissutvā ti ādinā tisso gāthā thapitā. Upasaṅkamitvā thitaṃ pattaṃ¹² Tissā Abhikkantena

¹ idāni¹ eva, B. ² S., S., add va. ³ codanatthe, B.

⁴ kim va t'āhaṃ, B. ⁵ vādhate, all MSS.

⁶ om. B. ⁷ puggale, B. ⁸ ādisi, B. ⁹ sucitā, S.

¹⁰ pana naṃ, B.

vaṇṇenā ti ādinā tīhi gāthāhi paṭipucchi. Itarā Ahaṃ
Matta ti gāthāya attānaṃ acikkhitvā Ciraṃ jīvāhi ti
gāthāya tassā anumodanaṃ¹ datvā Idha dhammaṃ
caritvānā ti gāthāya ovādaṃ adāsi.

Tattha tava dinnena ti tayā dinnena.

Asokaṃ virajaṃ thānaṃ ti sokābhāvena asokaṃ,
sedajallikānaṃ pana abhāvena virajaṃ dibbaṃ thānaṃ,
sabbam etaṃ deva-lokaṃ sandhāya vadati. Āvāsanaṃ ti
aditthānaṃ. Vasavattinaṃ ti dibbena adhipateyyena
attano vasaṃ vattentānaṃ.

Samūlanaṃ ti sa-lobhadosaṃ lobhadosā² hi³ macchariyassa
mūlaṃ nāma. Aninditaṃ ti agarahitaṃ pasamsā. Saggama-
upehi⁴ thānaṃ ti rūpādīhi visayehi suṭṭhu aggattaṃ sagan-
ti laddhanāmaṃ dibbatthānaṃ upehi sugatiparāyanaṃ hohi
ti attho.

Sesamaṃ vuttānaṃ⁵ eva.

Atha Tissā tam pavuttiṃ kuṭimbikassa ārocesi. Kuṭim-
biko bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū Bhagavato ārocesuṃ.
Bhagavā tam atthaṃ atthupattiṃ katvā sampattaparisaṃ
dhammaṃ desesi. Tam sutvā mahājānaṃ paṭiladdhasamvego
vineyyamaccherādimalaṃ dānasilādi nirato sugatiparāyano
ahosi.⁶

Mattapetivatthuvannaṃ.

II, 4.

Kālī⁷ dubbanna-rūpāsi ti. Idamaṃ Satthari Jetavane
vihārante Nandā nāma petiṃ ārabha vuttaṃ. Sāvattiyaṃ
kira avidūre aññatarasmiṃ gāmake Nandasena⁸ nāma
upāsako ahosi saddho paṇṇo. Bhariyaṃ paṇṇaṃ Nandā
nāma asaddhā apasanna⁹ maccharinī caṇḍī pharusavacanaṃ
sāmihe agāraṃ appatissaṃ sassuṃ bherivādēna¹⁰ akkosati
paribhāseti. Sā aparena samayena kālaṃ katvā petayoni-
yaṃ¹¹ nibbattitvā¹² tassā eva gāmaṃ avidūre viharanti

¹ bhāsita-ovādaṃ, S., S., ² om. B. ³ om. S.; tehi, B.

⁴ upeti, S., S., ⁵ vuttānaṃ, S., B. ⁶ all MSS. add ti.

⁷ om. S., ⁸ Nandisena, B. throughout.

⁹ appasanna, S., ¹⁰ cori°, S., ¹¹ peti°, S.,

¹² nibbatta, B.

ekadivasam Nandasena upāsakassa gāmato¹ nikkhaman-
tassa² avidūre attānam dassesi. So tam disvā:

Kāḷi dubbannarūpāsi pharusā bhīrudassanā
piṅgalāsi kaḷārāsi na tam maññāmi mānusin ti 1

gāthāya ajjhabhāsi.

Tattha kāḷi ti kālavannā jhāmaṅgārasadisavannā ahosi.
Pharusā ti kharattā.³ Bhīrudassanā ti bhayāna-
kadassanā sappatibhayākārā, bhīru-dassanā ti vā paṭho bha-
riyadassanā,⁴ dubbannatādinaṃ duddassikā⁵ ti attho. Piṅ-
galā ti piṅgalalocanā. Kaḷārā ti kaḷaradantā.⁶ Na tam
maññāmi mānusin ti ahan tam mānusin ti na maññāmi,
petivacanam⁷ maññāmi⁸ ti adhippāyo.

Tam sutvā peti attānam pakāsentī:

Aham Nandā Nandasena⁹ bhariyā te pure ahum¹⁰
pāpakammam karitvāna petalokam ito gatā ti 2

gātham āha.

Tattha aham Nandā Nandasena ti samī¹¹ Nandasena
aham Nandā nāma. Bhariyā te pure ahun ti purima-
jātiyam¹² tuyham bhariyā ahosi. Ito param:

Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam katam
kissa kammavipākena petalokam ito gatā ti 3

tassa upāsakassa pucchā.¹³ Ath' assa sū:

Caṇḍi ca pharusā cāsi¹⁴ tayi cāpi¹⁵ agāravā
tāham duruttam vatvāna petalokam ito gatā ti 4

vissajjesi. Puna so:

Hand' uttariyam dadāmi te imam¹⁶ dussam nivāsaya¹⁷
imam dussam nivāsetvā ehi nessāmi tam gharam. 5

¹ gehato, B. S₂. ² nikkhamantassa, S₁. ³ pharusagattā, B.

⁴ bhāriyā, S₁. S₂. ⁵ duddasikā, S₁.

⁶ kalādaranto, S₁. S₂. ⁷ peti petiv., S₂; pet'icc'eva pana, B.

⁸ maññā, B. ⁹ Nandisena, *all Burmese MSS.*

¹⁰ ahu, M. C. D.; B. ¹¹ om. B.

¹² S₁. S₂ put before purima.: pubbe homi yattha.

¹³ S₁. S₂ add ayam gāthā. ¹⁴ candapharusavācā, S₁. S₂.

¹⁵ tayidhasim, S₁. S₂. ¹⁶ idam, B.

¹⁷ nivāseyya, C. D.; B.

Vatthañ¹ ca annapānañ ca lacchasi tvam gharāṃ gatā
putte ca te passissasi sūtisāye² ca dakkhasi ti. 6

Ath' assa sā:

Hatthena hatthe³ te dinnam na mayham upakappati
bhikkhū ca silasampanne vitarāge bahussute 7.
Tappehi annapānena mama dakkhiṇam ādisa
tadāham sukhitaṃ hessam sabbakāmasamiddhinaṃ ti 8

dve gāthā abhāsi.

Tato⁴ sādhu ti paṭissutvā⁵ dānam vipulam akiri⁶
annam pānam khādaniyam vuttham senāsanaṃ ca
chattam gandham ca mālaṃ ca vividhā⁷ ca upāhanā
bhikkhū ca silasampanne vitarāge bahussute
tappetvā annapānena tassā dakkhiṇam ādisi.⁸ 9
Samanantarānuditthe⁹ vipāko upapajjatha¹⁰
bhojanacchadanapāniyam¹¹ dakkhiṇiṃ idam phalam. 10
Tato suddhā sucivasanā kāsikuttamadhāriṇi
vicittavattthābharaṇā sāmikam upasaṅkamī ti 11

tisso gāthā saṅgītikārehi vuttā. Tato param:

Abhikkantena vappena yā tvam tiṭṭhasi devate
obhāseti disā sabbā osadhi viya tarakā. 12
Kena te tādiso vappo kena te idha-m-ijjhati
upapajjanti ca te bhoga ye keci manaso piyā. 13
Pucchāmi tam devī mahānubhāve manussabhūta kim
akāsi puñnam
kenāsi¹² evaṃjalitānubhavā vappo ca te sabbadisā pa-
bhāsati ti. 14

Aham Nandā Nandasena bhariyā te pure aham
pāpakammam karitvāṇā petalokam ito gatā
tava dinnena dānena modāmi akutobhaya. 15
Ciram jīva gahapati saha sabbehi nātihi

¹ S_r. S₂. have only tattha amañ ca pānañ ca putte sūtisāye
dakkasi ti. ² sūtisāyo, M. D.; B.; sukisāra, C. ³ hatthe
hatthena, M. ⁴ om. C. D. ⁵ sunitvā, S_r. S₂. ⁶ akari, C.
⁷ vividhāni, S_r. S₂. ⁸ S_r. S₂ add. ti.
⁹ tarā anu., M. C. D.; B. ¹⁰ udap., M. C. D.; B.
¹¹ dānam pānam, S_r. S₂. ¹² kenāpi, S_r. S₂.

asokaṃ virajaṃ thānaṃ¹ āvāsaṃ Vasavattinaṃ. 16

Idha dhammaṃ caritvāna dānaṃ datvā gahapati

vineyya maccheramalaṃ samūlaṃ

anindito saggaṃ upehi thānaṃ ti 17

upāsakassa petiyā vacanapaṭivacanagāthā.

Tattha dānaṃ vipulaṃ ākiri ti dakkhiṇeyyakhette deyyadhammaḃijaṃ vippakiranto viya mahādānaṃ pavattesi. Sesam anantaravatthusadisam eva. Evaṃ attano dibbasampattiṃ tassā ca kāraṇaṃ Nandasenaṃ vibhāvetvā attano vasaṇatthānaṃ eva gatā. Upāsako taṃ pavattiṃ bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā sampattaparisiṣṭya dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahosi.²

Nandāpetavatthuvannanā.

II, 5.

Alankato Maṭṭakundali³ ti. Idam Satthari Jetavane viharante Maṭṭakundaliṃ devaputtaṃ⁴ ārabba vuttaṃ. Tattha yaṃ vattabbaṃ Paramatthadīpaniyaṃ Vimānavatthuvannanāyaṃ Maṭṭakundalivimānavatthuvannanāyaṃ vuttaṃ eva. Tasmā tattha vuttanāyena⁵ eva veditabbaṃ. Ettha ca Maṭṭakundalidevaputtassa vimānadevatābhāvato tassa vatthum. Yadi pi Vimānavatthupāliyaṃ⁶) saṅghaṃ āropitaṃ, yasmā⁷ pana so devaputto adinnapubbakabrahmaṇassa puttasokena susānaṃ gantvā alāhanaṃ⁸ anupariyāyitvā⁹ rodantassa sokāvaharaṇatthaṃ attano devarūpaṃ paṭisaṃharitvā bho cāndasuriyā ti bahā paggayha kandanto dukkhābhībhūtakarena peto viya attānaṃ dassesi manussatābhāvato apatattā petapariyāyo pi labbhati evā ti, tassāpi¹⁰ vatthum Petavatthupāliyaṃ¹¹ pi saṅghaṃ āropitaṃ ti datṭhabbaṃ.

Maṭṭakundalipetavatthuvannanā.

¹ khemaṃ, C. D.; B. ² S. B. add ti.

³ Mattha.°, S. B. throughout. ⁴ om. B. ⁵ tasmā, B.

⁶ alāhane, S. S. ⁷ anusayāyitvā, S. S.; ⁸ pariyaṇitvā, B.

⁹ tassa, B. ¹⁰ pāliyaṃ, S. S.

¹¹) pp. 75 sqq.; cp. also Dhammapada, ed. Fausböll, pp. 93 sqq.

II, 6.*)

Uttthehi Kaṇha kim sesī¹ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram mataputtam upāsakam ārabba kathesi. Sāvatthiyam kira aññatarassa upāsakassa putto kalam akāsi. So tena sokasallasamappito na nahāyati na bhujjati na kammante vicāreti² na buddhupatthanaṃ gacchati. Kevalam 'kaḥam³ piyaputtaka maṃ ohāya kaḥam paṭhamataram gato⁴ si⁵ ti ādmi vadanto vippalapati. Satthā paccūsasamaye lokam olokento tassa sotāpattiphalupanissayam disvā punadivase bhikkhusanghaparivuto Sāvatthiyam pindāya caritvā katabhattakicco bhikkhū uyyojetvā Ānandattherena pacchāsamanena tassa gharadvāram agamāsi. Satthu āgatabhāvam upāsakassa ārocesum. Ath' assa gehajano āsanam paññāpetvā Satthāram nisidāpetvā upāsakam pariggahetvā Satthu santikam upanesi. Ekamantam nisinnam⁶ tam disvā 'kim upāsaka socasi⁷ ti vatvā 'ama bhante' vutte 'upāsaka porāṇakapaṇḍitā paṇḍitānam katham sutvā mataputtam nānūsocanti⁸ ti vatvā tena yācito atitāṃ āhari.

Attite Dvāravatnagare dasa bhāṭikarājāno ahesum Vāsudevo Baladevo Candadevo Suriyadevo Aggidevo Varunadevo Ajjuno Pajjuno Ghaṭapandito⁹ Āṅkuro cā ti. Tesu Vāsudevamahārājassa piyaputto kalam akāsi. Tena rājā sokapareto sabbakiccāni pahāya mañcassa añjalim paggahetvā¹⁰ vippalapanto nipajji. Tasmim kāle Ghaṭapandito cintesi 'thapetvā maṃ añño koci mama bhātu sokam haritum¹¹ samattho¹² natthi, upāyen'assa sokam harissāmi¹³ ti. So ummattakavesam gahetvā¹⁴ 'sasam me detha sasam me dethā¹⁵ ti akāsam olokento¹⁶ sakalanagaram vicari. Ghaṭapandito ummattako jāto ti sakalanagaram saṅkhubhi. Tasmim kāle Rohiṇeyyo¹⁷ nāma amacco Vāsudevavañño

¹ kesesi, S.; kisesi, B. S.² vicāresi, B.

³ tāta, B. ⁴ S.⁵ S.⁶ put ekam.⁷ nis.⁸ after tam disvā.

⁹ socimsu, B. ¹⁰ om. S.¹¹ pariggahetvā, B.

¹² pariharitum, B. ¹³ B. adds nāma. ¹⁴ nih.¹⁵ B.

¹⁶ B. adds samma-d-eva. ¹⁷ ullok.¹⁸ B. ¹⁹ Rohiṇeyyo, S., S.

*) cp. Jāt. vol. IV, pp. 79 sqq.

santikam gantvā tena saddhim raññam¹ katham samuttāpento

Uttāhehi Kaṇha kim² sesi ko attho supinena³ te
yo ca tuyham sako bhātā hadayam cakkhuñ ca dakkhiṇam
tassa vātā baliyanti⁴ Ghaṭo jappati Kesavā ti 1
imam gātham āha.

Tattha Kaṇhā ti Vāsudevam gottenālapati. Ko attho
supinena³ te⁵ ti⁵ supinena⁵ tuyham kā nāma vuddhi.⁶
Sako bhātā ti⁷ sodariyo bhātā. Hadayam cakkhuñ
ca dakkhiṇam ti hadayena c'eva dakkhiṇacakkhunā ca
sadiso ti attho. Tassa vātā baliyanti ti tassa aparāparam
uppañjamānā ummādavātā balavanto honti vadḍhanti⁷
abhibhavanti. Jappati ti sasam me dethā ti vippalapati.
Kesavā ti so kira kesānam sobhanānam atthitāya
Kesavo ti vohariyati. Tena nam nāmena ālapati.

Tassa vacanam sutvā sayanato utthitabhāvam dipento
Satthā abhisambuddho hutvā

Tassa tam vacanam sutvā Rohiṇeyyassa Kesavo
taramānarūpo vutthāyi⁸ bhātu sokena addhito⁹ ti 2
imam gātham āha.

Rājā utthāya sīgham pāsādā otaritvā Ghaṭapaṇḍitassa¹⁰
santikam gantvā ubhosu hatthesu nam dālham gahetvā
tena saddhim sallapento

Kin nu ummattarūpo va kevalam Dvārakam imam
saso saso ti lapasi kīdisam¹¹ sasam icchasi. 3
Sovannamayam manimayam lohamayam atha rūpiya-
mayam
saṅkhasīlāpavālamayam kārayissāmi te sasam. 4
Santi aññe pi sasakā araṇṇavanagocarā
te pi te ānāyissāmi kīdisam¹¹ sasam icchasi ti 5
tisso gāthā abhāsi.

¹ om. B. ² ki, C.; ki, D.; S₂; kesesi, S₁. ³ supanena, B.

⁴ phaliyanti, C. ⁵ om. S₁. ⁶ vadḍhi, B.

⁷ vabyanti, S₁, S₂.

⁸ vutthāsi, M. C. D.; B. ⁹ atṭito, M. C. D.; B.

¹⁰ Ghaṭassa, S₁, S₂. ¹¹ kimdisam, M. D.; B.

Tattha ummattarūpo ti ummattako viya. Kevalan ti sakalam. Dvārakan ti Dvāravatīnagaram vicaranto. Saso saso ti lapasi¹ ti² saso² saso ti vilapasi.³

Sovannamayan ti suvannamayam. Lohamayan ti tambalohamayam. Rūpiyamayan ti rajatamayam.⁴ 'Yam⁵ icchasi tam vadāhi⁶, kena socasi,⁷ aññe pi araññe vanagocarā sasakā santi⁸, te te⁹ ānāyissāmi, vada bhadda-mukha⁸ kīdisam⁹ sasam icchasi¹⁰ ti Ghaṭapāṇḍitam sasena atthiko ti adhippāyena sasena nimantesi.

Tam sutvā Ghaṭapāṇḍito¹⁰

Nāham me te sase icche ye sasā pathavinissitā¹¹
candato sasam icchāmi tam me ohara Kesavā ti⁶

gātham āha.

Tattha oharā ti ohārehi.¹²

Tam sutvā rājā 'nissamsayam me¹³ bhātā ummattako jāto' ti domanassappatto

So nanda¹⁴ madhuram nāti jīvitam vijahissasi¹⁵
apatthayam patthayasi candato sasam icchasi¹⁶ ti⁷

gātham āha.

Tattha nāti ti kaniṭṭham ālapati. Ayañ c'ettha¹⁷ attho: 'mayham piyañāti yam atimadhuram attano jīvitam tam vijahissasi maññe yo apatthayitabbam¹⁸ patthesi' ti.

Ghaṭapāṇḍito rañño vacanam sutvā niccalo¹⁹ thatvā 'bhātika tvam candato sasam patthentassa tam alabhitvā jīvitakkhayam patto²⁰ ti jānanto kasmā tava puttam matam alabhitvā anusocasi' ti imam attham dipento

¹ lapati, S. S. ² om. S. ³ lapati, S.

⁴ vadatha, S. S.; B. adds atha. ⁵ rodasi ti, B.

⁶ atthi, B. ⁷ om. B. ⁸ bhadra, B.

⁹ kīdisam, B. ¹⁰ pāṇḍito, S. S. ¹¹ viissitā, C. D.; B. ¹² S. adds ti. ¹³ om. S. ¹⁴ nuna, M. C. D.

¹⁵ vijahissati, M. C.; vijayissati, S. ¹⁶ icchāmi, C.

¹⁷ ettha, B. ¹⁸ appatthatabbam, B.; atthetabbam, S.

¹⁹ B. adds va. ²⁰ S. S. have after ekkhayam bhavissati ti: katvā mataputtam anusocasi ti imam and so on.

Evañ ce Kaṇha jānāsi yath' aññam anusāsasi
kasmā pure matam puttam ajāpi¹ m'anusocasi ti 8

gātham āha.

Tattha evañ ce Kaṇha jānāsi ti bhātika Kaṇhanā-
maka mahārāja alabbhaneyyavatthu nāma na² patthetabban
ti yadi evaṃ jānāsi. Yath' aññan ti evaṃ jānanto ca
yathā aññam anusāsasi tathā akatvā. Kasmā pure
matam puttam ti atha kasmā³ catumāsamatthake matam
puttam ajāpi⁴ anusocasi ti attho. Evaṃ so antaravithiyam
ṭhitako 'va 'aham tāva evaṃ paññāyamānam patthemī, tvam
pana apaññāyamānass' atthāya socasi' ti vatvā tassa dham-
mam desento

Na yaṃ⁵ labbhā manussena⁶ amanussena⁷ vā pana
jāto me mā⁸ mari putto kuto labbhā alabbhiyam. 9

Na mantā mūlabhesajjā osadhehi dhanena vā
sakkā ānayitum Kaṇha yaṃ petam anusocasi ti 10

gāthadvayam āha.

Tattha yaṃ ti bhātika yaṃ evaṃ jāto me putto mā
mari ti manussena vā devena vā pana na labbhā na sakkā
laddhum tam tvam patthesi, tam pan' etam kuto labbhā
kena kāraṇena laddhum sakkā, yasmā alabbhiyam
alabbhaneyyavatthum nām' etan ti attho.

Mantā ti mantappayogena. Mūlabhesajjā ti mūla-
bhesajjena. Osadhehi ti nānāvidhehi osadhehi. Dhanena
vā ti koṭisatasankhena dhanena vā pi.⁹ Idam vuttam hoti:
yaṃ petam anusocasi tam etehi mantappayogādīhi ānetum
na sakkā ti.

Puna Ghaṭapandito¹⁰ 'bhātika idam maraṇam nāma
dhanena vā jātiyā vā vijjāya vā silena vā bhāvanāya vā na
sakkā paṭibāhitun' ti dassento

¹ ajāpi, M. O. D.; B.

² S₁ omits the following lines as far as patthemī.

³ S₂ adds ito. ⁴ ajāpi, B.; om. S₂.

⁵ ye na, S₁, S₂; na tam, C. ⁶ S₂ adds vā.

⁷ devena, S₂. ⁸ om. S₂. ⁹ ti, B. ¹⁰ paṇḍito, B.

Mahaddhanā mahābhogā ratthavanto pi khattiyā
 pahūtadhanadhaññāse¹ te pi no ajarāmarā. 11
 Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā caṇḍālapukkusa
 ete c'aññe ca jātiyā² te pi no ajarāmarā. 12
 Yemantam³ parivattenti⁴ chaḷaṅgam brahmacintitam
 ete c'aññe⁵ ca⁶ vijjāya te pi no ajarāmarā. 13
 Isayo vā pi ye santā saññatattā tapassino
 sarīran te pi kālena vijahanti tapassino. 14
 Bhāvitattā viharantā⁷ katakiccā anāsavā
 nikkhipanti imaṃ dehaṃ puñṇapāparikkhayā ti 15

pañcāhi gāthāhi rañño dhammaṃ desesi.

Tattha mahaddhanā ti nidhānagatass'⁸ eva mahato
 dhanassa atthitāya bahudhanā. Mahābhogā ti deva-
 bhogasadisāya mahatiyā bhogasampattiyā samannāgatā.
 Ratthavanto ti sakalaratthavanto. Pahūtadha-
 nhaññāse⁹ ti tiṇṇaṃ catunnaṃ vā samvaccharānaṃ atthāya
 nidahitvā ṭhapetabbassa nīccaparibbayabhūta¹⁰ dha-
 nhaññassa vasena apariyantadhanadhaññā. Te pi no
 ajarāmarā ti te pi eva mahāvibhavā Mahāmandhātu-
 Mahāsudassanādayo khattiyā ajarāmarā nāhesuṃ, aññadat-
 thu¹¹ maraṇamukhaṃ eva anupaviṭṭhā ti attho.

Ete ti yathāvuttakhattiyādayo. Aññe ti anantaṛā eva¹²
 vannaabhūtā ambatthādayo. Jātiyā ti attano jātinimittam
 ajarāmarānā nāhesuṃ ti attho.

Mantaṃ ti vedam. Parivattenti ti sajjhāyanti vācenti
 ca atha vā parivattenti¹³ ti¹⁴ anuparivattentā homaṃ
 karontā¹⁵ jāpanti. Chaḷaṅgan ti sikkhākappanirutti-
 vyākaraṇajotisatthachandādi¹⁶ ti saṅkhā tehi chahi¹⁷
 aṅgehi yuttam. Brahmacintitaṃ ti brāhmaṇānaṃ atthāya

¹ bahuta.°, M. D.; B.; °dhaññāso, S., S.₂.

² jātiññā, S., S.₂. ³ M. S., S.₂. B. addam. ⁴ parivattanti, S., S.₂.

⁵ maññe, M.; S. ⁶ ca, S., S.₂; om. B.

⁷ arahanto, M. C. D.; B. ⁸ dhān.°, B.

⁹ bahuta.°, B. ¹⁰ pariccaya.°, S., S.₂. ¹¹ °datthum,

S., S.₂; °dattha, B. ¹² evaṃ, B. ¹³ °vattanti, S.

¹⁴ B. adds vedam. ¹⁵ °to, B. ¹⁶ °kabyanir.°, S.

(kabyān.°, S.₂); °chandovici ti, B. ¹⁷ cha, B.

brahmanā cintitaṃ kathitaṃ.¹ Vijjāyā ti brahmasadisa-vijjāya samannāgatā pi no² ajarāmarā ti attho.

Isayo ti yamaniyamādinam³ esanattthena⁴ isayo. Santā ti kāyavācāhi santasabhāvā. Saññatattā ti rāgādinam samyamena⁵ saññātacittā. Kāyatapanasaṅkhato⁶ tapo⁷ etesaṃ atthi ti tapassino. Puna tapassino ti samvarakā.⁸ Tena evaṃ tapanissitakā hutvā sarīrena ca vimokkham pattukāma⁹ pi¹⁰ samvarakādi¹¹ sarīraṃ vijahanti evā ti dasseti. Atha vā isayo ti adhisīlasikkhādinam esanattthena isayo, tadattham tappatipakkhānam pāpadhammānam¹² vūpasamanena santā¹³ ekārammaṇā cittassa¹⁴ samyamen'eva¹⁵ saññatattā samappadhānayogato¹⁶ viriyātūpena¹⁷ tapassino ti yojetabbam.

Bhāvitattā ti catusaccakammaṭṭhānabhāvanāya¹⁸ bhāvitacittā.

Evaṃ Ghaṭapaṇḍitena dhamme kathite. Tam sutvā rājā¹⁹ apagatasokasallo pasannamānaso²⁰ Ghaṭapaṇḍitam pasamsanto

Ādittam vata maṃ santam ghatasittam va pāvakaṃ
vārinā viya osiñci sabbam nibbāpaye daram. 16

Abbūlham vata me sallam sokam hadayanissitam
yo me sokaparetassa puttasokam apānudi. 17

So 'ham²¹ abbūlhasallo 'smi sītibhūto 'smi nibbuto
no socāmi na rodāmi tava sutvāna bhāsitam.²² 18

Evaṃ karonti sappanñā ye honti anukampakā
vinivattayi²³ sokamhā Ghaṭo jettham va bhātaram. 19

¹ B. adds dinnam. ² om. S₁; na, S₂.

³ paṭikulasaṅkhādinam, B. ⁴ esathena, B.

⁵ yamanena, S₁. S₂. ⁶ kāyassa tapana°, S₁. S₂.

⁷ tato, S₁. S₂: ⁸ varā, S₁. S₂ (om. puna tap.° ti).

⁹ attakāma, S₁. S₂. ¹⁰ ti, S₁. S₂. ¹¹ civaraka, S₂;
(civarakā, S₁). ¹² pāpānam kammānam, B.

¹³ vūpasamento, B. ¹⁴ pittassa, S₁. ¹⁵ sayam°,
S₁. S₂; B. om. eva. ¹⁶ sampayogārāgādinam, S₁. S₂.

¹⁷ santāpena, S₁. ¹⁸ bahusabba°, S₁. S₂. ¹⁹ om. S₁. S₂.

²⁰ S₁. S₂ add rājā. ²¹ svaham, M. C. D. ²² bhātika, M.; B.

²³ vinivattayati, S₁. S₂; nivattayanti, M. C. D.; B.

Yassa etādisā honti amaccapariṇikā¹

subhāsitenā anvesi² Ghaṭo jeṭṭham va bhātaran ti 20

sesagāthā abhāsi.

Tattha Ghaṭo jeṭṭham va³ bhātaran ti yathā Ghaṭapaṇḍito attano jeṭṭhabhātaram mataputtasokābhībhūtam⁴ attano upāyakosallena dhammakathāya ca⁵ tato puttāsokato vinivattayī. Evam aññe pi sappaññā ye honti anukampakā te nātinam upakāram karonti ti attho.

Yassa etādisā honti ti ayaṃ abhisambuddhagāthā. Tass' attho: yathā yenākārena⁶ puttāsokaparetam rājānam Vāsudevam Ghaṭapaṇḍito sokaharanatthāya subhāsitenā anvesi anudesi,⁷ yassa aññassa⁸ etādisā paṇḍitā amaccā⁹ santi samvijjamānassa tassa kuto soko ti sesagāthā heṭṭhā vuttattā¹⁰ evā ti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā 'evaṃ upāsaka porāṇakapaṇḍitā paṇḍitānaṃ katham sutvā puttāsokam harimsū' ti vatvā saccāni pakāsetvā Jātakam samodhānesi. Saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi.¹¹

Kaṇhapetavatthuvannaṇā.¹²

II, 7.

Naggo dubbannaṇarūpo si ti. Idam Satthari Jetavane viharante Dhanapālapetam¹³ ārabha vuttam. Anuppanne kira buddhe Dasannaratthe Erakacchanagare Dhanapālako nāma seṭṭhi ahosi assaddho appasanno kadariyo natthika-ditṭhi. Tassa kiriyā¹⁴ pālito eva paññayati.¹⁵ So kalam katvā marukantāre peto hutvā nibbatti. Tassa tūlakkhandhappamānakāyo ahosi. Samutṭhitacchavipharuso¹⁶ bhayānako dubbanno ativiya virūpo bībhacchadassano pañcapaṇṇāsa vassāni bhattasittham vā udakabindum vā alabhanto visukkhakanṭhatṭhajivho jighacchāpipāsabhībhūto ito c'ito

¹ amatta.°, S. S.

² anventi, M. C. D.; B. ³ ca, S. ⁴ °putte soka.°, B.

⁵ om. S. S. ⁶ yena kāraṇena, B. ⁷ anujasi, B.

⁸ B. adds pi. ⁹ S. S. continue paṭividdhā assa tassa kuto. ¹⁰ vuttattā, B. ¹¹ S. S. add ti.

¹² Ghaṭapaṇḍita.°, B. ¹³ °peti, B. ¹⁴ kadariyo, S. S.

¹⁵ viññayati, B. ¹⁶ samutigacchavirūpakeso, S. S.

cā paribbhamati. Atha amhākaṃ Bhagavati loke uppajjitvā pavattitapavaradhammacakke anukkamena Sāvattthiyam viharante Sāvattthivāsino vāṇijā pañcamattāni sakāṣasatāni bhaṇḍassa pūretvā Uttarāpathaṃ gantvā taṃ bhaṇḍaṃ vikkīṇitvā paṭiladdhabhaṇḍaṃ sakāṣesu āropetvā paṭini-vattamānā sāyaṇhasamaye aññataraṃ rukkhamaḷaṃ¹ sampāpunitvā² tattha yoggāni muñcitvā rattiyāṃ vāsaṃ kappesum. Atha so peto pipāsābhībhūto pāṇiyass³ atthāya āgantvā tattha bindumattaṃ pi alabhivā ravi. Tato so chinnaṃūlo viya tālo chinno³ pati. Taṃ disvā vāṇijā

Naggo dubbannaṃrūpo 'si kiso dhamanisaṇṭhito⁴
upphāsuliko kisiko ko nu tvam asi mārisā ti 1
imāya gāthāya pucchimsu. Tato peto

Ahaṃ bhaddante = II, 1, 2 2
attānaṃ ācikkhitvā, puna tehi

Kin nu = II, 1, 3 3
katakammaṃ pucchito pubbe nibbattaṭṭhānato⁵ paṭṭhāya
atitāṃ paccuppannaṃ anāgatañ ca attano pavuttiṃ dassento
tesaṃ ca ovādaṃ dento

Nagaraṃ atthi Dasannaṃ⁶ Erakacchan ti vissutaṃ
tattha seṭṭhi pure āsīṃ Dhanapālo ti maṃ vidu. 4
Asīti sakāṣavāhānaṃ hiraññassa ahoṣi me
pahūtaṃ⁷ me jātarūpaṃ muttāveluriyā bahū. 5
Tāva mahāddhanassāmi⁸ na me dātum piyaṃ⁹ ahu
pidahitvā dvāraṃ bhuñji¹⁰ mā maṃ¹¹ yācakaḍḍasum¹² 6
Assaddho macchari cāsiṃ¹³ kadariyo paribhāsako
dadantaṇaṃ karontānaṃ vārayissam¹⁴ bahujaṇaṃ. 7

¹ sukkanadim, S. S.; ² pāpunitvā, B.

³ chinnaṃūlo, B. ⁴ °santhato, M.; °sandhato, C. D.; B.

⁵ nivutta°, S. ⁶ Pannaṃ, M.; Dhannaṃ, C.

⁷ bahutaṃ, D.; B. ⁸ °dhanassāpi, M. C. D.; °janassāpi, B.

⁹ viyaṃ, S. ¹⁰ bhuñjāmi, C.; S. S.

¹¹ mamam, S.; mayam, S. ¹² yācakaḍḍasum, C.

¹³ vāsiṃ, S. S.; cāpi, C. D.; B. ¹⁴ vārayissam, M.

¹⁵ bahujaṇaṃ, C.; bahū jane, M.

Vipako n'atthi dānassa samyamassa kuto phalaṃ
 pokkharāññodapānāni āramāni ca ropite
 papāyo ca vināsesim¹ dugge saṅkamanāni ca.² 8
 Sv āhaṃ akatakalāyāno katapāpo tato cuto
 uppanno pettivisayaṃ³ khuppiṇāsasamappito
 pañcapaṇṇāsa vassāni yato⁴ kālaṅkato ahaṃ. 9
 Nābhijānāmi bhuttaṃ vā pītaṃ vā pana⁵ pāṇiyaṃ
 yo samyamo so vināso⁶ yo vināso so samyamo
 petā hi kira jānanti: yo samyamo so vināso. 10
 Ahaṃ pure samyamissaṃ⁷ nādāsim bahuke⁸ dhane
 santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākāsim attano. 11
 Sv āhaṃ pacchānutappāmi⁹ attakammaphalupeto¹⁰
 uddhaṃ catūhi = I, 10, 12 ab. 12
 Ekantaṃ katukaṃ = I, 10, 12 c d. 13.
 Tassa ayomayā = I, 10, 14. 14
 Tatthāhaṃ = I, 10, 15. 15
 Taṃ vo vadāmi bhaddaṃ vo¹¹ yūvant' ettha¹² samāgata
 mā kattha pāpakaṃ kammaṃ āvi¹³ vā yadi vā raho. 16
 Sace taṃ pāpakaṃ kammaṃ karissatha karoṭṭha vā
 na vo¹⁴ dukkhā pamutt' atthi upacchāpi¹⁵ palāyitaṃ.¹⁶ 17
 Matteyyā¹⁷ hoṭṭha petteyyā¹⁸ kule¹⁹ jettāpacāyika²⁰
 sāmāñña hoṭṭha brahmañña evaṃ saggāṃ gamissathā ti

imā gāthā abhāsi.

Tattha Dasannānan ti Dasannaratthassa evaṃ²¹ nāma-
 kānaṃ vararājūnaṃ.²² Eraṅkacchan ti tassa nagarassa
 nāmaṃ. Tatthā ti tasmiṃ nagare. Pure ti pubbe

¹ °sesi, C. D. ² om. D. ³ pettiv., M. C. D.; B.

⁴ all MSS. ⁵ all MSS. except M.

⁶ samyamo so vināso yo vināso so samyamo, S., S.

⁷ samyamassa, S., S. ⁸ bahu, S. ⁹ gacchānu., S.

¹⁰ °phalupago, M. C. D.; B.; °pato, S., S.

¹¹ bhaddan te, C.; bhadda vo, D. ¹² etta, C.

¹³ āviṃ, S., S. ¹⁴ te, C. D.; B.

¹⁵ upaccāpi, C. D.; B.; upeccāpi, M.; ucchāpi, S.

¹⁶ °yatam, M. C. D.; B. ¹⁷ matteyyā, M.; matteyyo, S.;

metteyya, C. D.; metteyyā, B.; metteyyo, S. ¹⁸ petteyyo,

S., S.; petteyya, C. D. ¹⁹ C. adds ca. ²⁰ °pacārika, C.

²¹ eva, S., S. ²² B. omits vara before rāj.

attitabhāve.¹ Dhanapālo ti maṃ vidū ti Dhanapāla-
setthi ti maṃ jānanti.² Tayidaṃ nāmaṃ³ tadā mayhaṃ
attānugatam evā ti dassento Asīti ti gātham āha.

Tattha sakatāvāhānaṃ ti visatikhāriko vāho so sakataṃ
ti pavuccati. Tesam sakatāvāhānaṃ asīthi raññassa
kahāpanassa me aho si ti yojanā. Pahūtaṃ⁴ me jātaraṇaṃ
ti suvaṇṇaṃ⁵ pahūtaṃ anekabhāraparimāṇaṃ aho si
sambandho.⁶

Na me dātum piyaṃ ahū ti dānaṃ dātum mayhaṃ
piyaṃ nāho si. Mā maṃ yācana kaddasun ti yācaka
mā maṃ passimsū ti pidahitvā gehadvāraṃ bhujjāmi.

Kadariyo⁷ ti thaddhamacchari. Paribhāsako ti
dānaṃ dadante⁸ disvā bhayena santajjito dadantānaṃ
karontānaṃ ti upayogatthe sāmivacanaṃ danāni dadante
puññāni karonte bahujanānaṃ ti bahusatte, dadantānaṃ
karontānaṃ vā samudāyabhūtaṃ bahujanaṃ puññakammato
vārayissaṃ nivāresim.

Vipako n'atthi dānassā ti ādi dānādinaṃ nivāraṇe
kāraṇadassanaṃ.

Tattha vipako natthi dānassā ti dānakammassa
phalaṃ nāma n'atthi. Kevalaṃ puññaṃ puññaṃ ti
dhanavināso evā ti dipeti. Samyamassā ti sīlasam-
yamassa. Kuto phalaṃ ti kuto nāma phalaṃ labbhati,
nirattakam eva sīlarakkhānaṃ ti adhippāyo. Ārāmaṇi
ti ārāmaṇavanāni.⁹ Papāyo ti pāṇiyasālā. Dugge ti
udakacikkhallānaṃ¹⁰ vasena duggamanaṭṭhāne. Saṅka-
manāni ti setuyo.

Tato cuto ti tato manussalokato cuto. Pañcapaṇṇāsa
ti pañcapaṇṇāsa. Yato kālaṅkato ahaṃ ti yadā kālaṅ-
kato ahaṃ tato paṭṭhāya.¹¹

Nābhijānāmi ti ettakaṃ kālaṃ bhuttaṃ vā pītaṃ vā
kiñci na jānāmi. Yo samyamo so vināso ti lobhādi-
vasena yaṃ samyamaṇaṃ kassaci pi¹² adānaṃ so imesaṃ

¹ °bhāve, S., S.₂. ² sañjānanti, S.₁. ³ S., S.₂ add mayhaṃ.

⁴ bahutaṃ, B. ⁵ S.₁ adds pi; suvaṇṇasīsaṇa, B.

⁶ sampanno, B. ⁷ kadariyā, S., S.₂. ⁸ dento, S., S.₂.

⁹ ārame upav., B.; B. adds ti attho.

¹⁰ udakhikkh., S.

¹¹ pañcāya, S.

¹² om. B.

sattānaṃ vināso nāma petayoniyaṃ nibbattapetanāṃ mahāvyaśanassa hetubhāvato. Yo vināso so saṃyamo ti iminā yathāvuttassa atthassa¹ ekantikabhāvaṃ vadati. Petā hi kira jānanti ti ettha hi-saddo avadhāraṇe, kira-saddo anussavane, saṃyamo deyyadhammassa aparicāgo vināsaḥetū ti. Imam atthaṃ petā eva kira jānanti paccakkhato anubhūyamānattā, na manussā ti na yidaṃ² yuttaṃ. Manussānaṃ pi petānaṃ viya khuppiṇā-sādihi abhibhūyamānānaṃ dissamānattā, petā pana purimattabhāve katakammaṃ pākātabhāvato tam atthaṃ sutthutaraṃ jānanti. Tenāha: ahaṃ pure saṃyamissaṃ ti ādi.

Tattha saṃyamissaṃ ti sayam pi dānādipuññakiriyato saṃyamanam saṅkocaṃ³ akāsiṃ. Bahuke dhane⁴ ti mahante dhane⁵ vijjamaṇe.

Tan ti tasmā. Vo ti tumhe. Bhaddaṃ vo ti bhaddaṃ kalyāṇaṃ sundaraṃ tumhakaṃ hotū ti vacanaseso. Yāvant' ettha samāgatā ti yāvanto yāvatakā⁶ ettha sahaḡatā⁷ sabbe⁸ mama vacanaṃ supāthā ti adhippāyo. Āvi⁹ ti pakāsaṇaṃ paresaṃ pākāḡavasena. Raho ti paṭicchannaṃ apākāḡavasena. Āvi¹⁰ vā pānātipātādi-musāvādādi¹¹-kāyavaciḡpayogavasena yadi vā raho abhiḡj-
jhādivasena pāpakaṃ lāmaḡaṃ¹² akusalakammaṃ mā kattha mā karittha.

Sace tam pāpakaṃ kamman ti atha pana tam pāpakaṃ kammaṃ āyatim karissatha etaraḡi vā karoḡa nirayādisu catūsu apāyesu¹³ manussesu ca¹⁴ appāyukādivasena¹⁵ tassa phalabhūḡa dukkhato pamutti pamokkho nāma n'atthi. Upacchāpi palāyitaṃ¹⁶ ti uppatitvā ākāseṇa gacchantānaṃ pi mokkho n'atthi yeva ti attho. Upeccā ti pi pāli. Ito vā etto vā palāyante tumhe anubandhissati ti adhippāyena upecca saṅcicca palāyantaṇaṃ

¹ sattassa, S₁. S₂. ² yidham, S₂. ³ saṅkopaṃ, S₁. S₂.

⁴ dāne, S₁. ⁵ mahādhaṇe, S₁. S₂.

⁶ yāvakatā, S₁; yāvattakā, B. ⁷ samāgatā, B., and adds te.

⁸ B. adds va. ⁹ āvin, B. ¹⁰ āvin, S₂.

¹¹ musādi, S₁. S₂. ¹² om. B. ¹³ S₁ adds ca.

¹⁴ om. S₁. S₂. ¹⁵ 'katādi.^o, S₁. S₂. ¹⁶ 'yatan, B.

pi tumhākaṃ tato makkho n'atthi. Gatikālādipaccayantara-
samavāye¹ pana sati vipaccati² yevā ti attho. Ayañ ca
attho³

Na⁴ antalikkhe na samuddamajjhe
na pabbatānaṃ vivaraṃ pavissa
na vijjati⁵ so jagatippadeso
yattha tthito muñceyya pāpakammā ti*)

imūya⁶ gāthāya dipetabbo.

Metteyyā ti mātu hitā.⁷ Hothā⁷ ti⁷ tesam⁷ upa-
tthānādi⁸ karotha.⁹ Tathā petteyyā ti veditabbā. Kule
jetthāpacāyikā ti kule jetthakānaṃ¹⁰ apacāyanakārā.¹¹
Samaññā ti samaṇapūjakā.¹² Tathā brahmaññā ti
bāhitapāpapūjakā ti attho. Evaṃ saggaṃ gamissathā
ti iminā mayā vuttanayena puññāni katvā devalokaṃ
uppaṇissathā ti attho.

Yaṃ pan' ettha atthato na vibhattaṃ tam¹³ hetthā
Khalātiyapetavatthu¹⁴ ādisu vuttanayen'eva veditabbam.

Te vāṇijā tassa vacanaṃ sutvā samvegajātā tam anu-
kampamānā bhājanehi pāṇiyam gahetvā tam sayāpetvā
mukhe āsiñcimsu. Tato mahājanena bahum velam āsiṭṭham
udakaṃ tassa petassa pāpaphalena udhogalam¹⁵ na
otinnaṃ¹⁶ kuto pipāsam paṭivinessati? Te tam¹⁷ pucchimsu
'api te kā pi¹⁸ assāsamattā¹⁹ laddhā²⁰ ti? So āha 'yadi²¹
me ettakehi janehi ettakaṃ velam āsiñcamānaṃ udakaṃ
ekabindumattam pi galam²² pavitṭham²³ ito petayonito
makkho mā hotū' ti. Atha te vāṇijā tam sutvā ativiya
samvegajātā 'atthi pana koci²⁴ upāyo pipāsassa vūpasamāyā'²⁵

¹ vāya, S₁. S₂. ² viya paccati, S₂. ³ B. adds pana.

⁴ This verse is, of course, omitted by M. C. D. ⁵ vijjate, B.

⁶ ime, S₁. ⁷ om. S₁. S₂; (metteyyā, so here S₁. S₂. B.). ⁸ tthānam,
S₁. S₂. ⁹ karā, S₁. S₂. ¹⁰ jetthakā, S₁. S₂.

¹¹ apaccāya°, S₁. S₂. ¹² samaṇapūjako, B.; samaṇa-
pūjakā, S₁. S₂. ¹³ om. S₁. ¹⁴ khallatiya°, B.

¹⁵ gale, B. ¹⁶ votinnaṃ, S₁. ¹⁷ ti, B. ¹⁸ koci, B.

¹⁹ asāsa°, B. ²⁰ B. adds ahamu.

²¹ pa, S₁; pati, S₂. ²² paragalām, S₁. S₂.

²³ pi vilam, B. ²⁴ S₂ adds pi. ²⁵ pipāsavūpasamassā, S₁. S₂.

*) cp. Dhammap. v. 127.

ti āhaṃsu. So¹ āha: 'imasmiṃ pāpakamme khīṇe Tathāgatassa vā² Tathāgatasāvakānaṃ vā dānadinne³ mama dānaṃ uddissati, ahaṃ ito petato muccissāmi' ti. Taṃ sutvā te⁴ vāṇijā Sāvatthiṃ gantvā Bhagavantam upasaṅkamitvā taṃ pavuttiṃ ārocetvā saraṇāni ca silāni ca gahetvā buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa sattāhaṃ mahādānaṃ datvā tassa petassa⁵ ādisiṃsu. Bhagavā taṃ atthaṃ atthupattim katvā catunnaṃ parisānaṃ dhammaṃ desesi. Mahājano ca lobhādimaccheramalaṃ⁶ pahāya dānadipuñṇābhirato ahosi.⁷

Dhanapūlapetavatthuvannaṃ.

II, 8.

Naggo kiso pabbajito 'si bhante ti. Idam Satthari Veluvane⁸ viharante Cūlasetthipetaṃ ārabha vuttaṃ. Bārānasiyaṃ⁹ kira¹⁰ eko¹¹ gahapati assaddho appasanno macchari kadariyo puñṇakiriyāya anādaro Cūlasetthi nāma ahosi. So kālaṃ katvā petesu nibbatti. Tassa¹² kāyo apagatamamsalohito atthinahārucammamatto maṇḍo apetavattho ahosi. Dhītā paṇ¹³ assa Anulā¹⁴ Andhakavinde sāmikassa gehe vasanti pitaraṃ uddissa brāhmaṇe bhojetukāma taṇḍulādini dānūpakaraṇā nisajjesi.¹⁵ Taṃ natvā peto āsāya ākāseṇa tattha gacchanto Rājagahaṃ sampāpuṇi. Tena ca¹⁶ samayena rājā Ajātasattu Devadattena uyyojito pitaraṃ jivitā voropetvā tena vippaṭisāreṇa dussupīṇeṇa ca¹⁷ niddaṃ anupagacchanto uparipāsāda-varagato caṅkamanto taṃ petam ākāseṇa gacchantam disvā¹⁸

¹ om. B. ² annapānena dinne ti, B., and omits all till taṃ sutvā. ³ lobhamaccherādi.^o, S₁. S₂.

⁴ all MSS. add ti. ⁵ Velūvanena, S₁.

⁶ Bārānasivāsiko, B. ⁷ ath'assa, B. ⁸ om. S₁. S₂.

⁹ so all MSS. ¹⁰ om. B. S₁.

¹¹ om. S₂; B. adds imāya gāthāya pucchi.

Naggo kiso pabbajito 'si bhante rattim kuhim gacchasi
kiṣṣa hetu

ācikkha me tam¹ api sakkuṇemu² sabbena vittam³
paṭipādaye tuvan ti 1

imāya⁴ gāthāya⁴ pucchi.⁴

Tattha pabbajito ti samaṇo. Rājā kira tam naggattā⁵
muṇḍattā ca⁶ naggo samaṇo ayan ti saññāya Naggo kiso
pabbajito 'si ti adim āha.

Tattha kiṣṣa hetū ti kim nimittam. Sabbena
vittam⁷ paṭipādaye tuvan ti vittiya⁸ upakaraṇabhūtam⁹
vittam¹⁰ sabbena bhogena tuyham ajjhāsayānurūpaṃ¹¹
sabbena vā ussāhena paṭipādaye sammā deyyaṃ¹², tathā¹³
kātam mayam app'eva sakkuṇeyyāma. Tasmā ācikkha¹⁴
me tam¹⁵, etam tava āgamanakāraṇam mayham kathehi
ti attho.

Evam raññā puttḥo peto attano pavuttim kathento¹⁶

Bārāṇasīnagaram dūraghutṭham tatthāham gahapati
aḍḍhako¹⁷ dīno¹⁸

adātā gedhitamano¹⁹ āmisasmim²⁰ dussilena²¹ Yamavisa-
yamhi²² patto. 2

So sūcīkāya kilamito²³ tehi ten'eva²⁴ nātisu yāmi
āmisakiñcīhetu²⁵

adānasīlā na ca saddahanti: dānaphalaṃ hoti paramhi
loke. 3

Dhītā ca²⁶ mayham lapate abhikkhaṇam²⁷: dassāmi dānam²⁸
pitunnam pitāmahanam

¹ tvam, M. C. D.; B. ² sakkalomu, S. S.

³ cittam, B. ⁴ om. B. ⁵ S₁, S₂ add ca.

⁶ pi, S. S₂. ⁷ cittam, B.; sabbe nimitta S₁; (sabbe
nitta, S₂). ⁸ patiya, S₁, S₂. ⁹ upakāra°, B.

¹⁰ cittam, all MSS. ¹¹ asayānarūpaṃ, B. ¹² om. S₁, S₂.

¹³ tadā, S₁, S₂. ¹⁴ ācikkhi, S₁, S₂. ¹⁵ tvam, B.

¹⁶ B. adds tisso gāthā abhāsi. ¹⁷ M. C. D.; B. adds ahu.

¹⁸ dinno, M. C. ¹⁹ adātā (°tā, S₁) nam (or tam)
dhitamano, S₁, S₂. ²⁰ āmisimim, B.

²¹ dussilyena, C. D.; B. ²² Yamaviyamhi, S₁.

²³ sūcīkāya mito, S₁. ²⁴ evam, S₁.

²⁵ °kiñcakkhahetu, C. D.; B.; °kiñcikkha°, M.

²⁶ om. M. ²⁷ abhikkha, S₁, S₂. ²⁸ tam, S₁.

upakkhaṭaṃ¹ parivisayanti brāhmaṇā 'yāmi 'haṃ² An-
dhakavindaṃ bhottuṃ³ ti ti 4

tisso³ gāthā³ abhāsi.³

Tattha dūraghuṭṭhaṃ ti dūrato eva⁴ guṇakittanavasena⁵
ghositam sabbattha vissutaṃ pākāṇaṃ ti attho. Aḍḍhako
ti aḍḍho mahāvibhavo. Dīno ti nihīnacitto adānājñāsayo.
Tenāha: adātā ti. Gedhitamano āmisasmin ti
kāṃāmisaḥaggacitto gedhaṃ āpanno. Dussīlena⁶ Yama-
visayamhi patto ti attanā katena dussīlakammunā⁷
Yamavisayaṃ petalokaṃ patto 'mhi.

So sucikāya kilamito ti so ahaṃ vijjhanatthena
sucisadisatāya⁸ sucikāya⁹ ti laddhanāmāya jighacchāya
kilamito nirantaram vijjhamāno, kilamatho ti icc'eva vā¹⁰
pātho. Tehi ti dīno ti ādinā vutthehi pāpakammehi
kāraṇabhūtehi. Tassa hi petassa tāni pāpakammāni
anussarantassa ativiya domanassaṃ uppajjati. Tasmā evam
āha: ten' evā ti ten' eva jighacchādukkhena. Nātisū
yāmi ti nātinam samīpaṃ yāmi gacchāmi. Āmisa-
kiñcilhetū¹¹ ti āmisakiñcikkhanimittam¹² kiñci āmisaṃ
patthento ti attho. Adānasīlā na ca saddahanti:
dānaphalaṃ hoti paramhi loke ti yathā ahaṃ tathā
evam aññe pi manussā adānasīlā 'dānassa phalaṃ ekamsena
paraloke hoti' ti na ca saddahanti, yato ahaṃ viya te pi petā
hutvā mahādukkhaṃ paccanubhavanti ti adhippāyo.

Lapate ti katheti. Abhikkhaṇaṃ ti abhiṇṇaṃ bahuso.
Kin ti lapati ti āha: dassāmi dānaṃ pitunnaṃ pitāmahanānaṃ ti.

Tattha pitunnaṃ ti mātāpitunnaṃ cūlapitu mahāpitūnaṃ
vā. Pitāmahanānaṃ ti ayyakapayyakānaṃ. Upakkhaṇaṃ
ti sajjitaṃ. Parivisayanti ti bhojayanti. Andhaka-
vindaṃ ti evam nāmakam nagaram. Bhottuṃ ti
bhuñjituṃ.

¹ tam upa.°, M. C. D.; B.

² ahaṃ, M. C. D.; B.

³ om. B. ⁴ evam, S. S.

⁵ gulāsamkitana.°, S.; tulāsamkitana.°, S.

⁶ dussilyena, B.; S. S. ⁷ add kammunā.

⁸ dussīlena k.°, S. S. ⁹ °sadisatā, S.

¹⁰ sucikā, S. S. ¹¹ vā, S.

¹² °kiñcakkhetū, B.

¹³ °kiñcakkha.°, B.

Tato parā¹

Tam avoca rājā²: 'anubhaviyāna tam pi eyyāsi khippam
aham pi³ karissam⁴ pūjam
ācikkha me tam yadi atthi hetu saddhāyitam hetuvahe⁵
suṇoma'. 5

Tathā ti vatvā agamāsi, tattha bhuñjimsu bhattam na
ca⁶ pana⁷ dakkhiṇārāhā
pacchā gami Rājagaham punāparam, pāturahosi purato
janādhipassa. 6

Disvāna⁸ petam punar eva⁹ āgatam rājā avoca: 'aham
pi¹⁰ kiṃ dadāmi?

ācikkha¹¹ me tam¹² yadi atthi hetu yena tuvaṃ¹³ cirataram
pīṇito siyā'. 7

'Buddhañ ca saṅgham¹⁴ parivisayāna rāja annena pānena
pi¹⁵ cīvarena

tam dakkhiṇam ādisa me hitāya evam aham cirataram
pīṇito siyā'. 8

Tato ca rājā nipatitvā¹⁶ tāva-d-eva dānam sahatthā
atulañ ca daditvā¹⁷

saṅghe ārocayi pakatim¹⁸ Tathāgatassa tassa¹⁹ ca²⁰ petassa
dakkhiṇam²¹ ādisittha. 9

So pūjito ativiya sobhamāno²² pāturahosi purato janā-
dhipassa

'yakkho 'ham asmi paramiddhipatto na mayham iddhi-
samāsadiṣā²³ manussā, 10

Passānubhāvam²⁴ aparimitam mamāyidam²⁵ tayānusiṭṭham
atulam daditvā²⁶ saṅghe

¹ B. adds saṅgitikārehi vuttā. ² S., S₂ add tavam.

³ api, B. ⁴ karessam, C.; kassam M. D.; B.

⁵ avaco, M. C. D.; B. ⁶ om. S., S₂. ⁷ om. M. C. D.; B.

⁸ disvā, S., ⁹ puna-d-eva, M. C. D.; B.

¹⁰ api, M. C. D.; B. ¹¹ ācikkhi, C. ¹² tvam, C.

¹³ tvam, S., S₂. ¹⁴ saṅghaṇ ca, D.; B. ¹⁵ ca l. pi, M.

¹⁶ parivisayitvā, M. C.; B. corr. to nipahitvā.

¹⁷ datvā, M. C. D.; B. ¹⁸ pakatam, M. D.; B.; om. C.

¹⁹ only M. C. D. ²⁰ ca dakkh., B.; dakkhiṇam, M. C. D.;

pad., S., S₂. ²¹ atiriva., M. ²² attisamāsa., C. D.;

B.; itthisamās., M. ²³ mahanubhāvam, C.

²⁴ mamāyidam, M.; B., S. ²⁵ datvā, M. C. D.; B.

santappito satatam sadā bahūhi yāmi ahaṃ sukhito
manussadevā' ti 11

saṅgitikārehi¹ vuttā.²

Tattha tam avoca rājā ti tam petam tathā vatvā
ṭhitam rājā³ Ajātasattu⁴ avoca. Anubhaviyāna tam pi
ti tam pi⁵ tava dhituyā upakkhaṭam dānam anubhavitvā.
Eyyāsi ti āgaccheyyāsi. Karissan⁶ ti karissāmi.
Ācikkha me tam yadi atthi hetū ti sace⁷ kiñci
kāraṇam atthi tam⁸ mayham ācikkha kathehi. Saddhā-
yitan⁹ti saddhāyitabbam. Hetuvahe¹⁰ ti hetuyuttavacanam¹¹,
asukasmim ṭhāne asukena pakārena dāne kate mayham
upakappati ti sakāraṇam vacanam vadā¹² ti attho.

Tathā ti vatvā ti sādū ti vatvā. Tattha bhuñ-
jimsū ti tasmim Andhakavinde parivesanatṭhāne bhuñjimsu.
Bhattam na ca pana¹³ dakkhiṇārāhā ti bhattam
bhuñjimsu dussilā brāhmaṇā, na ca pana dakkhiṇārāhā
silavanto bhuñjimsū ti attho. Punāparan ti puna aparaṃ
vāram¹⁴ Rājagahaṃ paccāgami.

Kiṃ dadāmi ti kiṇisan¹⁵ te dānam dassāmi ti rājā
petam pucchi. Yena tuvan ti yena kāraṇena tvam¹⁶.
Cirataran ti cirakālam. Pīnito ti titto¹⁷ siyā, tam
kathehi ti attho.

Parivisayānā ti bhojetvā¹⁸. Rājā ti Ajātasattum
ālapati. Me hitāyā ti mayham hitatthāya petattabhāvato
parimuttiyā.

Tato ti tasmā tena vacanena tato vā pāsādato.
Nipatitvā ti nikkhamitvā. Tāva-d-evā ti tadā eva
arunuggamanavelāya. Yamhi¹⁹ peto paccāgantvā rañño
attānaṃ dassesi²⁰, tasmim purebhatte evaṃ ca²¹ dānam

¹ om. B. ² om. S.² ³ °sattum, S.²

⁴ S.² S.² put kiṃ before karissan; B., which omits
karissanti, puts kassa before karissāmi.

⁵ S.² S.² repeat yadi atthi hetu before sace.

⁶ S.² S.² add kāraṇam. ⁷ °vaco, B. ⁸ hetuvutta.⁹ S.²

⁹ vadāhi ti, B. ¹⁰ S.² S.² add pi. ¹¹ kiṇdisan, B.

¹² tittho, B.; titto, S.²; tato, S.². ¹³ bhojitvā, B.

¹⁴ °velāya 'mhi, S.² S.². ¹⁵ dasseti, B.

¹⁶ eva taṃ ca, B.

adāsi. Sahatthā ti sahatthena. Atulan ti appamāṇam
olāram¹ paṇitam. Daditvā² saṅghe ti saṅghassa³
datvā. Ārocayi⁴ pakatiṃ⁵ Tathāgatassā ti idaṃ
dānam⁶ bhante aññataram petam sandhāya katan⁷ ti tam⁸
pakatipavuttiṃ⁹ Bhagavato ārocesi āropetvā¹⁰ ca yathā
ulāram⁸ paṇitam⁸ dānam⁸ datvā⁸ tam¹¹ dānam petassa¹²
upakappati, evaṃ tassa¹³ dakkhiṇam¹⁴ ādisittha ādisi.¹¹

So ti so peto. Pūjito ti dakkhiṇāya dīyamānena
pūjito. Ativiya sobhamāno ti dibbabhāvena¹⁵ ativiya
virocāmāno¹⁶. Pāturahosi ti pātubhavi rañño, purato
attānam dassesi. Yakkho 'ham asmi ti petattabhāvato
mato¹⁷ yakkho ahaṃ jāto devatābhāvam¹⁸ patto 'smi. Na
mayhaṃ iddhisamasadisā¹⁹ manussā ti mayhaṃ
anubhāvasampattiya samā vā bhogasampattiya²⁰ sadisā
vā²¹ manussā na santi.

Passānubhāvam aparimitam mamayidan ti mama
idaṃ aparimānadibbānubhāvam passā ti attano sampattiṃ
paccakkhato rañño dassento vadati. Tayānusiṭṭham
atulam daditvā² saṅghe ti ariyasāṅghassa atulam
ulāram dānam datvā mayhaṃ anukampāya tayā anusiṭṭham.²²
Santappito satatam²³ sadā bahūhi ti annapāna-
vatthūdihi bahūhi deyyadhammehi ariyasāṅghasantappen-
tena²⁴ sadā sabbakālam yāvajivam tatthā²⁵ pi satatam
nirantaram ahaṃ santappito pūjito. Yāmi ahaṃ sukhito
manussadevā ti tasmā ahaṃ²⁶ idāni²⁷ sukhito manussadeva
mahārāja yathicchitam tṭhanam yāmi ti rājānam āpucchi.

¹ ulāram, B. ² datvā, B. ³ saṅghe, B.

⁴ ārocesi, B. ⁵ pakatam, B.

⁶ B. adds dānam after bhante. ⁷ pakatan, B.

⁸ om. S₁. S₂. ⁹ B. omits pakati before pav.^o

¹⁰ ārocetvā, B. ¹¹ om. B. ¹² tassa, S₁. S₂.

¹³ petassa, B. ¹⁴ padakkhiṇam, S₁. S₂.

¹⁵ dibbānubh.^o, B. ¹⁶ ativiya pi roc.^o, B.

¹⁷ putto, B. ¹⁸ devabh.^o, B.

¹⁹ atthisamās.^o, B.; S₁. S₂ are wholly corrupt.

²⁰ B. adds ca. ²¹ om. S₁. ²² S₁ adds anusi (danusi, S₂).

²³ sasatam, S₁. S₂.

²⁴ ariyasāṅgham sant.^o, S₁; saṅghe sant.^o, B.

²⁵ tathā, B. ²⁶ bhavāmi, B. ²⁷ dāni, B.

Evam pete āpucchitvā gate rājā Ajātasattu tam attham bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū Bhagavato santikaṃ upasaṅkamitvā ārocesuṃ. Bhagavā tam attham atthuppatthiṃ katvā sampattaparisaṃ dhammaṃ desesi. Taṃ sutvā mahājano maccheramalaṃ pahāya dānādipuṇṇābhiraṭṭaṃ alhosi.¹

Cūlasatthipetavattthuraṇṇaṃ.

II, 9. *)

Yassa atthāya gacchāma ti. Idam Satthā Sāvathiyam viharanto Aṅkurapetaṃ ārabha kathesi. Kāmaṃ c'ettha Aṅkuro peto na hoti. Tassa pana caritaṃ yasmā petasambandhaṃ tasmā² Aṅkurapetavattthun ti vuttaṃ. Tatrāyaṃ saṅkhepakathā.

Ye te Uttaramadhuraḍhipatino raṇṇo Mahāsāgarassa puttā Upasāgaram paṭicca Uttarāpathe Kāmasabhoge Asitañjananigame³ Mahākāmasakassa⁴ dhītāya⁵ Devagabbhāya kucchiyaṃ uppannā Añjanadevi Vāsudevo Baladevo Candadevo Suriyadevo Aggidevo Varuṇadevo Ajjunō Pajjuno Ghaṭapaṇḍito Aṅkuro cā ti. Vāsudevādayo dasa bhātikā ti ekādasa khattiyā. Tesu Vāsudevādayo bhātaro Asitañjananagaraṃ ādiṃ katvā Dvāravatipariyosānesu sakala-Jambudīpe tesatthiyā nagarasahassesu sabbe rājāno cakkena jīvita-kkhaṃ pāpetvā⁶ Dvāravatiyaṃ vasamānā rājānaṃ dasa koṭṭhāse katvā vibhajimsu. Bhaginiṃ pana Añjanadeviṃ na sarimsu. Puna saritvā 'ekādasa koṭṭhāse karomā' ti vutte tesam sabbakaniṭṭhō Aṅkuro 'mama koṭṭhāsaṃ tassā detha, ahaṃ vohāraṃ katvā jivissāmi, tumhe attano attano⁷ janapade suṅkaṃ mayhaṃ vissajjethā' ti āha. Te sādhu ti sampaticchitvā tassa koṭṭhāsaṃ bhaginiyā datvā nava rājāno Dvāravatijaṃ vasimsu. Aṅkuro pana vāṇijaṃ karonto niccakālaṃ mahādānaṃ deti. Tassa paṇ' eko

¹ all MSS. add ti. ² B. adds tam.

³ Mahākāmasakassa, S₂; Mahāsāgara, B.

⁴ pājetvā, S₂. ⁵ om. S₁. B.

⁶ nagare, B.

⁷ dhitu, B.

*) cp. Jāt. vol. IV, pp. 79 sqq.

dāso bhāṇḍagāriko atthakāmo ahosi. Aṅkuro pasannamānaso tassa ekaṃ kuladhītaraṃ gahe tvā adāsi. So putte gabbhagate yeva kālam akāsi. Aṅkuro tasmim jāte tassa pituno dinnam bhattavetanam¹ adāsi. Atha tasmim dārake vayappatte dāso na dāso ti rājakule vinicchayo uppajji. Tam sutvā Añjanadevi dhenūpamaṃ katvā² 'mātu bhujissāya putto bhujisso evā' ti dūsavato mokesi. Dārako pana lajjāya tattha vasitum avisahanto Bheruvanagaraṃ³ gantvā tattha aññatarassa tunnavāyassa⁴ dhītaraṃ gahe tvā tunnavāyasippena⁵ jīvitam kappesi. Tena samayena Bheruvanagare⁶ Asayhamahāsetthi nāma ahosi.⁷ So⁸ samaṇabrāhmaṇakapaṇiddhikavanibbakayācakānaṃ mahādānaṃ deti. So tunnavāyo⁹ setthino¹⁰ gharaṃ ajānantānaṃ pītisomanassajāto hutvā Asayhasetthino nivesanaṃ dakkhiṇabāhum pasāretvā dassesi 'ettha gantvā laddhabbam labhantū' ti. Tassa kammaṃ pāliyaṃ yeva āgataṃ. So aparena samayena kālam katvā marubhūmiyaṃ aññatarasmim nigrodharukkhe bhummadevatā hutvā nibbatti. Tassa dakkhiṇahattho kāmado¹¹ ahosi. Tasmim yeva ca Bheruve¹² aññataro puriso Asayhasetthino dāne vyāvato assaddho appasanno micchādittihiko puñṇakiriyāya anādaro kālam katvā tassa devaputtassa vasanaṭṭhānassa avidūre peto hutvā nibbatti. Tena ca katakammaṃ pāliyaṃ yeva āgataṃ. Asayhamahāsetthi pana kālam katvā Tāvatisa-bhavane Sakkassa devarañño sahayataṃ upagato. Ath' aparena samayena Aṅkuro pañcāhi sakataṣatehi bhāṇḍam ādāya aññataro¹³ pi brāhmaṇo pañcāhi sakataṣatehi ti dve¹⁴ janā sakataṣahashehi marukantāramaggaṃ paṭippannā maggumūlhā hutvā bahū divase tatth' eva vicarantā¹⁵ parikkhinnaṇodakāhārā¹⁶ ahesum. Aṅkuro assa dūtehi catūsu disūsu pāliyaṃ maggāpesi.¹⁷ Atha so kāmada-hattho yakkho tam¹⁸ tesam vyasanappattim disvā Aṅkurena

¹ vettanam, B.; bhattañ cetanam, S. ² vatvā, B.

³ Rorūva, B. ⁴ tanta, S. ⁵ S.

⁶ om. S. ⁷ om. B. ⁸ sabbakāma, B.

⁹ Rorūve, B. ¹⁰ B. adds pi. ¹¹ visavarantā, S.

¹² parikkhinnaṇodakā, S. ¹³ maggāhāpesi, S.; maggaṃ hāpesi, S.

pubbe attano katam upakāram cintetvā 'handā dāni imassa mayā avassayena bhavitabban' ti attano vasaṇavaṭarukkham¹ dassesi. So kira vaṭarukkho sākhaṇiṭapasaṃpanno ghanapālāso sandacchāyo anekasaḥassapāroho² āyāmena vitthārena ubbedhena ca yojanaparimāṇo³ ahosi. Tam disvā Aṅkuro haṭṭhatuṭṭho tassa heṭṭhā khandhāvāraṃ bandhāpesi. Yakkho attano dakkhiṇahattham pasāretvā paṭhamam tāva pāṇiyena sabbam janam santappesi, tato yo yo yam yam icchatī tassa tassa tam tam adāsi. Evaṃ tasmim mahājane⁴ nānāvidhena annapānādina⁵ yathā kāmam santappite⁶ vūpasante maggaparissame so brāhmaṇavāṇijo ayoniso ummujjanto evam cintesi: 'dhanalābhāya⁷ ito Kambojam⁸ gantvā mayam kiṃ karissāma, imam eva pana yakkham yena kenaci upāyena gahetvā yānam āropetvā amhākam nagaram eva gamissāma' ti. Evaṃ⁹ cintetvā tam attham Aṅkurassa kathento

Yassa atthāya gacchāma Kambojam dhanahārakā
ayam kāmado yakkho imam yakkham niyāmase.¹⁰ 1
Imam yakkham gahetvāna sādhukena pasayha vā
yānam āropayitvāna khippam gacchāma Dvārakan ti 2

gāthadvayam āha.

Tattha yassa atthāyā ti yassa kāraṇā. Kambojan ti Kambojarattham. Dhanahārakā ti bhaṇḍavikkayena laddhadhanahārino. Kāmado ti icchiticchitadāyako.¹¹ Yakkho ti devaputto. Niyāmase¹² ti nayissāma.

Sādhukenā ti yācanena. Pasayhā ti abhibhavitvā balakkārena. Yānam ti sukham yānam. Dvārakan ti Dvāravinagaram. Ayam h'ettha adhippāyo: yad attham mayam ito Kambojam gantukāmā tena dhanena sādhetabbā¹³ ti attho idh' eva sījhati, ayam hi yakkho kāmado,

¹ vaṭṭa.°, B. ² B. adds ahosi. ³ catuyojana.°, B.

⁴ janena, B. ⁵ pānena, B. ⁶ B. adds pacchā.

⁷ hārakā, B. ⁸ Kāmb.°, S. throughout (exc. the gāthās).

⁹ S. S. add pana. ¹⁰ nayāmase, C. D.; B.; niyāmase, M.; S. S. ¹¹ icchita icchita.°, B.

¹² niyyā.°, S.; niyā.°, S.; nayā.°, B. ¹³ haretabbo, B.

tasmā imaṃ yakkhaṃ yācitvā tassa anumatiyā vā sace saññattim¹ na gacchati balakkārena vā yānaṃ āropetvā yāne pacchābhāgaṃ bandhitvā² gahetvā ito yeva khippaṃ Dvārāvatīnagaraṃ gacchāmā ti.

Evam pana brāhmaṇena vutte³ Āṅkuro sappurisaḍḍhamme ṭhapetvā tassa vacanaṃ paṭikkhipanto

Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā
na tassa sākhaṃ bhañjeyya⁴ mittadubbho hi pāpako ti 3

gātham āha.

Tattha na bhañjeyyā⁵ ti na cchindeyya.⁶ Mittadubbho ti mittesu dubbhanaṃ tesam anathuppadanaṃ. Pāpako ti abhaddako mittadubbho. Yo hi sītaccchāyo rukkho ghammābhitattassa purisassa pariṣsamavinodako, tassāpi nāma pāpakaṃ⁷ na cintetabbam, kim aṅga pana sattabhūtesu⁸ ayaṇ ca devaputto sappuriso pubbakārī amhākaṃ dukkhapanudano bahupakāro na tassa kiñci anatthaṃ cintetabbam, aññadatthum so pūjetabbo evā ti dasseti.

Taṃ sutvā brāhmaṇo atthassa mūlaṃ nikativinayo ti nītimaṅgalaṃ nissāya Āṅkurassa paṭilomapakke ṭhatvā

Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā
khandham pi tassa chindeyya⁹ attho ce tādiso siyā ti 4

gātham āha.

Tattha attho ce tādiso siyā ti tādīsena dabbasaṃhārena sace attho bhavēyya tassa rukkhassa khandham pi chindeyya, kim aṅga pana sākhaḍḍayo ti adhippāyo.

Evam brāhmaṇena vutte Āṅkuro sappurisaḍḍhammaṃ yeva paggaṇhanto

Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā
na tassa pattaṃ himseyya⁹ mittadubbho hi pāpako ti 5
gātham¹⁰ āha.

¹ aññatthe, B. ² B. adds taṃ. ³ vutto, S₂. B.

⁴ bhañjeyya, C. D.; B. ⁵ bhañjeyyā, B.; bhindeyyā, S₁. S₂.

⁶ bhindeyya, B. ⁷ pāpakammaṃ, B. ⁸ sabbasattesu, B.

⁹ bhindeyya, S₁. S₂. ¹⁰ B. puts imaṃ before gātham.

Tattha na tassa pattam himseyyā¹ ti tassa rukkhassa ekapaṇṇamattam pi na pāteyya, pageva sakhādike ti adhippāyo.

Puna pi brāhmaṇo attano vādam paggaṇhanto

Yassa rukkhassa chāyāya nisideyya sayeyya vā samūlam² pi tam³ abbuyha⁴ attho ce tādiso⁵ siyā ti 6

gātham āha.

Tattha samūlam⁶ pi tam abbuyhā⁷ ti tam tattha sūla mūlena samūlam⁸ pi abbūheyya⁹ uddhareyyā ti attho.

Evam brāhmaṇena vutte puna¹⁰ Aṅkuro tam niratthakam kātukāmo

Yass' ekarattim pi ghare vaseyya yatth' annapānam puriso labhetha

na tassa pāpam manasāpi cetaye¹¹ kataññutā sappurisehi vappitā: 7

Yass' ekarattim pi ghare vaseyya annena¹² pānena upatthito siyā

na tassa pāpam manasāpi cetaye¹¹ adubbhapāni¹³ dahate mittadubbhim.¹⁴ 8

Yo pubbe katakalyāṇo pacchā pāpena himsati allapānihato¹⁵ poso na so bhadrāni passati ti 9

imā tisso gāthā abhāsi.

Tattha yassā ti yassa puggalassa. Ekarattim¹⁶ pi¹⁶ ti¹⁶ ekarattimattam na¹⁷ kevalam gehe vaseyya. Yatth' annapānam¹⁸ puriso labhethā ti yassa santike koci puriso annapānam¹⁹ vā kiñci²⁰ bhojanam labheyya. Na

¹ bhindeyya, S₁. S₂. ² samūlakam, C. ³ om. C.

⁴ abbhūya, C.; B.; abbuhe, M.; abbuyham, S₁.

⁵ p' etādiso, S₁. S₂. ⁶ mūlam, S₁.

⁷ abbhūyā, B. ⁸ samūlena sammūlam, S₁.

⁹ abbhūheyya, B. ¹⁰ pana, B.

¹¹ cintaye, M. C. D.; B. ¹² tatthanna, C.

¹³ adubbhi°, M. C. D.; B. ¹⁴ °dubhi, S₁. S₂.

¹⁵ adubbhapānihato, C. D.; B.; alampāni°, S₁.

¹⁶ om. B. ¹⁷ pi, B. ¹⁸ tattha na pānam, S₁; tatth'

annapānam, S₂. ¹⁹ annam vā pānam, B.

²⁰ B. adds pana; S₁ has yam before kiñci.

tassa pāpaṃ manasāpi cetaye¹ ti tassa puggalassa abhaddakaṃ anattaṃ manasāpi na cinteyya na piheyya,² pageva kāyavācāhi. Kasmā ti³ ce: Kataññutā sappurisehi vaṇṇitā ti kataññutā nāma buddhādīhi uttamasappurisehi pasamsitā.

Upaṭṭhito ti payirupāsito 'idaṃ gaṇha idaṃ bhuñja' ti annapānādinaṃ upaṭṭhito. Adubbhapāni⁴ ti ahimsa-kahatto hatthasamyato.⁵ Dahate mittadubbhin⁶ ti⁶ tam⁷ mittadubbhin⁸ puggalaṃ dahati vināseti. Appaduṭṭhe hi ajjhāsayasampanne puggale parena⁹ kato aparādhō avisesena¹⁰ tass' eva anattāvaḥo. Appaduṭṭho puggalo atthato tam dahati nāma. Tenāha Bhagavā:

Yo appadutthassa narassa dussati suddhassa posassa
anaṅganassa

tam eva bālaṃ pacceti pāpaṃ sukhumo rajo paṭivātaṃ
va khitto ti.*)

Yo pubbe katakalyāṇo ti yo puggalo kenaci sādhuṇa katabhaddako katūpakāro pacchā pāpena himsati ti tam pubbakāriṇaṃ aparabhāge pāpena abhaddakena anīṭṭhena¹¹ bādhati. Allapāṇihato¹² poso ti allapāṇinā¹³ upakārakiriyāya¹⁴ allapāṇinā dhotahatthena pubbakāriṇā hetthā vuttanayena hato bādhitō tassa vā pubbakāriṇo bādhanena hato allapāṇinā¹⁵ akataññū¹⁶ puggalo na so bhadrāni passati ti so yathāvutto¹⁷ puggalo idhaloke¹⁸ ca paraloke ca iṭṭhāni¹⁹ na passati²⁰ na vindati na labhati ti attho.

¹ cintaye, B. ² pasaheyya, B. ³ iti, B.; pi, S₁. S₂.

⁴ adubbhi.^o, B. ⁵ B. adds 'va. ⁶ om. S₁.

⁷ om. B. ⁸ S₂ adds tam pi. ⁹ aparena, B.

¹⁰ api sesena, B.; avisesam, S₁. S₂. ¹¹ anattakena, B.

¹² adubbha.^o, B. ¹³ S₁. S₂ have m'upa. ¹⁴ adubbhapāni, B.

¹⁵ kataññū, B. ¹⁶ yathā, S₂. ¹⁷ om. S₁ (exc. ke).

¹⁸ iṭṭham, B. ¹⁹ passati ti, S₁. S₂, and omit the rest.

*) This verse (= Dhammap. v. 125) has been erroneously inserted into the text of the *Petavatthu* published for the P. T. S. by Prof. Minayeff.

Evam sappurisadhammaṃ paggaṇhanta Aṅkurena
abhibhavitvā vutto so brāhmaṇo niruttaro tuṇhī ahoṣi.
Yakkho pana tesaṃ dvinnāṃ vacanapaṭivacanāni sutvā¹
brāhmaṇassa kujjhitvā pi 'hotu imassa duṭṭhabrāhmaṇassa'²
kattabbaṃ pacchā jānissāmi' ti attano kenaci anabhibha-
vanīyatam eva tava dassento

Nahaṃ devena vā³ manussena vā issariyena vā 'haṃ
suppasayho⁴

yakkho 'haṃ asmi⁵ paramiddhipatto dūraṅgamo vaṇṇa-
balupapanno ti 10

gātham āha.

Tattha devenā⁶ ti yena kenaci devena.⁷ Manussena
vā ti etthāpi es' eva nayo. Issariyena vā ti devissariyena
vā manussissariyena vā. Tattha devissariyaṃ⁸ nāma
catummahārājikasakkasuyāmādināṃ⁹ deviddhi, manussissari-
yaṃ nāma cakkavatti-ādināṃ puññiddhi. Tasmā issariya-
gaḥaṇena mahānubhāve devumanusse saṅgaṇhāti. Mahā-
nubhāva pi hi devā attano puññaphalūpatthambhite¹⁰
manusse pi asati payogavippattiyaṃ abhibhavitum na
sakkonti, pageva itare. 'Haṃ ti a-sahane nipāto. Na
suppasayho¹¹ ti appadhamsiyo. Yakkho 'haṃ asmi¹²
paramiddhipatto ti attano puññavasena¹³ ahaṃ yak-
khattaṃ upāgato asmi¹⁴ yakkho vasamāno nayo vāso vā, atha
kho paramiddhipatto paramāya uttamāya yakkhiddhiyā
samannāgato. Dūraṅgamo ti khaṇen' eva dūraṃ pi ṭhānaṃ
gantum samattho. Vaṇṇabalupapanno ti rūpasampattiya
sarīrabalena uppanno¹⁵ samannāgato. Tīhi¹⁶ padehi
mantayogādihi¹⁷ attano anabhibhavanīyataṃ yeva dasseti,
rūpasampanno hi paresaṃ bahumato hoti, rūpasampadaṃ

¹ om. S₂. ² brahmaṇassa, B. ³ om. C.

⁴ appa.°, M. C. D.; B. ⁵ all MSS. except M. have asmim.

⁶ devena vā, B. ⁷ B. adds vā. ⁸ B. adds yaṃ.

⁹ 'hārā pi kas.°, S₁. S₂; 'hārā ca sattasuya.°, B.; B. adds vā.

¹⁰ S₂ omits puñña before phalu°. ¹¹ appa.°, B.

¹² asmim, all MSS. ¹³ 'phalena, B. ¹⁴ asmim, all MSS.

¹⁵ upapanno, B. ¹⁶ B. adds pi.

¹⁷ mantappayog.°, S₁. S₂; B. adds pi.

nissāya visabhāgavatthunā pi anākulaniyo hoti,¹ vappa-sampadā pi anabhibhavanīyakāraṇaṃ. Vuttā ito parup Ankurassa ca devaputtassa ca

‘Pāpi te sabbasovaṇṇo pañcadhāro madhussavo
nānārasā paggharanti maññe ‘han taṃ Purindadaṃ.’ 11
‘N’amhi devo na gandhabbo na pi² Sakko Purindado
petam³ Ankura jānāhi Bheruvamhā⁴ idhāgataṃ.’⁵ 12
‘Kiṃ silo kiṃ samācāro⁶ Bheruvasmim⁴ pure tuvaṃ
kena te brahmacariyena puññaṃ pāṇimhi ijjhati?’ 13
‘Tunnavāyo⁷ pure āsiṃ Bheruvasmim⁴ tadā ahaṃ
sukicchavutti⁸ kapaṇo na me vijjati dātave. 14
Āvesanañ⁹ ca me āsi Asayhassa upantike
saddhassa dānapatino katapuññassa lajjino. 15
Tattha yācanakā yanti nānāgottā vanibbakā
te ca maṃ tattha pucchanti Asayhassa nivesanaṃ:
kattha¹⁰ gacchāma bhaddhaṃ vo kattha dānaṃ padiyati? 16
Tesāhaṃ¹¹ puṭṭho akkhāmi Asayhassa nivesanaṃ
paggayha dakkhiṇaṃ bāhuṃ ettha gacchatha bhaddhaṃ¹² vo
ettha dānaṃ padiyati Asayhassa nivesane.’¹³ 17
Tena pāpi kāmadaḍḍo tena pāpi madhussavo
tena me brahmacariyena puññaṃ pāṇimhi ijjhati’. 18
‘Na kira tvaṃ adā dānaṃ¹⁴ sakapāṇiḥhi kassaci
parassa dānaṃ anumodamāno pāṇiṃ paggayha pāvadi. 19
Tena pāpi¹⁵ kāmadaḍḍo tena pāpi madhussavo
tena te¹⁶ brahmacariyena puññaṃ pāṇimhi ijjhati’. 20
‘Yo so dānaṃ adā bhante pasanno sakapāṇiḥhi
so hitvā mānusaṃ dehaṃ kin nu so disataṃ gato?’ 21
‘Nāhaṃ jānāmi asayhasāhino¹⁷ Aṅgīrasassa gatim āgatim vā

¹ vā ti, *all MSS.* ² n’amhi, M.; B. ³ M., B. S₂ *add* maṃ.

⁴ Roru.^o, M. C. D.; B. ⁵ ito g.^o, C. ⁶ ‘hāro, S₁. S₂.

⁷ tantavāyo, S₁. S₂. ⁸ succhakimvutti, S₁.

⁹ aves.^o, S₁; nives.^o, M. C. D.; B.

¹⁰ tattha, C. D.; S₁. S₂. ¹¹ tenāhaṃ, S₁. S₂.

¹² bhadda, *all MSS. except D.*

¹³ S₁. S₂ *omit* Asayh.^o niv.^o; Asayh.^o nivesanaṃ, C.

¹⁴ adā naṃ (taṃ?), S₁. S₂. ¹⁵ B. *has* tena pāpi-la-ijjhati.

¹⁶ vo, S₁. S₂; me, M. C. D.; B. ¹⁷ ‘vāhino, S₁. S₂;

Asayhassa seṭṭhino, C.

sutañ ca me Vessavaṇassa santike¹ Sakkaṃ saḥayataṃ
gato Asayho'. 22

'Alam eva katuṃ kalyāṇaṃ dānaṃ dātuṃ yathā rahaṃ
pāṇikāmadadaṃ disvā ko puññaṃ na karissati? 23

So hi nuna ito gantvā anuppatvāna Dvārakaṃ

dānaṃ² paṭṭhapayissāmi³ yaṃ mam' assa sukhāvahaṃ. 24

Dassāmi annapānaṃ⁴ ca vatthasenāsanāni ca

papaṇi ca udapānaṃ ca dugge saṅkamanāni cā' ti 25

paṇṇarasa vacanapaṭivacanagāthā honti.

Tattha pāṇi te ti tava dakkhiṇahattho. Sabbaso vaṇṇo
ti sabbaso suvaṇṇavaṇṇo. Pañcadhāro ti pañcahi
aṅgulihī parehi kāmītavatthūnaṃ dhārā etassa santi ti
pañcadhāro. Madhussavo ti madhurarasavisandako.
Tenāha: nānārasā pagghāranti ti madhurakāṭukasavā-
dibhedā nānāvidhā rasā visandanti ti attho. Yakkhassa
hi kāmādade⁵ madhurādirasasaṃpannāni vicittāni⁶ khādani-
yabhojanīyāni tatthe vissajjente madhurādirasā pagghāranti
ti vuttaṃ. Maññe 'han taṃ Purindadan ti maññe
ahaṃ taṃ Purindadaṃ Sakkaṃ. Evaṃ mahānubhāvo
Sakko devarājā ti taṃ ahaṃ maññāmi ti attho.

N'amhi devo ti Vessavaṇādiko pākāto devo na homi.
Na gandhabbo ti gandhabbakāyikadevo pi na⁷ homi.
Na pi⁸ Sakko Purindado ti purimattabhāve pure
dānassa⁹ paṭṭhapitattā Purindado ti laddhanāmo Sakko
devarājā pi na homi. Kataro pana ahoṣin ti āha. Petam¹⁰
Aṅkura jānāhi ti mārisa¹¹ Aṅkura petupapattikaṃ maṃ¹²
jānāhi, aññataro petamahiddhiko ti maṃ upadhārehi.
Bheruvamhā¹³ idhāgatan ti Bheruvanagarato¹³ cavitvā
marukantāre idha imasmiṃ nigrodharukkhe uppajjana-
vasena āgataṃ ettha nibbattaṃ ti attho.

Kim siḷo kim samācāro Bheruvasmim¹³ pure tuvaṃ
ti pubbe purimattabhāve Bheruvanagare¹³ vasanto tvam

¹ Vessa santike, S. S. ² S. S. add taṃ.

³ paṭṭhayissāmi, S. S. B. ⁴ dassāmi' anna.°, M. C. D.; B.

⁵ kāmāduhe, S. S. ⁶ vividhāni, B. ⁷ om. B.

⁸ n'amhi, B. ⁹ dānaṃ, B. ¹⁰ S. S. add maṃ.

¹¹ ādi, B. ¹² kammaṃ, S. S. ¹³ Rovuv.°, B.

kiṃ sīlo kiṃ¹ samācāro² ahoṣi, pāpato nivattanalakkhaṇaṃ
kiḍisaṃ sīlaṃ³ samādāyo paṭipunnakiriyālakkaṇaṇa⁴
samācārena kiḍiso samācāro dānādīsu kusalasamācāresu
kiḍiso samācāro ahoṣi ti attho. Kena te brahmacari-
yena puññaṃ paṇimhi ijjhati ti kiḍisena seṭṭhabra-
macariyena idaṃ evarūpaṃ tava hatthesu puññaphalaṃ
idāni samijjhati nippajjati, taṃ kathehi ti attho. Puñña-
phalaṃ hi⁵ idha uttarapadalopena puññaṃ ti adhippetam.
Tathā hi⁶ taṃ⁷ Kusalanāṃ bhikkhave dhammānaṃ samā-
dānaḥetu evaṃ idaṃ puññaṃ pavaḍḍhati ti ādisu puññaṃ
ti vuttaṃ.

Tunnavāyo⁸ ti tunnakāro. Sukicchavutti ti sutthu
kicchavuttiko ativiyaḍukkhaḍḍito.⁹ Kapaṇo ti varāko dīno
ti attho. Na me vijjati dātave ti addhikānaṃ samāna-
brāhmaṇānaṃ dātum kiñci dātabbayuttakaṃ mayhaṃ
natthi, cittaṃ pana me dānaṃ dinnam ti adhippāyo.

Āvesanaṃ ti gharaṃ kammakaraṇasālā vā. Asayhassa
upantike ti Asayhassa mahūsetṭhino gehassa samīpe.
Saddhassā ti kammaphalasaddhāya samannāgatassa.
Dānapatino ti dānena nirantarappavattāya pariccāga-
sāmpattiya lobhassa¹⁰ cāga-abhibhavena paṭibhūtaṃ.¹¹
Katapuññassā ti pubbe katasucaritakammassa. Lajjino
ti pāpajigucchana bhāvassa.¹²

Tatthā¹³ ti tasmiṃ mama āvesane.¹⁴ Yācanakā
yanti ti yācanakā jaṇā Asayhasetṭhiṃ kiñci yācitukāma
āgacchanti.¹⁵ Nānāgottā ti nānāvidhagottapadesā.
Vanibbakā ti vaṇidīpakā ye dāyakaṃ puññaphalādīnaṃ
ca guṇakittanādimukhena attano atthikabhāvaṃ pavedento
vicaranti. Te ca maṃ tatthā pucchanti ti tatthā ti
nipātamattaṃ, te yācanakādayo maṃ Asayhassa seṭṭhino
nivesanaṃ pucchanti, akkharacintakā hi idisesu thānesu

¹ om. B. ² sīlānaṃ, S.₁.

³ paṭipunnapunnakiriyā.⁴ S.₁ S.₂; samvattitapunnakiriyā.⁵
B. ⁶ pi, B. ⁷ tatthā ti, B. ⁸ tunṇa.⁹ S.₁ ¹⁰ jiviko, B.

¹¹ āvesayan, S.₂; nivesanan, B. ¹² lokassa, S.₁ S.₂.

¹³ tarā abhibhavana.¹⁴ S.₁ S.₂; paṭibhūtaṃ, S.₁ S.₂.

¹⁵ bhāvassa, all MSS.; jigucchanaṃ bh.¹⁶ B.

¹⁷ gata, S.₁ S.₂. ¹⁸ āsane, B. ¹⁹ gacchanti, B.

kammadvayaṃ icchanti. Kattha gacchāma bhaddaṃ vo kattha dānaṃ padīyati ti tesāṃ¹ pucchamākāra-nidassanaṃ. Ayaṃ h'ettha attho: bhaddaṃ tumhākaṃ hotu, mayaṃ Asayhasetthina dānaṃ padīyati² ti sutvā agatā, kattha dānaṃ padīyati ti kattha vā mayaṃ gacchāma, kattha gataṃ sakka taṃ³ laddhū ti.

Tesaṃ puṭṭho akkhāmi ti evaṃ tehi addhikajanehi⁴ labhanatthanaṃ puṭṭho ahaṃ pubbe akatapūñnatāya idāni idisaṇaṃ kiñci datuṃ asamattho jāto, dānaggaṃ pana imesaṃ dassento lābhassa upāyaṃ acikkhanena pi⁵ uppādetto etta-kena pi bahuṃ puññaṃ pasavāmi ti ādarabhavaṃ⁶ uppādetvā dakkhiṇabāhuṃ pasāretvā⁷ tesāṃ Asayhasetthissa nivesanaṃ acikkhāmi.⁸ Tenāha: paggayha dakkhiṇaṃ bāhuṃ ti adi.

Tena pāṇi kāmādadō ti tena⁹ paradānapakasaṇena¹⁰ parena katassa dānassa¹¹ sakkaccaṃ anumodanamattena hetunā idāni mayhaṃ hattho kapparukkho viya santānalatā¹² viya ca kāmādadō icchiticchitadāyī kāmādadō hoti.¹³ Tena¹⁴ pāṇi¹⁵ madhussavo¹⁶ ti¹⁷ iṭṭhavatthuvissajja-nako jāto.

Na kira tvaṃ adā dānaṃ ti kirā¹⁸ ti anussavatthe nipāto. Tvaṃ kira attano santakaṃ na pariccaji¹⁹, saka-pāṇiḥ sahatthehi²⁰ kassaci²¹ samaṇassa vā brāhmaṇassa vā kiñci dānaṃ na adāsi.²² Parassa dānaṃ anumodamāno ti kevalaṃ pana parena²³ kataṃ parassa dānaṃ aho mahādānaṃ²⁴ pavattesi ti anumodamāno yeva vihāsi.

Tena pāṇi kāmādadō ti tena tuyhaṃ pāṇi evaṃ kāmādadō aho acchariyā vata puññānaṃ gaṭi ti adhippāyo.

Yo so dānaṃ adā²⁵ bhante pasanno sakapāṇiḥ ti bhante²⁶ ti²⁷ devaputtaṃ gāravena ālapati. Bhante

¹ om. B. ² dīyati, B. ³ gato dāni, B.

⁴ atthika, B. ⁵ pi ti, S₁. S₂. ⁶ gāravaṃ, B.

⁷ pasājetvā, S₁. S₂. ⁸ akkhāmi, B. ⁹ B. adds tadā.

¹⁰ kalatā, S₁. S₂.

¹¹ B. adds kāmādadō ca honto. ¹² om. S₁. S₂.

¹³ madhurasavo, S₁. S₂. ¹⁴ om. all MSS. ¹⁵ kim vā, S₁. S₂.

¹⁶ ocajjati, B. ¹⁷ sahavatthehi, S₁. S₂; sahatte ti, B.

¹⁸ yassa kassaci, B. ¹⁹ B. adds ti. ²⁰ pane, S₁. S₂.

²¹ dānaṃ, B. ²² dānapati, S₁. S₂.

parena katassa dānānumodakassa tava¹ tuyham idisam phalam evarūpo ānubhāvo. Yo pana so Asayhamahāseṭṭhinā mahādānam adāsi pasannacitto hutvā sahatthehi tadā mahādānam pavattesi. So hitvā mānusaṃ dehan ti so idha manussattabhāvaṃ pahāya. Kin ti katarāṃ. Nu so ti nū ti nipātamattāṃ. Disataṃ gato ti disaṃ thānaṃ gato² kidisi³ tassa gati nippatti ti Asayhasēṭṭhino abhisamparāyaṃ pucchi.

Asayhasēṭṭhino ti aññehi maccharihi lobhābhībhūtehi sahituṃ vahituṃ⁴ asakkuneyyassa paricāgādi⁵-vibhāgassa sappurisassa⁶ madhurassa⁷ sahanato⁸ asayhasēṭṭhino. Aṅgī-rassā ti aṅgato nikkhamanajutikassa,⁹ rasso¹⁰ ti jutiyā adhivacanāṃ. Tassa kira yācake āgacchante disvā ujāraṃ pītisomanassaṃ uppajjati mukhavaṇṇo vippasīdati. Tam attano paccakkhaṃ katvā¹¹ evam āha: gatim āgatiṃ vā ti tassa asukaṃ nāma gatim ito¹² gato ti¹³ vā tato¹⁴ vā pana asukasmim kāle idha āgamissati ti āgatiṃ vā nāhaṃ jānāmi, aṅsāyo esa mayhaṃ. Sutañ ca me Vessavaṇassa santike¹⁵ ti api ca kho upatthānaṃ gatenā Vessavaṇassa mahārājassa santike sutam etaṃ mayā. Sakkassa saḥavyataṃ gato Asayho ti Asayhasēṭṭhi Sakkassa devānaṃ indassa saḥavyataṃ upagato¹⁶ uhoṣi, Tāvatisabhaḥavane nibbatti¹⁷ ti attho.

Alam eva kātum kalyāṇaṃ ti yaṃ kiñci kalyāṇaṃ kusalaṃ puññaṃ kātum yuttam eva patirūpaṃ eva. Tattha pana yaṃ sabbasādhāraṇaṃ sukaraṃ tam dassetuṃ Dānaṃ dātum yathā rahan ti vuttaṃ. Attano vibhava-balanurūpaṃ dānaṃ dātum alam eva. Tattha kāraṇaṃ āha: pāṇikāmadadaṃ disvā ti yatra hi nāma parakata-puññānumodanapubbakena dānapati nivesanamaggācikkha-namattena ayaṃ hattho kāmadado diṭṭho,¹⁸ imaṃ disvā

¹ tāva, S₁. S₂. ² tato, S₁. S₂. ³ kimdisi, B.

⁴ om. S₁. S₂. ⁵ asakkuneyya pariccādi, S₁. S₂.

⁶ asappur.^o, B. ⁷ om. B. ⁸ asah.^o, B.

⁹ jutissa, S₂; jutissā, S₁. ¹⁰ raso, all MSS.

¹¹ gahetvā, S₁. S₂. ¹² S₁. S₂ add vā.

¹³ S₁. S₂ add gatim. ¹⁴ gato, S₁. S₂. ¹⁵ santikan,

S₁. S₂. ¹⁶ gato, B. ¹⁷ nibbatto, B. ¹⁸ dibbo, S₁. S₂.

Ko puññaṃ na karissatī ti mādiso ko nāma attano patitṭhānabhūtaṃ puññaṃ na karissatī.¹ Evaṃ aniyamavasena puññakiriyāyaṃ ādaraṃ dassetvā idāni attani taṃ niyametvā² dassento So hi nunā ti ādinā gāthadvayaṃ āha.

Tattha so ti so ahaṃ. Hi ti avadhāraṇe nipāto. Nunā ti parivittakkite. Ito gantvā ti ito marubbhūmito apagantva. Anuppatvāna Dvārakan ti Dvaravatīnagarāyaṃ anupāpunitvā. Paṭṭhapayissāmi³ ti pavattessāmi.⁴ Evaṃ Aṅkurena dānaṃ dassāmi ti paṭiññāya katāya yakkho tuṭṭhahatṭho⁵ 'mārisa tvaṃ vissatṭho⁶ dānaṃ dehi, ahaṃ pana te sahāyakiccaṃ karissāmi, yena te deyyadhammo parikkhayaṃ na gamissatī⁷ tena pakārena karissāmi⁸ ti taṃ dānakiriyāya samuttejetvā 'brāhmaṇavāṇija tvaṃ kira mādiso balakkārena netukāmo attano pamāṇaṃ na jānāsi⁹ ti tassa bhaṇḍaṃ antaradhāpetvā taṃ yakkhaṃ vihiṃsakāya hiṃsāpento santajjesi. Atha naṃ Aṅkuro nānappakāraṃ yācītvā brāhmaṇena khamāpento pasādetvā sabbhaṃ bhaṇḍaṃ paṭipākatikaṃ kārūpetvā rattiyaṃ upagatāya¹⁰ yakkhaṃ vissajjetvā¹¹ gacchanto tassa avidūre aññatarāya ativyabibhacchadassanaṃ petaṃ disvā tena katakammaṃ pucchanto

Kena te aṅgulī kuṇā¹² mukhañ ca kuṇalīkatāṃ¹³

akkhīni ca paggharanti kiṃ pāpaṃ pakataṃ tayā ti¹⁴

gātham āha.

Tattha kuṇā¹⁵ ti kuṇikā¹⁶ paṭikuṇikā¹⁷ anujubbhūta.

Kuṇalīkatan¹⁸ ti mukhavikārena vikūṇitaṃ¹⁹ sakūṇitaṃ.²⁰

Paggharanti ti asuci vissandanti.²¹ Ath' assa peto

¹ B. adds ti. ² attaniyametvā, S₁. S₂.

³ paṭṭhapayissāmi, S₁. ⁴ pavattayissāmi, B.

⁵ tuṭṭhamānaso, B. ⁶ visatṭho, S₁. S₂.

⁷ S₁. S₂ add ti and continue taṃ dāna.⁸

⁸ katāya, S₁. S₂. ⁹ visajjo, B.

¹⁰ kuṇḍā, all MSS. except M.; B.

¹¹ kuṇḍā, M. C.; S₁; kuṇḍasīkatā, S₂.

¹² kuṇḍā, S₁. S₂. ¹³ kuṇitā, S₁; kuṇḍito, S₂.

¹⁴ kuṇitā, S₁; kuṇḍitā, S₂. ¹⁵ kuṇḍā, S₁. S₂.

¹⁶ vikūṇitaṃ, S₁. S₂. ¹⁷ samkuṇḍitaṃ, S₁. S₂.

¹⁸ vissandanti, B.; visandanti, S₁. S₂.

Aṅgīrasassa gahapatino saddhassa gharam esino
 tassāhaṃ dānavissagge dāne adhikato ahun.¹ 27
 Tattha yācanake disvā āgate bhojanatthike²
 ekamantaṃ apakkamma³ akāsiṃ kuṇalimukhaṃ.⁴ 28
 Tena me aṅguli kuṇā⁵ mukhañ ca kuṇalikatam
 akkhīni ca⁷ paggharanti taṃ pāpam pakataṃ mayā ti 29

tisso gūthā abhāsi.

Tattha Aṅgīrasassā ti ādinā Asayhasettḥim kitteti.
 Gharam esino ti gharam āvasantassa gahaṭṭhassa.
 Dānavissagge ti dānagge pariccāgaṭṭhāne. Dāne
 adhikato⁸ ahun ti deyyadhammassa pariccājane dānā-
 dhikāre adhikato⁹ ṭhapito ahoṣi.

Ekamantaṃ apakkammā¹⁰ ti yācanake bhojanatthike
 āgate¹¹ disvā dānavyāvaṭeṇa nāma¹² dānaggato anapak-
 kamma¹³ yathā ṭhāne yeva ṭhatvā¹⁴ sañjātapītisomanassena
 pasannamukhavapṇena¹⁵ sahatthēna dānaṃ¹⁶ dātabbāṃ
 parehi vā paṭirūpehi dāpetabbāṃ, ahaṃ pana tathā akatvā
 yācanake¹⁷ āgacchante dūrato disvā¹⁸ attānaṃ adassento¹⁹
 ekamantaṃ apakkamma²⁰ apakkamitvā akāsiṃ kuṇali-
 mukhaṃ²¹ ti vikūṇṭitaṃ²² saṅkucitaṃ mukhaṃ akāsiṃ.

Tenā ti yasmā²³ tadūhaṃ sāminā dānādhikāre niyutto
 samāno dānakāle upaṭṭhite macchariyā pakato dānaggato
 apakkamanto pādehi saṅkocaṃ āpajji²⁴, sahatthehi dātabbe
 tathā akatvā hatthasaṅkocaṃ āpajji²⁴, pasannamukhena
 bhavitabbāṃ²⁵ mukhasaṅkocaṃ āpajji²⁴, piyacakkhūhi
 oloketabbe cakkhukālusiyāṃ uppādesi, tasmā hatthaṅguliyo

¹ ahu, *all MSS. exc. M.* ² bhojanantike, S₁. S₂.

³ apakkama, B. ⁴ kuṇḍa.^o, M. C. D.; kuṇḍa.^o S₂;
 kuṇḍasi.^o, S₁. ⁵ kuṇḍā, C. D.; S₂.

⁶ kuṇḍa.^o, M. C.; S₁. S₂. ⁷ me, M.; pi, S₂.

⁸ °gato, B. ⁹ °kāro, S₁. S₂; °gato, B.

¹⁰ °khamā, *all MSS.* ¹¹ gate, S₁. S₂. ¹² om. B.

¹³ °kkama, S₂. B. ¹⁴ upetvā, B. ¹⁵ vippasanna.^o, B.

¹⁶ om. S₁. S₂. ¹⁷ yācake, S₁. S₂.

¹⁸ vaditvā, B.; S₁. S₂ *add* ca. ¹⁹ dassento, B.

²⁰ °kkama, B. ²¹ kuṇḍa.^o, S₁. S₂.

²² vikūṇṭitaṃ, S₂. ²³ tasmā yasmā, S₂; tasmā, S₁.

²⁴ āpajjam, B. ²⁵ °tabbe pi, B.

ca pādāṅguliyo ca kuṇṭā¹ vikūṇṭā² jātā mukhañ ca kuṇḍalīkataṃ³ virūparūpena⁴ saṅkucitaṃ akkhini⁵ ca asuci duggandhajegucchāni assūni paggharanti ti attho.

Tena vuttaṃ

Tena me aṅguli kuṇḍā mukhañ ca kuṇḍalīkataṃ akkhini ca paggharanti taṃ pūpaṃ pakataṃ mayā ti. 30

Tam sutvā Aṅkuro petaṃ garahanto

Dhammena te kūpurisa mukhañ ca kuṇḍalīkataṃ⁶ [akkhini ca⁷ paggharanti]*⁸ yaṃ tvaṃ⁹ parassa dānassa akāsi kuṇḍalīmukhaṃ¹⁰ ti 31

gātham āha.

Tattha dhammenā ti yutten' eva kāraṇena. Te ti tava. Kūpurisā ti lāmakapurisa. Yaṃ ti yaṃ. Parassa dānassā ti parassa dānasmim, ayam eva vā pātho.

Puna Aṅkuro¹¹ dānapati taṃ seṭṭhiṃ¹² garahanto

Kathaṃ hi dānaṃ dadamāno kareyya parapattiyaṃ annapānaṃ khādaniyaṃ vatthasenāsanāni cā ti 32

gātham āha.

Tass' attho: dānaṃ dadanto¹³ puriso kathaṃ hi¹⁴ nāma taṃ parapattiyaṃ parena pāpetabbaṃ¹⁵ sūdhetaḍḍhaṃ¹⁶ kareyya, attanā paccakkhaṃ¹⁷ eva pana¹⁸ katvā sahatthen' eva dadeyya sayam vā tattha¹⁹ vyāvaṇṇaṃ bhaveyya, aññathā attano deyyadhammo atthāne viddhamseyya, dakkhiṇeyyā pana²⁰ sātena²¹ parihāyeyyun²² ti.

¹ kuṇḍā, S₂; kuṇḍāthā, S₁. ² vikūṇṭā, S₁, S₂; om. B.

³ kuṇḍa.^o, S₂; kuṇḍa.^o, S₁. ⁴ virūpaṃ, S₁, S₂.

⁵ akkhinañ, S₁, S₂. ⁶ kuṇḍa.^o, M. C.; S₁, S₂.

⁷ te, B. ⁸ taṃ, M. C. D.; B. ⁹ kuṇḍa.^o, C.; S₁, S₂.

¹⁰ B. adds taṃ. ¹¹ dānapatisetthi, B. ¹² dento, B.

¹³ ti, B. ¹⁴ dātabbaṃ, B. ¹⁵ om. B.

¹⁶ attapa.^o, B. ¹⁷ katta, S₁, S₂. ¹⁸ ca, B. ¹⁹ dānena, B.

²⁰ hāyeyyan, S₂, B.

*) all MSS. have this phrase, it seems however to be an interpolation, and the metre itself suggests this.

Evam¹ tam garahitvā idāni attano² paṭipajjitabbavidhim
dento³

So hi nuna ito gantvā anuppatvāna Dvārakaṃ
dānaṃ paṭṭhapayissāmi⁴ yaṃ mam' assa⁵ sukhāvahaṃ. 33
Dassāmi' annaṃ ca pānaṃ ca vatthaṃ senāsenāni ca
papaṃ ca udapānaṃ ca dugge ca⁶ saṅkamanāni cā ti 34

gāthadvāyam⁷ āha.⁷ Tam⁸ vuttattham eva

Tato hi so nivattitvā anuppatvāna Dvārakaṃ
dānaṃ paṭṭhaya⁹ Aṅkuro yaṃ tam assa sukhāvahaṃ. 35
Adā annaṃ ca pānaṃ ca vatthasenasānāni ca
papaṃ ca udapānaṃ ca vipasannena cetasā. 36
Ko chāto ko ca⁷ tasito ko vatthaṃ parivassati¹⁰
kassa santāni yoggāni ito yojentu¹¹ vāhanaṃ
ko chatt' icchati gandhaṃ ca ko mālaṃ ko upāhanaṃ: 37
Iti su¹² tattha ghosenti kappakā sūdā¹³ māgadha¹⁴
sadā sāyaṃ ca pāto ca Aṅkurassa nivesane ti 38

catasso gāthā Aṅkurassa paṭipattim dassetum saṅgiti-
kārakehi thapitā.

Tattha tato¹⁵ ti marukantārato. Nivattitvā ti paṭi-
nivattitvā.¹⁶ Anuppatvāna Dvārakaṃ ti Dvāravatina-
gamaṃ anupāpunitvā. Dānaṃ paṭṭhaya⁹ Aṅkuro ti
yakkhena paripūritasakalakotṭhāgāro sabbapaṭheyyakaṃ
mahādānaṃ¹⁷ Aṅkuro paṭṭhapesi. Yaṃ tam assa¹⁸
sukhāvahan ti yaṃ attano sampatti āyatiṃ ca sukha-
nibbattakaṃ.

Ko chāto ti ko jighacchito so āgantvā yathā ruciṃ
bhuñjatū ti adhippāyo. Es' eva nayo sesesu pi. Tasito

¹ eva, S.² attanā, B.

³ dassento, B.; deyyanto, S.⁴ S.⁵ S.⁶ add gāthadvāyam āha.

⁴ paṭṭhapayissāmi, B. ⁵ m'assa, B.

⁶ om. M.; B.; camkam.⁷ S.⁸ S.⁹ om. S.¹⁰ S.¹¹

⁸ tā, S.⁹ S.¹⁰ paṭṭhapay', M.; B. paṭṭhapayi 'ṅkuro, C. D.

¹⁰ paridassati, M.; 'dhassati, D.; B.; 'dahissati, C.

¹¹ yojantu, M. C. D.; B. ¹² iti ssa, S.¹³ S.¹⁴

¹³ suda, all Burmese MSS. ¹⁴ pāṭavā, M. C.

¹⁵ gato, S.¹⁶ S.¹⁷ vattetvā, B. ¹⁸ S.¹⁹ S.²⁰ add so.

¹⁸ mam assa, B.; tumh'assa, S.¹⁹ S.²⁰

ti pipāsito. Parivassati¹ ti paridahissati nivāsessati² pārupissati vā ti attho. Santāni ti parissamappattāni. Yoggāni ti ratthayugavāhanāni.³ Ito yojentu⁴ vāhanan ti ito yoggasamūhato yathā ruciṃ taṃ gahetvā vāhanan yojentu.⁴

Ko chatti' icchati ti ko kilāñjachattadibhedan chattan icchati so gaṇhatū ti adhippāyo. Seseṣu pi es'eva nayo. Gandhan ti catujātiyagandhādikan gandhan. Mālan ti gaṇṭhikadibhedan⁵ pupphan. Upāhanan ti khallabaddhādibhedan⁶ upāhanan. Iti sū ti⁷ nipātanattan, iti eva⁸ ko chāto ko tasito ti ādinā ti attho. Kappakā ti nahāpakā.⁹ Sūdā ti bhattakārakā.¹⁰ Māgadhā ti gandhino. Sadā ti sabbakūlan divase divase sāyaṃ ca pāto ca. Tattha Aṅkurossa nivesane ghosenti¹¹ ugghosenti ti yojanā.

Evam mahādānan pavattentassa gacchante¹² kāle tittibhāvato addhikajanehi¹³ pavivittan dānaggaṃ ahoṣi. Taṃ disvā Aṅkuro dāne¹⁴ ulārajjhāsayatūya atutthamānaso hutvā attano dāne niyuttan Sindhakaṃ¹⁵ nāma mānavam¹⁶ āmantetvā

Sukhaṃ supati Aṅkuro iti jānāti maṃ jano
dukkhaṃ supāmi Sindhaka¹⁷ yaṃ na passāmi yācake. 39
Sukhaṃ supati Aṅkuro iti jānāti maṃ jano
dukkhaṃ Sindhaka¹⁷ supāmi¹⁸ appake su vanibbake ti 40

gāthadvayam āha.

Tattha sukhaṃ supati Aṅkuro iti jānāti maṃ jano ti Aṅkuro rājā yasabhogasamappito dānapati attano bhogasampattiya dānasampattiya ca sukhaṃ supati sukhen'

¹ oḍhassati, B. ² om. S₁. S₂.

³ vāhanakā, S₁; vāhakā, S₂. ⁴ yojantu, B.

⁵ gandhi.^o, B.; gatthikāgatthikabhedan, S₁. S₂.

⁶ usubhaṇḍālike, S₁. S₂. ⁷ B. adds ettha sū ti.

⁸ evam, B. ⁹ nahāpikā, S₁. S₂. ¹⁰ o'kāra, S₁. S₂.

¹¹ ghosanti ti, B.; ghose ugghosenti, S₁.

¹² S₁. S₂ repeat gacchante. ¹³ atthi.^o, B.

¹⁴ dānan, S₁. S₂. ¹⁵ Sindhukaṃ, B.

¹⁶ mānavam, S₁. S₂.

¹⁷ Sindhuka, B.; Sinduka, C. D.; Siddaka, M.

¹⁸ B. puts supāmi before Sindh.^o

eva niddam upagacchati sukham¹ paṭibujjhati ti evam
mam jano sambhāveti. Dukkham supāmi Sindhakā ti
aham pana Sindhaka dukkham eva supāmi. Kasmā yaṃ
na passāmi yācake ti² yasmā mama ajjhāsayānurūpaṃ
deyyadhammaṃ paṭiggūhake bahū yācake na passāmi tasmā
ti attho.

Appake su vanibbake ti vanibbakajane appake 'va
katipaye³ dukkham supāmi ti yojanā. Sū ti pi⁴ nipāta-
mattam, appake vanibbakajane satī ti attho.

Taṃ sutvā Sindhako tassa ulāraṃ dānādhimuttiṃs
pakaṭataraṃ kātukāmo

Sakko ce⁶ te varaṃ dajjā Tāvatiṃsānam issaro
kissa⁷ sabbassa lokassa varamāno varaṃ vare ti 41

gātham āha.

Tass' attho: Tāvatiṃsānaṃ⁸ sabbassa pi⁹ lokassa issaro
Sakko 'varaṃ varassu¹⁰ Aṅkura yaṃ kiñci manas' icchitan'
ti tuyhaṃ varaṃ dajjā dadeyya ce varamāno paṭṭhayamāno¹¹
kissa kidisaṃ¹² varaṃ vareyyāsi¹³ ti.¹⁴ Atha² Aṅkuro
attano ajjhāsayam yathāvato¹⁵ pavedento

Sakko ce⁶ me varaṃ dajjā Tāvatiṃsānam issaro
kāluṭṭhitassa me sato suriyuggamaṇaṃ¹⁶ pati
dibbā bhakkhā pātubhaveyyuṃ¹⁷ silavanto ca yācakā 42
Dadato¹⁸ me na khīyetha datvā nānutappeyyāhaṃ
dadaṃ cittaṃ pasādeyyam evaṃ¹⁹ Sakkavaraṃ vare ti 43

dve gāthā abhāsi.

Tattha kāluṭṭhitassa me sato ti kalē pāto vuṭṭhitassa
atthikānaṃ dakkhiṇeyyaṇaṃ apacāyanapāricariyādivasena²⁰

¹ sukhen' eva ca, B. ² om. B.

³ appakesu katippayesu, S₁. S₂. ⁴ ca, B.

⁵ 'maggam, S₁. S₂. ⁶ ca, M. C. ⁷ kassa, M.

⁸ B. adds devānaṃ. ⁹ ca, B. ¹⁰ varassa, S₁. S₂

¹¹ paṭṭhapaya.^o, B. ¹² kiṇdisaṃ, B. ¹³ vareyyā, B.

¹⁴ B. adds attho. ¹⁵ yā.^o, all MSS. ¹⁶ suriyass' uggam.^o,
S₁. S₂. ¹⁷ 'bhaveyyam, S₁. S₂. ¹⁸ C., B. add ca.

¹⁹ etaṃ, M. C. D.; B. ²⁰ acāyana.^o, S₁; payana.^o, S₂.

utthānavasena viriyasampannassa me samānassa. Suriy-
uggamanam¹ pati ti suriyassa gamanavelāya.² Dibbā
bhakkhā pātubhaveyyun ti devalokapariyāpannā
āhārā uppajjeyyūn. Silavanto ca yācakā ti yācakā
ca silavanto³ kalyāṇadhammā bhaveyyūn.⁴

Dadato⁵ me na khīyethā ti āgatāgatānaṃ dānaṃ
dadato ca me deyyadhammo na khīyeyya⁶ na parikkhayaṃ
gaccheyya.⁷ Datvā nānutappeyyāhan ti dātabbadā-
naṃ⁸ datvā kiñci-d-eva appasādakam disvā tena ahaṃ
pacchā nānutappeyyaṃ. Dadamā cittaṃ pasādeyyan
ti dadamāno cittaṃ pasādeyyaṃ pasannacitto yeva hutvā
dadeyyaṃ.⁹ Evaṃ¹⁰ Sakkavaram vare ti Sakkaṃ de-
vānam indaṃ ārogyasampadā¹¹ deyyadhammasampadā dak-
khiṇeyyasampadā deyyadhammassa¹² aparimitasampadā¹³
dāyakasampadā ti¹⁴ evaṃ¹⁵ pañcavidhavarāṃ¹⁶ vareyyaṃ.
Ettha ca kāluttitassa me sato ti etena ārogyasampadā,
dibbā bhakkhā pātubhaveyyan ti etena deyyadhamma-
sampadā, silavanto ca¹⁷ yācakā ti etena dakkhiṇeyya-
sampadā, dadato¹⁸ me na khīyethā ti etena deyyadhammassa
aparimitasampadā¹⁹, datvā nānutappeyyāhaṃ dadamā cittaṃ
pasādeyyan ti etehi dāyakasampadā ti. Ime pañca
attāvarabhāvena²⁰ icchitā, te ca kho dānamayapuññassa
yāva-d-eva ulārabhāvāyā²¹ ti veditabbaṃ.

Evaṃ Aṅkurena attano ajjhāsaya²² pavedite tattha ni-
sinno nītisatthe kataparicayo Sonako nāma eko puriso taṃ
atidānato vicchinditukāmo

Na sabbavittāni pare pavecche²³ dadeyya dānaṃ ca
dhanāṃ ca rakkhe .

¹ suriyass' ugg.^o, S₁. S₂. ² sūriyuggamanavelāyam, B.

³ S₁. S₂ add ca. ⁴ bhaveyyaṃ, S₁. S₂. ⁵ B. adds ca.

⁶ khīyetha, B. ⁷ S₁ repeats na p.^o g.^o.

⁸ taṃ ca dānaṃ, B. ⁹ dadeyyāma, B. ¹⁰ etaṃ, B.

¹¹ om. S₁. S₂. ¹² om. S₂. ¹³ etaṃ, B.; om. S₂.

¹⁴ tividha.^o, S₁. S₂. ¹⁵ bhāvo, S₁. S₂.

¹⁶ atthāvahanabhāvena, S₁. S₂. ¹⁷ ulārāya, S₁. S₂.

¹⁸ ajjhāsayena, S₂. B.

¹⁹ pavacche, M. D.; B.; samparavacche, C.

tasmā hi dānā dhanam eva seyyo atippadānena¹ kulā
na honti. 44

Adānam atidānañ ca na ppasamsanti paṇḍitā
tasmā hi dānā dhanam eva seyyo samena vatteyya sa
dhiradhammo ti 45

dve gāthā abhāsi. Sindhako evaṃ pana vimamsitukāmo
Na sabbavittāni ti ādim āhā ti apare.

Tattha na sabbavittāni ti saviññāpakāviññānakappa-
bhedāni sabbāni vittūpakaraṇāni dhanāni ti attho. Pare
ti paramhi² parassā ti attho. Na ppavecche ti na da-
deyya, dakkhiṇeyyā laddhā ti katvā³ kiñci asesetvā,
sabbasāpateyyapariccāgo na kātabbo ti attho. Dadeyya
dānañ cā ti sabbena sabbam dānadhammo na⁴ kātabbo,
atha kho attano āyañ ca vayañ⁵ ca⁵ jānitvā vibhavānu-
rūpaṃ dānañ ca dadeyya. Dhanañ ca rakkhe ti⁶
aladdhalābhaladdhaparirakkhaṇarakkhitasambandhavasena⁷
dhanam paripāleyya⁸

Ekena bhoge bhuñjeyya dvīhi⁹ kammaṃ payojaye
catutthañ ca nidhāpeyya āpadāsu bhavissati ti

vuttavidhinā vā dhanam rakkheyya, taṃ mūlakattā dānassa.

Tayo¹⁰ pi maggā aññamaññavisodhanena paṭisevitabbā
ti hi nīticintakā. Tasmā hi ti yasmā dhanāñ⁵ ca⁵
rakkhanto dānañ ca karonto ubhayattha¹¹ lokahitāya
paṭipanno hoti dhanamūlakañ ca dānam, tasmā dānato
dhanam eva seyyo sundarataro ti atidānam na dātabban
ti adhippāyo. Tenāha: atippadānena kulā¹² na honti
ti dhanassa pamāṇam ajānitvā¹³ dānassa taṃ nissāya
atippadānappasaṅgena kulāni¹⁴ na honti na ppavattanti
ucchiḍanti ti attho. Idāni viññānam¹⁵ pasamsitāya¹⁶ pi¹⁷ tam¹⁷

¹ abhipp., M. C. D. ² parasmim, S.₁. ³ B. adds sabbam.

⁴ S.₁, S.₂ put na before dāna°. ⁵ om. S.₁, S.₂; both have āyañ; B. omits attano. ⁶ B. adds dhanam rakkheyya.

⁷ aladdhamānabhaṇḍaparirakkhitapabandha°, B.; alad-
dhalābhaladdhanaparikkharanarakkhitasambandha°, S.₁; alā-
bhanaladdhanaparakkhaṇa°, S.₂. ⁸ paricāseyya, S.₁, S.₂. ⁹ dihi,
S.₁, S.₂. ¹⁰ S.₁, S.₂ add ti. ¹¹ ubhaya, S.₁, S.₂. ¹² kusalā, all MSS.

¹³ ajānitvāna, B. ¹⁴ kusalāni, B. ¹⁵ viññānam, S.₁, S.₂.

¹⁶ pasamsitam, S.₁, S.₂. ¹⁷ om. S.₁, S.₂.

evattham¹ patitthapento Adānam atidānañ cā ti
gātham āha.

Tattha adānam atidānañ cā ti sabbena sabbam
kaṭacchubhikkhāya pi taṇḍulamuttīhiyā pi adānam² pamāyaṃ
atikkamitvā pariccāgasañkhātam atidānañ ca paṇḍitā
buddhimanto sappanāñajatikā³ na ppasamsanti vaṇṇenti.⁴ Sab-
bena sabbam adānena hi samparāyikato atthato paribāhiro
hoti. Atidānena diṭṭhadhammikapaveṇi⁵ na ppavattanti.
Samena vatteyyā ti avisamena⁶ lokiyaparikkhakena⁷
agarahitena⁸ majjhimena nāyena pavatteyya. Sa dhira-
dhammo ti yā yathāvuttam dānādānappavatti⁹ sā dhira-
nam dhisampannānam nītinayakusalānam dhammo. Tehi
gatamaggo ti¹⁰ dīpeti.

Tam sutvā Ānkuro tassa adhippāyaṃ parivattento

Aho vata¹¹ re aham eva dajjam santo¹² ca¹³ maṃ sappu-
risā bhajeyyūṃ¹⁴

megho va¹⁵ ninnam¹⁶ paripūrayanto¹⁷ santappaye sabba-
vanibbakānam. 46

Yassa yācanake disvā mukhavaṇṇo pasīdati
datvā attamano hoti tam gharam vasato sukham. 47

Yassa yācanake disvā mukhavaṇṇo pasīdati
datvā attamano hoti esā puññassa¹⁸ sampadā. 48

Pubbe 'va dānā sumano dadam cittam pasādaye¹⁹
datvā attamano hoti esā puññassa¹⁸ sampadā ti 49

imāhi²⁰ catūhi gāthāhi attano paṭipajjitabham²¹ vidhim
pakāsesi.²²

Tattha aho vatā ti sādhu vata. Re²³ ti ālapanam.
Aham eva dajjan ti aham dajjam eva. Ayam h'ettha

¹ eva vattam, B. ² dānam, S₂. ³ sappurisa.^o, B.

⁴ vaṇṇiyanti, B. ⁵ °dhammikato.^o, B. S₁; °dhammikato,
B., and omits the next three words. ⁶ atisamena, S₁ S₂.

⁷ °sarikkhakena, B.; °sarikkakehi, S₂. ⁸ samāhitena, B.

⁹ dānasamāpatti, B. ¹⁰ om. S₂. ¹¹ vatā, S₁. ¹² sante, S₁.
S₂; dadanto, C. ¹³ hi, S₁. S₂. ¹⁴ bhajeyyā S₁; °yyā, S₂.

¹⁵ ca, B. ¹⁶ ninnāni, S₁. S₂, and add hi.

¹⁷ pūrayanto, S₁. S₂. ¹⁸ yaññassa, M. C. D.

¹⁹ all MSS. ²⁰ om. B. ²¹ °pajjana.^o, B.

²² pakāseti, B. ²³ are, S₁. S₂.

sankhepattho. Mānava¹ dānā dhanam eva seyyā ti yadi
ayaṃ nitikusalanāṃ vādo, vadanti te kāmam², ahaṃ
dajjam eva. Santo ca³ maṃ sappurisā bhajeyyū⁴
ti tasmiṃ ca dāne santo upasanto kāyavacimanosamā-
cārasappurisā sūdhavo⁵ maṃ bhajeyyū³ upagaccheyyū⁶.
Mego va⁷ ninnam⁸ paripūrayanto⁹ ti ahaṃ ca¹⁰ abhi-
ppavassanto¹¹ mahāmegho viya ninnāni ninnatṭhānāni
sabbesaṃ vanibbakānaṃ adhippāye paripūrento aho vata
te¹² santappeyyaṃ ti.

Yassa yācanake disvā ti yassa puggalassa gharam
esino yācanake disvā 'paṭhamam¹³ tāva upatṭhitam vata me
puññakkhettaṃ' ti saddhājatassa mukhavaṇṇo pasidati,
yathā vibhavaṃ pana tesam dānam datvā attamano¹⁴
pītisomanassehi gahitacitto hoti, tamhi yad ettha yācaka-
naṃ dassanaṃ te ca disvā cittassa pasādanam yathā rahaṃ¹⁵
dānam datvā ca¹⁶ attamanatā.

Esā puññassa¹⁷ sampadā ti esā puññassa¹⁷ sampatti
pāripūrī nibbatti¹⁸ ti attho.

Pubbe 'va dānā sumano¹⁶ ti sampattinidāna - anu-
gāmikaṃ nidhānaṃ nidhessāmi ti muñcanaṃ¹⁹ cetanāya
pubbe 'va dānupakaraṇassa sampādanato²⁰ paṭṭhāya sumano
somanassajāto bhaveyya. Dadaṃ cittaṃ pasādaye²¹
ti dadanto deyyadhammaṃ dakkhiṇe hatthe patitṭhapento
asārato dhanato sārādānaṃ karomi ti attano cittaṃ
pasādeyya. Datvā attamano hoti ti dakkhiṇeyyānaṃ
deyyadhammaṃ pariccājitvā paṇḍitapaññattaṃ²² nāma
mayā anutṭhitam aho sādhu suṭṭhū ti attamano²³ pamudito²⁴
pītisomanassajāto hoti. Esā puññassa¹⁷ sampadā ti,

¹ mānava, S₁. S₂. ² B. has instead of this phrase cāvati
hotu (? hetu) kāmam. ³ hi, S₁. S₂.

⁴ bhajeyyan, S₁. S₂. ⁵ te pi, B.

⁶ om. B.; °gaccheyyam, S₁. S₂. ⁷ ca, B.

⁸ ninnāni, S₁. S₂. ⁹ abhipūr., S₁. S₂.

¹⁰ ahaṃ, B. ¹¹ atippavassanto. B. ¹² te vata aho, B.

¹³ imam, B. ¹⁴ attano, S₁. ¹⁵ yathā codanam, S₁. S₂.

¹⁶ om. B. ¹⁷ yaññassa, B. ¹⁸ S₁. S₂ add ca.

¹⁹ dāna, B. ²⁰ sambharanato, B.

²¹ pasādeyyā, S₁. S₂. ²² °puññattaṃ, S₁. S₂.

²³ attano, B. ²⁴ pamukhito, B.

yā ayaṃ pubbabhāgacetanā¹ muñcanacetanā aparabhāga-
cetanā² ti imāsaṃ kammaphalaladdhānugātānaṃ somanassa-
pariggahitānaṃ tissannaṃ cetanānaṃ pāripūrī esū puññassa³
sampadā sampatti. Na ito aññathā⁴ adhippāyo.

Evam Añkuro attano paṭipajjanavidhiṃ pakūsetvā bhīyo-
somattāya abhivaḍḍhamānadānaññāsāyo divase divase
mahādānaṃ pavattesi. Tena tadā sabbarajjāni⁵ dunnā-
galāni⁶ katvā mahādāne diyamāne paṭiladdhasabbupa-
karaṇamanussā attano attano⁷ kammante pahāya yathā
sukhaṃ vicarimsu. Tena⁸ rājūnaṃ koṭṭhāgārāni⁹ parikkha-
yaṃ āgamaṃsu.¹⁰ Tato rājāno Añkurassa dūtaṃ pāhesuṃ
'bhoto dānaṃ nissāya amhākaṃ āyassa vināso ahosi,
koṭṭhāgārāni parikkhayaṃ gatāni, tattha yuttaṃ nātābbaṃ'
ti.¹¹ Taṃ sutvā Añkuro Dakkhinūpathaṃ gantvā Dami-
lavisaṃ¹² samuddassa avidūratthāne mahatiyo dānasālāyo¹³
kārapetvā mahādānāni pavattento yāvātīyukaṃ tathā
kāyassa bhedaṃ parammaraṇā¹⁴ Tūvatimsabhavane nibbatti.
Tassa dānavibhūtiṃ¹⁵ saggūpapattiṃ¹⁶ ca dassento sañ-
gitikārā

Saṭṭhivūhasahassāni Añkurassa nivesane
bhojanaṃ diyate niccaṃ puññapekkhassa jantuno. 50
Janā¹⁶ tisahassā¹⁷ sūdā¹⁸ ānuttamanīkuṇḍalā
Añkuraṃ upajjvanti dāne yaññassa vyāvaṭā.¹⁹ 51
Saṭṭhipurisasahassāni²⁰ ānuttamanīkuṇḍalā
Añkurassa mahādāne kaṭṭhaṃ phārenti māṇavā.²¹ 52

¹ pubbacetanā, S₁; pubbe cet.^o, S₂.

² aparā cetanā, S₁. S₂. ³ yaññassa, B., and adds
dānassa. ⁴ B. adds ti. ⁵ satta.^o, B.

⁶ uttamaṃ, S₁. S₂. ⁷ om. B. ⁸ tesam, B.

⁹ gārādi, B. ¹⁰ agam.^o, B. S₂.

¹¹ tatthāyuttamatte divase dātābbaṃ ti, B.

¹² Damiṭṭhā.^o, B. ¹³ anekadāna.^o, B.

¹⁴ vibhūtiṃ ca, B. ¹⁵ saggavibhūtiṃ pavattiṃ ca, B.

¹⁶ om. M. C. D.; B. ¹⁷ saṃhassāni, M. C. D.; B.

¹⁸ sudāni, M. C. D.; B. ¹⁹ pāvāṭā, M. C.; S₂; pāvāṭā, S₁;

byāvaṭā, D. ²⁰ parisa.^o, B. S₂.

²¹ mānava, C. D.; mānavā, M.; S₁. S₂.

Soḷasitthisahassāni sabbālaṅkārabhūsitā	
Aṅkurassa mahādāne vidhā piṇḍenti ¹ nāriyo.	53
Soḷasitthisahassāni sabbālaṅkārabhūsitā	
Aṅkurassa mahādāne dabbigāhā upatṭhita.	54
Bahum bahūnam ² pādāsi ciraṃ pādāsi khattiyo ³	
sakkaccaṇ ca sahatthā ca ⁴ cittiṃ ⁵ katvā punappunam.	55
Bahumāse ca pakkhe ca utusamvaccharāni ⁶ ca	
mahādānam pavattesi Aṅkuro dīgham antaram. ⁷	56
Evam datvā yajitvā ca ⁸ Aṅkuro dīgham antaram ⁹	
so hitvā mānusaṃ dehaṃ Tāvatisūpago ahū ti	57

gathā āhaṃsu.

Tattha saṭṭhivāhasahassāni ti vāhānaṃ saṭṭhisahassāni gandhasālitaṇḍulādipūritānaṃ¹⁰ vāhānaṃ saṭṭhisahassānaṃ¹¹ puññapekkhassa¹² dānājñāsayaassa dānādhi-muttassa Aṅkurassa nivesane nīcam divase divase⁴ jantuno sattanikāyassa¹³ bhojanaṃ diyate ti yojanā.

Tisahassā¹⁴ sūdā¹⁵ ti tisahassamattā sūdā bhattakarakā. Te ca kho¹⁶ padhānabhūtā adhippetā. Tesu ekam ekassa pana¹⁷ vacanakarā¹⁸ anekā veditabbā. Tisahassāni sūdānaṃ ti ca paṭhanti. Āmuttamanīkuṇḍalā¹⁹ ti nānāmaniviccitaṇḍaladharā²⁰ nidassanamattā²¹ c'etaṃ āmuttakataḷakakāṭisuttādi²² ābharanā²³ pi te²⁴ agaheṣuṃ.²⁵ Aṅkuraṃ upajivanti ti taṃ nissāya²⁶ jivanti, tappaṭṭi-baddhajivikā honti ti attho. Dāne yaññassa vyāvaṭā²⁷

¹ piṇḍanti, S₁. ² bahum, S₂. ³ all MSS. except S₂.

⁴ om. S₁, S₂. ⁵ vitti, C.; pīti, S₁, S₂.

⁶ itu.^o, S₁, S₂. ⁷ antare, M.

⁸ yajetvā vā, B. ⁹ antare, M. D.; B.

¹⁰ purita, B. ¹¹ saḥassāni, B. ¹² pekkhantassa, S₁.

¹³ sattakāyassa, B. ¹⁴ tisahassāni, B. ¹⁵ sūdāni, B.

¹⁶ B. adds pana. ¹⁷ om. S₂.

¹⁸ pavacana.^o, S₂; pesanāvacana.^o, B.

¹⁹ kuṇḍalāni, S₁, S₂. ²⁰ dharādi, S₁, S₂.

²¹ dassanamaggam, S₁, S₂. ²² kaṭasuttādi, S₂; kaṭa-suttā, S₁. ²³ ābharanāni, B. ²⁴ B. omits pi te.

²⁵ aheṣuṃ, B. S₁. ²⁶ upanissaya, B.

²⁷ byāvaṭā, B.; pāvaka, S₁, S₂.

ti mahāyāgasānñitassa¹ yaññassa² dāne yajane vyāvaṭṭā³ ussukkam āpannā.

Katṭham phārenti mānavā⁴ ti nānappakārānaṃ khajjabhōjjanādi-āhāravisesānampacānāya alaṅkatapāṭiyattā taruṇamanussā katṭhāni phārenti vidārenti.⁵

Vidhā ti vidhātābbāni⁶ bhojanayoggāni kaṭukabhaṇḍāni. Piṇḍenti ti pisanavasena⁷ yojenti.⁸

Dabbigāhā ti kaṭacchugāhikā. Upatṭhitā ti parivesanattṭhānaṃ upagantvā tṭhitā honti.

Bahun ti mahantaṃ pahūtikaṃ.⁹ Bahūna¹⁰ ti anekesaṃ. Pādāsī ti pakārehi adāsī. Ciraṇ ti cirakālaṃ, visativassasahassāyukesu hi manussesu so uppanno bahuṃ bahūnaṃ cirakālaṃ 'va¹¹ dento yathā adāsī. Taṃ dassetaṃ Sakkaccaṃ cā ti ādi vuttaṃ.

Tattha sakkaccan ti ādaraṃ¹² anāviddham¹³ anavaññātaṃ katvā. Sahatthā ti sahatthena na¹⁴ ānāpanamattena. Cittiṃ katvā ti gāravabahuṃānāyogena cittaṇa karitvā pūjetvā.¹⁵ Punappunan ti bahuso na ekavāraṃ katipayavāre vā¹⁶ akatvā anekavāraṃ pādāsī ti yojanā. Idāni taṃ¹⁷ eva punappunaṃ kāraṇaṃ¹⁸ vibhāvetuṃ Bahumāse cā ti gātham āhaṃsu.

Tattha bahumāse ti cittaṃmāse¹⁹ ti²⁰ cittaṃmāsādi ke bahū anekamāse, tatthāpi kaṇhasukkabhedo²¹ bahū pakkhe. Utusaṃvaccharāṇi cā ti vasantagimhādi ke bahū utū cittasaṃvaccharādi²² bahūni²³ saṃvaccharāṇi²⁴ ca sabbattha accantasamyoge²⁵ upayogavacanāṃ. Dīgham antaraṇ ti dīghakālaṃ antaraṃ. Ettha ca²⁶ ciraṃ pādāsī ti ciraṃ kālaṃ dānassa pavattitabhāvaṃ vatvā puna tassa niraṇṭaraṃ

¹ mahāyoga.^o, S.₁ S.₂. ² B. *adda* yīṭhassa.

³ pāvata, S.₁ S.₂; byāvaṭṭā, B. ⁴ mānavā, S.₁ S.₂.

⁵ om. B. ⁶ vindhā.^o, S.₁ S.₂.

⁷ pisavanav.^o, S.₁; pisvasanav.^o, S.₂. ⁸ payoj.^o, B.

⁹ bahutaṃ, B. ¹⁰ bahunna, B. ¹¹ ca, B.

¹² sādaraṃ, S.₁ S.₂. ¹³ anupaviddham, S.₁ S.₂.

¹⁴ om. S.₁. ¹⁵ pūjitvā, B. ¹⁶ kama, S.₁.

¹⁷ karaṇaṃ, B. ¹⁸ sukka.^o, S.₂. ¹⁹ ca saṃvaccharāṇi, B.

²⁰ accintasayo, S.₂; acintāsayo, S.₁. ²¹ va, S.₂.

eva pavattitabhāvaṃ dassetuṃ Bahumāse ti ādi vuttan ti datṭhabbāṃ.

Evaṃ ti vuttappakārena. Datvā yajitvā cū ti atthato¹ kesañci dakkhiṇeyyānaṃ ekaccassa deyyadhammassa pariccajanavasena datvā puna Bahuṃ bahūnaṃ pādāsi ti vuttanayena atthikānaṃ sabbesaṃ yathā kāmaṃ dento mahāyāgasena² yajitvā ca.³ So hitvā mānusaṃ dehaṃ Tāvatiṃsūpago ahū ti so Aṅkuro āyūhapariyosāne manussabhāvaṃ pahūya paṭisandhigahaṃavasena Tāvatiṃsadevanikāyūpago ahosi. Evaṃ tasmīṃ Tāvatiṃsesu nibbattitvā dibbasampattiṃ anubhavante amhākaṃ Bhagavato kāle Indako nāma mānava āyasmato Anuruddhattherassa piṇḍāya carantassa pasannamānaso kaṭacchubhikkhaṃ dāpesi. So aparena samayena kūlaṃ katvā khettagatassa puññassa ānubhāvena Tāvatiṃsesu mahiddhiko mahānubhāvo devaputto hutvā nibbatto dibbehi rūpādīhi dasahi ṭhānehi Aṅkuraṃ devaputtaṃ abhibhavitvā virocati. Tena vuttam:

Kaṭacchubhikkhaṃ datvāna Anuruddhassa Indako
so hitvā mānusaṃ dehaṃ Tāvatiṃsūpago ahu. 58
Dasahi ṭhānehi Aṅkuraṃ Indako atirocati
rūpe sadde rase gandhe phoṭṭhabbe ca manorame. 59
Āyuna yasasā c'eva vaṇṇena ca sukhena ca
ādhipaccena⁴ Aṅkuraṃ Indako atirocati ti. 60

Tattha rūpe ti rūpahetu attano rūpasampattinimittan ti attho. Sadde ti ādisu pi es'eva nayo.

Āyuna ti jivitenā. Nanūpadevānaṃ jivitaṃ paricchinappamāṇaṃ vuttam? Saccam vuttam. Taṃ pana yebhuyyavasena. Tathā hi ekaccānaṃ devānaṃ payogavipatti⁵-ādinā antarā maraṇaṃ hoti yeva. Indako pana tisso vassakoṭṭho saṭṭhi ca vassasahassāni paripūreti yeva. Tena vuttam: āyuna atirocati ti. Yasasā ti mahati⁶

¹ attato (or attano) S₁. S₂; B. adds ekam eva.

² mahāyoga.^o, S₁. S₂. ³ om. B.

⁴ adhip.^o, all MSS. except M.; S₁. ⁵ payovānaṃ patti, S₁. S₂.

⁶ om. S₁. S₂.

parivārasampattiya. Vap̄nenā ti saṇṭhānasampattiya, vap̄nadhātusampadā pana Rūpe² ti iminā vuttā yeva. Ādhipaccenā² ti issariyena.

EvamĀṅkureIndake ca Tāvatiṃsesu nibbattitvā dibbasampattiṃ anubhavantesu³ ambhūkaṃ Bhagavā abhisambodhito sattame saṃvaccare Āsālhipuṇṇamāyaṃ Sāvatthinagara-dvāre gaṇḍambarukkhamaṇe yamakapāṭihāriyaṃ katvā vitikkamena⁴ Tāvatiṃsabhavanaṃ gantvā pāricchattakamaṇe paṇḍukambalasilāyaṃ Yugandharapabbate bālasuriyo viya virocamaṇo dasahi lokadhātūhi sannipatitāya devabrahma-parisāya⁵ jutim attano sarirappabhāya⁶ abhibhavanto Abhidhammaṃ desetum nisinno avidūre nisinnaṃ Indakaṃ dvādasayojanantare nisinnaṃ Āṅkuraṃ ca disvā dakkhiṇeyya-sampattivibhāvanatthaṃ

Mahādānaṃ tayā dinnam Āṅkura dīgham antaram
avidūre nisinno 'si āgaccha mama santike⁷ ti

gātham āha.

Tam sutvā Āṅkuro 'Bhagavā cirakālam bahum deyya-dhammaṃ pariccajitvā pavattitam pi mahādānaṃ mayā⁸ dakkhiṇeyyasampattivirahena akhette vuttaṃ bijam viya na ulāraphalam ahoṣi, Indakassa pana kaṭacchubbikkham dānam pi dakkhiṇeyyasampattiya sukhette vuttaṃ bijam viya ativiya ulāraphalam jātan⁹ ti āha. Tam atthaṃ dassento saṅgītikāra

Tāvatiṃse yadā buddho silāyaṃ paṇḍukambale
pāricchattakamaṇamhi vihāsi purisattamo 61
Dasasu lokadhātūsu sannipatitvāna devatā
payirupāsanti⁹ sambuddham vasantaṃ nagamuddhani. 62
Na koci devo vap̄nena sambuddham atirocati
sabbe deve adhigayha¹⁰ sambuddho 'va¹¹ virocati. 63

² S₂ has rūpena, S₁ rūpe rūpena. ² adhip.^o, B.

³ °bhavante, S₁. S₂. ⁴ anukkamena, B.

⁵ °purisāya, B. S₂. ⁶ sarirassa ppa.^o, S₁.

⁷ M. C. D. omit these verses. ⁸ om. B.

⁹ parirūp.^o, M. C.; parirūpāsenti, D.; payur.^o, S₁. S₂.

¹⁰ atikkama, C.; atigayha, M. D. ¹¹ ca. S₂.

Yojanāni dasa dve ca Aṅkuro 'yaṃ tadā ahu
avidūre sambuddhassa¹ Indako atirocati. 64
Oloketvāna sambuddho Aṅkurañ cāpi² Indakaṃ
dakkhiṇeyyaṃ pabhāvento³ idam vacanam abravi:⁴ 65
'Mahādānaṃ tayā dinnam Aṅkura dīgham antaram⁵
atidūre⁶ nisinno 'si āgaccha mama santike'. 66
Codito bhāvitattena⁷ Aṅkuro idam abravi:⁸
'kiṃ mayhaṃ tena dānena dakkhiṇeyyena suññatam⁹? 67
Ayaṃ so Indako yakkho dajjā dānaṃ parittakam
atirocati amhe hi cando tāragāṇe yathā'. 68
'Ujjhaṅgale yathā khette bijam bahum¹⁰ pi ropitam
na vipulaphalam¹¹ hoti na pi¹² toseti kassakaṃ 69
Tath' eva dānaṃ bahukam dussilesu patiṭṭhitam
na vipulaphalam¹³ hoti na pi¹⁴ toseti dāyakam.¹⁵ 70
Yathā pi bhaddake khette bijam appam¹⁶ viropitam¹⁷
sammādhāram paveccchante¹⁸ phalam toseti kassakam¹⁹ 71
Tath' eva silavantesu guṇavantesu tādisu
appakam pi katam kāram puññaṃ hoti mahapphalan²⁰ ti 72
gāthāyo avocum.

Tattha Tāvatiṃse ti Tāvatiṃsabhavane. Silāyaṃ
paṇḍukambale ti paṇḍukambalanāmake silāsane puri-
suttamo buddho yadā vihāsi ti yojanā.

Dasasu lokadhātūsu sannipatitvāna devatā ti
jātikhettasāññitesu dasasu Cakkavālasahassesu kāmāvac-
radevatā brahmādevatā ca buddhassa Bhagavato²¹ payiru-
pāsānāya dhammasavanatthañ ca ekato sannipatitvā. Tenāha:
payirupāsanti sambuddham vasantaṃ nagamud-
dhanī ti Sinerumuddhanī ti attho.²²

¹ ca buddhassa, S₁. S₂; va b.^o, B.

² cāti, S₁. ³ sambhāvento, M. C. D.; vibhāvento, B.

⁴ abruvi, S₁. ⁵ antare, M. D.; B.

⁶ suvidūre, M. C. D.; B.; avidūre, S₁.

⁷ tatthena, C. D.; S₁. ⁸ saññatam, S₂.

⁹ bahukam, C.; S₁. S₂. ¹⁰ vipulam na phalam, S₁. S₂.

¹¹ nāpi, C. ¹² nāpi, M. C. D.; na hi, S₁. S₂.

¹³ dāyake, S₁. S₂. ¹⁴ appam bijam, M. C. D.

¹⁵ pi ropitam, M.; S₁. ¹⁶ pavacchante, M. C. D.; B.

¹⁷ kassake, S₁. S₂. ¹⁸ mahabbalam, D. ¹⁹ S₁ adds ca.

²⁰ S₁ omits the next passage from Yojanāni to Codita.

Yojanāni dasa dve ca Aṅkuro 'yaṃ tadā ahū ti
ayaṃ yathāvuttacarito Aṅkuro tadā Satthu sammukhakāle
dasadve yojanāni antaraṃ katvā ahu. Satthu nisinnatthā-
nato dvādasā yojanantare tṛāṇe nisinnā ahoṣi ti attho.

Codito bhāvitattena ti pāramiparibhāvitāya ariya-
maggabhāvanāya bhāvitacittena sammāsambuddhena codito.
Kiṃ mayhaṃ tenā ti ādikā Satthu paṭivacanavasena
Aṅkurena vuttā gāthā. Tattha dakkhiṇeyyena suññatan¹
ti yaṃ² dakkhiṇeyyena³ suññattam⁴ rittakam⁵ virahitam⁶
tadā mama⁷ dānam, tasmā kiṃ mayhaṃ tena dānenā ti
attano dānapuññaṃ hīento vadati.

Yakkho ti devaputto. Dajjā ti datvā. Atirocati
amhe hī ti attano mādisa hī⁷ ativiya virocati. Hī ti
nipātamattam. Amhe atikkamitvā abhibhavitvā virocati
ti attho. Yathā kin ti āha. Cando tāragāṇe yathā ti.

Ujjhaṅgale ti ativiyathaddabhūmibhāge. Ūsare⁸ ti keci
vadanti. Ropitan⁹ ti vuttam vāpitvā¹⁰ uddharitvā vā¹¹
pi¹² puna ropitam. Na pi toseti ti na nandayati appa-
phalatāya vā tutthim na janeti.

Tath' evā ti yathā ujjhaṅgale khetto bahum pi bjaṃ
ropitam vipulaphalam ulārāphalam¹³ na hoti, tato eva
kassakam na toseti, tathā dussilesu silavirahesu bahukam
pi dānam patitthapitam vipulaphalam mahāphalam na¹⁴
hoti, tato eva¹⁵ dāyakam na toseti ti attho.

Yathā pi bhaddake ti gāthādvayassa vuttavipariyāyena
atthayojanā veditabbā. Tattha sammādhāram pa-
vecchante¹⁶ ti vuttādhāram¹⁷ sammā¹⁸-d-eva pavattante
anvaddhamāsaṃ¹⁹ anudasāham anupañcāham deve vassante
ti attho.

Guṇavantesū ti jhānādiguṇayuttesu. Tādisū ti

¹ puññaṃ, S.₁. ² om. S.₂. ³ dakkhiṇeyye, S.₂.

⁴ suññataram, B. ⁵ rittam, B. ⁶ mahā°, S.₁ S.₂.

⁷ mānisehi, S.₁ S.₂. ⁸ upare, S.₁; usade, B.

⁹ rocitan, S.₂; rocan, S.₁. ¹⁰ vacitvā, S.₁ S.₂; B. adds vā.

¹¹ om. B. ¹² ulāram, S.₁ S.₂. ¹³ om. S.₁ S.₂.

¹⁴ evam, S.₁ S.₂ (also before). ¹⁵ pavacchante, B.

¹⁶ °dhāri, B. ¹⁷ so all MSS. ¹⁸ addhamāsaṃ, S.₁ S.₂.

iṭṭhādisu tādilakkhaṇapattesu. Kāraṇaṃ ti līṅgavipallāsaṇa
vuttaṃ, upakāro ti attho. Kīdiso upakāro ti āha. Puñ-
ṇaṇaṃ ti.

Viceyya dānaṃ dātabbaṃ yattha dinnāṃ mahapphalāṃ
viceyya dānaṃ datvāna saggāṃ gacchanti dāyaka. 73
Viceyya dānaṃ sugatappasetṭhaṃ¹ ye dakkhiṇeyyā idha
jīvaloke
etesu dinnāni mahapphalāni² bijāni vuttāni yathā
sukhette ti 74

saṅgītikārakehi³ ṭhapitā gāthā.

Tattha viceyyā ti vicinitvā puñṇakkhettaṃ paññāya
upaparikkhitvā. Sesāṃ sabbattha uttānaṃ evā ti. Tayidaṃ
Aṅkurapetaavatthūṃ.

Satthā Tāvatisabhaṇe dasasahassacakkavāḍadevatā-
naṃ purato dakkhiṇeyyasampattivibhāvanatthaṃ Mahā-
dānaṃ tayā dinnānaṃ ti ādinā samutṭhāpeti. Tattha tayo
māse Abhidhammaṃ desetvā mahāpavāraṇāya⁴ devagaṇa-
parivuto devadevo devalokato Saṅkasanagaraṃ⁵ otaritvā
anukkamena Sāvattimaṃ patvā Jetavane viharanto catu-
parisamajjhe dakkhiṇeyyasampattivibhāvanattham eva Yassa
atthāya gacchāmaṃ ti ādinā vitthārato desetvā catusacca-
kathāya desanāya kathāṃ gaṇhi. Desanāvasāne aneka-
koṭipānasahasānaṃ⁶ dhammābhisamayo ahosi.⁷

Aṅkurapetaavattuvaṇṇanā.⁸

II, 10.

Divā viharagataṃ bhikkhūnaṃ ti. Idāṃ Uttaramātu-
petavatthu. Tatrāyaṃ atthavibhāvanā. Satthari parinibbute
paṭhamamahāsaṅgītiyā pavattitāya āyasmā Mahākaccāyano⁹

¹ °saṭṭhaṃ, C. D.; B. ² °bbalāni, B.

³ ayaṃ saṅg., B. ⁴ B. adds divase.

⁵ Saṅkassanagare, B.

⁶ tesāṃ pānasatasahasānaṃ, B.; °sahasāni, S.

⁷ S., S., add ti. ⁸ Aṅgura., B. (as throughout in this story). ⁹ °kaccāno, B. S.

dvādasahi bhikkhūhi saddhiṃ Kosambiyā avidūre añña-
tarasmiṃ araṇṇāyatane viḥāsi. Tena ca samayena raṇṇo
Udenassa aññataro amacco kālam akāsi. Tena ca pubbe
nagare kammantā adhiṭṭhitā ahesuṃ. Atha rājā tassa
puttaṃ Uttaraṃ nāma¹ māvaṃ² pakkosāpetvā 'tvaṃ ca
pitaraṃ adhiṭṭhite kammante samanussāsa'³ ti ten'adhita-
tṭhāne⁴ ṭhapesi. So⁵ ekadivasaṃ nagarapaṭisaṅkhāriyaṇaṃ
dārūnaṃ atthāya vaḍḍhakiyo gahe tvā araṇṇaṃ gato.
Tattho āyasmato Mahākaccāyanattherassa vasaṇatṭhānaṃ
upagantvā therāṃ tattha pamsukūlacīvaradharāṃ⁶ vivittaṃ
nisinnaṃ disvā iriyāpathe yeva paṣiditvā katapaṭisaṅthāro
vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Thero tassa⁷ dhammaṃ kathesi.
So dhammaṃ sutvā ratanattaye saṅgātappasādo sarāṇe
supatitṭhāya therāṃ nimantesi 'adhivāsetha'⁸ me bhante
svātanāya bhattaṃ saddhiṃ bhikkhūhi anukampaṃ upādāyā'⁹
ti. Adhivāsesi thero tuṇḍabhāvena. So tato nikkhamitvā
nagaraṃ gantvā aññesaṃ upāsakānaṃ ācikkhi 'thero mayā
svātanāya nimantito tumhehi pi mama dānaggaṃ āgan-
tabban'¹⁰ ti. So dutiyadivase kālāsa¹¹ eva paṇitaṃ
khādaniyaṃ bhojaniyaṃ paṭiyādāpetvā kālam ārocāpetvā
saddhiṃ bhikkhūhi āgacchantassa therassa paccuggamaṇaṃ
katvā vanditvā purakkhatvā gehaṃ pavesesi. Atha mahā-
rahakappiyapaccattharaṇatthatesu¹² āsanesu there ca
khikkhūsu ca nisinnesu gandhapupphadhūpadīpehi pūjaṃ
katvā paṇitena annapānena santappetvā saṅgātappasādo
kātaṅjali anumodanaṃ supitvā¹³ katabhattānumodanena¹⁴
there gacchante pattaṃ gahe tvā anugacchanto nagaraṃ
nikkhamitvā paṇivattento 'bhante tumhehi niccaṃ mama
gehaṃ pavisitabban'¹⁵ ti yācitvā therassa adhivāsaṇaṃ ṇatvā
nivatti. Evaṃ so therāṃ upatṭhahanto tassa ovāde

¹ Uttaraṇāma, S.₁. ² māvaṃ, S.₁ S.₂. ³ tava, B.

⁴ anussāsa, S.₁ S.₂; anusāsa, B.

⁵ taṃ senāpatitṭhāne, B. ⁶ S.₁ adds ca.

⁷ B. adds pārumpitvā. ⁸ tassa thero, S.₁ S.₂.

⁹ vāsetu, B. ¹⁰ gantvā, S.₁ S.₂.

¹¹ ke, S.₁ (te, S.₂), and then katvā bhattānumodanesu
there bhikkhusu ca. ¹² sutvā, B.

¹³ kātānumodane, B.

patiṭṭhāya sotāpattiphalam pāpuni vihāraṇ ca kāresi¹
 sabbe ca attano nūtake sāsane abhippasanne ākāsi. Mātā
 pan' assa maccheramalapariyutṭhitacittā hutvā evaṃ
 paribhāsi 'yaṃ tvaṃ mama anicchantiyā evaṃ² samaṇānam
 annapānam desi, taṃ te³ paraloke lohitam sampajjatū' ti.
 Ekam⁴ pana morapiṇṇakalāpaṃ vihāramahādivase diyamā-
 nam anujāni. Sā kalam katvā petayoniyam uppajji,
 morapiṇṇakalāpadānānumodanena tassā kesā nilā siniddhā
 vellitagga⁵ sukhumā dighā ca ahesuṃ. Sā yadā Gaṅgā-
 nadipānīyam pavissāmi ti otarati, tadā nadi lohitapunnā
 hoti. Sā pañcapaṇṇāsavassāni khuppiṇāsabhībhitā vicaritvā
 ekadivasam Kaṅkhārevatatttheram Gaṅgāya tīre divāvihāram
 nisinnam disvā attānam attano⁶ kesehi paṭicchādetvā upasaṅ-
 kamitvā pānīyam yācitam sandhāya vuttam:

Divā vihāragatam bhikkhum Gaṅgātīre nisinnakam
 tam peti upasaṅkamma dubbhaṇṇā bhīrudassanā. 1
 Kesā c'assā atidighā⁷ yāva bhummaṃvalambare⁸
 kesehi sā paṭicchannā samaṇam etad⁹ abravī ti. 2

Ime dve gāthā saṅgītikārakehi idha ādito ṭhapitā.
 Tattha bhīrudassanā ti bhayānakadassanā rudassanā,
 bhīru-dassanā ti¹⁰ vā pāṭho. Bibhacchā bhīrudassanā¹¹ ti
 attho.

Yāva bhummaṃvalambare ti yāva bhūmi tāva¹² olam-
 banti.

Pubbe bhikkhun ti pacchā samaṇam ti ca Kaṅkhāre-
 vatatttheram eva sandhāya vuttam.

Sā pana peti¹³ theram upasaṅkamitvā pānīyam yācanti

Pañcapaṇṇāsavassāni yato kālakatā aham

¹ kārayi, B. ² eva, B. ³ adāsi, B. [⁴ om. S₁. S₂.

⁵ evam, S₁. S₂. ⁶ velligatā, S₁. S₂.

⁷ ahu dighā, M. C. D.; B. ⁸ bhūmā°, M. C. D.; B.

⁹ etam, S₁. ¹⁰ rudassanā ti, B.; bhīrudassanā ti, S₂.

¹¹ vigacchatāya bhāriyadassanā, B.

¹² va, S₂, and reads 'valamb°. ¹³ B. adds tam.

nābhijānāmi bhuttaṃ vā pitaṃ vā pana pāṇiyaṃ
dehi tvaṃ¹ pāṇiyaṃ bhante tasitā pāṇiyāya me ti 3

imaṃ gātham āha.

Tattha nābhijānāmi bhuttaṃ vā ti evaṃ dīgham
antare kāle bhojanaṃ bhuttaṃ vā² pāṇiyaṃ pitaṃ vā²
nābhijānāmi. Na bhuttaṃ na pitaṃ ti attho. Tasitā ti
pipāsita. Pāṇiyāya ti pāṇiyatthāya āhiṇḍantiyā me
pāṇiyaṃ dehi bhante ti yojanā. Ito paraṃ

‘Ayaṃ sitodakā Gaṅgā Himavantato sandati
piva etto gahetvāna kiṃ maṃ yācasi pāṇiyaṃ?’ 4

‘Sacāhaṃ bhante Gaṅgāyaṃ sayāṃ gaṇhāmi pāṇiyaṃ
lohitāṃ me³ parivattati⁴ tasmā yācāmi pāṇiyaṃ.’ 5

‘Kin nu kāyena vūcāya manasā dukkhaṃ katāṃ
kissa kammavipākena Gaṅgā te hoti lohitaṃ?’ 6

‘Putto me bhante Uttaro⁵ saddho āsi upāsako
so ca mayhaṃ⁶ akāmāya samaññaṃ pavecchati⁷

cīvaraṃ piṇḍapātaṃ ca paccayaṃ sayanāsanaṃ. 7

Tam ahaṃ paribhāsāmi maccherena upaddutā:⁸

yan tvaṃ⁹ mayhaṃ akāmāya samaññaṃ pavecchasi¹⁰
cīvaraṃ piṇḍapātaṃ ca paccayaṃ sayanāsanaṃ 8

Etan te paralokasmim lohitaṃ hotu Uttara;
tassa kammavipākena¹¹ Gaṅgā me hoti lohitaṃ’ ti. 9

Imā therassa ca petiyā ca vacanapaṭivacanagāthā.

Tattha Himavantato ti mahato himassa atthitāya
Himavā ti laddhanāmato¹² pabbatarājato. Sandati ti
pavattati.¹³ Etto ti ito Mahā-Gaṅgāto. ‘Kin ti kasmā.
Maṃ yācasi pāṇiyaṃ ti Gaṅgānadim otaritvā yathā rucim
pivā¹⁴ ti dasseti.

¹ me, M. C. D.; B.

² S₁. S₂ put vā before bhuttaṃ, also before pitaṃ, and
omit it after bhuttaṃ and pitaṃ. ³ om. S₁.

⁴ vattanti, S₁. ⁵ S₁. S₂ add nāma.

⁶ mayam, C. ⁷ pavacchati, C.; paveccheti, S₁.

⁸ upāsana, S₁. ⁹ tam, S₁. S₂.

¹⁰ pavacchasi, C. ¹¹ kammassa vip.^o, M. C.

¹² nāmako, S₁. S₂. ¹³ pāṇiyaṃ savati, B. ¹⁴ pivāhi, B.

Lohitam me parivattati ti udakam sandamānam mayham pāpakammaphalena¹ lohitam hutvā parivattati parināmati.² Tāya gahitamattam udakam lohitam jāyati.

Mayham akāmāyū ti mama anicchantiyā. Pavecchati ti deti. Paccayan ti gilānapaccayan.

Etan ti yaṃ etam cīvarādikaṃ paccayaajātam samāṇaṃ pavecchasi desi, etam te paralokasmiṃ lohitam hotu. Uttarā ti abhisampannavasena³ kataṃ pāpakammaṃ, tassa vipākenā ti yojanā.

Ath' āyasmā Revato tam petiṃ uddissa bhikkhusaṅghassa pāṇiyam adāsi, piṇḍāya caritvā bhattam gahetvā bhikkhūnam adāsi, saṅkarakūṭadito⁴ pamsukūlam gahetvā dhovitvābhisiṅcimillikaṃ ca katvā bhikkhūnam adāsi. Tena c'assā petiyā dibbasampattiyo ahesuṃ. Sā therassa santikam gantvā attanā⁵ laddhadibbasampattiṃ⁶ therassa dassesi.⁷ Thero tam pavuttiṃ attano santikam upagatānam catunnam⁸ parisānam pakāsetvā dhammakatham kathesi. Tena mahājano saṅjātasamvego vigatamalamacchero hutvā dānasīlādikusaladhammābhirato ahosi.⁹

Idam pana petavatthum¹⁰ dutiyasaṅgītiyam¹¹ saṅgaham ārūlhan ti daṭṭhabbam.

Uttaramātupetavatthuvannaṇā.

II, 11.

Aham pure pabbajitassa bhikkhuno ti. Idam Suttapetavatthum. Tassa kā uppatti? Sāvattiya kira avidūre aññatarasmiṃ gāmake ambhakaṃ Satthari anuppanne yeva sattannam vassasātānam upari aññataro dārako ekam paccekabuddham upaṭṭhahi. Tassa mātā tasmim vayappatte tass' atthāya samānakulato aññataram kuladhitaram¹² ānesi. Vivāhadivase yeva ca so kumāro sahāyehi saddhim nahāyitum gato ahinā daṭṭho kālam akāsi. Yakkhagāhenāpi

¹ °vasena, S₁. S₂. ² parināmati, S₁. S₂.

³ abhisappana.^o, S₂; abhisapana.^o, B.

⁴ °bhūmikūṭa.^o, S₁. ⁵ attano, B. ⁶ saladdha.^o, S₁. S₂.

⁷ dasseti, B. ⁸ bahūnam, B. ⁹ all MSS. add ti.

¹⁰ dutiyapeta.^o, S₁. ¹¹ S₁. S₂ add pana.

¹² aññakula.^o, S₂.

ti vadanti. So paccekabuddhassa upatthāne na bahum kusalakammam katvā tthito pi tassāya¹ dārikāya paṭi-baddhacittatāya vimānapeto nibbatti, mahiddhiko pana ahosi mahānubhāvo. Atha so² tam dārikam attano vimānam netukāmo 'kena nu kho upāyena esā diṭṭhadhammavedanīya-kammam katvā mayā saddhim idha abhirameyyā' ti tassā dibbabbhogasampattiya³ anubhavanahetum vimānsanto⁴ paccekabuddham civarakammam karontam disvā manussarūpena gantvā vanditvā 'kim bhante suttakena attho atthi' ti āha. 'Civarakammam karoma upāsakā' ti. 'Tena hi bhante asukasmim thāne suttabhikkham carathā' ti tassā dārikāya geham dassesi. Paccekabuddho tāttha gantvā gharadvāre atthāsi. Atha sā paccekabuddham tāttha⁴ tthitam⁴ disvā pasannamānasā 'suttakena me ayyo atthiko' ti ñatvā ekam suttaguḷam adāsi. Atha so amanusso⁵ manussarūpena tassā dārikāya gharam gantvā tassā mātaram yācitvā tāya saddhim katipūham vasitvā tassā mātuyā anuggahattham tasmin gehe sabbabhājanāni hiraññasuvapṇassa pūretvā sabbattha upari nāmam likhi 'idam devadattikadhanam na kenaci gahetabban' ti tañ ca dārikam gahetvā attano vimānam agamāsi. Tassā mātā pahūtam⁶ dhanam labhitvā attano ñātakānam kapari-ddhikādinañ⁷ ca datvā attanā⁸ paribhuñjitvā kalam karonti 'mama dhītā āgacchati ce, imam dhanam dassethā' ti ñātakānam kathetvā kalam akasi. Tato sattamam vassasatānam accayena amhākam Bhagavati loke uppajjitvā pavattitapavaradhammacakke⁹ anukkamena Sāvatthiyam viharante tassā itthiyā tena amanussena saddhim vasantiyā ukkanthā uppajji. Sā tam āha 'sūdhu ayyaputta mam sakañ ñeva geham paṭinehi' ti vadanti

Aham pure pabbajitassa bhikkhuno
suttam adāsi upagamma.¹⁰ yācitā tassa,

¹ tassā, S.; tassa, B. ² kho, S. S. ³ o'sento, B.
⁴ om. B. ⁵ manusso, B. ⁶ bahutam, B. ⁷ kapariiddhikānañ, S.
⁸ S. S. add va. ⁹ pavattitavara°, B.
¹⁰ upasaṅkama, M. C. D.; B.

vipāko vipulaphal'¹ ūpalabbhati
 bahū² ca me uppajjare vatthakoṭiyo. 1
 Pupphābhikkinnam ramitam³ vimānam
 anekacittam naranārisevitam⁴
 sāham bhuñjāmi ca pūrupāmi ca
 pahūtavittā⁵ na ca tāva khīyati. 2
 Tass' eva kammassa vipākam anvayā⁶
 sukhañ ca sātañ ca idl' ūpalabbhati
 sāham gantvā puna-m-eva⁷ mānusaṃ⁸
 kāhāmi puññāni⁹ nay' ayyaputta¹⁰ man ti 3

imā gāthā abhāsi.

Tattha pabbajitassa bhikkhuno ti idam pacceka-
 buddham sandhāya vuttam. So hi kāmādimālānam attano
 santānato anavasesato pabbajitattā¹¹ paramatthato pabbajito
 ti bhinnakilesattā¹² bhikkhū ti ca vattabbam¹³ arahati.
 Suttan ti kappāsiyā suttam. Upagammā¹⁴ ti mayham
 geham upasaṅkamitvā. Yācitā ti uddissa ariyā tiṭṭhanti,
 esā ariyānam yācanā ti evaṃ¹⁵ vuttakāya¹⁶ viññattipayoga-
 saṅkhātāya bhikkhācariyāya yācitā. Tassū ti tassa¹⁷ suttā-
 dānassa. Vipāko vipulaphal' ūpalabbhati¹⁸ ti vipu-
 laphalo¹⁹ ulāra-udayo mahā-udayo vipāko etarahi upalabbhati
 paccanubhaviyati.²⁰ Bahū²¹ ti anekā. Vatthakoṭiyo
 ti vatthānam koṭiyo anekasatasahassappabhedāni²² vatthāni
 ti attho.

¹ °phalam, C.; °pal., S., S₂. ² bahukā, C. D.; B.

³ ramam idam, M.; rammam idam, C. D.; B.

⁴ naranārīhi sev., C. ⁵ bahuta., D. (bahutta., M.);
 bahu., C.; °vittāni, C. D.; bahutavattā, S.

⁶ anvaya, M.; anvāya, B. ⁷ puna-d-eva, M. C. D.; B.

⁸ mānussaṃ, C. D.; B. ⁹ puññāni kāhāmi, M. C. D.; B.

¹⁰ n'ayya., S.; nay' eyya., C. D.; S.

¹¹ pabbajitā, S., S₂; pabbajjitattā, B.

¹² °satthā, B. ¹³ vattabbatam, B.

¹⁴ upasaṅkammā, B. ¹⁵ eva, S.

¹⁶ vuttāya kāya, S., B.; vuttāya, S.

¹⁷ B. inserts bhikkhuno and connects suttā.° with vi.°.

¹⁸ °pal., S.; °pal., S₂. ¹⁹ °palo, S.

²⁰ °bhaviyyati, B. S₂; °bhavissati, S. ²¹ bahukā, B.

²² °ppamāṇāni, B.

Anekacittan ti nānāvidhacittakammaṃ anekehi¹ muttā-
mapi-ādīhi ratanehi vicittarūpaṃ. Naranārīsevitān ti
parivārakabhūtehi² narehi nārīhi ca upasevitāṃ. Sūhaṃ
bhuñjāmi ti sū ahaṃ taṃ³ vimānaṃ paribhuñjāmi.
Pārupāmi ti anekāsu vatthakoṭṭisu icchiticchitaṃ nivāsemi
c'eva paridāhāmi ca. Pahūtavittā⁴ ti pahūtavittūpaka-
raṇā mahaddhanā mahābhoga⁵. Na ca tāva khīyati ti
tañ ca vittaṃ na⁶ khīyati na parikkhayaṃ pariyādanāṃ
gacchati.

Tass' eva kammaṃ vipākam anvayā ti tass' eva
suttadānapuññakammaṃ anvayā paccayā hetubhāven' eva⁷
vipākam bhūtaṃ⁸ sukhaṃ iṭṭhamadhurasāṅkhūtaṃ sātāṃ
ca idh' imasmiṃ vimāne upalabbhati. Gantvā puna-m-
eva⁹ mānusaṃ ti puna eva manussalokaṃ upagantvā.
Kāhāmi puññāni¹⁰ ti mayhaṃ sukhavisesanipphādaṇi¹¹
puññāni karissāmi, yesaṃ vā mayā ayaṃ sumpatti laddhā
ti adhippayo. Nay' ayyaputta maṃ ti ayyaputta maṃ
manussalokaṃ naya nehi ti attho.

Tuṃ sutvā so¹² amanusso tassā paṭibaddhacittatāya
anukampāya pi¹³ gamaṇaṃ anicchanto

Satta tuvaṃ¹⁴ vassasatā idhāgatā
jiṇṇā ca vuḍḍhā ca tahiṃ bhavissasi¹⁵
sabbe ca¹⁶ te kālakatā¹⁷ va¹⁸ nātakā
kim¹⁹ tattha gantvāna²⁰ ito karissasi²¹ ti

4

gātham āha.

Tattha sattā ti vibhattilopena niddeso nissakke vā
etaṃ paccattavacanāṃ. Vassasatā ti vassasatato sattahi
vassasatehi uddhaṃ tuvaṃ idhāgatā imaṃ vimānaṃ āgatā
idhāgatāya tuyhaṃ sattavassasatāni honti ti attho. Jiṇṇā

¹ B. adds vā. ² S₁ adds nandehi, S₂ nandhehi. ³ om. B.

⁴ bahutavittā, B. ⁵ bhogo, B.;⁶ bhogavā, S₁. S₂. ⁶ B. adds ca.

⁷ vipākam vipākabhūtaṃ, B. ⁸ puna-d-eva, B.

⁹ puññāni kāhāmi, B. ¹⁰ nippādaṇi, S₁. B.

¹¹ om. S₁. ¹² tassa, S₂. ¹³ bhavissati, M.

¹⁴ va, M.; B. S₁. ¹⁵ ca, M. C. D.; B. ¹⁶ tvam, S₁. S₂.

¹⁷ gantvā, D. ¹⁸ karissati, C.; B.

ca vuḍḍhā ca tahiṃ bhavissasi ti idha dibbhehi utu-
āhārehi upatthambhitatthabhāvā kammānubhāvena ettakaṃ
kālaṃ daharākāren' eva t̥hitā ito paraṃ¹ gatā² kamma-
ssa ca parikkhipattā manussānaṃ ca³ utu-āhāravasena⁴ jarā-
jīṇṇā vayovuḍḍhā ca tahiṃ manussaloke bhavissasi.⁵ Sabbe
ca⁶ te kālakatā⁷ nātakā ti dīghassa addhuno gatattā
tava nātayo pi sabbe eva matā, tasmā ito devalokato
tattha manussalokaṃ gantvāna⁸ kiṃ karissasi ti.
Avasesaṃ pi āyuṃ ca idh' eva khepehi idha³ vasāhi⁹ ti
adhippāyo.

Evam tena vuttā sā tassa vacanaṃ asaddahanti puna-
d-eva⁹ abravi⁹

Satt' eva¹⁰ vassāni idhāgatāya me
dibbaṃ ca sukhaṃ ca samappitāya
sāhaṃ gantvā punar eva¹¹ mānusaṃ
kāhāmi puññāni¹² nay' ayyaputta¹³ man ti 5

gātham āha.

Tattha satt' eva vassāni idhāgatāya me ti ayyaputta
mayhaṃ idhāgatāya satt' eva vassāni māññe vitivattāni
sattavassasatāni dibbasukhasamappitatāya bahum pi kālaṃ
gataṃ asallakkhenti evam āha. Evam pana tāya vutto so
vimānapeto nānappakāraṃ taṃ anusūsitvā 'tvaṃ¹⁴ idāni
sattāhato uddhaṃ¹⁵ na³ tattha jīvissasi, mātuyā te
nikkhittam¹⁶ mayā dinnadhanam atthi, taṃ samānabrāh-
maṇānaṃ¹⁷ datvā idh' eva uppattim patthehi¹⁸ ti vatvā taṃ³
bāhāyaṃ¹⁸ gahetvā gāmaṃ ajjhoṭhapetvā idhāgate¹⁹ aññe
pi jane 'yathā balaṃ²⁰ puññāni karoṭhā²¹ ti ovadeyyasi²¹ ti
vatvā gato. Tena vuttam:

¹ pana, S₁. S₂. ² gantvā, B. ³ om. B.

⁴ āhārānaṃ vasena, S₁. S₂. ⁵ B. adds ti.

⁶ va, *all MSS.*; kiñci sabbe va, S₁. S₂. ⁷ *all MSS. omit here* 'va.

⁸ gantvā, *all MSS.*; kiṃ g.^o, S₁. ⁹ *probably an interpolation.*

¹⁰ satte, S₁. ¹¹ puna-d-eva, M. C. D.; B. ¹² puññāni
kāhāmi, M. C. D. ¹³ eyyap.^o, C. D. ¹⁴ om. S₁. ¹⁵ uttari, B.

¹⁶ nikkitam, S₁. S₂. ¹⁷ S₁. S₂ add dānam.

¹⁸ bāhāya, B. ¹⁹ idhā bhadde, B. ²⁰ phalaṃ, B.

²¹ ovād.^o, *all MSS.*

So tam gahetvāna¹ pasayha bāhāyam²
paccānayitvāna³ therim sudubbalaṃ
vajjesi⁴ aññaṃ pi janam idhāgataṃ
karotha puññāni sukh' upalabbhati ti.

6

Tattha so ti⁵ vimānapeto. Tan ti tam itthim. Gahe-
tvāna pasayha bāhāyan ti pasahanto⁶ viya so⁷ bāhāyam⁸
tam⁹ gahetvā. Paccānayitvānā ti tassā jātasamvaddhi-
tam¹⁰ gāmaṃ punar eva¹¹ ānetvā.¹² Therin ti thāvari-
jinnam vuḍḍhan¹³ ti attho. Sudubbalaṃ ti jarājirapatāya¹⁴
eva sudubbalaṃ.¹⁵ Sā kira tato vimānato¹⁶ apagamana-
samanantaram eva jinnā vuḍḍhā mahallikā addhagatā
vayo anuppattā ahosi. Vajjesi ti vadeyyāsi. Vattabba-
vacanākāraṇa ca dassetum Aññaṃ pi janam ti ādi vuttam.
Tass' attho: bhadde tvam pi puññaṃ kareyyāsi aññaṃ¹⁷
pi janam idha tava dassanattāya āgataṃ¹⁸ bhadrāmukha¹⁹-
āditam sīsam²⁰ colam²¹ vā ajjupekkhitvā pi dānasilādini
puññāni karothā ti kate ca²² puñña ekamsen' eva tassa
phalabhūtam sukham upalabbhati, na ettha samsayo kātabbo
ti vadeyyāsi ovadeyyāsi ti.⁷

Evam²³ vatvā tasmim gate sā²⁴ itthi attano nātakānam
vasanattānam gantvā tesam attānam jānāpetvā tehi
niyāditam²⁵ dhanam²⁶ gahetvā samānabrāhmaṇānam dānam
dentī attano santikam āgatāgātānam

Diṭṭhā mayā akatena²⁷ sādhunā
petā vihaññanti tath' eva mānusa²⁸

¹ gahetvā, B. ² bāhāna, S.₁. ³ nayitvā, B.; S.₁. S.₂. B. insert
punar eva. ⁴ vajesi, S.₁. ⁵ B. adds so. ⁶ pasayhanto, B.
⁷ om. S.₁. S.₂. ⁸ bāhāya, S.₁. S.₂. ⁹ om. B.
¹⁰ vaddha, B. ¹¹ puna-d-eva. B. ¹² ānitvā, B.
¹³ bhinnan, S.₁. S.₂. ¹⁴ [ja]rojinnatāya, B.
¹⁵ sutthu du.^o; S.₁. ¹⁶ B. adds netvā. ¹⁷ añña, S.₁. S.₂.
¹⁸ āgatā, S.₁. S.₂; atā ca, B. ¹⁹ mukhā, S.₁. S.₂.
²⁰ B. adds vā. ²¹ celam, B.; colam, S.₂. ²² vā, S.₂.
²³ B. adds ca. ²⁴ S.₁. S.₂ add ca.
²⁵ niyānitam, S.₁. S.₂. ²⁶ vanam, B.
²⁷ agatena, M. ²⁸ manussā, M. C. D.; B.

kammañ ca katvā sukhavedanīyaṃ
devā manussā ca sukhe t̥hitā pajā ti

gāthāya ovādam adāsi.¹

Tattha akatenā ti anibbattitena attanā anupacitena. Sādhunā ti kusalakammena. Itthambhūtalakkhaṇe karaṇavacanayaṃ. Vihaññanti ti vighātaṃ āpajjanti. Sukhavedanīyaṃ ti sukhavipākaṃ puññakammaṃ. Sukhe t̥hitā ti sukhe patit̥hitā, sukhe dit̥thā² ti³ vā pātho. Sukhena abhivuddhā t̥hitā⁴ ti attho. Ayaṃ h'ettha adhippāyo: yathā petā tath' eva manussā, akatena kusaleṇa katena ca⁵ akusaleṇa vihaññamānā khuppiṇā⁶ vighātaṃ āpajjantā mahādukkhaṃ anubhavantā dit̥thā mayā, sukhavedanīyaṃ pana kammaṃ katvā tena katena kusalakammena akatena ca akusalakammena manussāpariyāpannā⁷ pajā sukhe t̥hitā dit̥thā mayā attano⁸ paccakkhaṃ etaṃ, tasmā pāpā dūrato⁹ 'va¹⁰ parivajjantā¹¹ puññakiriyaṃ yuttapayuttā hothā¹² ti.¹³

Evam pana ovādaṃ denti samanabrāhmaṇādīnaṃ satta-
haṃ mahādānaṃ pavattetvā sattame divase kālaṃ katvā
Tāvatisesū nibbatti.¹⁴ Bhikkhū taṃ pavuttiṃ Bhagavato
ārocesuṃ. Bhagavā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā
sampattaparisaṃ dhammaṃ dassesi viśesato 'va¹⁵ paccaka-
buddhesu pavattitadānassa mahapphalaṃ¹⁶ mahānisaṃ-
satañ ca pakāsesi. Taṃ sutvā mahājano vigatamalamacchero
dānādipuññābhīrato¹⁷ ahosi.¹⁸

Suttapetavatthuvannaṃ.

II, 12.

Sovaṇṇasapānaphalakā ti. Idam Satthari Sāvatti-
yaṃ viharante Kaṇṇamuṇḍapetiṃ ārabha vuttaṃ. Atite

¹ akāsi, B. ² t̥hitā, S₁, S₂; dhita, B.

³ S₁, S₂ add pi. ⁴ om. B. ⁵ devamanussapari., B.

⁶ attha, B. ⁷ pamādarato, S₁; pamad., S₂.

⁸ om. S₁, S₂. ⁹ vājantā, B.

¹⁰ hoti, S₁, S₂. ¹¹ Here ends S₁.

¹² lataraṃ, S₂. ¹³ puññānirato, B. ¹⁴ B. S₂ add ti.

kira Kassapabuddhakāle Kimbilanagare aññatāro upāsako
 sotūpanno pañcahi upāsakasatehi saddhīm samānasaddho¹
 hutvā āramaropanasetubandhanasañkamanakaraṇādisu²
 puññakammesu pasuto³ hutvā viharanto sañghassa vihāraṃ
 kāretvā tehi saddhīm kālena kālaṃ vihāraṃ gacchati.
 Tesam bhariyāyo pi upāsikā hutvā aññamaññaṃ samaggā
 mūlagandhavilepanādi-hatthā kālena kālaṃ vihāraṃ
 gacchantiyo antarāmagge āramasabhlādisu vissamitvā
 gacchanti. Ath' ekadivasam katipayā dhuttā⁴ ekissā
 sabhāya sannisinnā tāsū tattha vissamitvā gatāsū tāsam
 rūpasampattiṃ disvā paṭibuddhacittā hutvā tāsam silācā-
 ragūnasampannataṃ ñatvā kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: 'ko
 etāsū ekissā⁵ pi silābhedaṃ kātum samattho' ti? Tattha
 aññatāro 'ahaṃ samattho' ti āha. Te 'tena sahasseṇa
 abbhutaṃ⁶ karomā' ti⁷ abbhutaṃ⁸ akāmsu:⁹ 'kate tva
 sahasseṇa amhehi deyyaṃ, akate tayā amhākaṃ deyyaṃ'
 ti. So lobhena¹⁰ bhayena¹¹ ca¹² anekehi upāyehi gāyamaṇo
 tāsū sabhaṃ¹³ āgatāsū sumuñcetaṃ sattatantiṃ¹⁴ madhu-
 rassuraṃ vīṇaṃ vādento madhureṇa¹⁵ sareṇa¹⁶ kāmamati-
 samyuttaṃ gītāni¹⁷ gāyanta tāsū¹⁸ gītasaddena aññataram
 itthiṃ silābhedaṃ pāpetvā¹⁹ tayā²⁰ saddhīm²¹ vijjātipattiṃ²²
 āpajjitvā²³ te dhutte sahasseṇa parājesi. Te tena²⁴ sahasse-
 parājita²⁵ tassā bhāttuno²⁶ ārocesuṃ. So²⁷ asaddahanto²⁸
 taṃ paṭipucchi²⁹ 'kiṃ tvaṃ evarūpā yathā te purisā
 āvocun' ti? Sā 'ahaṃ³⁰ idisaṃ na³¹ janāmi' ti paṭikkhi-
 pitvā tasmīṃ asaddahante samipe thitaṃ sunakhaṃ dassetvā
 sapathaṃ akāsi: 'sace mayā³² tādisaṃ pāpakammaṃ kataṃ,
 ayaṃ chinnakappaṃ kālasunakho tattha tattha bhavē jetaṃ

¹ °cchando, B. ² °hetu., S.
³ puññapaññato, B.
⁴ hutvā vuttā, B. ⁵ ekassā, S.
⁶ abbhutaṃ, S. S. ⁷ om. S.; abbhutaṃ, S.
⁸ B. omits all from akāmsu to So. ⁹ om. B.
¹⁰ āsannaṃ, B. ¹¹ tantim, S. ¹² B. adds 'va.
¹³ om. S. ¹⁴ B. puts tāsū after gīta.
¹⁵ om. B.; but it reads aticāriniṃ katvā. ¹⁶ pāpento, B.
¹⁷ °jita, B. ¹⁸ sāmikassa, B.
¹⁹ B. has sāmiko instead of so. ²⁰ pucchi, B.
²¹ nāhaṃ, B. ²² mayam, B.

mam khādatū¹ ti. Itarū pi pañcasatā itthiyo tam² itthim aticārinim jānanti 'kim ayam tathārūpaṃ pāpaṃ akāsi udāhu nākas' ti coditā 'na mayam evarūpaṃ jānāma' ti musā vatvā 'sace mayam jānāma bhavē bhavē³ etissā yeva dāsiyo bhavēyyāma' ti sapathaṃ akāmsu. Atha sū aticārinī itthi ten' eva vippatīsarena dayhamānā hadayā sussitvā na ciren' eva kālaṃ katvā Himavati pabbatarāje sattamaṃ Muhāsarānaṃ aññatarassa Kaṇṇamuṇḍadahassa tīre vimānapeti hutvā nibbatti. Vimānasamantā c'assā kammavipākānubhavanayoggā ekā pokkharāṇi nibbatti. Sesā ca⁴ pañcasatā itthiyo kālaṃ katvā sapathakammavasena tassā yeva dāsiyo hutvā nibbattipsu. Sā tattha pubbe katassa puññakammassa⁵ phalena divasabhūgaṃ dibbasampattim⁶ anubhavitvā aḍḍharatte pāpakammabala-coditā⁷ sayanato utthahitvā pokkharāṇitīraṃ gacchati. Tattha⁸ gatam gajapotakappamaṇo⁹ eko kālasunakho bheravarūpo chinnaṃ kappo tikhiṇāyatakāthinadātho suvip-phalitakhadirāṅgārasadisanayano niran tarapavattivipulasān-ghātasadisajivho kāthinatikhiṇanakho¹⁰ kharāyatadubbappa-lomo tato āgantvā tam bhūmiyaṃ nipātetvā atijighacchā-bhibhūto viya pasayha khādanto atthisaṅkhalikamatam katvā dantehi gahetvā pokkharāṇiyaṃ khipitvā antaradhā-yati. Sā ca tattha pakkhittā samanantaram eva pakati-rūpadhārinī hutvā vimānaṃ abhiruyhitvā¹¹ sayane nipajjati.¹² Itarā¹³ pana tassā dāsavyam eva dukkhaṃ anubhavanti.¹⁴ Evaṃ tasmaṃ tattha vasantīnaṃ paññāsādhikāni pañca vassasatāni vitivattāni. Atha tasmaṃ purisehi vinā dibba-sampattim anubhavantiṃ ukkanthā ahesuṃ. Tattha ca Kaṇṇamuṇḍadahato niggatā pabbatavivarena āgantvā Gaṅgānadim anupaviṭṭhā ekā nadī atthi. Tāsaṃ ca¹⁵

¹ khādetū, B. ² B. omits all from tam to ayam.

³ om. S₁. S₂. ⁴ missakapuñña.^o, B. ⁵ sampattim, B.

⁶ phala.^o, B. ⁷ B. adds ca.

⁸ potappamaṇo, S₁. S₂; B. continues: tikhiṇataradātho (sic!) khadiraṅgārasadisanayano sapālī-(sic!) bhayadassano cinda-(sic!) kappo eko kālasunakho atijighacchābhibhūto viya, and so on. ⁹ tikhiṇakho, S₁. S₂. ¹⁰ abhirūya, B.

¹¹ nipajji, S₁; nippajati, B. ¹² itarāsam, B. ¹³ om. B.

¹⁴ tā sabba, S₁. S₂; B. adds pana.

vasanattāṇasamīpe eko dibbaphalehi ambarukkhehi pana
salabujādīhi ca upasobhito ārāmasadiso araṇṇapadeso atthi.
Tā eva¹ cintesum² 'handa mayam imāni ambaphalāni
imissā nadiyā pakkipissāma, app' eva nāma imassa
phalam disvā phalalobhena koci-d-eva puriso idhāgaccheyya,³
tehi saddhiṃ ramissāma' ti. Tā tathā akāmsu. Tāhi
pana pakkhittāni ambaphalāni kānici tāpasā gāḥhiṃsu,⁴
kānici vanacarakā⁵, kānici tīre laggimsu. Ekaṃ pana
Gaṅgūya sotam patvā anukkamena Bārāṇasim⁶ pāpuṇi.
Tena ca samayena Bārāṇasirājā lohajālaparikkhitte⁷
Gaṅgājale⁸ nahāyati. Atha taṃ phalam nadīsotena⁹
vuyhamānam¹⁰ anukkamena¹⁰ agantvā lohajāle laggi. Taṃ
vaṇṇagandharasasampannam mahantaṃ dibba-ambaphalam
disvā rājapurisā raṇṇo upanesum. Rājā tassa ekadesam
gahetvā vīmaṃsanattāyā ekassa bandhanāgāre tṭhapitassa¹⁰
vajjacorassa¹¹ khāditum¹² adāsi.¹³ So taṃ khāditvā 'deva
mayā evarūpaṃ ambaṃ¹² na khāditapubbam, dibbam
idaṃ maṇṇe ambaphalan' ti āha.¹² Rājā puna pi tassa
ekakhaṇḍam adāsi. So taṃ khāditvā vigatavalitaphalito
atīviyamanohararūpo yobbane tṭhito viya ahoṣi. Taṃ disvā
rājā acchariyabbhūtajāto¹⁴ taṃ ambaphalam paribhuñ-
jitvā¹⁵ sarīre viṣesaṃ labhitvā manusse pucchi 'kattha
evarūpāni ambaphalāni¹⁶ samvijjanti' ti? Manussa¹² eva¹²
āhamsu:¹² 'Himavante kira deva pabbatarāje' ti. 'Sakkā
pana tāni ānetuṃ' ti puṭṭhā¹² 'vanacarakā deva jānanti' ti
āhamsu.¹² Rājā vanacarake pakkosāpetvā tesam taṃ
attham ācikkhitvā tehi sammantetvā dīnassa¹² ekassa
vanacarakassa kahāpanasahassam¹⁷ datvā taṃ¹² vissajjesi

¹ eva, S₁. S₂. ² samacintesum, B.

³ gaccheyyā ti, B., and omits the following words till Tā.

⁴ vā gāḥhanti, S₁. S₂. ⁵ S₁. S₂ add vā gāḥhanti, and
besides kānici kākena vā vilujjanti.

⁶ Bārāṇasiyam, S₂; B. adds samīpaṃ.

⁷ ekkhittena, B. ⁸ Gaṅgāyam, B.

⁹ nadiyā sotena, S₁. S₂. ¹⁰ om. S₁. S₂.

¹¹ corassa, B. ¹² om. B. ¹³ dāpesi, B.

¹⁴ acchariyā jāto, B.; acchariyabbhūtajāto, S₂.

¹⁵ bhūñjitvā, B. ¹⁶ dibba-amba, B. ¹⁷ saḥassam, B.

'gaccha sīghaṃ¹ tam me² ambaphalaṃ ānehi' ti. So tam kahūpaṇasahassaṃ puttadārassa datvā pātheyyaṃ gahe tvā paṭi Gaṅgaṃ Kaṇṇamuṇḍadahābhīmukho gantvā manussapathaṃ ca³ atikkamitvā Kaṇṇamuṇḍadahato oraṃ saṭṭhiyojanappamāṇe padese ekaṃ tāpasam disvā tena ācikkhitamaggena gacchanto puna tīpasaṃyojanappamāṇe padese ekaṃ tāpasam disvā tena ācikkhitamaggena gacchanto puna pannarasayojanappamāṇe tṭhāṇe aññaṃ tāpasam disvā tassa attano āgamanakāraṇaṃ⁴ kathesi. Tāpaso⁵ tam³ anusāsi:³ 'ito paṭṭhāya imaṃ Mahāgaṅgaṃ pahāya imaṃ khuddakanadimissāya paṭisotaṃ gacchanto yadā⁶ pabbatavivaraṃ passasi tadā⁷ rattiyaṃ⁸ ukkaṃ⁹ gahe tvā paviseyyāsi¹⁰ ayaṃ ca nadi rattiyaṃ⁸ na ppavattati, tena te gamanayoggā hoti, katipayayojanātikkamena te ambe passasi' ti.¹¹ So tathā katvā udayante³ suriye³ vi-
vidharatanaraṃsijalavijjotitaṃ¹² bhūmibhāgaṃ phalabhāra-
vinatasākhāvitānaṃ tarugaṇe¹³ palobhitaṃ nānāvividha-
vihaṅgagaṇūpakujitaṃ ativyāmanoharaṃ ambavanam sam-
pāpuṇi. Atha naṃ tā amanussitthiyo dūrato¹⁴ va³ āgacchantam
disvā 'esa mama purisapariggaho¹⁴ esa mama purisaparig-
gaho'¹⁴ ti upadhāvimsu. So pana tāhi saddhiṃ tattha
dibbasampattiṃ anubhavitum yoggassa¹⁵ puññakammassa
akatattā disvā 'va bhūto viravanto palāyitvā¹⁶ Bārāṇasīṃ
patvā¹⁷ tam pavuttiṃ raṇṇo ārocesi. Rājā tam sutvā tā
itthiyo datṭhūṃ ambaphalāni ca paribhuñjitum sañjātābhi-
lāso rajjaṃ¹⁸ amaccesu āropetvā migavāpadesena sannaddha-
dhanukalāpo khaggaṃ bhanditvā katipayamanussaparivāro
ten' eva vanacarakena desitamaggena¹⁹ gantvā katipaya-
yojanantare tṭhāṇe manusse pi tṭhapetvā vanacarakam eva
gahe tvā anukkamena gantvā tam pi tato nivattāpetvā

¹ B. adds mayham. ² tam eva, B. ³ om. B.

⁴ °kāraṃ, S₁. S₂. ⁵ so tāpaso, B.

⁶ S₁ adds ca. ⁷ tato vutṭhāya, B. ⁸ rattim, B.

⁹ ukkā, S₁. S₂. ¹⁰ gaccheyyāsi, B.

¹¹ B. adds āha. ¹² °pajjotita, B. ¹³ tanu.°, S₁. S₂.

¹⁴ S₁. S₂ omit purisa before pari.°; (puriggaho, S₂).

¹⁵ yoggyassa, S₂; yoggyassa, S₁. ¹⁶ B. adds anukkamena.

¹⁷ gantvā, B. ¹⁸ rajjabhāraṃ, B. ¹⁹ dassita.°, S₁. S₂.

udayante¹ divākare² ambavanam pavisi. Atha nam tā² itthiyo abhinavanam³ uppannam⁴ iva⁵ devaputtam⁶ disvā⁷ paccuggantvā⁸ rājā⁹ ti natvā¹⁰ sañjātasinehabalumānā sakkaccaṃ nahūpetvā¹¹ dibbeli vatthālanikāramālāgandhavi-
lepanehi sumaññitapasādhanaṃ¹² katvā¹³ vimānaṃ āropetvā¹⁴ nānaggarasadibbabhojanaṃ¹⁵ bhojetvā¹⁶ tassa icchānurūpaṃ payirupāsimsu. Atha¹⁷ diyyaḍḍhavassasate atikkamante
rājā¹⁸ aḍḍharattisamaye utthahitvā¹⁹ nisinno tam ati-
cārinim petim pokkharanittam²⁰ gacchantim²¹ disvā²² 'kin nu
kho esā imāya velāya gacchati' ti vimaṃsitukāmo anubandhi.
Atha nam tattha gataṃ sunakkena khajjamānaṃ²³ disvā
'kin nu kho idan' ti ajānanto tayo²⁴ divase vimaṃsitvā
'eso etissā paccāmitto bhavissati' ti nisitena²⁵ usunā vijjhितvā²⁶
jivitā voropetvā²⁷ tañ ca itthim²⁸ pokkharanīm ogāhetvā²⁹
paṭiladdhapurimarūpaṃ³⁰ disvā³¹

Sovannasopānaphalakā ³² sovannavālukasanthitā ³³	
tattha sogandhiyā ³⁴ vaggū sucigandhā manoranā.	1
Nānārukkhehi sañchannā nānāgandhasamiritā ³⁵	
nānāpadumasañchannā puṇḍarikasamāgatā ³⁶	2
Surabhi sampavāyanti manuññā māluteritā	
hamsakoṇcābhirudā ³⁷ cakkavākābhikujitā ³⁸	3
Nānāḍijaganākinṇā nānāsaraganāyutā ³⁹	
nānāphaladadā ⁴⁰ rukkhā nānāpupphadadā ⁴¹ vanā.	4

¹ om. B. ² B. adds surayuvatisadisarūpaso ābharanā amanusitthiyo. ³ B. adds ca.

⁴ °pasādhinam, S₂; pasādhikam, S₁.

⁵ B. has Evaṃ dvisu vassasatesu atikkamantesu ath' ekadā, and so on. ⁶ gacchantam, S₁. B.

⁷ nisitapitena, S₂; nisitapitena, S₁.

⁸ om. S₂; B. adds vodhetvā (sic!). ⁹ otāretvā, S₁. S₂.

¹⁰ S₁. S₂ add dasahi gāthāhi tam tassā pavuttim paṭipucchi.

¹¹ °sopāna°, all MSS. except S₁; sonṇa°, M.

¹² sonṇa°, M. C. D.; °santhatā, M.; °sandhatā, C. D.; B.

¹³ sogandhiyo, M.; S₁. S₂. ¹⁴ °eritā, M. C. D.; B.

¹⁵ °samohatā, M. C. D.; B. ¹⁶ M. C. D., B. add ca.

¹⁷ °vābhikujitā, S₁. ¹⁸ °ganarutā, B.

¹⁹ °dharā, all MSS. except D.; B.

Na manusseṣu idisaṃ nagaraṃ yādisaṃ idaṃ
 pāsādā ca¹ bahukā tuyhaṃ sovaṇṇarūpiyamayā. 5
 Daddalhamānā² ābhenti³ samantā caturo disā
 pañca dāsi satā tuyhaṃ yā temā paricārīkā. 6*)
 Tā kambukūyuradharā kañcanācelabhūsitā
 pallankā bahukā tuyhaṃ sovaṇṇaruciyaṃmayā.⁴ 7*)
 Kadalmigasañchannā sajjā⁵ gonakasañṭhitā⁶
 yattha tvaṃ⁷ vāsūpagatā sabbakāmasamiddhīnī. 8
 Sampattāya aḍḍharattāya⁸ tato utthāya gacchasi
 uyyānabhūmiṃ gantvāna pokkharāññā samantato. 9
 Tassā tīre tvaṃ 'thāsi harite saddale subhe
 tato te kaṇṇamuṇḍo ca⁹ sunakho aṅgamaṅgāni khādati. 10
 Yadā ca khāyitā¹⁰ āsi aṭṭhisañkhalikā katā
 ogāhasi pokkharapiṃ hoti kāyo yathā pure. 11
 Tato tvaṃ aṅgapaccaṅgā¹¹ sucārū¹² piyadassanā
 vatthena pārupitvāna āyāsi mama santikaṃ. 12
 Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ
 kissa kammavipākena kaṇṇamuṇḍo ca¹³ sunakho¹⁴
 aṅgamaṅgāni khādati¹⁵ ti 13

imāhi¹⁶ gāthāhi taṃ tassā pavuttiṃ paṭipucchi.

Tattha sovaṇṇasopānaphalakā¹⁷ ti suvaṇṇamayā so-
 pānaphalakā. Sovanṇavālukasāñṭhitā¹⁸ ti samantato
 suvaṇṇamayāhi vālūkāhi sañṭhitā. Tatthā ti pokkharapi-
 yaṃ. Sogandhiyā ti sogandhikā. Vaggū ti sundarū
 rucirā. Sucigandhā ti manuññagandhā.

Nānāgandhasamīritā ti nānāvidhasurabhiḡandha-
 vasena gandhavāyūnā samantato eritā. Nānāpaduma-

¹ om. M. ² daddalḥ., M. C. D.; B.

³ ābhanti, M. C. D.; B. ⁴ °rūpiya., M. D.; B.

⁵ samjāto, S₁. S₂. ⁶ °santhatā, M.; °sandhatā, C. D.; B.

⁷ tvaṃ, M. D.

⁸ sampattāy' aḍḍha., D.; B.; te sampattā aḍḍha., M. C.

⁹ om. M. C. D. ¹⁰ khāditā, C.

¹¹ °gaṃ, D.; B.; °gi, C.; uggacchantī, S₁. S₂. ¹² sacāru, S₁.

¹³ om. M. C. ¹⁴ M. C. add va. ¹⁵ khādasi, M.

¹⁶ dvādasahi, B.; S₁. S₂ omit the whole phrase.

¹⁷ soṇṇasopāna., B. ¹⁸ soṇṇa., B.

*) om. S₁.

sañchannā ti nānāvididharattapadumasañchāditasalilatalā.¹ Puṇḍarikasamāgatā ti setapadumehi ca samo-
kinnā.

Surabhi sampavāyanti ti samma-d-eva sugandham
vāyanti, pokkaraṇi ti adhippāyo. Hamsakoñcābhirudā
ti hamseli ca koñceli ca abhinādita.

Nānādi jagapākinṇā ti nānādi jagapāyuttā.² Nānā-
saragapāyutā ti nānāvididhavihaṅgābhirudasamūhayuttā.
Nānāphaladadā³ ti nānāvididhaphaladāyino sabbakālam
vididhaphalabhāranamitasākhaggā.⁴ Nānāpupphadadā⁵
vanā ti nānāvidhasurabhikusumadāyikāni⁶ vanāni ti attho.
Līṅgavipallāsena hi vanā ti vuttam.⁷

Na manussesu idisaṃ nagaran ti yādisaṃ tava
idaṃ nagaraṃ idisaṃ manussesu natthi, manussaloke na
upalabbhati ti attho. Rūpiyamayā ti rajatamayā.

Daddalhamānā⁸ ti ativiya virocāmānā. Ābhenti⁹
ti sobhayanti.¹⁰ Samantā caturo disā ti samantato
catasso pi disā. Yā temā ti yā te imā. Paricārīkā
ti veyyāvaccakāriniyo.

Tā ti tā paricārīkāyo.¹¹ Kambukāyuradharā ti
saṅkhalavayakāyuravibhūsitā. Kañcanācelabhūsitā¹²
ti suvaṇṇavattham katasamalaṅkatakasesahatthā.¹³

Kadalimigasañchannā ti kadalimigacammaṇṇapaccattha-
raṇatthata. Sajjā¹⁴ ti sajjitā¹⁵ sayitum yuttarūpā.
Goṇakasamāhitā¹⁶ ti dīghalomakena kojavena¹⁷ samāhitā.¹⁸
Yatthā ti yasmiṃ pallaṅke. Vāsūpagatā ti vāsaṃ
upagatā sayitā ti attho.

Sampattāya adḍharattāyā¹⁹ ti adḍharattiyā upaga-
tāya. Tato ti pallaṅkato. Pokkharaṇṇā ti pokkha-
raṇiyā.²⁰

¹ nānāvidha.^o, B. ² All MSS. transpose here the words.

³ °phaladā, S₂. B. ⁴ °sākhattā, B.

⁵ °pupphadā, B. ⁶ nānāvididha.^o, S₂; B. adds ca.

⁷ vuttā, S₂. ⁸ daddalḥ.^o, S₁. B. ⁹ ābhanti, B.

¹⁰ sobhanti, B. ¹¹ veyyāvaccakāriniyo, B.

¹² °cela.^o, B. ¹³ sakasama.^o, B. ¹⁴ sañjā, S₁. S₂.

¹⁵ samāhitā, S₁. S₂. ¹⁶ °sandhatā, B.

¹⁷ javena, S₁. S₂. ¹⁸ sampattāy' adḍharattiyā, B. ¹⁹ S₁. S₂
have pokkharāṇṇā tīre tvaṃ gatā pokkharāṇiyā (°yam, S₁).

Harite ti nīle. Saddale ti tarupatiṇasañchane.¹
Subhe ti suddhe, subhe ti vā tassā ālapanam. Bhadde
samantato harite saddale tassā pokkharaniyā tīre tvam
gantvāna 'thūsi tiṭṭhasi ti yojanā. Kaṇṇamuṇḍo ti
khaṇḍitakaṇṇo chinnakaṇṇo.

Khāyitā āsi ti khādītā ahosi. Aṭṭhisankhalikā
katā ti aṭṭhisankhalikamattā katā. Yathā pure ti
sunakhena khādanato pubbe viya.

Tato ti pokkharani-ogūhanato pucchā. Aṅgapaccaṅ-
gā² ti paripunnasabhaṅgapaccaṅgavati. Sucārū ti
sutṭhu manoramā. Piyadassanā ti piyadassaniyā. Āyāsi
ti āgacchasi.

Evam tena raññā pucchitā sā peti ādito paṭṭhāya attano
pavuttiṃ tassa kathenti

Kimbilāyam³ gahapati saddho āsi upāsako
tassāham⁴ bhariyā āsi⁵ dussilā aticārini. 14
Evam⁶ aticaramānāya sāmiko etad abravi:⁷
n'etaṃ channaṃ⁸ paṭirūpaṃ yaṃ tvam aticarāsi maṃ. 15
Sāhaṃ ghoraṃ ca sapathaṃ musāvādaṃ abhāsissam:⁹
nāhaṃ taṃ aticarāmi kāyena uda cetāsa, 16
Sacāhaṃ taṃ aticarāmi kāyena uda cetasā
ayaṃ¹⁰ kaṇṇamuṇḍo sunakho aṅgamaṅgāni khādātu. 17
Tassa kammaṃ vipākaṃ musāvādassa c'ūbhayaṃ
sattavassasatāni¹¹ ca anubhūtaṃ yato pi¹² me
kaṇṇamuṇḍo¹³ ca¹⁴ sunakho¹⁵ aṅgamaṅgāni khādati ti 18

pañca gāthā āha.

¹ °sañchane, B.; °sañjaye, S₂; °sañjanaye, S₁.

² °paccāṅgaṃ, S₁, S₂. ³ Kimilāyam, M. D.; B.; Kimilāya, C.

⁴ tass' ahaṃ, C. ⁵ āsim, M. D.; S₁, S₂.

⁶ so maṃ, C.; B. ⁷ abruvi, S₂.

⁸ M. C. D., B. add n'etaṃ.

⁹ °vādaṃ c'abhās°, M. C. D. ¹⁰ M. C. D., B. add me.

¹¹ satt' eva vassa°, M. C. D.; B., and omit ca.

¹² hi, C. ¹³ M. C. add 'yaṃ. ¹⁴ om. M.

¹⁵ B. adds pi.

Tattha Kimbilāyan¹ ti evaṃ nāmake nagare. Ati-
cārini² ti jāyūpati³ atikkamacaraṇato aticārini² ti vuccati.

Aticaramānūyā ti aticaramānūya mayi so sāmiko maṃ
etad abravī⁴ ti yojanā. N'etaṃ channan⁵ ti ādi vuttā-⁵
kāradassanaṃ. Tattha n'etaṃ channan ti na etaṃ
yuttaṃ. N'etaṃ paṭirūpan ti tass' eva vacanaṃ. Yaṃ
ti kiriya-parāmasanaṃ. Aticarāsi⁶ ti aticarasi, yaṃ eva
vā pāṭho. Yaṃ maṃ tvaṃ aticarasi, tattha yaṃ aticarapaṃ
n'etaṃ channaṃ n'etaṃ paṭirūpan ti attho.

Ghoran ti dāruṇaṃ. Sapathan ti sapaṇaṃ. Abhā-
sissan ti abhāsiṃ.

Sacāhan ti sace ahaṃ. Tan ti tvaṃ.

Tassa kammassā ti tassa pāpakammassa dussila-
kammassa. Musāvādassa cā ti nāhaṃ aticarāmi ti
vuttamusāvādassa ca. Ubhayan ti ubhayassa vipākaṃ.
Anubhūtan ti anubhūyamānaṃ⁶ mayā ti attho. Yato
ti yato pāpakammato.

Evaṃ ca pana vatvā tena attano kataṃ upakāraṃ
kittenti

Tvaṃ ca deva bahukāro⁷ atthāya me idhāgato
sumuttāhaṃ kaṇṇamuṇḍassa asokā akutobhayaṃ. 19

Tāhaṃ⁸ deva namassāmi yācāmi añjalikatā⁹
bhuñja amānuse¹⁰ kāme rama¹¹ deva mayā sahā ti 20

dve gāthā āha.

Tattha devā ti rājānaṃ ālapati. Kaṇṇamuṇḍassā
ti kaṇṇamuṇḍato, nissakke¹² hi idaṃ sāmivacanaṃ.

Atha rājā tattha vāseṇa¹³ nibbiṇṇamānaso¹⁴ gamanañjha-
sayā¹⁵ pakāsesi. Taṃ sutvā peti rañño paṭibaddhacittā

¹ Kimil.^o, B. ² bhariyā sū hi, B. ³ abruvī, S₁.

⁴ na cchannan, S₂; n'attha cchannan, S₁.

⁵ S₁. S₂ omit all from ādi.^o to etaṃ na yuttaṃ.

⁶ °bhuttaṃ, B. ⁷ bahū pakāro, S₁. S₂.

⁸ nāhaṃ, S₁. S₂. ⁹ p' añj.^o, M. C. D.; B.

¹⁰ mānuse, S₁. B., or bhuñj' amānuse. ¹¹ ramma, S₁.

¹² nissatte, B.; nissakkage, S₁.

¹³ vāse, S₁. S₂. ¹⁴ nibbinda.^o, B.

¹⁵ tam añjha.^o, S₁. S₂.

tatth' ev' assa vāsaṃ yācanti Tāhaṃ deva namassāmi ti
gātham āha. Puna' rājā ekamsena² gantukāmo 'va hutvā
attano ajjhāsayam pavedento

Bhutvā³ amānusā kāmā ramito 'mhi tayā saha

tāhaṃ⁴ subhage yācāmi khippam paṇinayāhi man ti 21

osānagātham āha.

Tattha tāhan ti tam aham. Subhage ti subhayutte.
Paṇinayāhi man ti mayham nagaram eva mam paṇinehi.

Sesaṃ sabbattha pākaṭam eva.

Atha sū vimānapeti rañño vacanam sutvā viyogam
asahamānā sokāturattāya vyākulahadayā vedhamānasarirā
nānāvidhehi upāyehi āyācitvā pi tam tattha vāsetum
asakkonti bahūhi mahārahehi ratanehi saddhim rājānam
nagaram netvā pāsadam āropetvā kanditvā paridevitvā
attano vasanaṭṭhānam⁵ eva gatā. Rājā pana tam disvā
sañjātasamvego dānādini puññāni⁶ katvā saggaparāyano
ahosi. Atha ambhakaṃ Bhagavati loka uppajjitvā pavatti-
tapavaradhammacakke anukkamena Sāvattihiyam viharante
ekadivasam āyasmā Mahamoggallāno pabbatacārikaṃ
caramāno tam itthim saparivāram disvā tāya katakammam
pucchi. Sā ādito paṭṭhāya sabbam therassa kathesi.⁷ Tam
pavuttiṃ thero Bhagavato ārocesi. Bhagavā tam attham
atthupattiṃ katvā sampattāparisāya dhammam desesi.
Mahājano paṭiladdhasamvego pāpato otaritvā⁸ dānādini
puññāni⁹ katvā dhammābhirato¹⁰ saggaparāyano¹¹ ahosi.¹²

Kaṇṇamunḍapetavattuvannanā.¹³

II, 13.

Ahu rājā Brahmadatto ti. Idam Ubbaripetavattthup.¹⁴
Satthā Jetavane viharanto aññataram upāsikaṃ ārabha

¹ pana, B. ² ekamsen' eva, B., and adds nagaram.

³ bhuttā, M. C. D.; B. ⁴ nāham, S.

⁵ vasanam, B. ⁶ S., S₂ add kammāni.

⁷ S., S₂ add Thero tāsam dhammam desesi.

⁸ oramitvā, B. S₂. ⁹ puññakammāni, S., S₂.

¹⁰ dhammanirato, S., S₂. ¹¹ om. S., S₂.

¹² B. adds ti. ¹³ B. adds niṭṭhitā. ¹⁴ Upari.^o (or Uppari.^o),
B.; Uddhari.^o, S₂, but further on Ubbari; Ubbariya.^o, S.

kathesi. Sāvattliyaṃ kira aññatarāya upāsikāya sāmiko kalam akāsi. Sā pativiyogadukkhātura socanti alāhinaṃ gantvā rodāti. Bhagavā tassā sotāpattiṭṭhalassa upanissaya-sampattiṃ disvā karuṇāya sañcoditamānaso hutva tassā gehaṃ gantvā paññatte asane nisīdi. Upāsikā Sattharaṃ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha naṃ Sattha 'kiṃ upasike socasi' ti vatvā 'ama Bhagavā piyavippa-yogena socami' ti vutte tassā sokam upanetukāmo uttitaṃ āhari.

Atite Pañcalaratṭhe Kapilanaḡare Cūlani Brahmaḡatto nama rāja ahoṣi. So agatigamaṇaṃ¹ paḡaya attano vijite paḡaya² hitakaraṇanirato³ dasa rājadhamme akopetvā rājjaṃ anusāsamaṇo kadāci attano⁴ rajje⁵ kiṃ vadanti ti sotu-kāmo tunṇavāyavesaṃ⁶ gaḡetvā eko adutiyo naḡarato nikkhamitvā gāmato gāmaṃ janapadato janapadaṃ vica-ritvā subbaṃ rājjaṃ akaḡḡakaṃ anupijjaṃ manusso sammodamaṇe⁷ apārutaglaḡe maññe vilārante disvā soma-nassajāto nivattitvā naḡarābhinnakko āḡacchanto aññataras-miṃ gāme ekissā vidhaḡaya duggatittliyaṃ gehaṃ pavisi. Sā taṃ disvā āha 'ko nu tvaṃ ayyo kuto tḡanato āḡato' ti? 'Ahaṃ tunṇavāyo bhadde bḡatiyā tunṇakammaṃ karonto vicāraṃi, yadi tunḡakaṃ tunṇakammaṃ atthi vatthaṃ ca veḡhanaṃ ca detha, tunḡakaṃ pi karomi'⁸ ti. Sā āha⁹ 'natthi amḡakaṃ kammaṃ kattabbaṃ¹⁰ vatthaṃ¹⁰ vā¹⁰ veḡhanaṃ vā, aññesaṃ karohi ayyā' ti. So tattha katipāhaṃ vasanto dhaññapaṇṇalakkhaṇasampannaṃ tassā dḡitaraṃ disvā māturaṃ āha: 'ayaṃ dārikā kiṃ kenaci katapariggahā udāhu akatapariggahā'¹¹? Sace¹² kenaci akatapariggahā imaṃ mayhaṃ detha, ahaṃ¹³ tunḡakaṃ sukhena jīvaṇu-pāyaṃ kātum samattho' ti. Sādhu ayyā ti sā tassa taṃ⁹ adāsi. So tāya saddhiṃ katipāhaṃ vasitvā tassā kaḡa-paṇasaḡassaṃ datvā 'ahaṃ katipāhen' eva nivattissāmi,

¹ agati-agam.°, B. ² pajāhita.°, S.

³ °karaṇe nir.°, B. ⁴ B. *repeats* kad.° attano.

⁵ vajje, S. S. ⁶ tanta.°, S.

⁷ samod.°, S.; same vād.°, S.; mude mod.°, B.

⁸ pakaromi l. pi kar.°, B. ⁹ om. B. ¹⁰ om. S. S.

¹¹ B. *adds* ti, and has agata.°, also further on. ¹² B. *adds* na.

¹³ ayaṃ, B.

bhadde tvam mā khupḍali' ¹ ti vatvā attano nagaram gantvā nagarassa tassa ca gāmassa antare maggam samam ² kārāpetvā alaṅkārapetvā ³ mahantarājānubhāvena tattha gantvā dārikam kahāpanarūsimhi ⁴ ṭhapetvā suvaṇṇarajatakalasehi nahāpetvā Ubbari ti nāmam kāretva ⁵ aggamaheṣiṭhāne ṭhapetvā taṇ ca gāmam tassā nātinam datvā mahantarājānubhāvena taṇ nagaram ānetvā tāya saddhiṃ abhiramamāno yāva jīvaṃ rajjasukham anubhavitvā āyūhapariyosāne kālam akāsi. Kālakate ca tasmim kate ⁶ ca sarirakicce Ubbari pativiyogena sokasallasamappitahadaya ālāhanam gantvā bahū divase gandhapupphādili pūjetvā rañño guṇe kittetvā ummādappattā viya kandanti paridevanti ālāhanam padakkhiṇam karoti.

Tena ca samayena amhākam Bhagavā Bodhisattabhūto isipabbajjam pabbajitvā adhigatajhānābhīṇṇo Himavanta-sāmantā ⁷ aññatarasmim araṇṇāyatane viharanto sokasallasamappitam Ubbarim dibbena cakkhunā disvā ākāseṇa gantvā dissamānarūpo ākāse ṭhatvā tattha tattha ⁸ ṭhite manusse pucchi 'kass' idam ālāhanam kass' athayam ⁹ itthi Brahmaddatta Brahmaddattā ti kandanti paridevanti' ti? Taṃ sutvā manussā 'ayam bhante Ubbari nāma Brahmaddattassa bhariyā, sū tassa kālakatato paṭṭhāya ālāhanam gantvā Brahmaddattā ti tassa nāmam gaheṭvā kandanti paridevati' ti āhaṃsu. ¹⁰ Taṃ attham dipentā saṅgitikarū

Ahu rājā Brahmaddatto Pañcālānam rathesabho
ahorattānam accayā rājā kālam kari ¹¹ tadā. ¹² 1
Tassa ālāhanam gantvā bhariyā kandati Ubbari
Brahmadattam apassanti Brahmaddattā ti kandati. 2

¹ ukkaṇhi, B. ² samam maggam, B. ³ om. S₁, S₂.

⁴ 'rahasimhi, S₁, S₂. ⁵ kārāpetvā, B.

⁶ saddhiṃ katena, S₂. ⁷ Himavante, B.

⁸ om. B. ⁹ kassa ayam, B.

¹⁰ B. has after manussā: Brahmaddatto nāma Pañcālānam rājā, so āyūhapariyosāne kālam akāsi, tass' idam ālāhanam, tassa ayam aggamaheṣi Uppari nāma Brahmaddattā ti tassa nāmam gaheṭvā kandati paridevati ti āhaṃsu.

¹¹ akrubbatha, M. C. D.; B. ¹² om. M. C. D.; B.

Isi ca tattha āgacchi sampannacarāṇo muni¹
 te² ca tattha apucchittha³ ye tattha su samāgatā: 3
 Kassa⁴ c'idaṃ ājāhanāṃ nānāgandhasameritaṃ
 kassāyaṃ kandati bhariyā ito dūragataṃ paṭip?
 Brahmaddattaṃ apassanti Brahmaddattā ti kandati. 4
 Te ca tattha viyakāṇsu ye tattha su samāgatā
 Brahmaddattassa bhaddan te Brahmaddattassa marisa. 5
 Tassa idaṃ ājāhanāṃ nānāgandhasameritaṃ
 tassāyaṃ kandati bhariyā ito dūragataṃ paṭip
 Brahmaddattaṃ apassanti Brahmaddattā ti kandati⁵ ti 6

cha gāthā thapesuṃ.⁶

Tattha ahū ti ahosi. Pañcālānan ti Pañcalaratthā-
 vāsinaṃ Pañcalaratthass' eva vā eko pi⁷ janapado jana-
 padādihikānaṃ rājakumārānaṃ vasena ruhiyā Pañcalā ti
 bahuvacanena niddissiyati. Rathesabho ti rathesu
 usabhasadiso mahāratho ti attho.

Tassa ājāhanan ti tassa rañño⁸ sarīrassa daḍḍhatthā-
 naṃ.

Isi ti jhānādinaṃ guṇānaṃ esanattihena isi. Tatthā
 ti tasmiṃ ubbhataṭṭhāne⁹ susāne ti attho. Āgacchi¹⁰
 ti agamāsi.¹¹ Sampannacarāṇo ti sīlasampadā¹² indriyesu
 guttadvāratā bhojane mattaññutā jāgariyānuyogo satta
 saddhammā cattāri rūpāvacarajjhānāni ti imehi paṇṇa-
 sehi caraṇasaṅkhātehi guṇehi sampanno samannāgato
 caraṇasampanno ti attho. Muni ti attahitaṇ ca parahitaṇ
 ca munāti jānāti¹³ ti muni. Te ca tattha apucchitthā¹⁴
 ti te¹⁵ tasmiṃ thāne thite¹⁶ jane paṭipucchi. Ye tattha
 su samāgatā ti ye manussā tattha tattha¹⁷ susāne¹⁸
 samāgatā, sū ti nipātamattaṃ. Ye tatthāsuṃ samāgatā
 ti vā pātho, āsun ti ahesun ti attho.

¹ °caraṇamuni, S₁. S₂.

² so, S₁. S₂.

³ āpucch.^o, S₁.

⁴ om. M. C. D.; B.

⁵ kandasi, M.

⁶ pathesum, B.

⁷ S₁. S₂ add hi.

⁸ B. adds ca.

⁹ upariyāṭṭhitatthāne, B.

¹⁰ āgañchi, S₂.

¹¹ āgam.^o, S₁.

¹² °sampadāya, S₁.

¹³ om. S₁.

¹⁴ āpucch.^o, S₁. S₂.

¹⁵ om. S₁. B.

¹⁶ B. adds te.

¹⁷ om. B.

¹⁸ B. adds su.

Nānāgandhasameritan ti nānāvidhehi gandhehi samantato eritaṃ upavāsitaṃ.¹ Ito ti manussalokato. Dūragatan ti paralokagatattā² vadati. Brahmādattā ti kandaṭṭi ti³ Brahmādattā ti evaṃ nāmasaṅkittanaṃ katvā paridevanavasena avhayati.

Brahmadattassa bhaddan te Brahmādattassa mārisā ti mārisa nirāmayakāyacittamahāmuni Brahmādattassa rañño idaṃ ālāhanaṃ, tass' eva Brahmādattassa rañño ayaṃ bhariyā, bhaddan te tassa ca Brahmādattassa bhaddaṃ hotu,⁴ tādīsūnaṃ mahesīnaṃ hitānucintanena paraloke tthitānaṃ⁵ pi hitasukhaṃ⁶ hoti yevā⁷ ti⁸ adhippiyo.

Atha so tāpaso tesāṃ vacanaṃ sutvā anukampaṃ upādāya Ubbariyā santikaṃ gantvā tassā śokavinodanattaṃ

Chalāsītisahassāni Brahmādattassa nāmakā
imasmim ālāhane daḍḍhā tesāṃ kaṃ anusocasi ti 7

gātham āha.

Tattha chalāsītisahassāni ti⁹ chasahassādhika-asītisahassasaṅkhā. Brahmādattassa nāmakā ti Brahmādatto ti evaṃ⁸ nāmakā. Tesāṃ kaṃ anusocasi ti tesāṃ chalāsītisahassasaṅkhātānaṃ⁹ Brahmādattānaṃ katamaṃ Brahmādattaṃ tvaṃ anusocasi ti. Katamaṃ paṭicca to soko uppanno ti pucchi.

Evaṃ pana tena isinā pucchitā¹⁰ Ubbari attanā adhippettaṃ Brahmādattaṃ ācikkhanti¹¹

Yo rājā Cūlaniputto Pañcālānaṃ rathesabho
taṃ bhante anusocāmi bhattāraṃ sabbakāmadan¹² ti 8

gātham āha.

Tattha Cūlaniputto ti evaṃnāmassa rañño putto.

¹ vāritaṃ, S.₁. ² lokatattā, S.₂. ³ om. S.₁. S.₂.

⁴ hoti, S.₁. S.₂. ⁵ tthanānā, S.₁.

⁶ pitasukhaṃ, S.₁. S.₂.

⁷ S.₁. S.₂ add chasahassādhikā asītisahassāni ti.

⁸ eva, S.₁. S.₂. ⁹ tesasaṅkhānaṃ, S.₁. S.₂. ¹⁰ pucchitvā, B

¹¹ ācikkhanti, all MSS. ¹² dadan, C. D.; S.₁. S.₂.

Sabbakāmadan¹ ti mayhaṃ sabbassa² icchiticchitassa
dātāraṃ, sabbesaṃ vā sattānaṃ icchitadāyakaṃ.

Evam Ubbariyā vutte puna tāpaso

Sabbe 'va 'hesuṃ rājāno Brahmādhātava nāmaka
sabbe 'va³ Cūlaniputtā Pañcālānaṃ rathesabhā. 9
Sabbesaṃ anupubbena mahesittam akārayi
kasmā purimake hitvā pacchimaṃ anusocasi ti 10

gāthādvayam āha.

Tattha sabbe 'va 'hesuṃ ti sabbe 'va te chaḷasītisa-
hassasaṅkhā rājāno Brahmādhātava nāmaka Cūlaniputtā
Pañcālānaṃ rathesabhā 'va ahesuṃ, ime rājabhāvādayo⁴
visesā tesu ekassāpi nāhesuṃ.⁵

Mahesittam akārayi ti tvaṃ ca tesāṃ sabbesaṃ pi
anupubbena⁶ aggamaheśibhāvaṃ anupattā ti attho.
Kasmā ti guṇato ca sāmikabhāvato ca avasiṭṭhesu etta-
kesu janesu purimake rājāno pahāya pacchimaṃ ekam
yeva kasmā kena kāraṇena⁷ anusocasi ti pucchi.

Taṃ sutvā Ubbari saṃvegajātā puna tāpasam

Ātume itthibhūtāya dīgharattāya mārisa
yassā me itthibhūtāya saṃsāre bahu bhāsasi⁸ ti 11

gātham āha.

Tattha ātume ti attani. Itthibhūtāya ti itthibhāvaṃ⁹
upagatāya. Dīgharattāya ti dīgharattam. Ayam h'ettha
adhippāyo: itthibhūtāya attani sabbakālaṃ itthi yeva hoti
udāhu purisabhāvaṃ pi upagacchati ti? Yassā me itthi-
bhūtāya ti yassā mayhaṃ itthibhūtāya evaṃ tava bahum
saṃsāre mahesibhāvaṃ mahāmuni tvaṃ bhāsasi kathesi
ti attho. Āhu¹⁰ me itthibhūtāya ti vā pāṭho. Tattha ā ti
anusarānatthe nipāto, 'hu me¹¹ ti sayam anussaritam aññātam
idaṃ mayā itthibhūtāya itthibhāvaṃ upagatāya evaṃ

¹ all MSS. ² sabbasā, B. ³ ca, B.

⁴ °bhaddāyo, S₁; °bhadrāyo, S₂.

⁵ ekassa micchāhesuṃ, S₁. S₂. ⁶ °pubbe, S₁. ⁷ om. S₁. S₂.

⁸ bhāsati, D. ⁹ °bhūtāya, S₁. S₂. ¹⁰ ātumo, B. ¹¹ tumo, B.

mayham ettakam kalam aparā 'va anuppatti' ahosi. Kasmā?² Yassā me itthibhūṭāya sabbesam anupubbena mahesittam akārayi,³ tvam mahāmuni samsāre bahum bhāsasi⁴ ti yojanā.

Tam vacanam⁵ sutvā tūpaso 'ayam niyamo samsāren' atthi yam⁶ itthi itthi yeva hoti puriso puriso eva' ti dassento

Ahu itthi ahu puriso pasuyonim pi agamā
evam etaṃ atitānam pariyaṇto na dissati ti 12

gātham aha.

Tattha ahu itthi ahu puriso ti tvam kadāci itthi pi ahosi kadāci puriso pi ahosi. Na kevalam itthipurisabhāvam eva. Atha kho pasuyonim pi āgamā,⁶ kadāci pasubhāvam pi agamāsi tiracchānayanim pi upagatā ahosi. Evam etaṃ atitānam pariyaṇto na dissati ti evam yathā⁷ vuttam etaṃ itthibhāvam purisabhāvam tiracchānādibhāvaṇ ca upagatānam⁸ atitānam attabhāvanam pariyaṇto nāna-cakkhunā mahatā ussāhena passantānam pi⁹ na dissati. Na kevalam tav' eva atha kho sabbesam pi samsāre paribbhamantānam sattānam attabhāvassa pariyaṇto na dissate¹⁰ na paññāyate 'va. Tenāha Bhagavā: 'anamataaggāyam¹⁰ bhikkhave samsāro pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaranānam sattānam tanhāsamyojanānam sandhāvataṃ¹¹ samsaratan' ti. *)

Evam tena tūpasena samsārassa aperiyaṇtataṃ kammaṃ kataṇ ca vibhāventena desitaṃ dhammaṃ sutvā samsāre samviggaṃānahadaya¹² dhamme ca pasannamānasā vigata-sokasallā hutvā attano pasādam sokavigamaṇ ca pakāsentī

Adittam vata maṃ santam ghatasittam va pāvakaṃ
vārinā viya osiñci sabbam nibbāpaye daram. 13

¹ aparā paruppatti, B. ² B. S₂ add yasmā.

³ akāsi ti, B. ⁴ tūpasī, S₁. S₂.

⁵ om. B. ⁶ agamāsi, B. ⁷ om. S₂.

⁸ agatā ca, S₁. S₂; B. adds tava.

⁹ B. adds 'va. ¹⁰ taggo 'yam, B. ¹¹ saritan ti, S₁. S₂, and omit sams.^o ¹² viggaṃāhadaya, B.

*) cp. Samyuttanikāya, part. II, p. 178.

Abbūlham¹ vata me sallam etam² hadayanissitam
yo me sokaparetāya patisokam apānudi. 14
Sāham abbūlhasallāsmi sītibhūtāsmi³ nibbutā
na socāmi na rodāmi tava sutvā mahāmuni ti 15

tisso gāthā⁴ abhāsi.

Tasam attho hetthā vutto yeva. Idāni samviggahadayāya⁵
Ubbariyā pattim⁶ dassento Satthā

Tassa tam⁷ vacanam sutvā samānassa subhāsitam
pattacivaram ādāya pabbaji anagāriyam. 16
Sā ca pabbajitā⁸ santā gārasmā anagāriyam
mettacittam abhāvesi brahmalokūpapattiyā. 17
Gāmā gāmam⁹ vicaranti nigame rājadhāniyo
Uruvelā¹⁰ nāma so gāmo yattha kalam akubbatha. 18
Mettacittam abhāvetvā¹¹ brahmalokūpapattiyā
itthiccittam virājetvā brahmalokūpagā ahū ti 19

catasso gāthā abhāsi.

Tattha tassā ti tassa tāpasassa. Subāsitan ti sutthu
bhāsitam dhamman ti attho.

Pabbajitā¹² ti¹² pabbajjam upagatā. Santā ti
samānā,¹³ pabbajitā vā hutvā santakāyavācā. Mettacittan
ti mettāsahagatam¹⁴ cittam¹⁵, cittasīsenā mettajhānam¹⁶
vadati. Brahmalokūpapattiyā ti tañ ca sā mettacittam
bhāventi brahmalokūpapattiyā abhāvesi, na vipassanā
pāḍakāpāḍakādi attham,¹⁷ anuppanne hi buddhe brahma-
vihārādike¹⁸ bhāventā tāpasaparibbājakā yāva devabhava-
sampatti attham eva bhāvesum.¹⁹

¹ abbuyham, S₂; abhuyham, S₁. ² sokam, M. C. D.; B.

³ om. S₁, S₂. ⁴ gāthāyo, S₁, S₂. ⁵ °hadayā, S₁, S₂.

⁶ paṭiputti, B. ⁷ tava, S₁. ⁸ pabbajjivā, D.;
pabbajja-upagatā, S₁, S₂; pabbajjita, M. C.; B.

⁹ S₂ leaves out all till gāman ti gāmato on p. 167 l. 1.

¹⁰ Uruvelam, S₁. ¹¹ abhāvetvā, D.; S₁, S₂. B.

¹² om. S₁; B. has pabbajjita ti pabbajjitam upa^o.

¹³ samāna, S₁. ¹⁴ °samāgatā, S₁. ¹⁵ pattam, S₁.

¹⁶ mettā jhānāni ca, B.

¹⁷ abhāvesi vipassanāya pāḍakā ti attham, B.

¹⁸ °vihārake, B. ¹⁹ bhāventi, B.

Gāmā gāman ti gāmato aññam gūnam.

Ābhāvetvā¹ ti vadḍhetvā brūhetvā. Abhāvetvā² ti keci paṭhanti, tesam a-kāro³ nipātamattam. Itthiccittam virājetvā ti itthibhāve cittam ajjhāsayaṃ abhiruciṃ vidhametvā itthibhāve virattacittā⁴ hutvā. Brahmaloḷupagā ti paṭisandhigahaṇavasena brahmalokaṃ upagama-nakā ahosi.⁵

Sesam heṭṭhā vuttanayena⁶ uttānam eva.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā tassā upāsikāya sokaṃ vinodetvā upari catusaccadesanaṃ⁷ akāsi. Sacca-pariyosāne sū upāsikā sotāpattiphale paṭiṭṭhahi. Sampatta-parisāya⁸ desanā sātthikā ahosi.⁹

Ubbaripetavatthuvannaṇā.¹⁰

Ubbaridutiyaavatthuvannaṇā niṭṭhitā.¹¹

III, 1.

Abhiḍḍamāne vārimhi ti. Idam Satthari Veluvane viharānte aññataram luddapetaṃ ārabba vuttam. Bārānasiyā kira aparadisābhāge para Gaṅgāya¹² Vāsabha-gāmaṃ¹³ atikkamitvā Cundaṭṭhilaṇāmake¹⁴ gāme eko luddako ahosi. So araṇṇe mige vadhitvā varamaṃsam aṅgāre pacitvā khāditvā avasesaṃ paṇṇapuṭe bandhitvā kācena gahetvā gāmaṃ¹⁵ āgacchati. Tam bāladārakā gāmadvāre disvā 'maṃsam me dehi maṃsam¹⁶ me¹⁶ dehi'¹⁶ ti hatthe pasāretvā upadhāvimsu.¹⁷ So tesam thokaṃ thokaṃ¹⁵ maṃsam deti. Ath' ekadivasam maṃsam

¹ bhāvetvā, B; abh., S., S₂. ² ābhāvetvā, S₁; om. S₂.

³ a-kāro, S., S₂. ⁴ viraticittā, S₂. ⁵ 'nakā hosi, S₁.

⁶ 'nayanā, S₁; 'nayatā, S₂; 'nayatthā, B.

⁷ catudesanaṃ, S₂. ⁸ B. adds ca. ⁹ all MSS. add ti.

¹⁰ B. adds niṭṭhitā.

¹¹ om. B.; M. C. D. put at the end of II, 13:

Udānam.

Paṇḍū mātā ca Mattā [Tisā, C. D.] ca Nandā Kunda-
lino [one, M.] Ghaṭo

dve seṭṭhi tunnavāyo ca Vihāra-Sutta sopāna Ubbari ti.

¹² 'yaṃ, B. ¹³ Vāsabbha., S., S₂. ¹⁴ Cundaṭṭhika., S., S₂.

¹⁵ om. B. ¹⁶ only once, S₁. B. ¹⁷ 'dhāvanti, B.

alabhitvā uddālakapuppham pilandhitvā bahuñ ca hatthena
gahetvā gāmaṃ gacchati. Tam dārakā gāmadvāre disvā
'mamsam me dehi mamsam' me' dehi' ti hatthe pasūretvā
upadhāvimsu. So tesam ek' ekam² pupphamañjarim³ adāsi.
Athāparena samayena kālam katvā petesu nibbatto naggo
virūparūpo bhayānakadassano supinena⁴ pi annapānam
ajānanto sise ābandhaka-uddālakakusumamālākalaṃ⁵ 'Cun-
datthilāyam⁶ nātakānam santike kiñci labhissāmi' ti
Gaṅgāyam⁷ udaye abhijjamāne paṭisotaṃ⁸ padasā gacchati.
Tena ca samayena Koliyo⁹ nāma rañño Bimbisārassa
mahāmatto kupitaṃ paccantaṃ vūpasametrā paṭinivattento
hatthi-assādi-parivārabalaṃ pathena pesetvā sayam Gaṅgāya
nadiyā anusotaṃ nāvāya āgacchantaṃ tam petam tathā
gacchantam disvā pucchanto

Abhijjamāne¹⁰ vārimhi Gaṅgāya idha gacchasi
naggo pubbadhapeto va mālādhārī¹¹ alaṅkato
kuhiṃ gamissasi¹² peta¹³ kattha vāso bhavissati ti 1

gātham āha.

Tattha abhijjamāne ti padanikkhepena abhijjassa-
mānasāṅghāte.¹⁴ Vārimhi Gaṅgāyā ti Gaṅgāya nadiyā
udake. Idhā ti imasmim thāne. Pubbadhapeto vā ti
purimaddhena apeto viya apetayoniko devaputto viya.
Katham? Mālādhārī¹⁵ alaṅkato ti mālāhi pilandhitvā
alaṅkatasissattā ti attho. Kattha vāso bhavissati ti
katarasmim gāme dese vā tuyham nivāso bhavissati, tam¹⁶
kathehi ti attho.

Idāni yam tadā tena petena Koliyena ca vuttaṃ tam
dassetum saṅgītikārā

¹ only once, S. B. ² ek' ekā, S. ³ °mañjari, S.

⁴ supine, B. ⁵ ahattika.° (or ahantika.°), S. S.

⁶ Cundatthika.°, S. S. ⁷ Gaṅgāya, B.

⁸ hi sotaṃ, S. S. ⁹ Koliyo, B.

¹⁰ °jjassamāne, S. ¹¹ °bhārī, M. D.; B.

¹² gamissati, C. ¹³ peto, C.; petam, S. S.

¹⁴ avinassamānasāṅghāte, B. ¹⁵ °bhārī, B.

¹⁶ om. S.

Cundatthilaṃ¹ gamissāmi peto so iti bhāsasi²
 antare Vāsabhagāmaṃ Bārāṇasiyā³ santike. 2
 Tañ ca disvā mahāmatto Koliyo iti vissuto
 sattubhattaṃ ca petassa pītakaṃ ca yugaṃ adā. 3
 Nāvāya tiṭṭhamānāya kappakassa adāpayi
 kappakassa padinnamhi⁴ thāne petassa dissatha. 4
 Tato suvatthavasano mālādhārī⁵ alaṅkato
 thāne thitassa petassa⁶ dakkhiṇā upakappatha⁷
 tasmā dajjetha petānaṃ anukampāya punappunan ti 5

gāthāyo avocum.

Tattha Cundatthilaṃ ti evaṃ nāmakam gāmaṃ. An-
 tare Vāsabhagāmaṃ Bārāṇasiyā⁸ santike ti Vāsa-
 bhagāmassa⁹ Bārāṇasiyā ca majjhe. Antarā saddayogena
 h'etaṃ sāmyatte⁹ upayogavacanam, Bārāṇasiyā santike hi
 so gāmo ti¹⁰ ayam h'ettha attho. Antare Vāsabhagāmassa¹¹
 Bārāṇasiyā ca yo¹² Cundatthilānamako¹³ gāmo Bārāṇa-
 siyā⁸ avidūre, tam gāmaṃ gamissāmi ti.

Koliyo iti vissuto ti Koliyo ti evaṃ pakāsanānāmo.
 Sattubhattaṃ cā ti sattun c'eva bhattuṃ ca. Pītakaṃ
 ca yugaṃ adā ti pītakaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ ekavatthayū-
 gaṃ ca adāsi. Kadā adāsi¹⁰ ti ce āha:

Nāvāya tiṭṭhamānāya kappakassa adāpayi ti
 gacchantam nāvam thapetvā tattha ekassa nahāpitassa
 upāsakassa dāpesi, dinnamhi vatthayuge ti yojanā. Thāne
 ti thānaso tam khanaṃ yeva. Petassa¹⁴ dissathā ti
 petassa sarire paññāyittha. Tassa nivāsanapārūpana-
 vattham¹⁵ sampajji.¹⁶ Tenāha: tato suvatthavasano mālā-
 dhārī¹⁷ alaṅkato ti.

¹ Cundatthiyaṃ, S₁. S₂. ² bhāsati, M. C. D.; B. S.

³ M., B. add ca. ⁴ ca dinn., M. C. D.; B.

⁵ bhārī, M. C. D.; B. ⁶ twice, S₁.

⁷ kappāya, S₁. ⁸ B. adds ca.

⁹ sāmi attho, S₁. S₂. ¹⁰ om. B.

¹¹ S₁. S₂ add ca. ¹² so, S₂; om. B. ¹³ tthika., B.

¹⁴ S₁. S₂ add cā ti, and omit diss., ¹⁵ pārūpanattham, B.

¹⁶ sampajjati, B. ¹⁷ bhārī, B.

Suvatthavasano ti¹ mālābharaṇehi sumañḍitapasādhito. Thāne thitassa petassa dakkhiṇā upakappathā ti dakkhiṇeyyathāne thitā pan'² esā dakkhiṇā tassa³ petassa yasmā upakappati viniyogaṃ agamāsi.⁴ Tasmā dajjetha⁵ petānaṃ anukampāya punappunan ti petānaṃ anukampāya pete uddissa punappunaṃ dakkhiṇaṃ dadeyya ti attlo.

Atha so Koliyamahāmatto taṃ petaṃ anukampamāno dānavidhiṃ sampādetvā anusotaṃ āgantvā suriye uggacchante Bārānasiṃ sampāpuṇi. Bhagavā ca teṣaṃ anuggahanatthaṃ ākāseṇa āgantvā Gaṅgātīre aṭṭhāsi. Koliyamahāmatto nāvato⁶ otaritvā haṭṭhapahaṭṭho Bhagavantaṃ nimantesi 'adhivāsetha' me bhante Bhagavā ajjatanāya bhattaṃ anukampaṃ upādāyā' ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhibhāvena. So⁸ Bhagavato adhivāsaṇaṃ viditvā tāva-d-eva ramaṇiye bhūmibhāge mahantaṃ sākhamañḍapaṃ upari catūsu⁹ passesu¹⁰ nānāvīrūgavaṇṇavicittavividhavasanasamalaṅkataṃ karetvā tattha Bhagavato āsaṇaṃ paññāpetvā adāsi. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Atha kho¹¹ so mahāmatto Bhagavantaṃ upasaṅkamitvā gandhapupphādīhi pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno¹² heṭṭhā attanā vuttavacaṇaṃ petassa ca paṭivacaṇaṃ Bhagavato ārocesi. Bhagavā bhikkhusaṅgho āgacchatū ti cintesi. Cintitasamanantaraṃ¹³ eva buddhānubhāvasaṅcodito suvaṇṇaṃ haṃsagaṇo viyo Dhataratṭhahaṃsarājānaṃ¹⁴ bhikkhusaṅgho Dhammarājāṃ¹⁵ samparivāresi, tāva-d-eva mahājano sannipati 'ulāre dhammadesanā bhavissati' ti. Taṃ disvā pasannaṃ mānaso mahāmatto buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ paṇitena khādaniyena bhojaniyena santappesi. Bhagavā katabhattakiṇṇo mahājanaṃ anukampāya Bārānasisamipavāsino sannipatantū ti adhiṭṭhāsi. Sabbe 'va'¹⁶ te iddhibalena mahājanā sannipatiṃsu. Ulāre c'assa pākāte pete akāsi. Tesu keci chinnabhinnaṃ pilotikakhaṇḍadharā

¹ om. all MSS. ² cāp', B. ³ assa, S., S₂.

⁴ āgamāsi, S₁. ⁵ dajje 'va, S₁, S₂. ⁶ Gaṅgato, B.

⁷ vāsetu, B. ⁸ om. B. ⁹ tisu, S₁, S₂.

¹⁰ S₁, S₂ add ca. ¹¹ B. adds kho. ¹² cintāsam., S₁, S₂.

¹³ 'rājā, S₁, S₂. ¹⁴ ca, B.

keci attano keseh' eva paṭicchāditakopīnā¹ keci naggā yathā jātarūpā khuppiṇāsābhībhitā tacapariyonaddhā aṭṭhimattasarirā ito c'ito ca paribbhamantā mahājanassa paccakkhato paññāyimsu. Atha Bhagavā tathārūpaṃ iddhābhisaṅkhāraṃ abhisaṅkhāresi yathā te² ekajjhaṃ sannipatitvā attanā kataṃ pāpakammaṃ mahājānassa pavedesum. Tam³ atthaṃ dipentā saṅgitikārā:

Sāhundavāsino⁴ eke aññe kesanivāsino
petā bhattāya⁵ gacchanti pakkamanti diso disaṃ. 6
Dūre eke⁶ padhāvitvā aladdhā ca⁷ nivattare
chātā pamucchitā⁸ bhantā bhūmiyaṃ paṭisumbhitā.⁹ 7
Keci¹⁰ tattha ca patitvā¹¹ bhūmiyaṃ paṭisumbhitā⁹
pubbe akatakalyāṇā aggidaddhā va ātape: 8
Mayaṃ¹² pubbe pāpadhammā gharāṇi¹³ kulamātaro
santesu deyyadhammesu dipaṃ nākamha attano. 9
Pahutaṃ¹⁴ annapānaṃ hi¹⁵ api su¹⁶ avakiriyati
samagga¹⁷ pabbajite na ca kiñci adamhase. 10
Akammakāmā alasā¹⁸ sādhu¹⁸ mahagghasā¹⁹
ālopapīṇadātāro²⁰ paṭiggahe paribhāsimsa.²¹ 11
Te gharā tā ca²² dāsiyo tān' evābharaṇāni no
te aññe²³ pariḥārenti²⁴ mayaṃ dukkhassa bhāgino. 12
Venim vā avaññā honti rathakārī ca dubbhikā
caṇḍālī kapaṇā honti nahāmini²⁵ ca punappunaṃ. 13

¹ paṭicchāditā, S₁, S₂, and omit kopīnā, but have keci keci naggā. ² om. B. ³ tañ ca, S₂.

⁴ sāhunna°, S₁, S₂. ⁵ atthāya, D.; attāya, C.

⁶ petā, M. C. D. ⁷ va, M. C. D.; B.

⁸ samucchitā, M.; B. ⁹ °sambhitā, S₁, S₂.

¹⁰ te ca, M. C. D.; B. ¹¹ papatitā, M. C. D.; B.

¹² S₁, S₂ add pi. ¹³ gharāṇiyo, S₁, S₂.

¹⁴ bahutaṃ, C. D.; B. ¹⁵ pi, M.; B.

¹⁶ apissu, M. C. D.; B. ¹⁷ samāgate, S₁, S₂.

¹⁸ asāsādhu°, S₂; asādhu°, S₁. ¹⁹ mahagghasā, S₁, S₂.

²⁰ ālopapīṇim dā°, S₁; °pīṇidā°, C.

²¹ °bhāsikā, M. D.; °bhāsakā, B.; °bhāsītā, C.

²² om. all MSS. exc. M.; B. ²³ añño, C. D.; S₁, S₂.

²⁴ °cārenti, M. C. D.; B.

²⁵ kappakā, M. C. D.; B.

Yāni yāni nibhināni kulāni kapaṇāni ca	
tesu tesveva jāyanti esā maccharino gati.	14
Pubbe ca ¹ katakalyāṇā dāyakā vitamaccharā	
saggan te paripūrenti obhāsentī ca Nandanam.	15
Vejayante ² ca pāsāde ramitvā kāmakāmīno ³	
uccākulesu jāyanti sabhogesu tato cutā.	16
Kūṭāgāre ca ⁴ pāsāde pallāṅke gopasaṇṭhite ⁵	
vijitāṅga ⁶ morahatthehi kule jātā yasassino.	17
Aṅkato ⁷ aṅkam ⁷ gacchanti malādhārī ⁸ alaṅkāta	
jātiyo ⁹ upatīṭṭhanti sāyam pātam suhhesino.	18
Nay idaṃ akatapūñṇānaṃ katapūñṇānaṃ ev' idaṃ	
asokam Nandanam rammam ¹⁰ Tidasānaṃ mahāvaṇam.	19
Sukham akatapūñṇānaṃ idha natthi parattha ca	
sukhaṃ ca katapūñṇānaṃ idha c'eva ¹¹ parattha ca.	20
Tesaṃ saḥavyakāmānaṃ kattabbam kusalaṃ bahum	
katapūñṇā hi modanti sagge bhogasamaṅgino ti	

gāthāya avocaṃ.

Tattha sāhundavāsino¹² ti chinnabhinnapilotikakhaṇ-
ḍamivāsana. Eke¹⁰ ti¹⁰ ekacce.¹⁰ Kesaniyāsino ti
ti keseh' eva paṭicchāditakopīnā. Bhattāya gacchanti
ti app' eva nāma ito gatā yattha vā tattha vā kiñci
ucchiṭṭhabhattam vā vamaṭhubhattam vā gabbhamalādikam
vā labheyyāma ti katthaci-d-eva āgantvā¹³ ghāsatthāya¹⁴
gacchanti. Pakkamanti diso disaṃ ti disato disaṃ
anekayojanantarikam¹⁵ ṭhānam pakkamanti.

Dūre ti¹⁶ dūre¹⁷ ṭhāne.¹⁸ Eke¹³ ti¹³ ekacce¹³ petā.¹³
Padhāvitvā ti ghāsatthāya upadhāvitvā. Aladdhā ca

¹ pubbesu, M.; 'va, C.; S₂; om. D.

² vedayanti, S₁. S₂. ³ kāmikāmīno, S₁.

⁴ °gāresu, S₂. ⁵ °katthate, M. C. D.; B.

⁶ bijj.°, M. D.; B. ⁷ aṅg.°, M. C. D.; B.

⁸ °bhārī, M. C. D.; B. ⁹ dhātiyo, M. C. D.

¹⁰ om. S₁. S₂. ¹¹ idh' eva ca, M. C. D.

¹² sāhunna.°, S₁. ¹³ om. B. ¹⁴ aṭṭhāvāya sattāya, B.

¹⁵ °yojantar.°, S₁. S₂.

¹⁶ dūre pi ti, S₁. S₂; dūre petā ti, B.

¹⁷ S₁. S₂ add vā; B. adds pi. ¹⁸ B. adds petā.

nivattare ti kiñci ghāsaṃ vā pāṇiyaṃ vā alabhitvā eva nivattanti. Pamucchitā ti khuppiṇāsādidukkhena sañjātamucchā.¹ Bhantā ti paribbhamantā. Bhūmiyaṃ paṭisumbhitā ti tāya² eva mucchāya³ uppattiya⁴ thatvā avakkhittamattikā piṇḍā viya vissatthā⁵ pathaviyaṃ patitā.

Tatthā ti gataṭṭhāne. Bhūmiyaṃ paṭisumbhitā ti papāte patitā viya jighacchādidukkhena ṭhātum asa-matthabhāvena bhūmiyaṃ patitā, tattha vā gataṭṭhāne ghāsādinam alābhena chinnāsā hutvā kenaci paṭimukham sumbhita⁶ poṭhitā⁷ viya bhūmiyaṃ patitā honti ti attho. Pubbe akatakalyāṇā ti purimabhava akatakusalā. Aggidaddhā va ātape ti nidāghakāle ātapaṭṭhāne agginā daddhā viya khuppiṇāsagginā dayhamānā mahādukkham anubhavanti ti attho.

Pubbe ti atitabhāve.⁸ Pāpadhammā ti issukimacchari-
ṇābhāvena lāmakasabhāva. Gharani⁹ ti gharasāminiyo. Kulamātarō ti kuladārakanam mātaro kulapurisānam vā mātaro. Dīpan ti paṭiṭṭham puñṇan ti attho. Tam hi sattānam sugatisupaṭiṭṭhābhāvato paṭiṭṭhā ti vuccati. Nākamhā ti na¹⁰ karimha.

Pahūtan¹¹ ti bahum. Annapānan hi¹² ti annaṃ ca pānaṃ ca. Api su¹³ avakiriyati ti sū ti nipātamattam. Api avakiriyati yadi pi avakiriyati chaḍḍiyati.¹⁴ Samaggate ti samāgate¹⁵ sammāpaṭippanne sammāpaṭippannāya. Pabbajite ti pabbajitāya. Sampadāne hi idaṃ bhumma-vacanam, samaggate vā pabbajite sati labbhamāne ti attho. Na ca kiñci adamhase ti kiñci mattam pi deyya-dhammam na damhā ti vipaṭisārābhibhūta vadanti.

Akammakāmā ti sādhuhi akattabbam kammam aku-salam kāmenti ti akammakāmā, sādhuhi vā kattabbam kusalam kāmenti ti kammakāmā, na kammakāmā ti

¹ °pucchā, S₁. S₂. ² tāva, S₂.

³ pucchāya, S₁. S₂; om. B. ⁴ om. B.; visutthā, S₁. S₂.

⁵ patitā, S₁. S₂. ⁶ atitattā, S₁. S₂.

⁷ gharaniyo, S₁. S₂. ⁸ om. S₁. ⁹ bahutan, B.

¹⁰ pi, B. ¹¹ ssu, B. ¹² B. adds evaṃ sante pi.

¹³ om. S₁. S₂.

akammakāma, kusalahammesū acchandikā ti attho. Alasā ti kusitā kusalahammacarāṇe nibbiriya. Sādhukāma ti sātamadhuravatthupiya. Mahagghasā ti bahubhojanā.¹ Ubhayenā² pi sundaraṇ ca madhuraṇ ca bhojanam labhivā atthikanam kiñci adatvā sayam eva bhuñjitāro ti dasseti. Alopapiṇḍadātāro ti alopamattassa³ bhojanapiṇḍassa dāyaka. Paṭiggāhe ti tassa⁴ paṭiggāhake paṭiggaṇhanake. Paribhāsimhase⁵ ti paribhāsam⁶ karontā, bhāsimhā avamaññimhā uppaṇḍimhā cā ti attho.

Te gharā ti tāni gehāni yattha mayam pubbe amhākan ti mamakattam⁷ akarimha⁸ tāni gharāni yathā tthitāni idāni no na kiñci upakappati ti adhippāyo. Tā ca dāsiyo tāt' evābharaṇāni no ti etthāpi es' eva nayo. Tattha no ti amhākam. Te ti te gharādiḥ. Aññe⁹ ti¹⁰ apare.¹¹ Parihārenti¹² ti¹³ paricaranti paribhogādivasena viniyogam karonti ti attho. Mayam dukkhassa bhāgino ti mayam pana¹⁴ pubbe kevalam kiṇanakapasutā hutvā sūpateyyam pahāya gāmaniyam anugāmikam kātum ajānantā idāni¹⁵ khuppipāsādidukkhassa bhāgino bhavāmā ti attānam garahantā¹⁶ vadanti. Idāni yasmā petayonito cavitvā manussesu uppajantā¹⁷ pi sattā yebhuyyena tass' eva kammassa vipākā¹⁸ 'va sesena nihīnājātikā kapaṇavuttino¹⁹ 'va²⁰ honti. Tasmā tam attham dassetum Venim vā ti ādinā dve gāthā vuttā.

Tattha venim vā ti venijātikā²¹. vilivakāraṇajakārā honti ti attho. Vā-saddo aniyamattho. Avaññā ti avaññeyyā avajānitabbā ti vuttam hoti, 'vambhaṇā ti vā pātho. Parehi bādhanīyā ti attho. Rathakārī ti cammakārino. Dubbhikā ti mittadubbhikā mittānam bādha.

Caṇḍalī ti caṇḍalajātikā. Kapaṇā ti varakā²² atiya.

¹ mahā.°, B. ² °yena, S. S. ³ B. adds pi.

⁴ gaṇhanake, S. S.; all the rest is missing.

⁵ °bhāsita, B. ⁶ paribhāsam, S. S.

⁷ °ggattam, S.; om. B. ⁸ om. B.

⁹ añño, S. S. ¹⁰ paricārenti, B.

¹¹ B. adds aññe. ¹² puna, S.

¹³ gaṇhantā, S. ¹⁴ upapa.°, B. ¹⁵ ca, S. S.

¹⁶ venivenijātikā, S. S. ¹⁷ vanibbakā, B.

kāruṇṇappattā. Nahāmini¹ ti kappakajātikā² sabbattha honti, punappunan ti yojanā. Aparāparam imesu nihina-kulesu uppajanti ti vuttam hoti.

Tesu tesveva jāyanti ti yāni yāni³ aññāni nesāda-pukkusakulādini kapaṇāni ativiya-vambhaṇṇiyāni paramadug-gatāni ca tesu tesu eva⁴ nihina-kulesu macchariyamalena petesu nibbattitvā tato cutā nibbattanti. Tenāha: esā maccharino gati ti. Evaṃ akatapuññānam gatim dasse-tvā idāni katapuññānam gatim dassetuṃ Pubbe ca kata-kalyāṇā ti satta gāthā vuttā.

Tattha saggaṃ te paripūrenti ti ye pubbe purima-jātiyaṃ katakalyāṇā dāyaka dānapuññābhīratā vigata-maccharā vigatamalamaccherā⁵ te attano⁶ rūpasampattiya c'eva parivārasampattiya ca saggaṃ devalokaṃ⁷ paripūrenti paripuṇṇam karonti. Obhāsentī ca Nandanān ti na kevalaṃ paripūrenti yeva atha kho kapparukkhaḍḍinaṃ pabhāhi sabhāven'⁸ eva⁹ obhāsamānam pi Nandanavanāṃ attano vatthābharaṇā jūthi sarirappabhāya ca¹⁰ abhibhavitvā⁹ c'eva obhāsetvā ca jotenti.

Kāmakāmino ti yath' icchitesu¹⁰ kāmaguṇesu yathā kāmaṃ paribhogavanto. Uccākulesū ti uccesu khattiya-kulādisu kulesu.³ Sabhogesū ti mahāvibhavesu. Tato cutā ti tato devalokato cutā.

Kūṭāgāre ca pāsāde ti kūṭāgāre ca pāsāde ca. Vi-jitaṅgā³ ti³ vijjamaṇadehā.¹¹ Morahatthehi ti mora-piṇjapaṭimaṇḍitavijanihatthehi.¹² Yasassino ti parivāra-vanto ramanti ti adhippāyo.

Aṅkato¹³ aṅkaṃ¹³ gacchanti ti dāra-kakāle pi ṇā-tinaṃ dhātinaṃ ca aṅkatthānato¹³ aṅkatthānam¹³ eva gacchanti, na bhūmitalan ti adhippāyo. Upatiṭṭhanti ti upatthānaṃ karonti. Sukhesino ti sukham icchantā¹⁴

¹ kappanā, B. ² kappana°, B. ³ om. B.

⁴ evaṃ, S. S₂. ⁵ om. S₁. ⁶ attanā, B.

⁷ satta deva°, S₁. S₂. ⁸ om. S₁. S₂

⁹ bhavanta, B. ¹⁰ S₁. S₂ add kāmesu.

¹¹ bijiyamāna°, B. ¹² bijiani°, B. ¹³ aṅg°, B

¹⁴ tānaṃ, B.

sitaṃ vā¹ uphaṃ vā ti² appakaṃ pi dukkhaṃ parihaṇanta³
upatitṭhanti ti² adhippāyo.

Nay idaṃ akatapūñṇānaṃ ti idaṃ sokavattlu-
abhāvato asokaṃ rammaṃ ramaṇiyam ti dasānaṃ Tāva-
timsānaṃ devānaṃ mahāvanaṃ mahā-upavanaṃ⁴ kata-
pūñṇānaṃ⁵ satataṃ⁵ Nandanavanaṃ akatapūñṇānaṃ na
hoti. Tehi⁶ laddhūṃ na sakkā ti attho.

Idhā ti imasmiṃ manussaloke visesato pūñṇaṃ karissati
ti taṃ sandhāyāha. Idhā ti vā diṭṭhadhamme. Paratthā
ti samparāye.

Tesaṃ ti tehi⁷ yathāvuttehi devehi. Sahavyakāmānaṃ
ti sahaabhāvaṃ icchantehi. Bhogasamaṅgino ti bhogehi
samannāgatā, dibbehi pañcahi⁸ kāmagaṇehi samappitā
modanti ti attho.

Sesaṃ uttānaṃ⁹ eva.

Evam tehi petehi sādharmaṇato¹⁰ attanā¹¹ katakammassa
ca gatiyā pūñṇakammassa ca gatiyā paveditāya saṃviggā-
mānassa Koliyūmaccapamukhassa tattha sannipatitassa
mahājanassa ajjhāsayanurūpaṃ Bhagavā vitthārena dham-
maṇi desesi. Desanāpariyosāne caturāsītiyā pāpasahassa-
naṃ dhammābhisamayo ahoṣi.¹²

Abhijjamānapetavatthuvāṇanā.¹³

III, 2.

Kuṇḍinagariyo thero ti. Idaṃ Satthari Veḷuvane
vihārante āyasmato Sānuvāsittherassa¹⁴ nātipeṭe ārabba
vuttaṃ. Atīte kira Bārāṇasīyaṃ Kitavassa nāma rañño
putto uyyānakilaṃ kṛitvā nivattanto Sunettaṃ nāma
paccekabuddhaṃ piṇḍāya caritvāna gharato nikkhamantaṃ
disvā issariyamadamatto hutvā 'kathaṃ hi nāma mayhaṃ

¹ om. S₂. ² om. B. ³ oṭānaṃ, B.

⁴ oṇabhūtaṃ, S₁. S₂. ⁵ om. S₁. S₂, but instead of it
they have nandānaṃ. ⁶ hi, S₁. S₂. ⁷ tesam, S₁. S₂.

⁸ pañca, S₁. ⁹ uttānattaṃ, S₁. S₂.

¹⁰ ādhāraṇato, S₂; ārādhanaṇato, S₁. ¹¹ attano, B.

¹² B. adds ti. ¹³ B. adds niṭhita. ¹⁴ Sāna.°, B.

añjaliṃ akatvā ayam munḍako gacchati' ti paduṭṭhacitto hatthikhandhato otarivā 'kacci vo piṇḍapāto laddho' ti ālapanto hatthato pattam gahetvā paṭhaviyaṃ pūṭetvā bhindi. Atha naṃ sabbattha tāḍibhāvappattiya¹ nibbikāraṃ karuṇāvipphārasomanassanipātita² pasannacittam³ eva olokentaṃ⁴ atthānāghātena vidūsitacitto⁵ 'kiṃ maṃ Kitavassa rañño puttaṃ na jānāsi, tvam 'va olokayanto mayhaṃ kiṃ karissasi' ti vatvā avahasanto⁶ pakkāmi. Pakkantaṃ⁷ eva c'assa narakaggidāhapaṭibhāgo balavā sariraḍāho uppajji. So tena mahāsantāpābhībhūta-kāyo atibālhadukkhavedanābhībhūto kālaṃ katvā Avicimāhāniraye nibbatti. So tattha dakkhiṇapassena vāmapassena uttāno avakujjo ti bahūhi pakārehi parivattitvā tathā⁸ caturāsīti vassasahassāni paccitvā tato cuto petesu⁹ aparimitakālaṃ khuppiṇā¹⁰ didukkhāṃ anubhavitvā tato cuto imasmim buddhuppāde Kuṇḍinagarassa samipe kevaṭṭagāme¹¹ nibbatti. Tassa jātissaraṃ nāṇaṃ uppajji. Tena so pubbe attanā anurūpaṃ¹² bhūtaṃ¹³ dukkhāṃ anussaranto veyyapatto pi pāpabhayaena nātakehi¹⁴ pi saddhiṃ¹⁵ macchabandhanatthaṃ na gacchati. Tesu gacchantesu macche ghātetuṃ anicchanto niliyati tato¹⁶ ca jālaṃ bhindati jivante¹⁷ macche gahetvā uḍake vissajjesi. Tassa taṃ kiriyaṃ ārocentā¹⁸ nātakā gehato taṃ niharimsu. Eko paṇ'assa bhātā sinehasambandhahadayo ahoṣi. Tena ca samayena āyasmā Ānando Kuṇḍinagaraṃ upanissāya Sānuvāsipabbate viharati. Atha so kevaṭṭaputto¹⁹ nātakehi pariccatto²⁰ hutvā ito c'ito ca paribbhamanto taṃ padesaṃ patto bhojanavelāya therassa santikaṃ upasaṅkami. Thero taṃ pucchitvā bhojanaena atthika-bhāvaṃ natvā tassa bhattaṃ datvā katabhattakicco sabbam

¹ tāḍisābh.°, S., S₂. ² nipākāṃ pas.°, B.; °somanassayanayanānīpātita.°, S₁; °somanayanānīp.°, S₂.

³ S₁ adds pi, and inserts taṃ before olo.°.

⁴ pi dusita.°, B. ⁵ avahasanto, S₂; avadḍhahanto, B.

⁶ pakkamantaṃ⁷ eva c'assa narakaggidāhapaṭibhāgo balavā sariraḍāho uppajji. So tena mahāsantāpābhībhūta-kāyo atibālhadukkhavedanābhībhūto kālaṃ katvā Avicimāhāniraye nibbatti. Tassa jātissaraṃ nāṇaṃ uppajji. Tena so pubbe attanā anurūpaṃ¹² bhūtaṃ¹³ dukkhāṃ anussaranto veyyapatto pi pāpabhayaena nātakehi¹⁴ pi saddhiṃ¹⁵ macchabandhanatthaṃ na gacchati. Tesu gacchantesu macche ghātetuṃ anicchanto niliyati tato¹⁶ ca jālaṃ bhindati jivante¹⁷ macche gahetvā uḍake vissajjesi. Tassa taṃ kiriyaṃ ārocentā¹⁸ nātakā gehato taṃ niharimsu. Eko paṇ'assa bhātā sinehasambandhahadayo ahoṣi. Tena ca samayena āyasmā Ānando Kuṇḍinagaraṃ upanissāya Sānuvāsipabbate viharati. Atha so kevaṭṭaputto¹⁹ nātakehi pariccatto²⁰ hutvā ito c'ito ca paribbhamanto taṃ padesaṃ patto bhojanavelāya therassa santikaṃ upasaṅkami. Thero taṃ pucchitvā bhojanaena atthika-bhāvaṃ natvā tassa bhattaṃ datvā katabhattakicco sabbam

⁹ anubhūtaṃ, B.

¹⁰ kenaci nātakeṇa, B. ¹¹ B. adds kammaṃ katvā.

¹² gato, B. ¹³ S₁, S₂ add vā. ¹⁴ ārocentā, S₁, S₂.

¹⁵ kevaddha.°, S₁, S₂. ¹⁶ mutto, S₁.

taṃ pavuttiṃ ñatvā dhammakathāy¹ eva² taṃ² pasanna-
mūnasam ñatvā 'pabbajissasi āvuso' ti 'āma bhante pabba-
jissāmi' ti thero taṃ pabbajetvā tena saddhiṃ Bhagavato
santikam agamāsi. Atha naṃ Satthā āha: 'Ānanda imaṃ
sāmaṇeraṃ anukampeyyāsi' ti. So ca akatakusalattā appa-
lābho ahosi. Atha naṃ Satthā anugaṇhanto bhikkhūnaṃ
paribhogatthāya pāṇiyaghaṭṭānaṃ paripūraṇaṃ³ niyojesi.
Taṃ disvā upāsakā tassa bahūni⁴ niccabhaddhāni paṭṭha-
pesuṃ. So aparena samayena laddhūpasampado arahattaṃ
patvā thero hutvā dvādasahi⁵ bhikkhūhi saddhiṃ⁶ Sānu-
vāsipabbate⁷ vasi. Tassa pana ñatakā pañcasatamattā
anupacitakusaladhammā upacitamaccherādipāpadhammā⁸
kālam katvā petesu nibbattiṃsu. Tassa pana mātāpitara
'esa amhehi pubbe gehato nikkadḍito' ti sārājjamānā⁹ taṃ
anupasaṅkamitvā tasmim baddhasinehaṃ bhātikam pesuṃ.
So² therassa gāmaṃ piṇḍāya pavittḥasamaye dakkhiṇajā-
numaṇḍalam paṭṭhaviyaṃ paṭittḥapetvā katañjali attānaṃ
dassetvā¹⁰ Mātā pitā ca te¹¹ bhante ti ādi gāthā avoca.
Kundinagariyo thero ti ādayo pana ādito pañca gāthā
tāsaṃ sambandhadassanattam¹² dhammasaṅgāhakehi
ṭṭhapitā:

Kundinagariyo thero Sānuvāsiniyāsino¹³
Potṭhapādo ti nāmena samaṇo bhāvitindriyo. 1
Tassa mātā pitā bhātā duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ ito gatā. 2
Te duggatā sūcikatṭhā¹⁴ kilantā naggino kisā
uttasanta¹⁵ mahatāsā¹⁶ na dassenti¹⁷ kurūriṇo.¹⁸ 3

¹ kathāya ca, B. ² om. B. ³ purane, S. S.
⁴ bahū, S. S. ⁵ dvādasā, S.
⁶ om. S. S. ⁷ Sāna°, B. ⁸ apacita°, B.
⁹ lajjāya°, S. S. ¹⁰ passetvā, S. S.
¹¹ vo, S. S. ¹² sambuddha°, S. S.
¹³ Sāna°, M. C. D.; B.; °vāsiko, C. D.; B.
¹⁴ °katṭā, M. D.; B.; °kaṇḍā, C.
¹⁵ uttappantā, M. D.; ottappantā, C.; B.
¹⁶ mahattāsā, M. C.; mahattāsā, D. ¹⁷ dassanti, M.
¹⁸ kuruddino, M.; B.; kurundino, D.; kuruddhino, C.,
but S d kuruddino.

Tassa bhātā vitaritvā naggo ekapath' ekako	
catukunḍiko bhavitvāna therassa dassayi 'tumaṃ. ¹	4
Thero c' āmanasikatvā ² tuṃhī bhūto apakkami ³	
so ca viññāpayi theram ⁴ 'bhātā petāgato ⁵ ahaṃ.	5
Mātā pitā ⁶ ca te bhante duggatā Yamalokikā	
pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ ito gatā.	6
Te duggatā = 3	7
Anukampassu kārūṇiko datvā anvādisāhi ⁷ no	
tava dinnena dānena yāpessanti kurūriṇo ⁸ ti.	8

Tattha Kuṇḍinagariyo thero ti evaṃnūmake nagare jātasamvaḍḍhathero.⁹ Kuṇḍikanāgaro thero ti vā¹⁰ pāṭho. So eva attho. Sānuvāsiniivāsino¹¹ ti Sānuvāsipabbataniivāsi.¹² Poṭṭhapādo ti nāmena ti nāmena Poṭṭhapādo nāma hoti.¹³ Samaṇo ti samitapāpo. Bhāvitindriyo ti ariyamaggabhāvanāya¹⁴ bhāvitasaddhādi-indriyo, arahā ti attho.

Tassā ti tassa Sānuvāsitherassa. Duggatā ti duggatim gatā.

Sūcikatṭhā ti pūtinā lūkhavantādinā¹⁵ atṭhikā, sūcigatā¹³ ti¹³ vā¹³ pāṭho.¹³ Vijjhanatthena¹³ sūcikā ti laddhanāmāya khuppiāsāya ajjhāpilitā. Sūcikanṭhā ti keci paṭhanti. Sūcichiddasadisā mukhadvārā ti attho. Kilantā ti kilantakāyacittā. Naggino ti naggarūpaniccolā. Kisā ti atṭhitacamatāsarīratāya kisadehā. Uttasanta¹⁶ ti ayaṃ samaṇo amhākaṃ putto ti ottappena uttāsaṃ¹⁷

¹ therass' uddissayi 'tumaṃ, M.; 'ttumaṃ, B.; 'ttānaṃ, D.

² taṃ manasikatvā, C.; sāmanasikatvā, S₂; sānasi.^o, S₁.

³ 'kkati, M.; atikkami, C. D.; B. ⁴ thera, C. D.; S₁, S₂.

⁵ petagato, M. D.; B.; petabhūto, C.

⁶ om. S₁, S₂; pitaro te, M. C. ⁷ anudisāhi, C.

⁸ kuruddino, M.; B.; kurundino, D.; kuruddhino, C.

⁹ 'baddha.^o, S₂; buddha.^o, S₁.

¹⁰ pi, B. ¹¹ Sānavāsiniivāsiko, B.; Sānuvāsiniivāsiko, S₂.

¹² Sānapabbata.^o, B. ¹³ om. B.

¹⁴ 'bhāvitasaddhā.^o, S₁, S₂.

¹⁵ 'gattadinā, B. ¹⁶ ottappantā, B.

¹⁷ uttāsaṃ, B.

āpajjantā. Mahātāsā ti attanā¹ pubbe katakammaṃ pa-
ṭicca sañjātamahābhayā. Na dassenti ti attānaṃ na
dassenti sammukhābhāvaṃ na gacchanti. Kurūriṇo² ti
dāruṇakammantā.

Tassa bhātā ti Sānuvāsitherassa bhātā. Vitaritvā
ti vitipño hutvā. Ottappasantāsabhayo ti attho. Vitaritvā
ti vā turito hutvā taramānarūpo hutvā ti vuttam hoti.
Ekapathe ti ekapadike magge. Ekako ti ekiko adutiyo.
Catukunḍiko bhavitvānā ti catūhi aṅgehi kuṇḍo ti
attabhāvaṃ pavatteti ti catukunḍiko, dvīhi jānūhi dvīhi³
ca hatthehi gacchanto ti⁴ ca evambhūto hūtvā ti
attho. So hi evaṃ purato kopīnapaṭicchādanā⁵ hoti ti
tathā akāsi. Therassa dassayi 'tuman⁶ ti therassa
attānaṃ uddisayi uddisesi.⁷

Amanasikatvā ti ayaṃ nāma eso ti evaṃ amanasi-
karitvā⁸ anāvajjetvā.⁹ So cū ti so peto. Bhātā petā-
gato ahan ti ahaṃ atitattabhāve bhātā idāni petabhūto
idhagato ti vatvā viññāpayi theran ti¹⁰ yojanā. Yathā
pana viññāpayi, taṃ dassetuṃ Mātā pitā cā ti ādinā tisso
gāthā vuttā.

Tattha mātā pitā¹¹ ca¹² te ti tava mātā pitā ca.¹³

Anukampassū ti anugaṇha anuddayaṃ karohi. An-
vādisāhi¹⁴ no¹⁵ ti ādisa¹⁶ no ti amhākaṃ. Tava dinne-
nā ti tayaṃ dinnena.

Taṃ sutvā thero gāthā paṭipajji. Taṃ dassetuṃ

Thero caritvā piṇḍāya bhikkhū aṅṅe ca dvādasā
ekajjhaṃ sannipatimsu bhattavissattakāraṇā.¹⁷ 9
Thero sabbe pi¹⁸ te āha: 'yathā laddhaṃ dadātha me
saṅghabhattaṃ karissāmi anukampāya nātinam'. 10

¹ attano, S. ² kuruddino, B. S. ³ om. B.

⁴ tiṭṭhanto, B. ⁵ koci na paṭi°, S. S.

⁶ therass' uddissayi ttāman ti, B.

⁷ dassesi, B. ⁸ manasi akaritvā, B. ⁹ °vejjetvā, B.

¹⁰ thero anvādisāhin (? °disāhan) ti, S. S.

¹¹ om. S. ¹² om. S. S. ¹³ ādisa, S. S.

¹⁴ °vissagga°, M. D.; B.; °vosagga, C.

¹⁵ 'va, M. C. D.; B.

Niyātayimsu¹ therassa therō saṅghaṃ nimantayī
 datvā anvādisi therō mātu pitu ca² bhātuno:
 idaṃ me nātināṃ hotu sukhitā hontu nātayo. 11
 Samanantarānuditṭhe³ bhojanaṃ upapajjatha⁴
 suciṃ paṇitaṃ sampannaṃ anekarasavyañjanaṃ
 tato uddissati bhātā vannaṃ balavā sukhī: 12
 'Pahūtaṃ⁵ bhojanaṃ bhante, passa naggāmhase⁶ mayaṃ
 tathā bhante parakkāma⁷ yathā vatthaṃ labhāmhase'. 13
 Thero saṅkarakūṭato⁸ uccinitvāna nantake
 pilotikaṃ paṭaṃ katvā saṅghe cātuddise adā. 14
 Datvā anvādisi therō mātu pitu ca⁹ bhātuno:
 idaṃ me nātināṃ hotu sukhitā hontu nātayo. 15
 Samanantarānuditṭhe³ vatthāni upapajjimsu⁴
 tato suvatthavasano therassa dassayi 'tumaṃ:'.¹⁰ 16
 'Yāvata¹¹ Nandarājassa vijitasmiṃ paṭicchadā¹²
 tato bahutarā bhante vatthāni 'cchādanāni'¹³ no. 17
 Koseyyakambaliyāni¹⁴ khomakappāsiyāni¹⁵ ca
 vipulā ca mahagghā ca te c' ākāse 'valambare'.¹⁶ 18
 Te mayaṃ paridahāma¹⁷ yaṃ yaṃ hi manaso piyaṃ
 tathā bhante parakkāma¹⁸ yathā gehaṃ¹⁹ labhāmhase'. 19

¹ °dayimsu, M. C. D.; B.

² pitu mātu ca, all MSS., but below where this phrase is quoted by the Commentary, S₁, S₂ have mātu pitu ca.

³ °taraṃ ann., M. C. D.; B.

⁴ uppajj., S₁, S₂; udap., M. C. D.; B.

⁵ bahutaṃ, M. C. D.; B. ⁶ naggamhase, M. C. D.; B.

⁷ °kkama, M. C. D.; S₁. ⁸ saṅkara., S₁.

⁹ only S₁, S₂ have pitu mātu ca.

¹⁰ therassa' uddissayi 'tumaṃ, M.; °yi ttāmaṃ, D.; B.; °yiyathumaṃ, C. ¹¹ S₁, S₂ insert before yāv.: vannaṃ balavā sukhī, but this proves to be an interpolation.

¹² °cchādā, all MSS. except M.; B.

¹³ vatthān' acchād., M. C. D.; B.

¹⁴ °kabalān' eva, B. ¹⁵ °sikāni, M. C. ¹⁶ °pal., M.; B.

¹⁷ om. S₁, S₂, and continue: yaṃ hi manaso piyaṃ, whereas the other MSS. have yaṃ yaṃ hi manaso piyaṃ.

¹⁸ parikkama, C. D.; S₁; parikkamma, S₂; parakkama, B.; parakkamma, M.

¹⁹ gehe, M. C. D.; B.

Thero pappakuṭṭip katvā saṅghe cātuddise adā
 datvā anvādisi thero mātu pitu ca bhātuno:
 idaṃ me nātinam hotu sukhitaṃ hontu nātayo. 20
 Samanantarānuditṭhe² gharāni upapajjimsu²
 kūṭāgārā nivesanā³ vibhattā bhāgasō mitā. 21
 'Na manussesu idisā yādisā no gharā idha
 api dibbesu yādisā tādīsā no gharā idha. 22
 Daddaḍḍhamānā⁴ ābhenti⁵ samantā caturo disā
 tathā bhante parakkāma⁶ yathā pānam labhāmhasē'. 23
 Thero karakaṃ⁷ pūretvā saṅghe cātuddise adā
 datvā anvādisi — 20 24
 Samanantarānuditṭhe² pāniyaṃ upapajjatha⁸
 gambhīrā caturassā ca pokkharāññā⁹ sanimmitā¹⁰ 25
 Setodakā¹¹ supatitthā ca¹² sītā appaṭṭigandhiyā¹³
 padumuppalasañchannā¹⁴ vārikiṇṇajakkhapūritā. 26
 Tattha nahatvā pivitvā therassa paṭidassayum:
 'pahūtaṃ pāniyaṃ bhante, pādā¹⁵ dukkhā phalanti¹⁶ no. 27
 Āhiṇḍamānā khañjama¹⁷ sakkhare kusakaṇṭhake¹⁸
 tathā¹⁹ bhante parakkāma²⁰ yathā¹⁹ yānam labhāmhasē'. 28
 Thero sipātikaṃ²¹ laddhā saṅghe cātuddise adā
 datvā anvādisi²² — 20 29
 Samanantarānuditṭhe² peṭā rathena m-āgamum:
 'anukampitamba²³ bhaddante bhattena chādanena ca 30

² °tarā anu.°, M. C. D.; B. ² udap.°, M. C. D.; B.;
 uppajj.°, S. S. ³ nivesāno, M. D.; B.; °vesāna ca, C.
⁴ daddaḍḍha.°, all MSS. exc. S₂, which has daddaḍḍh.°.
⁵ ābhanti, C. D.; B.
⁶ parakkama, C. D.; B.; °kkamma, M.; S. S.
⁷ karakaṃ, M. D. D.; B. ⁸ uda.°, M. C. D.; B.; upa-
 pajji su, S₂; uppajjimsu, S.
⁹ °rañño, M. ¹⁰ suni.°, B.; sumāpita, M. C. D.
¹¹ setakā, M. D.; B.; setūdaka, C.; sītād.°, S. S.
¹² om. M. C. ¹³ °gandhikā, M.; B.
¹⁴ padumupph.°, S. S. ¹⁵ pāpā, C. D.; S. S.
¹⁶ °jalanti, S. S. ¹⁷ khañḍama, S.
¹⁸ °kaṇṭake, C. D.; B. S₂; °kaṇḍake, M. ¹⁹ tadā-yadā, S. S.
²⁰ °kkamma, all MSS. exc. S₂ (°kkāma). B. (°kkama).
²¹ sidātikaṃ (ti.°, S.), S₂, and both MSS. add from the
 Commentary ekapaṭalam (°ṭilam, S.) upāhanam.
²² °dise, S. S₂; sukhino, C.; sukhita, C. ²³ °kampigāhā, S. S.

Gharena¹ pānadānena² yānadānena c'ūbhayaṃ
munikāruṇikaṃ loke taṃ³ bhante vanditum āgata' ti 31

gāthāyo⁴ āhaṃsu.

Tattha thero caritvā piṇḍāyā ti piṇḍapātacārikāya.
Bhikkhū aññe⁵ ca dvādasā ti therena saha vasantā
aññe⁶ ca dvādasā⁶ bhikkhū ekajjhaṃ ekato sannipatiṃsu.
Kasmā ti ce?⁷ Bhattavissattakāraṇā⁸ ti⁹ bhattakicca-
kāraṇā bhuñjananimittam.

Te ti te bhikkhū. Yathā laddhan ti yaṃ yaṃ lad-
dham. Dadāthā ti detha.

Niyātayimsū¹⁰ ti adamsu. Saṅghaṃ nimantayī ti
te¹¹ dvādasā bhikkhū saṅghuddesavasena taṃ bhattaṃ
dātum nimantesi. Anvādisi ti tattha⁹ yesaṃ anvādisi te
dassetum Mātu pitu¹² ca bhātuno idam me nātinam hotu,
sukhiṭā hontu nātayo ti vuttam.

Samanantarānudiṭṭhe¹³ ti udisa samanantaram eva
ca.⁹ Bhojanaṃ upapajjathā¹⁴ ti tesam petānaṃ bho-
janaṃ upapajji.¹⁵ Kīdisaṃ ti āha. Sucin ti ādi.

Tattha anekarasavyañjanaṃ ti nānārasehi vyañjanehi
yuttam, atha vā anekarasam anekavyañjanaṃ ca. Tato ti
bhojanalābhato pacchā. Uddissati bhātā ti bhātikabhūto
peto¹⁶ therassa attānaṃ dassesi. Vaṇṇavā balavā sukhi
ti tena bhojanalābhena tāva-d-eva rūpasampanno bala-
sampanno¹⁷ sukhito ca¹⁷ hutvā.

Pahūtaṃ¹⁸ bhojanaṃ bhante ti bhante tava dānā-
nubhāvena¹⁹ pahūtaṃ¹⁸ anappakaṃ bhojanaṃ amhehi lad-
dham. Passa naggāmhase ti olokehi, naggikā pana amha.
Tasmā tathā bhante parakkāma²⁰ payogaṃ karohi.²¹
Yathā²² vatthaṃ labhāmhase ti yena pakarena yādisena

¹ ghāre, M. ² pāniya.^o, M. C. D.; B. ³ om. M.

⁴ gātham, B. ⁵ añño, S.₂. ⁶ S.₁ adds pi.

⁷ om. S.₁. S.₂. ⁸ vīssagga.^o, B. ⁹ om. B.

¹⁰ oḍāyimsu, B. ¹¹ B. adds eva. ¹² pitu mātu, B.

¹³ oṭarā anu.^o, B. ¹⁴ uda.^o, B.; uppajj.^o, S.₁. S.₂.

¹⁵ uppajji, S.₁. B. ¹⁶ S.₁. S.₂ add me.

¹⁷ va, B. ¹⁸ bahutaṃ, B. ¹⁹ tavanubh.^o, B.

²⁰ oḷkama, S.₁; aparaṃ pi, B. ²¹ S.₁. S.₂ add ti.

²² yadā, S.₁. S.₂.

payogena sabbe 'va mayam¹ vatthāni labheyyāma tathā vāyamā² ti attho.

Saṅkarakūṭato ti tattha tattha saṅkaraṭṭhānato. Uccinitvānā ti gavesanavasena gahetvāna. Nantake ti chinnapariyante³ chaḍḍitadussakhaṇḍe,⁴ te pana yasmā khaṇḍabhūta pilotikā nāma honti. Tāhi ca⁵ therō civarap katvā saṅghassa adāsi. Tasmā āha: pilotikam paṭam katvā saṅghe cātuddise adā ti. Tattha saṅghe cātuddise adā ti catuhi⁶ disāhi āgatabhikkhusaṅghassa adāsi. Sampadānatthe hi idam bhumavacanam.

Suvatthavasano ti sundaravatthavasano. Therassa⁷ dassayi⁷ 'tuman⁷ ti⁷ therassa attānam dassayi⁸ dassesi pākato ahoṣi.

Paṭicchadā⁹ ti⁹ paṭicchādayati etthā ti paṭicchadā.

Kūṭāgārā nivesanā ti kūṭāgārabhūta tadaññā nivesanasaṅkhātā ca¹⁰ gharā¹¹, līṅgavipallāsavasena h'etaṃ vuttam. Vibhattā ti samacaturassa āyatavaṭṭasaṅgāhādivasena vibhattā. Bhāgasō mitā ti bhāgēna paricchinnā.

No ti amhākam. Idhā ti imasmiṃ petaloke. Api dibbesū¹² ti api ti nipātamattam, dibbesū ti etesu devalokesū ti attho.

Karakan¹³ ti dhammakarakam.¹⁴ Pūretvā¹⁵ ti udakassa pūretvā.¹⁵

Vārikiṇjakkhapūritā ti tattha tattha vārimatthake padumuppālādnam kesarabhārehi¹⁶ saṅchāditavasena¹⁷ pūritā.

Phalanti ti pupphanti paṇhikapariyantādisu vidārenti¹⁸ ti attho.

Āhiṇḍamānā ti vicaramānā. Khañjāmā ti khañjana-

¹ mayham, B. ² vāyamathā, S₁. S₂.

³ pi na cariyante, S₁. S₂.

⁴ chaḍḍhita.^o, S₁. S₂; chaṭṭita.^o, B. ⁵ om. S₂.

⁶ B. adds pi. ⁷ om. S₁; therass' uddisayi ttaman ti, B.

⁸ uddissayi, B. ⁹ om. all MSS. ¹⁰ om. S₁. B.

¹¹ B. adds 'va. ¹² om. S₁. ¹³ karapan, B.

¹⁴ 'karapanam, B. ¹⁵ puritvā, B.

¹⁶ 'bhāgehi, B. ¹⁷ saṅchādāna.^o, B.

¹⁸ vidāsenti, S₁; (?yenti, S₂).

vasena gacchāma. Sakkhare kusakkaṇṭhake ti sakkhara-
ravati¹ kusakkaṇṭhakavati² ca bhūmibhāge sakkhare kusa-
kaṇṭhake³ ca, akkamantā ti attho. Yānan ti rathavayhā-
dikam yam kiñci yānam.

Sipātikan ti ekapaṭalam upāhanam.

Rathena m-āgamun ti ma-kāro padasandhikaro.
Rathena āgacchipsu.

Ubhayan ti ubhayena dānena yānadānena c'eva bhattādi-
catupaccayadānena ca. Pāṇiyadānena h'ettha bhesajja-
dānam pi saṅgahitam.

Sesam heṭṭhā vuttanayattā vuttānam eva.³

Thero tam pavuttim Bhagavato ārocesi. Bhagavā tam
attham atthuppattim katvā 'yathā ime etarahi evam tvam
pi ito anantarāṭṭe attabhāve peto hutvā mahādukkham
ambhavi' ti vatvā therena yācito Suttapetavattum⁴
kathetvā sampattaparisāya dhammam desesi. Tam sutvā
mahājano saṅgātasamvego dānasilādipuñṇakammanirato
ahosi.⁵

Sanuvāsipetavattuvannā.⁶

III, 3.

Veluriyathambham ruciram pabhassaran ti.
Idam Satthari Sāvattiyam viharante aññataram petim
ārabbha vuttam. Atīte kira Kassapassa bhagavato kāle
aññatarā itthi silācārasampannā kalyāṇamittasannissayena
sāsane abhippasannā suvibhattavicittathambasopānabhū-
mitalam ativiya dassaniyam ekam āvāsam katvā⁷ tattha
bhikkhū nisidāpetvā paṇitena āhārena parivisitvā bhikkhu-
saṅghassa niyādesi. Sā aparena samayena kalam katvā
aññassa pāpakammassa vasena Himavāti pabbatarāje
Rathakāradaḥam nissāya vimānapetī hutvā nibbatti. Tassā⁸
saṅghassa āvāsadānapuñṇānubhāvena sabbaratanamayam
ulāram ativiya samantato pāsādikamanohararamaniyam

¹ om. S., S., ² *kaṇḍaka°, B.; *kaṇḍuke°, S.

³ vuttanayattānam eva, S.; B. adds ti. ⁴ Putta°, S.

⁵ all MSS. add ti. ⁶ Sāna°, B. ⁷ katvāna, B.

⁸ tassa, so all MSS.

pokkharaniyam¹ Nandanavanasadisam upasobhitam² vimā-
nam nibbatti sayā ca suvaṇṇavanna³ abhirūpā dassaniyā
pāsādikā ahoṣi. Tattha purisehi vinā⁴ dibbasampattiṃ
anubhavanti vasati.⁵ Tassā⁶ digharattam nippurisāya
vasantiyā anabhirati⁷ uppannā. Sā ukkaṇṭhitā lutvā
'atth' eso upāyo' ti cintetvā dibhāni ambapakkāni nadiyam
pakkhipati. Sabbam Kaṇṇamuṇḍapetavatthusmiṃ āgata-
mayen' eva veditabbam. Idha pana Bārāṇasivāsi eko
mānava⁸ Gaṅgāyam tesu⁹ ekam¹⁰ ambaphalam disvā tassa
ca¹¹ sambhavam gavesanto anukkamena¹² gantvā tam na
disvā¹³ tadanusārena tassā vasanaṭṭhānam gato. Tam
disvā attano vasanaṭṭhānam netvā paṭisaṇṭhāram karonti¹⁴
nisīdi. So tassā vasanaṭṭhānassa sampattiṃ disvā pucchanto

Veluriyathambam ruciram pabhassaram
vimānam āruhya¹⁵ anekacittam
tatth' acchasi devi mahānubhāve
pathaddhani¹⁶ pannaṣare va cando. 1
Vanno ca te kanakassa¹⁷ sannibho
uttattarūpo¹⁸ bhūsadassaneyyo¹⁹
pallāṅkasetṭhe atule nisinnā
ekā tuyam natthi ca tuyham sāmiko. 2
Imā ca²⁰ te pokkharāṇi samantā²¹
pahūtamālyā²² bahupuṇḍarikā
suvaṇṇacupṇehi samant' otatā²³
na tattha paṅko paṇṇako ca vijjati. 3
Hamsā pi me dassaniyā manoramā

¹ om. B.; ² niyam, S₁, S₂. ³ rūpasobhitam, B. ⁴ suvaṇṇa, S.
⁵ B. adds 'va. ⁶ viharati, B. ⁷ B. adds tattha.
⁸ arati, B. ⁹ mānava, B.
¹⁰ Gaṅgāyatresu, B. ¹¹ etam, B. ¹² om. B.
¹³ B. adds tam ṭhānam. ¹⁴ tam nadi, S₂; nadi disvā, B.
¹⁵ karonto, B. ¹⁶ āruhya, S₁, S₂. ¹⁷ samantato
(etano, C.), M. ¹⁸ kanaka, C.; B. ¹⁹ uggatta°, S₁, S₂;
uttatta°, M. C. D.; B. ²⁰ niyo, S₁, S₂. ²¹ pi, B.
²² pokkharāṇi samāṅgato, S₁, S₂; ²³ niṇṇā samantato, C. D.
²⁴ bahutamālyā, M. C. D.; B.; pahūtamāsā (māssā, S₁), S₂.
²⁵ samantam ottatā, M. D.; B.; otatā, C.; samāṅgam
otakā, S₁, S₂.

udakasmim anupariyanti¹ sabbadā
 samayya² vaggūpanadanti³ sabbe
 vindussarā⁴ dundubhūnam⁵ va ghoso. 4
 Daddaḷhamānū⁶ yasasā yasassini
 nāvāya ca⁷ tvaṃ avalamba tiṭṭhasi
 āḷarapamhe⁸ hasite piyavade
 sabbaṅgakalyāṇi bhusaṃ virocasi. 5
 Idaṃ vimānaṃ virajaṃ same ṭhitam
 uyyānavantaṃ⁹ ratinandivaḍḍhanaṃ¹⁰
 icchām¹¹ ahaṃ¹² nāri anomadassane
 tayā saha nandane idha moditun ti 6

imā gāthā abhāsi.

Tattha tatthā ti tasmiṃ vimāne. Acchasi ti icchi-
 ticchitakāle nisīdasi vasasi.¹² Devī ti taṃ ālapati.
 Mahānubhāve ti mahatā dibbanubhāvena samannāgate.
 Pathaddhani ti attano pathabhūte addhani gaganatala-
 magge¹³ ti attho. Pannarase va cando¹⁴ ti punna-
 māsiyaṃ paripunnamaṇḍalo cando viya vijjotamānā ti attho.

Vaṇṇo ca¹⁵ te kanakassa sannibho¹⁶ ti tava vaṇṇo
 uttattasiṅṡuvaṇṇena¹⁷ sadiso ativiya manoharo. Tenāha:
 uggatarūpo¹⁸ bhūsadassaneyyo¹⁹ ti. Atule ti mahārahe,
 atule ti²⁰ vā devatāya ālapanam, asadisarūpe ti attho.
 Natthi²¹ ca²² tuyhaṃ sāmiko ti sāmiko ca tuyhaṃ²³
 natthi.

Pahūtamālyā²⁴ ti kamalakuyālayādi-bahuvivīdhakusuma-

¹ °cariyanti, S₁. ² samaya, M. D.; B.; °yā, C.

³ vaggu (vaggū, M.) upanadanti, M. C. D.; vatthu, S₁. S₂.

⁴ viddussarā, S₁; bindu°, M. C. D.; B.

⁵ dudrā°, B.; dudra°, M. ⁶ daddall°, S₁. S₂.

⁷ om. S₁. S₂. ⁸ āḷarasamhe, C.; B.; āḷaracamhe, S₁. S₂.

⁹ °vanam, M. C. D.; B. ¹⁰ °nanda°, C. D.; B.

¹¹ icchām¹¹ ahaṃ; C. D.; B.; tam, M.; te, S₁. S₂.

¹² om. B. ¹³ °matte, S₁. S₂.

¹⁴ candimā, S₁. S₂. ¹⁵ pi, S₁. ¹⁶ kanakasan°, B.

¹⁷ uttatta°, B.; uttagga°, S₁; uggatta°, S₂.

¹⁸ °dassaneyya, S₁. B.; °niya, S₂. ¹⁹ hi, S₁. S₂. ²⁰ atthi, S₁. S₂.

²¹ om. S₂. ²² bahutamālyā, B.; pahūtamāssā, S₁. S₂.

vatiyo. Suvannacuppheti¹ ti suvannavālikāhi. Samant² otatā³ ti samantato okinnā. Tatthā ti tāsū pokkharāṇīsu. Paṅko paṇṇako cā ti kaddamo vā udakacchikkhalo⁴ vā na vijjati.

Hamsā pi me dassaniyā manoramā ti ime hamsā dassanasukhā manoramā ca. Anupariyanti⁵ ti anuvicāranti. Sabbadā ti sabbesu utūsu. Samayyā⁶ ti saṅgama. Vaggū ti madhuram. Upanadanti⁷ ti vikūjanti. Vindussarā⁸ ti avissatṭhassarā⁹ sampiṇḍitassarā. Dundubhinam¹⁰ va ghoso ti vagguvindussarabhāvena dundubhinam¹¹ viya tava pokkharāṇiyam hamsānam ghoso ti attho.

Daddaḥhamānā¹² ti ativiya abhijalanti. Yasasā ti deviddhiyā. Nāvāyā ti doniyam, pokkharāṇiyam hi paduminisuvannānāvāya mahārahe pallaṅke nisiditvā udakakīḷam kīḷanti¹³ disvā evam āha. Avalambā ti olambitvā apassena apassāya. Tiṭṭhasi¹⁴ ti idam tṭhāna-saddassa¹⁵ gatinivatti-atthattā gatiyā ca¹⁶ paṭikkhepavacanam, nisajjasi¹⁷ ti vā pāṭho, nisidasi tvev'assa attho datṭhabbo. Ālārapamhe¹⁸ ti vellitadighanilapamukhe. Hasite ti hasitavati hasitamukhi¹⁹. Piyavade ti piyabhāsini²⁰. Sabbaṅgakalyāṇi²¹ ti sabbehi āgehi sundare sobhapa-sabbaṅgapaccāṅgi²² ti attho. Virocasi²³ ti virajasi²⁴.

Virajan ti vigatarajam niddosam. Same tṭhitan ti same bhūmibhāge tṭhitam caturamsaso hitāya vā²⁵ samabhāge tṭhitam samantabhaddakan ti attho. Uyyānavantan ti Nandanavanasadisam. Ratinandivaḍḍhanan²⁶ ti ratin

¹ sovanna°, S₁. S₂. ² samantam ottatā, B.; samāgam otakā, S₁. S₂. ³ °cchikkhalo, S₂; °picchillo, B. ⁴ °caranti, B.

⁵ samayā, B. S₂. ⁶ °kujenti, B.

⁷ vidussarā, S₁. S₂; bindussarā, B.

⁸ avissatassarā, B.; vissaddhasarā, S₂; bhavissatṭhasarā, S₁.

⁹ dudra°, B. ¹⁰ daddaḥ°, S₁. S₂; daddaḥ°, B.

¹¹ kilanti ti, B. ¹² B. adds ca.

¹³ dāna°, S₁. S₂. ¹⁴ om. B.

¹⁵ nisajjāyati, S₁. S₂, and continue: nisidasi tvev'assa attho datṭhabbo, B.

¹⁶ °samhe, B.; ālāracamhe, S₁. S₂. ¹⁷ hasitamahāhasitapakhe, B. ¹⁸ °bhāṇini, B. ¹⁹ °paccāṅgāhi, B.

²⁰ virojasi, S₁. S₂; °rocesi, B. ²¹ ratinanda°, S₁. S₂.

ca nandiñ ca¹ vadḍhatī ti ratinandivaddhanam² sukhassa
ca pītiyā ca samvaddhanan ti attho. Nārī ti tassā āla-
panam. Anomadassane ti paripunnāṅgatāya³ nandana-
dassane.⁴ Nandane ti nandakare. Idhā ti Nandanavane
vimāne vā. Moditan ti abhiramitum icchāmi ti yojanā.

Evam pana tena mānavena⁵ vutte sā vimānadevatā⁶
tassa paṭivacanam denti

Karohi⁷ kammaṃ idha⁸ vedaniyaṃ
cittañ ca te idha natan⁹ bhavatu
katvāna kammaṃ idha vedaniyaṃ¹⁰
evam mamaṃ¹¹ lacchasi kāmakāminin¹² ti 7

gātham āha.

Tattha karohi kammaṃ idha vedaniyaṃ ti idha
imasmim dibbatthāne vipaccanakavipākādayakam kusala-
kammaṃ¹³ karohi pasaveyyasi. Idha natan¹⁴ ti idh'
upanatan,¹⁵ idha ninnan¹⁶ ti vā pāṭho imasmim thāne
ninnaponapabbhāram tava cittaṃ bhavatu hotu. Maman
ti mam. Lacchasi ti labhissasi.

So mānavo¹⁷ tassā vimānapetiyaṃ vacanam sutvā tato
manussapatham gato tattha cittaṃ paṇidhāya tajjam puñña-
kammaṃ katvā na cirass' eva kalam katvā tattha nibbatti.
Tassā petiyaṃ sahavyatam tam attham pakāsento saṅgītikarā

Sādhū ti so tassā paṭisunitvā
akāsi kammaṃ sahavedaniyaṃ¹⁸
katvāna kammaṃ tahiṃ vedaniyaṃ
uppajji¹⁹ mānavo²⁰ tassā sahavyatan ti 8

osānagātham āhamsu.

¹ nandañ ca, S₂; nandanañ ca, S₁. ² ratinanda°, S₁, S₂.

³ °aṅgapaccāṅgatāya, B.

⁴ ānandana°, S₂; anuna°, B. ⁵ māna°, B.

⁶ vimānapeti°, B. ⁷ karomi, S₁. ⁸ tahi, M.

⁹ nitum, S₁, S₂; natan ca hotu, M. C.

¹⁰ modaniyaṃ, S₁, S₂. ¹¹ mama, B.

¹² °kāminan, M.; S₁, S₂. ¹³ kusalam, B.

¹⁴ nitan, S₁, S₂. ¹⁵ idh' upanītam, S₁, S₂.

¹⁶ idha nitan, S₁, S₂. ¹⁷ mānavo, B.

¹⁸ tahi ved°, M. D.; B. ¹⁹ upapajji, B. ²⁰ mānavo, M. C. D.; B.

Tattha sādhu ti sampaticchane nipāto. Tassā ti¹ vimānapetiya. Paṭisunivā ti tassā vacanaṃ sampaticchitvā. Tahiṃ vedaniyaṃ ti tasmiṃ vimāne taya² saddhiṃ veditabbam sukhavipākaṃ kusalakammaṃ. Sahavyatan ti sahabhāvaṃ. So mānava³ tassā saavyatan uppajji⁴ ti yojana⁵.

Evam tesu tattha cirakālaṃ dibbasampattiṃ anubhavantesu puriso kammaṃ parikkhayena kālaṃ akāsi. Itthi pana attano puññakammassa khettagatabhāvena ekaṃ buddhantaram tattha paripuṇṇam katvā vasi. Atha amhākaṃ Bhagavati loke uppajjitvā pavattitapavaradhammacakke⁶ anukkamena Jetavane viharante āyasmā⁷ Mahā-moggallāno ekadivasam pabbatacārikaṃ caramāno tam vimānaṃ⁸ ca⁹ vimānapetiṃ ca disvā Veluriyathambam ruciraṃ pabhassaraṃ ti ādikahi gāthāhi pucchi. Sā c'assa ādito paṭṭhāya sabbaṃ attano pavuttiṃ ārocesi. Tam sutvā therō Sāvattiṃ āgantvā⁹ Bhagavato ārocesi. Bhagavā tam atthaṃ atthupattiṃ katvā sampattaparisaṃ dhammaṃ desesi. Tam sutvā mahājano dānādini puññāni katvā dhammanirato ahosi.¹⁰

Rathakārapetavatthuvannaṃ.

III, 4.

Bhūsāni eko sāliṃ punāpare ti. Idam Satthari Sāvattiyaṃ viharante cattāro pete ārabha vuttaṃ. Sāvattiya kira avidūre aññatarasmim gāmake eko kūṭavāṇijo kūṭamānādhi jvitaṃ kappesi. So sālipalāse gaheva tambamattikāya paribhāvitāya garutare katvā rattasālhi saddhiṃ missetvā vikkiṇi. Tassa putto 'gharam āgantānaṃ¹¹ mama mittasuhajjānaṃ sammānaṃ na karoti' ti kupito yoggacammaṃ¹² gaheva mātu sise pahāraṃ adāsi. Tassa

¹ S₁. S₂ add tassā. ² petāya, B. ³ mānava, B.

⁴ uppajjati, S₁. S₂; upapajji, B.

⁵ B. adds sesam uttānaṃ eva.

⁶ pavattitavara°, B.

⁷ atthāy°, S₁. S₂.

⁸ om. S₁.

⁹ gantvā, B.

¹⁰ B. adds ti.

¹¹ āgantvā, B.

¹² yuga°, B.

sunisā sabbesaṃ atthāya ṭhapitamamsaṃ corikāya¹ khāditvā puna tehi anuyuññiyamānā 'sace mayā² tam mamsaṃ khāditam, bhava bhava attano piṭṭhimamsaṃ kantitvā³ tam khādeyyan' ti sapatham akāsi. Bhariyā pan' assa⁴ kiñci-d-eva upakaraṇaṃ yūcantānaṃ natthi ti vatvā tehi nippi-
liyamānā 'sace santaṃ natthi ti vadāmi, jātajātaṭṭhāne⁵ gūṭhabhakkhā bhaveyyan' ti musāvādena sapatham akāsi. Te cattāro janā aparena samāyena kālaṃ katvā Viñjhāṭa-
viyaṃ petā hutvā nibbattiṃsu. Tattha kūṭavāpiḷo kamma-
phalena pajjalantaṃ bhūsaṃ ubholi hatthehi gahetvā attano matthake ākiritvā mahādukkhaṃ anubhavati. Tassa putto ayomayehi muggarehi sayam eva attano sisaṃ bhinditvā anappakaṃ dukkhaṃ paccanubhoti. Tassa sunisā kammaphalena sunisitehi ativiyaṃ pulāyatehi nakhehi attano piṭṭhimamsāni okantitvā⁶ okantitvā khādanti aparimitaṃ dukkhaṃ anubhavati. Tassa bhariyāya su-
gandhaṃ suvisuddhaṃ apagatakalakaṃ sālibhattaṃ upaṇi-
tamattaṃ eva nānavidhakimikulākulaṃ paramaduggandha-
jegucchagūṭhaṃ sampajjati. Tam sā ubholi hatthehi pariggahetvā bhuñjanti mahādukkhaṃ paṭisaṃvedeti. Evaṃ tesu catūsu janesu petesu nibbattitvā mahādukkhaṃ anubhavantesu āyasmā Mahāmoggallāno pabbatacārikaṃ caranto ekadivasaṃ⁷ tam ṭhānaṃ patto te⁸ disvā

Bhūsāni eko⁹ sāliṃ punāparo¹⁰
ayaṃ ca¹¹ nāri sakamamsalohitaṃ
tuvaṃ¹² ca gūṭhaṃ asuci-akantikaṃ¹³
paribhuñjasi kissa ayaṃ vipāko ti

1

imāya¹⁴ gāthāya tehi katakammaṃ pucchi.

Tattha bhūsāni ti palāsāni. Eko¹⁵ ti ekato.¹⁶ Sālin
ti sāliṇo. Sāmi-atthe h'etaṃ upayogavacanaṃ. Sāliṇo

¹ om. B. ² mayam, S₁. S₂. ³ kantitvā, B.
⁴ jātaṭṭhāne, B. ⁵ kantitvā, B., but only once. ⁶ B. adds ca.
⁷ tato pete, S₁; tato te pete, S₂.
⁸ eke, S₁. S₂. ⁹ opare, S₁. S₂.
¹⁰ aññā, S₁. S₂. ¹¹ tvaṃ, C. D.; S₁. S₂. B.
¹² akantaṃ, M.; B. ¹³ eke, S₁. S₂. ¹⁴ eko, S₁. S₂.

palāsāni pajjalantāni attano sise avakirati¹ ti adhippāyo. Punāparo ti puna aparo, yo hi so mātu sīsaṃ paharati so ayomuggarehi attano sīsaṃ paharivā sisabhedam pāpunāti.² Tam³ sandhāya⁴ vadati⁵ sakamaṃsalohitan ti attano piṭṭhimamsalohitaṃ ca paribhuñjati ti yojanā. Akantikan⁶ ti akantaṃ⁷ amanāpaṃ jegucchaṃ. Kissa ayaṃ vipāko ti katamassa pāpakammassa idaṃ phalaṃ yaṃ⁸ idāni tumhehi paccanubhaviyati ti attho.

Evam therena⁹ tehi katakamme¹⁰ pucchite kūṭavāṇijassa bhariyā sabbehi tehi katakammaṃ ācikkhanti

Ayaṃ pure mātaraṃ himsati
ayaṃ pana kūṭavāṇijo
ayaṃ mamsāni khādītva
musāvādena vañceti.¹¹

2

Ahaṃ manussesu manussabhūtā
agāriṇī sabbakulassa¹² issarā
santesu parigūhāmi¹³ mā ca¹⁴ kiñci ito adama
musāvādena chāдеми 'natthi etaṃ mama¹⁵ gehe,¹⁶
sace santaṃ nigūhāmi¹⁷ gūtho me hotu bhojanam'.¹⁸
Tassa kammavipākena musāvādassa c'ūbhayaṃ
sugandhasālino bhattaṃ gūthaṃ me parivattati.¹⁹
Avañjhāni²⁰ ca kammāni na hi kammaṃ vinassati
duggandhaṃ kimīnaṃ mīhaṃ bhuñjāmi ca pivāmi cā ti²¹ 5

gāthā abhāsi.

Tattha ayaṃ ti puttaṃ dassenti vadati. Himsati ti thāmena paribādheti muggarena paharati²² ti attho. Kūṭavāṇijo ti bālavāṇijo vañcanāya vaṇijjakārako²³ ti

¹ kirayati, B. ² paro, B.

³ sisabhedapāpunathānagato, B. ⁴ om. B.

⁵ akantaṃ, B. ⁶ tena, S.₁. ⁷ kammaṃ, B.

⁸ si, M. C. D. ⁹ kulassa, S.₁. S.₂.

¹⁰ gūhāmi, M. D.; B.; gūyhemī, S.₁. S.₂. ¹¹ om. S.₂.

¹² mamaṃ, M. ¹³ ito, C. D.; iti, M.

¹⁴ gūhāmi, D.; gūyāmi, B.; gūyāmi, S.₁. S.₂.

¹⁵ avañjhāni, M.; avañjāni, C.; B.; avañcāni, D.; avajjāni, S.₁. S.₂. ¹⁶ paharī, S.₁. S.₂. ¹⁷ vaṇijjako, B.

attho. Mamsāni khāditvā ti parehi sādharāṇaṃ mamsaṃ sayam¹ eva² khāditvā nāhaṃ³ khādāmi ti musāvādena⁴ vañcesi.

Agāriṇi ti gehasāmini. Santesu ti vijjamānesv eva⁵ parehi yācita-upakaraṇesu. Parigūhāmi⁶ ti paṭicchā-demi.⁷ Kālavipallāsena h'etaṃ vuttaṃ. Mā ca kiñci ito adan ti ito mama santakato kiñci mattaṃ pi atthikassa parassa na adāsi. Chādemī ti natthi etaṃ mama gehe ti musāvādena chādesi.

Gūthaṃ me parivattati ti sugandhasālibhattaṃ mayhaṃ kammavasena gūthabhāvena parivattati pariṇamati.

Avañjhāni⁸ ti amoghāni anipphalāni. Na hi kammaṃ vinassati ti hetupacitaṃ⁹ kammaṃ phalaṃ adatvā na hi vinassati. Kimīnaṃ ti kimivantaṃ sañjātakimikulapaṃ. Milhaṇa ti gūthaṃ.

Sesaṃ heṭṭhā vuttanayattā uttānaṃ eva.¹⁰

Evam theva tassā petiyā vacanaṃ sutvā taṃ pavuttim Bhagavato ārocesi. Bhagavā taṃ atthaṃ atthupattim katvā sampattaparisaṃ dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahosi.¹¹

Bhūsapeta vatthuvannaṇā.

III, 5.

Accherarūpaṃ Sugatassa nāṇaṃ ti. Idaṃ¹² Kumārapeta vatthum. Tassa kā¹³ uppatti? Sāvattiyaṃ kira bahū upāsakā dhammagāṇā hutvā nagare mahantaṃ maṇḍapaṃ karetvā taṃ nānāvāṇṇehi vatthehi alaṅkaritvā kālāssa¹⁴ eva Satthāraṃ bhikkhusaṅghaṃ ca nimantetvā mahārahavarapaccattharaṇatthatesu āsanesu buddhappamukhabbhikkhusaṅghaṃ nisidāpetvā gandhapupphādīhi pū-

¹ om. B. ² na, B. ³ S₁ adds te.

⁴ 'mānass' eva, S₁. ⁵ 'guyhāmi, S₁. S₂.

⁶ 'desi, S₁. S₂. ⁷ avajjāni, S₁. S₂. ⁸ katup.⁹, B.

⁹ uttāyaṃ eva, S₁; B. adds ti.

¹⁰ all MSS. add ti.

¹¹ om. S₁. S₂. ¹² om. B. S₁.

jetvā¹ mahādānaṃ pavattenti. Taṃ disvā aññatara maccheramalapariyutṭhitacitto puriso taṃ sakkāraṃ asahamāno evaṃ āha: 'varam etaṃ sabbam² saṅkārakūṭe chaḍḍitam, na tveva imesaṃ muṇḍakānaṃ dinnan' ti. Taṃ sutvā upāsukā samviggamānasā 'bhāriyaṃ vata iminā purisena pāpaṃ pasutam, yena evaṃ buddhappamukhe bhikkhusaṅghe aparaddhan' ti taṃ attham tassa mātuyā ārocetvā 'gaccha³ sasāvaka-saṅgham⁴ Bhagavantam khamāpehi' ti āhamsu. Sā sādhu ti paṭisunitvā puttam santaḷḷenti saññāpetvā Bhagavantam bhikkhusaṅghaṃ ca upasaṅkamitvā puttana katam accayaṃ desenti khamāpetvā Bhagavato bhikkhusaṅghassa ca sattāham yāgudānena pūjam akāsi. Tassā putto na cirass' eva kalam katvā kiliṭṭhakamma-upajiviniyā gaṇikāya kucchiyaṃ nibbatti. Sā ca naṃ jātamatam yeva dārako ti ñatvā susāne chaḍḍāpesi. So tattha attano puññabalen' eva⁵ gahitārakkho kenaci anupadduto mātu anke viya sukham supi. Devatā tassa ārakham gaṇhiṃsū ti vadanti. Atha Bhagavā paccūsa-velāyaṃ mahākaruṇāsamaṇāpattito vuṭṭhāya buddhacakkhunā lokam olokento⁶ taṃ dārakaṃ sīvathikāya⁷ chaḍḍitam disvā suriyuggamanavelāya sīvathikam āgamāsi. 'Sattā idhagato, kāraṇen' ettha⁸ bhavitabban' ti mahājano sannipati. Bhagavā sannipatitaparisaṃ 'nāyaṃ dārako oñatabbo⁹ yadi pi idāni susāne chaḍḍito anātho tṭhito, āyatim pana diṭṭhe yeva¹⁰ dhamme abhisamparāyaṇaṃ ca ulārasampattim paṭilabhissati' ti vatvā tehi manussehi 'kin nu kho bhante iminā¹¹ purimajātiyaṃ katam kamman' ti puṭṭho 'buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa pūjam akāsi janatā ulāram,¹² tat' assa cittassa¹³ ahu aññathattam¹⁴ vācam abhāsi pharusam asabbhin' ti ādinā tena dārakena katam kamman āyatim pattabbasampattiṃ ca pakāsetvā sannipatitaparisaṃ ajjhāsayanurūpaṃ dhammaṃ kathetvā upari sāmukkamsikaṃ dhammadesanaṃ akāsi. Saccapariyosāne

¹ pūjitvā, B. ² B. adds sakkāraṃ. ³ gacchasi, S.; B. adds tvam. ⁴ sāvakas, S. ⁵ balena, B.
⁶ volokento, B. ⁷ kāyaṃ, S. ⁸ kāraṇ' evatthā, S.
⁹ oñāpetabbam, B. ¹⁰ diṭṭh' eva, B. ¹¹ om. B.
¹² ulāra, B. ¹³ cittam, B. ¹⁴ othattham, B. S.

caturāstiyā pānasahassānaṃ dhammābhisamayō ahosi. Tañ ca dārakam āstikoṭivibhavo eko kuṭimbiko¹ 'Bhagavato sammukhā² 'va mama³ putto' ti aggahesi. Bhagavā 'etta-kena ayaṃ dārako rakkhito mahājanassa ca anuggaho kato' ti vihāraṃ agamāsi. So aparena samayena tasmim kuṭimbike⁴ kalakate⁵ tena⁶ nīyāditam dhanam paṭipajjitvā kuṭumbam saṅghapento tasmim nagare yeva mahāvibhavo gahapati hutvā dānādipuññānirato ahosi. Ath' ekadivasam bhikkhū dhammasabbhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum 'aho nūna Satthā sattesu anukampako, so pi nāma dārako tadā anātho ṭhito etarahi mahatim sampattim paccanubhavati ulārāni ca puññāni karoti' ti. Tam sutvā Satthā 'na bhikkhave tassa ettakā⁷ 'va sampatti atha kho āyupariyo-sāne⁸ Tāvattimsabbhavane⁹ Sakkassa devarañño putto hutvā nibbattissati mahatiñ ca dibbasampattim paṭilabbissati' ti vyākāsi. Tam sutvā bhikkhū mahājano ca idaṃ kira kāraṇam disvā 'dighadassī Bhagavā jātamattass' eva tassa¹⁰ āmakasusāne chaḍḍitassa tattha gantvā saṅgaham akāsi' ti Satthu nāpavisesam thometvā tasmim atthabbhāve tassa pavuttim kathesum. Tam attham dipentā saṅgitikāra

Accherārūpam Sugatassa nānam
Satthā yathā puggalam vyākāsi:
ussannapuññāpi bhavanti¹¹ h'eke¹²
parittapuññāpi bhavanti¹³ h'eke.¹⁴
Ayaṃ kumāro sīvathikāya chaḍḍito
aṅgutthasnehena yāpesi rattim,
na yakkhabhūta na sirimsapā¹⁵ vā
na heṭṭhayeyyum¹⁶ katapuññakumāraṃ
sunakhāpi imassa¹⁷ palihipsu¹⁸ pāde
dhankā siṅgālā parivattayanti.

¹ kuṭumbiko, B. ² mayham, B. ³ 'ko, S.
⁴ 'kato, S.; ⁵ tam, B. ⁶ āyuhapari., B.
⁷ tāvatimse, S.; om. S.; ⁸ 'mattass' evassa, B.
⁹ puññābhibhavanti, B. ¹⁰ loko, C.
¹¹ sarisapā, M. C. D.; B.
¹² hedha., M.; vihedha., D.; B.; vihettha., S.; S.; no
podha., C (taken from the Commentary). ¹³ h'imassa 1
pi imassa, M. C. D.; B. ¹⁴ pala., all MSS. exc. M.

Gabbhāsayaṃ pakkhigaṇā haranti
 kākā pana akkhimalaṃ haranti
 na imassa¹ rakkhaṃ vidahimsu keci²
 na osadhaṃ³ sāsapadhūpanaṃ vā. 3
 Nakkhattayogaṃ pi na⁴ uggaheṣu
 na sabbadhaññāni pi ākripsu
 etādisaṃ uttamakicchapattaṃ⁵
 rattūbhaṭaṃ sīvathikāya chaḍḍitaṃ. 4
 Nonitapiṇḍaṃ⁶ viya⁷ pavedhamānaṃ⁸
 sasamsayaṃ jīvitasāvasesaṃ
 taṃ addasa devamanussaṃpūjito⁹
 disvā 'va¹⁰ taṃ vyākari¹¹ bhūripaṇño:
 ayaṃ kumāro nagarass' imassa
 aggakuliko bhavissati bhogato.¹² 5
 Kissa vataṃ kiṃ pana brahmacariyaṃ
 ki 'ssa sucinṇassa ayaṃ vipāko?
 etādisaṃ vyasanaṃ pūpunitvā
 taṃ tādisaṃ paccanubhossat' iddhiṃ ti 6

cha¹³ gāthā avocaṃ.

Tattha accherarūpaṃ ti acchariyasabhāvaṃ. Suga-
 tassa ñāṇaṃ ti aññehi asādhāraṇaṃ Sammāsambuddhassa
 ñāṇaṃ āsayānusayaññādi-sabbaññutañāṇaṃ eva¹⁴ sandhāya
 vuttaṃ. Tayidaṃ aññesaṃ avisayaḥbhūtaṃ¹⁵ kathaṃ¹⁶ ñāṇaṃ¹⁷
 ti¹⁷ āha: Satthā yathā puggalaṃ vyākāsi ti. Tena Satthu de-
 sanāya evaṃ ñāṇassa acchariyabhāvo¹⁸ viññāyati¹⁷ ti dasseti.
 Idāni taṃ¹⁷ vyākaraṇaṃ dassento Ussannapuññāpi¹⁹ bha-
 vanti h'eke, parittapuññāpi¹⁹ bhavanti h'eke ti āha.
 Tass' attho: ussannakusaladhammāpi idh' ekacce puggalā

¹ n'imassa, M. ² ke pi, S.

³ usathaṃ, S.; ūsapam, S. ⁴ pana l. pi na, S. S.

⁵ parama°, C. ⁶ navanita°, C. D.; B.; nonitta°, M.

⁷ va, M. ⁸ vedh°, S. S.

⁹ devamanussehi pūj°, M. C. D. ¹⁰ ca, M. C. D.

¹¹ °karim, S. S. ¹² bhogavā, C. D.; B.; all MSS. add ca.

¹³ satta, S. S. ¹⁴ B. adds vā.

¹⁵ B. adds ñāṇaṃ. ¹⁶ kathan ti, B. ¹⁷ om. B.

¹⁸ °bhagavato, B. ¹⁹ °puññāni, S. S.

laddhūpacayassa¹ tādissassa apuññassa² vaṣena jāti-ādinā nihīnā bhavanti, parittapuññāpi appatarapuññadhammāpi eke sattā khetasampatti-ādinā tassa puññassa mahājutikatāya ulārā bhavanti ti. Sivathikāyā ti susāne. Aṅguṭṭhasnehenā ti aṅguṭṭhato pavattasneheṇa devatāya aṅguṭṭhato paggharitakhireṇā ti attho.

Na yakkhabhūtā³ na sirimsapā⁴ vā ti⁵ piṣācabhūta vā yakkhabhūtā vā sirimsapā vā ye keci sarantā⁶ gacchantā vā. Nā heṭṭhayeyyun⁷ ti na bādheyyum.⁸ Palahimsu pāde ti attano jivhāya pāde palahimsu.⁹ Dhankā ti kākā. Siṅgālā parivattayanti ti mā naṃ kumāraṃ keci vihimseyyun¹⁰ ti rakkhantā¹¹ nirogabhāvajanānattham apāraparaṃ parivattanti.

Gabbhāsayan ti gabbhamalam. Pakkhigaṇā ti gijjhakulādayo sakunagaṇā. Haranti ti apanenti. Akkhimalan ti akkhigūtham.¹² Keci ti keci manussā, amanussā¹³ pana rakkham samvidahimsu.¹⁴ Osadhan¹⁵ ti tadā āyatīṇ ca ārogyavaham agadam.¹⁶ Sāsapadhūpanaṃ vā ti yaṃ jātassa dāraḥ rakkhanatthāya sāsapena dhūpanaṃ karonti, tam pi taṣṣa karontā nāhesun ti dipenti.¹⁷

Nakkhattayogam pi na uggahesun ti nakkhattayuttam pi na uggahimsu¹⁸ 'asukasmim¹⁹ rāsimhi asukas-
mim nakkhatte asukasmim tithimhi tamhi muhutte ayam jāto' ti evaṃ jātakammam p'issa na keci²⁰ akāmsū ti attho. Na sabbadhaññāni pi ākirimsū ti maṅgalam²¹ karontā agadavasena yaṃ²² sāsapatelamissitaṃ²³ sāli-ādi dhaññaṃ ākiriṇti²⁴ tam p'issa²⁵ nākāmsū ti attho. Etādisan ti

¹ laddhapaccayatāya, B.; ² paccayassa, S.; ³ puññassa, S.

⁴ B. adds ti yakkhā vā bhūtā vā; ⁵ bhūtāni, S.

⁶ sarisapā, B. ⁷ B. continues: ye keci and so on.

⁸ B. adds vā. ⁹ vihedha°, B. ¹⁰ na podheyyum, B.

¹¹ lehayisu, B. ¹² vihedheyyun, B.

¹³ paccakkhantā, S. ¹⁴ atthi°, S. ¹⁵ om S.

¹⁶ visam°, S. ¹⁷ osapan, S.; osajan, S.

¹⁸ agadā, B. ¹⁹ dipeti, S. ²⁰ gaṇhimsu, B.

²¹ asukamhi, B., and continues: nakkhattehi pi thimhi (sic!) mahutte (sic!) and so on. ²² om. B.

²³ maṅgalāni, B. ²⁴ sabbatela°, S. ²⁵ S.

²⁶ ākiriṇti, S. ²⁷ pi, B., and adds manussā.

evarūpaṃ. Uttamakicchapattan ti paramakicchaṃ
āpannaṃ ativyadukkhappattaṃ. Rattābhatan ti rattiyaṃ
ābhatam.

Nonītapinḍaṃ¹ viyā ti navaṇṭapinḍasadisam mānṣa-
pesimattattā evaṃ vuttaṃ. Pavedhamānaṃ ti dubbala-
bhāvena pakampamānaṃ.² Sasamsayan ti jīvati nu kho
nanu kho jīvati ti samsayitattāya samsayavantam.³ Jivita-
sāvasesan ti jivatthitiyā hetu bhūtaṇaṃ sādhanānaṃ
abhāvena kevalaṃ jivitaṃ sāvasesam.⁴ Aggakuliko bha-
vissati bhogato⁵ ti bhoganimittaṃ bhogassa vasena
aggakuliko seṭṭhakuliko bhavissati ti attho.

Ki'ssa vatan⁶ ti ayaṃ gāthā Satthu santike ṭhitehi upā-
sakehi tena katakammassa pucchāvasena vuttā sā ca kho⁷
sivathikāya sannipatitehi⁸ veditabbā. Tattha ki'ssa ti kim
assa. Vatan ti vatasamādānaṃ. Puna kissā ti kīdisassa
sucinṇassa vatassa brahmacariyassa cā⁹ ti vibhattiṃ¹⁰
vipariṇāmetvā¹¹ yojanā. Etādisan ti gaṇikāya kucchiyā
nibbattaṇaṃ susāne chaḍḍitan ti evarūpaṃ. Vyasanan
ti anattaṃ. Tādisan ti tathārūpaṃ Aṅguttasneheṇa
yāpesi rattin ti ādinā Ayaṃ kumāro nagarass' imassa
aggakuliko bhavissati ti ādinā ca¹² vuttappakāraṇa¹³ ti attho.
Iddhin ti deviddhidibbasampattin ti vuttaṃ.

Idāni tehi upāsakehi puṭṭho Bhagavā yathā tathā¹⁴
vyākāsi, taṃ dassento saṅgītikāra

Buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa¹⁵

pūjaṃ akāsi janatā ulāraṃ

tatr'assa cittassa¹⁶ ahu aññathattaṃ¹⁷

vācaṃ abhāsi pharusam asabbhiṃ.

So taṃ vitakkaṃ paṭivinodayitvā¹⁸

pitipāsādam paṭiladdhā¹⁹ pacchā

¹ nava.°, B. ² samk.°, B. ³ sasamsavanti, S₁. S₂.

⁴ °sesakam, B. ⁵ bhogavā, B.

⁶ vattan, S₁. S₂. ⁷ ko, S₁. S₂. ⁸ S₁. S₂ add ti.

⁹ vā, S₁. S₂. ¹⁰ vibhakti, S₁. ¹¹ pari.°, S₁. S₂.

¹² om. S₁. S₂. ¹³ pavutta.°, S₁. S₂.

¹⁴ tadā, B. ¹⁵ saṅghassa, M. C. D.

¹⁶ cittam, M.; B. ¹⁷ °ttam, S₁; °tattam, S₂; °tattham, B.

¹⁸ vinod.°, M. C. D. ¹⁹ °laddham, C.; S₁; °laddha, M. D.

Tathāgatam Jetavane vasantam yāguyā upatthāsi so ¹ sattarattam.	8
Tassa vatam ² tam pana brahmacariyam tassa sucinnassa ayam vipāko etādisam vyasanam pāpunivā tam tādissam paccanubhossat' iddhiṃ.	9
Thatvāna ³ so vassasatam idh' eva sabbehi kāmehi samaṅgibhūto kāyassa bheda abhisamparāyam sahavyatam gacchati Vāsavassā ti	10

catasso gāthā avocum.

Tattha janatā ti janasamūho⁴ upāsakagaṇo ti adhippāyo.
Tatrā ti tassa pūjāyam. Assā ti assa dārakassa.
Cittassa⁵ ahu aññathattan⁶ ti purimabhavasmiṃ
cittassa aññathābhavo anādaro agāravam apaccayo ahoṣi.
Asabbhin ti sādhu sabhāya sāvetum ayuttam pharusam
vācam abhāsi.

So ti so ayam. Tam vitakkan ti tam pāpakam vi-
takkam. Paṭivinodayitvā ti mātara katāya⁷ paññatti-
yā⁸ vūpasametvā⁹ Pītipasādam paṭiladdhā¹⁰ ti paṭi-
labhitvā uppādetvā. Yāguyā upatthāsi ti yāgudānena
upatthahi. Sattarattan¹¹ ti sattadivase.¹²

Tassa vatam¹³ tam pana¹⁴ brahmacariyan ti tam¹⁵
mayā hetthā vuttappakāram attano cittappasādanam¹⁶
dānaṃ ca imassa puggalassa vatam tam brahmacariyaṃ ca
aññam kiñci natthi ti attho.

Thatvānā ti yāva āyupariyosānā¹⁷ idh' eva manussa-
loke thatvā. Abhisamparāyan ti punabhava. Saha-
vyatam gacchati Vāsavassā ti Sakkassa devānam in-

¹ om. C. D. ² vattam, S.₁. ³ thatvā, S.₁.
⁴ samudāyo, B. ⁵ cittam, B. ⁶ tatthan, B.
⁷ kasāya, S.₁, S.₂. ⁸ saññattiya, S.₂; saññitattiya, S.₁.
⁹ samitvā, B. ¹⁰ laddhan, B.
¹¹ rattan, S.₁, S.₂. ¹² satti.^o, S.₁, S.₂.
¹³ vattam, S.₁. ¹⁴ om. S.₁. ¹⁵ om. B.
¹⁶ cittassa pasā.^o, B. ¹⁷ āyuhapariyosāne, B.

dassa puttabhāvena sahabbhāvaṃ gamissati. Anāgatatthe
hi idaṃ¹ paccuppannakālavacanam.

Sesaṃ sabbattha uttānam eva.²

Kumārapetavatthuvaṇṇanā.

III, 6.

Naggā dubbhaṇṇarūpāsi ti. Idaṃ Satthari Jetavane
viharante³ Serinipetiṃ ārabha vuttaṃ. Kururaṭṭhe kira
Hatthinipure Serinī⁴ nāma ekā rūpāpajivini ahosi. Tattha
ca uposathakaraṇatthāya tato tato bhikkhū sannipatimsu.
Puna mahābhikkhusannipāto ahosi. Taṃ disvā manussā
tilataṇḍulādi sappinavanitamadhu⁵-ādīn ca bahū dānū-
pakaraṇam⁶ sajjetvā mahādānaṃ pavattesup. Tena ca
samayena sā gaṇikā assaddhā⁷ appasannā maccheramala-
pariyutṭhitacittā tehi⁸ manussehi⁹ 'ehi, tava imaṃ dānaṃ
anumodāhi' ti ussāhitāpi 'kin tena muṇḍakānaṃ samaṇā-
naṃ dinnenā' ti apasādam eva nesam pavedesi¹⁰ 'kuto
appamattakassa pariccāgo' ti? Sā aparena samayena
kālaṃ katvā aññatarassa paccantanagarassa parikhāpitṭhe
peti hutvā nibbatti. Atha Hatthinipuravāsi aññataro
upāsako vāpijjāya taṃ nagaraṃ gantvā rattiyā paccūsa-
samaye parikhāpitṭhaṃ gato tādīsena payojanena. Sā
tattha taṃ disvā sañjānitvā naggā atṭhitacamattāvasesa-
sarirā ativiyaabibhacchadassanā avidūre thatvā attānaṃ
dassesī. So taṃ disvā

Naggā dubbhaṇṇarūpāsi — II, 1, 1 (see p. 68) 1
gāthāya pucchi. Sā pi 'ssa

Ahaṃ bhaddante peti 'mhi — II, 1, 2 2
gāthāya attānaṃ pakāsesi. Puna tena

Kin nu kāyena — II, 1, 3 3
gāthāya katakammaṃ pucchitvā

¹ S. S. add pana. ² B. adds ti. ³ om. S.

⁴ Sesarini, S. ⁵ sappidadhimaḍḍhu, B.

⁶ bahujanadānu.^o, S. ⁷ asaddhā, S. B. ⁸ kehici, B.

⁹ B. adds taṃ. ¹⁰ sampavedesi, B.

Anāvaṭṭesu¹ titthesu vicini addhamāsakam
santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākāsim attano. 4
Nadim upemi tasitā, rittakā parivattati
chāyaṃ upemi unhesu, ātapo parivattati. 5
Aggivaṇṇo ca² me vāto dahanto upavāyati
etaṃ ca bhante arahāmi aññāṇaṃ ca pāpakam tato.³ 6
Gantvāna Hatthinipuraṃ vajjesi mayhaṃ mātaraṃ:
dhītā ca te mayā dīṭṭhā duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ ito gatā. 7
Atthi⁴ me ettha nikkhattaṃ anakkhātāṃ ca taṃ mayā
cattāri sataśāhassāni pallaṅkassa ca heṭṭhato. 8
Tato⁵ me dānaṃ dadatu⁶ tassā ca hotu jivikā
dānaṃ datvā ca⁷ me mātā dakkhiṇaṃ ādisatu⁸ me
tadāhaṃ sukhitā hessaṃ sabbakāmasamiddhinaṃ ti 9

imāhi chahi gāthāhi attanā katakammaṇ⁹ c'eva puna tena¹⁰
attano kātabbam atthaṃ ca ācikkhi.

Tattha anāvaṭṭesu¹¹ titthesu ti kenaci anivāritesu
naditalākādinaṃ titthapadesesu yattha manussā nahāyanti
udakakiccaṃ karonti tādisesu thānesu. Vicini addha-
māsakan ti manussehi thapetvā vissaritaṃ api nāma¹² ettha
kiñci labheyyaṃ ti lobhābhībhūtā hutvā addhamāsakamattam
pi vicini gavesi. Atha vā anāvaṭṭesu¹¹ titthesu¹⁰ ti¹⁰
upasaṅkamanena kenaci anivāritesu sattānaṃ payogāsaya-
suddhiyā¹² kāraṇabhāvena titthabhūtesu samaṇabrāhmaṇesu
vijjamānesu vicini addhamāsakan ti maccheramalapari-
yutṭhitacittā kassaci kiñci adenti addhamāsakam pi vise-
sena¹³ vicini na sañcini puññaṃ. Tenāha: santesu deyya-
dhammesu dīpaṃ nākāsim attano ti.

Tasitā ti pipāsita. Rittakā ti kākaṭṭhayaṇḍamānā
pi nadī mama pāpakammaṇa udakena rittā tucchā vāluka-

¹ anāvajjesu, S₁. S₂. ² va, B. ³ kato, S₁. S₂.

⁴ S₁. S₂ add ca. ⁵ M. adds ca. ⁶ detu, M.

⁷ datvāna, M.

⁸ udisatu, M.; uddisatu, C.; anvādisatu, S₁. S₂.

⁹ S₂ omits kata before kamman. ¹⁰ om. S₂.

¹¹ avajjesu, S₁. S₂. ¹² payogāya sutṭhiyā, S₁. ¹³ vasena, S₁.

mattā hutva parivattati. Unhesū ti unhakālesu.¹ Ātapo parivattati ti chāyatthānam mayi upagatāya ātapo sam-pajjati.

Aggivaṇṇo ti samphassena aggisadisso. Tena vuttam: dahanto upavāyati² ti. Etañ ca bhante arahāmi ti bhante ti tam upāsakam garukārena vadati. Bhante etañ ca yathā vuttam pipāsādi-dukkham aññañ³ ca tato pāpa-kam dāruṇam dukkham ahaṃ⁴ anubhavitum arahāmi, tājassa⁵ pāpassa katattā ti adhippāyo.

Vajjesi ti vadeyyāsi.

Ettha⁶ nikkhittam⁷ anakkhātan ti ettakam nikkhittam⁸ anācikkhitam. Idāni tassa parimāṇam thapitatthānañ ca dassenti⁹ āha: cattāri satasahassāni pallaṅkassa ca heṭṭhato ti.

Tattha pallaṅkassā ti pubbe attano sayanapallaṅkassa.

Tato ti nihitadhanato¹⁰ ekadesam gahetvā mayham¹¹ uddissa dānam¹² detu. Tassā ti mayham mātuyā.

Evam tāya petiyā vutte so upāsako tassā vacanam sam-paṭicchitvā tattha attano karaṇiyam tīretvā¹³ Hatthinipuram gantvā tassā mātuyā tam attham ārocesi. Tam attham dassetum

Sādhū ti so¹⁴ paṭisutvā¹⁵ gantvāna Hatthinipuram:

dhītā¹⁶ ca te¹⁷ mayā diṭṭhā duggatā Yamalokikā pāpakammam karitvāna petalokam ito gatā. 10

Sā mam tattha samādapesi:¹⁸ mayham mātaram vajjesi

‘dhītā ca te mayā diṭṭhā duggatā Yamalokikā pāpakammam karitvāna petalokam ito gatā. 11

‘Atthi me ettha = v. 8. 12

¹ °samayesu, B. ² vāyati, S.₁. ³ ayañ, S.₁. S.₂.

⁴ om. S.₁. ⁵ tassa jassa, S.₁. S.₂. ⁶ om. S.₁. B.

⁷ om. all MSS. ⁸ all MSS. add ti. ⁹ dassento, B.

¹⁰ nikkhittavittato, B. ¹¹ mamam, B.

¹² B. adds me. ¹³ katvā, B. ¹⁴ S.₁. S.₂ add tassā.

¹⁵ °sunivā, D.; S.₁. S.₂. B.

¹⁶ all MSS. insert before dhītā: avoca tassā (tassā avoca, S.₁. S.₂) mātaram, but this spoils the metre and seems to be a later interpolation. ¹⁷ tam, C.

¹⁸ all MSS. add gantvāna Hatthinipuram.

'Tato me dānaṃ dadatu = v. 9 13¹
 Tato hi sā dānaṃ adāsi² tassā dakkhiṇaṃ ādisi
 peti ca sukhitā āsi sarīraṃ cārudassani³ ti 14

saṅgītikārā āhamsu.

Tā suviññeyyatthā⁴ 'va. Taṃ sutvā tassā mātā bhikkhusaṅghassa dānaṃ datvā tassā ādisi. Tena sā paṭiladdhupakarāṇasampattiyaṃ⁵ ṭhitā mātu attānaṃ dassetvā taṃ kāraṇaṃ ācikkhi, mātā bhikkhūnaṃ ārocesi, bhikkhū taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā sampattaparisiṃha dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahosi.

Serinipetavatthuvaṇṇanā.

III, 7.

Naranāripurakkhato yuvā ti. Idaṃ Bhagavati Veluvane viharante migaluddakapetaṃ ārabha vuttam. Rājagahe kira aññataro luddako⁶ rattiṃ divaṃ mige⁷ vijjhitvā⁷ mige vadhitvā jīvitaṃ⁸ kappesi. Tass' eko upāsako mitto ahosi. So taṃ⁹ sabbakālaṃ pāpato nivattetuṃ asakkonto 'ehi samma rattiyaṃ pāṇātipātato viramāhi' ti rattiyaṃ puññe¹⁰ samādapeti.¹¹ So rattiyaṃ viramitvā divā eva pāṇātipātaṃ karoti. So aparena samayena kālaṃ katvā Rājagahasamīpe vemānikapeto hutvā nibbato¹² divasabhāgaṃ mahādukkhaṃ anubhavitvā¹³ rattiyaṃ pañcahi kāmagaṇehi samappito samaṅgibhūto pariharati.¹⁴ Taṃ disvā āyasmā Nāradaṭṭhero¹⁵

¹ datvāna me, also S₁. S₂; M. C. have (13 ab) Tato tuvaṃ dānaṃ dehi tassā ca dakkhiṇaṃ ādisaṃ; they have also tadā sā sukhitā l. tadāhaṃ sukh.^o

² S₁. S₂ add datvā ca.

³ tassā c'āsi sujīvikā l. sarīraṃ cāru.^o, M.; B.; cāpi l. c'āsi, C. D. ⁴ viññeyyā 'va, B. ⁵ paṭiladdhasabbu.^o, B.

⁶ om. S₁. ⁷ om. B. ⁸ 'kaṃ, S₁.

⁹ S₁. S₂ add sabbena. ¹⁰ puññaṃ, S₁. S₂.

¹¹ 'dapesi, S₁. S₂. ¹² nibbatti, S₁. S₂.

¹³ avibh.^o, S₁. ¹⁴ 'vāresi, B. ¹⁵ Nārado, B.

Nāranāripurakkhato yuvā rajaniye¹ kāmaguṇehi² sobhasi
divasaṃ anubhosi³ kāraṇaṃ, kiṃ akāsi purimāya jātiyā ti 1

imāya gāthāya paṭipucchi.

Tattha naranāripurakkhato ti paricārikabhūtehi
devaputtehi devadhītāhi ca purakkhato payirupāsito. Yu-
vā ti taruṇo. Rajaniye ti ramanīyehi rāgupattihetu-
bhūtehi. Kāmaguṇehi ti kāmakotṭhāsehi. Sobhasi ti
samaṅgibhāvena virocasi³ rattiyaṃ ti adhippāyo. Tenāha:
divasaṃ anubhosi kāraṇaṃ ti divasabhāge⁴ pana nāna-
ppakāraṃ kāraṇaṃ ghātaṇaṃ paccānubhavasi. Rajani ti
vā⁵ rattisu, ye ti nipātamattaṃ. Kiṃ akāsi purimāya
jātiyā ti evaṃ⁶ sukhadukkhasaṃvattaniyaṃ⁷ kiṃ nāma
kammaṃ ito purimāya jātiyā tvaṃ akattha, taṃ kathehi⁸
ti attho.

Taṃ sutvā peto therassa attanā katakammaṃ ācikkhanto

Ahaṃ Rājagahe ramme ramanīye Giribbaje
migaluddo pure āsiṃ⁹ lohitapāṇi dāruṇo. 2

Avirodhakaresu pāṇisu puthusattesu paduṭṭhamānaso
vicari atidāruṇo sadā parahimsāya rato asaṇṇato. 3

(Tassa) me sahāyo suhadeyo¹⁰ saddho āsi upāsako
so ca¹¹ maṃ anukampanto nivāresi punappunaṃ: 4

Makāsi pāpakam kammaṃ mā tāta¹² duggatiṃ agā
sace icchasi pecca¹³ sukhaṃ, virama pāṇavadhaṃ asaṃ-
yamaṃ. 5

Tassāhaṃ vacanaṃ sutvā sukhakāmassa hitānukampino
nākāsiṃ sakalānusāsaṇiṃ cirapāpābhiraṭo abuddhimā. 6

So maṃ puna bhūrisumedhaso¹⁴ anukampāya saṃyame
nivesayi:

sace divā hanasi pāṇino, atha te rattim bhavatu¹⁵ saṃ-
yamo. 7

¹ rajaniyehi kamehi, M. ² D., B. add kiṃ.

³ virocasi, B. ⁴ bhāgena, B. ⁵ ca, B.; om. S₂.

⁶ om. S₂. ⁷ sukhadukkhavatt°, S₁. S₂.

⁸ kathehi, S₁. S₂. ⁹ M. C. D. add luddho; luddo, B.

¹⁰ suhadeyyo, S₁. S₂. ¹¹ pi, M. C. D.; B. ¹² tāva, M.

¹³ pacca, C. D.; B. ¹⁴ bhūrimedhaso, M.

¹⁵ hotu, M.

Sv āhaṃ divā hanitvāna¹ pāṇino virato² rattim ahosi³
saññato

rattāhaṃ paricāremi⁴ divā khajjāmi duggato. 8

Tassa kammaṣṣa kusalassa anubhomi rattim amānusiṃ
divā⁵ paṭihata⁶ 'va⁶ kukkurā upadhāvanti samantā khā-
dituṃ. 9

Ye ca te satatānuyogino⁷ dhuvam payuttā Sugatassa sāsane
maññāmi te amatam eva kevalam adhigacchanti⁸ padam
asaṅkhatan ti 10

imā gāthā abhāsi.

Tattha luddho ti dāruṇo. Lohitapāṇi ti abhiṇhaṃ
pasughātena⁹ lohitamakkhitaṇi. Dāruṇo ti ghorō, sattā-
naṃ himsanako ti attho.

Avirodhakaresū ti avirodhaṃ karontesu¹⁰ migasa-
kkaṇḍisu.¹¹

Asamyaman ti asamvaram dussilyam.

Sakalanusāsanaṃ ti sabbam anusāsaṇim sabbakālam
pāpato paṭiviratin ti attho. Cīrapāpābhīrato¹² ti cira-
kālam pāpe abhirato.

Samyame ti sucarite. Nivesayī ti nivesesi. Sace
divā hanasi pāṇino atha te rattim bhavatu sam-
yamo ti nivesitākāradassanaṃ. So kira sūlapāsasajjanādina
rattiyam pi¹³ pānavadhaṃ anuyutto ahosi.

Divā khajjāmi duggato ti idāni duggatim gato mahā-
dukkhappatto divasabhāge khādiyāmi. Tassa kira divā
sunakhehi migānaṃ khādāpitattā kammaṣarikkhaṃ
kammaphalaṃ hoti ti¹⁴ divasabhāge mahantamahantā¹⁴
sunakhā upadhāvitvā aṭṭhisāṅghātamattāvasesaṃ sarīraṃ
karonti, rattiyā pana upagatāya taṃ pākātikāma eva hoti,
dibbasampattim anubhavati. Tena vuttam:

¹ hanitvā, C.; hantvāna, M. ² viratā, S., S₂.

³ rattāhosi, C. ⁴ 'hāremi, S., S₂, but III, 8, 9 paricāremi.

⁵ divāsaṃ, C. ⁶ ca, M. D.; B.

⁷ sattā., S., S₂. ⁸ 'gacchantam, M.

⁹ pāna., B. ¹⁰ kena virodhaṃ akarontesu, S., S₂.

¹¹ migassakāḍisu, S., S₂. ¹² 'anirato, S., S₂.

¹³ om. B. ¹⁴ mahantā, B.

Tassa kammassa kusalassa anubhomi rattim amānusiṃ divā¹ paṭihatā 'va² kukkurā upadhāvanti samantā khāditun ti.

Tattha paṭihatā ti paṭihatacittā bandhaghātā viya hutvā. Samantā khāditun ti mama sariram samantato khāditun upadhāvanti, idaṃ ca nesam ativiya attano bhayāvahan upagamanakālam gahetvā vuttam. Te pana upadhāvitvā aṭṭhimattāvasesam sariram katvā gacchanti.

Ye ca te³ satatānuyogino⁴ ti osānagāthāyaṃ⁵ ayam saṅkhepattho: aham pi nāma rattiyam pāṇavadhamattato virato evarūpaṃ sampattim anubhavāmi, ye pana⁶ te purisā Sugatassa Buddhassa Bhagavato sāsane adhisilādhihe dhuvaṃ payuttā dalham payuttā⁷ satatam sabbakālam anuyogavanto te puññavanto kevalam lokiyasukhena asammissam asaṅkhatan⁸ ti laddhanāmaṃ amatam eva adhigacchanti ti maññe. Natthi tesam tadadhigame 'va⁹ koci vibandho¹⁰ ti.

Evam tena¹¹ vutte thero tam pavuttim Satthu ārocesi. Satthā tam attham atthupattim katvā sampattaparisiya dhammaṃ desesi. Sabbam¹² vuttanayam eva.

Migaluddapetavatthuvannaṃ.

III, 8.

Kūṭāgāre 'va¹² pāsāde ti. Idam Bhagavati Veluvane viharante aparam pi migaluddapetaṃ ārabha vuttam. Rājagahe kira aññataro māgaviko mānavo¹⁴ vibhavasampanno pi samāno bhogasukham pahāya rattim divam mige hananto vicarati. Tassa sahāyabhūto eko upāsako anudāyam paṭicca 'sādhu samma pāṇātipātato viramāhi, mā te ahosi dīgharattam⁹ ahitāya dukkhāya' ti ovādam adāsi.

¹ divasa, S. S. ² ca, B. ³ om. S. S.

⁴ sattānu., S. S. ⁵ °gāthāya, B. ⁶ na, S.

⁷ yuttapayuttā, B. ⁸ B. adds padan. ⁹ om. B.

¹⁰ pabandho, S. S. ¹¹ B. adds petena. ¹² B. adds pi.

¹³ ca, S. S. ¹⁴ mānavo, B.

So tam anādayi. Atha so upāsako aññataram attano¹ manobhāvanīyam khināsavattheram yāci 'sādhu bhante asukapurisassa tathā dhammam desetha, yathā so pāpātipātato virameyya' ti. Ath' ekadivasam² so thero Rājagahe piṇḍaya³ caranto tassa gehadvāre atthāsi. Tam disvā so māgaviko sañjātabahumāno paccuggantvā geham pavesetvā⁴ āsanam paññāpetvā adāsi. Nisīdi thero paññatte āsane. So pi theram upasankamitvā nisīdi. Tassa thero pāpātipāte ādinavam kathetvā⁵ tato viratiyā ānisamsaṇ ca pakāsesi. So tam sutvā⁶ tato⁷ viramituṃ na icchi. Atha nam thero āha 'sace tvam āvuso sabbena sabbam viramituṃ na sakkosi, rattūhi⁸ tāva viramassū' ti. So 'sādhu bhante viramāmi' ti tato rattim⁹ virami. Sesam anantara-vatthusadisam, gāthāsu pana

Kūṭāgāre 'va pāsāde pallanke gonasanthite¹⁰
pañcaṅgikena turīyena ramasi suppvādite. 1
Tato ratyā vivasāne¹¹ suriyuggamanam¹² pati
apavitttho¹³ susānasmim bahudukkham nigacchasi. 2
Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam katam
kissa kammavipākena¹⁴ idam dukkham nigacchasi ti? 3

Tihi gāthāhi¹⁵ Nāradatthero nam paṭipucchi.¹⁶ Ath'
assa peto¹⁷

Aham Rājagahe ramme ramaṇīye Giribbaje
migaluddo¹⁸ pure āsim luddo āsim¹⁹ asaṇṇato. 4
(Tassa) me sahāyo suhādayo saddho āsi upāsako

¹ B. *puts* attano *before* añña.°.

² B. *adds* eva. ³ piṇḍa, S₁. ⁴ °vesitvā, B.

⁵ om. B. ⁶ B. *adds* pi. ⁷ tathā, B.

⁸ rattim pi, B. ⁹ B. *puts* ratti *before* tato.

¹⁰ °sandhate, B.; °kattate, M. C. D.; °saṇṭhate, S₂; °satthate, S₂.

¹¹ vivasānena, B.; vivasane, S₁. S₂.

¹² suriyass' ugg.°, S₁. S₂. ¹³ °vittho, S₂.

¹⁴ kammassa vip.°, M. C. D. ¹⁵ S₁. S₂ *add* ca.

¹⁶ pucchi, S₁. S₂. ¹⁷ S₁. S₂ *add* āha.

¹⁸ °luddako, C. ¹⁹ om. S₁.

tassa kulupako bhikkhu āsi Gotamasāvako	
so pi ¹ maṃ anukampanto nivāresi punappunam:	5
Mākāsi pāpakam kammaṃ = III, 7, 5 (see p. 205)	6
Tassāhaṃ vacanam sutvā = III, 7, 6	7
So maṃ puna = III, 7, 7	8
Sv āhaṃ divā = III, 7, 8 (see p. 206)	9
Tassa kammassa = III, 7, 9	10
Ye ca te = III 7, 10	11 ²

tam attham³ ācikkhi.

Tāsam attho heṭṭhā vuttanayo 'va.

Dutiyaluddapetavatthuvaṇṇanā.

III, 9.

Māli kirīṭi kāyūri ti. Idam Satthari Veluvane viharante kūṭavinicchayikapetaṃ ārābhha vuttam. Tadā Bimbisāramahārājā⁴ māsassa chasu divasesu⁵ uposatham upavasati. Tam anuvattantā bahū manussā uposatham upavasanti. Rājā attano santikam⁶ āgatāgate manusse pucchati⁷ 'kiṃ tumhehi uposatho upavuttho udāhu na upavuttho' ti? Tatth⁸ eko adhikaraṇe niyuttakapuriso⁹ pisunāvāco¹⁰ nekatiko lañcagāhako sāhasiko¹¹ 'na upavuttho 'mhi' ti¹² vattum bhāyanto 'upavuttho 'mhi devā' ti āha. Atha naṃ rājasamipato¹³ nikkhantaṃ sahāyo āha 'kiṃ samma ajja tayā upavutthan' ti? 'Bhayaṇāhaṃ samma rañño sammukhā yeva avocaṃ, nāhaṃ uposathiko' ti. Atha naṃ sahāyo āha 'yadi evaṃ upadḍhuposatho pi tāva te ajja hotu, uposathangāni samādahi'¹⁴ ti. So tassa vacanam sādhu ti sampatiṇṇhitvā gehaṃ gantvā abhuttvā va mukhaṃ vikkhaletvā uposatham adhiṭṭhaya rattiyaṃ vāsūpagato

¹ hi, M. C. D.; B.

² S₁. S₂ have dhuvayuttā, and ca after °gacchanti.

³ S₁. S₂ add so. ⁴ Bimbisārarājā, B. ⁵ divase, S.

⁶ santike, S₁. S₂. ⁷ pucchi, S₁. ⁸ tatr', B.

⁹ niyuttap., B. ¹⁰ S₁. S₂ add ti. ¹¹ om. B.

¹² om. S₂, also the following words till devā ti.

¹³ °parisato, B. ¹⁴ °diyāhi, B.

rittāsayasambhūtena balavavāta hetukena¹ sūlena upacchinnā-
yusaṅkhāro cuti²-anantaram³ pabbatakucchiyaṃ vemāni-
kapeto hutvā nibbatti. So hi ekarattim upaḍḍhuposatha-
rakkhaṇamattena⁴ vipākaṃ⁵ paṭilabhi⁶ dasakaññāsahassa-
parivāraṃ mahatiṃ ca dibbasampattim anubhavitvā,⁷
kūṭavinicchayikatāya pana pesunikatāya ca attano piṭṭhi-
mamsāni sayam eva ukkantitvā⁸ khādati. Taṃ āyasmā
Nārado Gijjhakūṭato otaranto disvā

‘Māli kiriṭṭi⁹ kāyūri gattā te candanussadā
pasannamukhavanno ‘si suriyavaṇṇo¹⁰ va sobhasi. 1
Amānusaṃ pārisajjā ye te me parivārikā¹¹ 2
dasa kaññāsahassāni yā temā paricārikā. 3
Tā¹² kambukāyūradharā kañcanāvelabhūsitā¹³ 4
mahānubhāvo ‘si tuvaṃ lomahaṃsanarūpavā. 5
Piṭṭhimamsāni attano sāmam ukkantvā¹⁴ khādasi
kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ katam
kissa kammavipākena piṭṭhimamsāni¹⁵ khādasi?¹⁶ 4
‘Attano ‘haṃ anattāya jīvaloke acārisam¹⁷ 5
pesuññamusāvādena nikativāñcanāya ca. 6
Tatthāhaṃ parisam gantvā saccakāle upaṭṭhite
atthaṃ dhammaṃ nirakattvā¹⁸ adhammaṃ anuvattisam.¹⁹ 6
Evaṃ so khādati²⁰ attānaṃ²¹ yo hoti piṭṭhimamsako²² 7
yathāhaṃ²³ ajja khādāmi piṭṭhimamsāni attano. 7

¹ hetuketukena, S₁. S₂. ² om. S₂; pūti, S₁.

³ tarā, S₁. S₂. ⁴ uposatha°, B.

⁵ vimānaṃ, S₁. S₂. ⁶ labhati, B.

⁷ om. B. ⁸ nikantitvā, S₁. S₂.

⁹ mālaharīti, S₂; māli tiriṭṭi, M.; mālihi tiriti, S₁.

¹⁰ vaṇṇi, S₁. ¹¹ cārikā, M.; B. S₁.

¹² kā, C. D.; S₂.

¹³ katvānāvela°, S₁. S₂; kañcanāvellā°, C. D.; B.

¹⁴ ukkacca, M. C. D.; B.

¹⁵ all MSS. add attano sāmam ukkantvā (ukkacca, as before).

¹⁶ acārisam, M. D.; B.; acarissam, C.; ācarisam, S₁. S₂.

¹⁷ nirakattvā, C. ¹⁸ vattiyam, S₁. S₂; vattissam, C. D.; B.

¹⁹ khādati, C.

²⁰ khādi-tattānaṃ, M. D.; B.; khādan’ attānaṃ, S₂.

²¹ siko, M, C. D. ²² yadāham, D.

Tayidaṃ tayā Nārada sāmam dīṭṭham, anukampakā ye
kusalā vadeyyuṃ
mā pesuṇaṃ mā musā bhaṇi¹ mā kho 'si piṭṭhimaṇṣako²
tuvan³ ti 8

thero catūhi gāṭhahi pucchi, so pi tassa catūhi gāṭhahi
etaṃ atthaṃ vissajjesi.

Tattha mūli ti mālābhāri⁴ dibbapupphehi paṭimaṇḍito
ti adhippayo. Kiriṭṭi⁵ ti veṭṭhitasīso. Kāyūri ti keyūri⁶
bahūlāṇkārapaṭimaṇḍito ti attho. Gattā ti sarirāvayavā.
Candanussadā ti candanasārānulittā. Suriyavaṇṇo⁷
va sobhasi ti bālasuriyasadisavaṇṇo eva⁸ hutvā⁸ virocasi.
Aruṇasadisavaṇṇavā⁹ ti vā pāli. Aruṇa¹⁰ ti arañiyehi¹¹
devehi sadisavaṇṇa-ariyāvakaṇṇo¹² ti attho.

Pārisajjā ti parisapariyāpannā upatṭhakā ti attho.

Tuvan¹³ ti tvam. Lomahaṃsanarūpavā ti passan-
tānaṃ lomahaṃsajanarūpayutto, mahānubhāvataṃ samat-
thata h'etaṃ vuttaṃ.

Ukkantvā¹⁴ ti ukkantitvā chinditvā ti¹⁵ attho.

Acārisan¹⁶ ti acarim paṭipajjim. Pesuṇṇamusāvāde-
nā ti pesuṇṇena musāvādena ca. Nikatiyañcanāya cā ti
nikatiyā vañcanāya ca, paṭirūpadassanena paresaṃ vikārena
vañcanāya ca.

Saccakāle ti saccam vattum yuttakāle. Atthan ti
dīṭṭhadhammikādhedam¹⁷ hitam.¹⁸ Dhamman ti kārāṇam
ñāyam.¹⁹ Niraṇkatvā ti chaḍḍetvā pahāya.

So ti yo pesuṇṇādim ācarati so satto.

Sesaṃ sabbam heṭṭhā vuttanayam eva.

Kūṭaviniṇchayikapetavattuvannā.

¹ abhāṇi, M.; abhani, B. ² °siko, all MSS.

³ tvan, S.; om. M. C. ⁴ °dhāri, B.

⁵ haritī, S.; hiritī, S. ⁶ B. adds vā. ⁷ °vaṇṇi, S.

⁸ om. B. ⁹ ariyavaṇṇavā, B.

¹⁰ arāṇa, S.; bhaṇa, B. ¹¹ ariyehi, B.

¹² B. adds vā; ariyasāvakaṇṇo ti, S. ¹³ tvan, S.

¹⁴ ukkaccā, B.; ukkantitvā, S. ¹⁵ om. S.

¹⁶ acarisan, S. S.

¹⁷ °dhammikādhedam, S.; °dhammabhedādikam attham, B.

¹⁸ h'etaṃ, S. ¹⁹ paṇṇāya, B.

III, 10.

Antalikkhasmim tiṭṭhanto ti. Idam Dhātuvivanna-
petavatthum.¹ Bhagavati Kusinārāyam² Upavattane Mallā-
nam sālavane yamakasālānam antare parinibbute dhātuvi-
bhāge ca kate rājā Ajātasattu attanā laddhadhātubhāgam
gahetvā satta vassāni satta³ māse satta ca divase buddha-
guṇe anussaranto ulārapūjam pavattesi. Tattha asaṅkheyyā
aparimeyyā manussā cittāni pasādetvā saggūpagā ahesum.
Chalāsītimattāni pana purisasahassāni cirakālabhāvītena
asaddhiyena⁴ micchādassanena ca vipallatthāni pasādantiye
pi ṭhāne attano cittāni padosetvā petesu uppajjimsu.
Tasmim yeva Rājagahe aññatarassa vibhavasampannassa
kuṭumbikassa⁵ bhariyā dhītā supisā ca pasannacittā dhātu-
pūjam karissāmā ti gandhapupphādīni gahetvā dhātutthānam
upagantum⁶ āradhā. So kuṭumbiko⁷ kim⁸ atthikānam
pūjanenā⁹ ti tā paribhāsetvā¹⁰ dhātupūjam vivappesi. Tā
pi tassa¹¹ vacanam anādiyitvā tattha gantvā dhātupūjam katvā
geham āgataṁ tādīsena puññakammena¹² rogena abhibhūtā na
cirass'eva kalam katvā devaloke nibbattimsu. So pana kodhena
abhibhūto na cirass'eva kalam katvā tena pāpakammena
petesu nibbatti. Ath' ekadivasam āyasmā Mahākassapo
sattesu anukampāya tathārūpam iddhābhisankhāram abhi-
sankhāresi yathā manussā te pete tā ca¹³ devatāyo passanti.
Tathā pana katvā cetiyāṅgaṇe ṭhito tam¹⁴ dhātuvivanna-
kam petam tūhi gāthāhi patipucchi,¹⁵ tassa so peto vyākāsi:

Antalikkhasmim tiṭṭhanto duggandho pūti vāyasi
mukhañ ca te kimiyo pūtigandham khādanti. 1
Kim kammam akāsi pubbe tato sattham gahetvāna
okantanti punappunam¹⁶
khārena¹⁷ parippohositvā okantanti punappunam? 2
Kin nu kāyena — III, 8, 3. (see p. 208) 3

* * *

¹ om. B. ² rāya, B. ³ B. adds ca. ⁴ assaditthiyena, S.
⁵ kuṭim, S. ⁶ gandham, B. ⁷ bhāsetvā, B.

⁸ tādissa, S.; tādissassa, S. ⁹ om. S. S. ¹⁰ pucchi, B.

¹¹ urena kantanti puna, S. S.; the Commentary is in
favour of the readings of B., nevertheless I had rather
dropped these words at all. ¹² kārena, S. S.

Aham Rājagahe ramme ramaṇiye Giribbaje
 issaro dhanadhañṇassa supahūtassa¹ mārisa. 4
 Tassāyaṃ me bhariyā ca² dhītā ca supisā ca me
 tamālaṃ uppalaṇ cāpi paccaggaṇ ca vilepanaṃ
 thūpaṃ harantiyo vāresim, taṃ pāpaṃ pakatam mayā. 5
 Ohaḷasītisahassāni mayam paccattavedanā³
 thūpapūjaṃ vivappetvā paccāmi⁴ niraye bhusam. 6
 Ye ca kho thūpapūjāya vattante arahato mahe
 ādinavaṃ pakāsentī vivecayetha ne⁵ tato. 7
 Imā ca passa āyantiyo māladhārī⁶ alaṅkatā
 mālavipākam 'nubhonti'⁷ samiddhā⁸ tā⁹ yasassīyo.¹⁰ 8
 Taṇ ca disvāna accheram abbhutam lomahamsanam
 namo karonti sappañṇā vandanti taṃ mahāmuni. 9
 So 'ham¹¹ nūna¹² ito gantvā yoniṃ laddhāna mānusiṃ
 thūpapūjaṃ karissāmi appamatto punappunan ti. 10

Tattha duggandho ti anīṭṭhagandho kuṇapagandha-
 gandhi ti attho. Tenāha: pūti vāyasi ti.

Tato ti duggandhavāyanato kimihi khāditabbato¹³ ca
 upari. Sattham¹⁴ gahetvāna okantanti punappunan ti
 kammasañcoditā sattā nisitadhāram sattham gahetvā punap-
 punam¹⁵ tava mukham avakantanti. Khārena parippho-
 sitvā¹⁶ okantanti punappunan ti avakantitaṭṭhāne
 khārodakena āsīncitvā¹⁷ puna pi¹⁸ avakantanti.

Issaro dhanadhañṇassa supahūtassā¹⁹ ti ativiya-

¹ subah.^o, M. C. D.; B. ² om. S₁, S₂.

³ upa.^o, C. ⁴ pacāma, S₁, S₂.

⁵ no, S₁. ⁶ 'bhārī, M. C. D.

⁷ 'vipākam anubhontiyo, so all MSS. except M., which has
 'nubhontiyo, and B., which has 'vipākam anubhonti.

⁸ M. adds ca. ⁹ ca, C. ¹⁰ yasassiniyo, S₁, S₂.

¹¹ hi, C. ¹² dāni, M.; B. S₁, S₂.

¹³ khāyit.^o, B. ¹⁴ tattha, S₁, S₂. ¹⁵ B. adds tam.

¹⁶ S₁, S₂ have paripposeti (paripeseti, S₁) avakantita-ava-
 kantitakkhaṇena ('khane, S₂) khāro.^o

¹⁷ paritositvā siñcitvā, S₁, S₂.

¹⁸ punappunam pi, S₁; punappunan ti, S₂.

¹⁹ supabhūtassā, S₁, S₂; subahūtassā, B.

pahūtassa¹ bahuno² dhanassa dhaññassa ca issaro sāmi, aḍḍho mahaddhano ti attho.

Tassāyaṃ³ me bhariyā ca⁴ dhītā ca supisā cā ti tassa mayhaṃ ayaṃ purimattabhāve bhariyā ayaṃ⁴ dhītā⁴ ayaṃ supisā ti⁴ tāva-d-eva bhūtā⁵ akāse ʒhītā ti² dassento vadati. Paccagghaṇaṇa ti abhinavaṃ. Thūpaṃ harantiyo vāresin ti thūpaṃ pūjetuṃ upanentiyo dhātuṃ vivaṇṇento paṭikkhipiṃ. Taṃ pāpaṇaṇa ti⁶ dhātuvivaṇṇa-pāpaṇaṇa. Pakataṃ samācaritaṃ mayā ti vipphaṇṇasārapatto vadati.

Chalāsītisahassāni ti chasahassādhikā asītisahassamattā. Mayan ti te² pete attanā saddhiṃ saṅgahitvā⁷ vadati. Paccattavedanā ti paccattaṃ² viṣuṃ viṣuṃ attanā² anubhūyamānā mahādukkhavedanā⁸ ti² dasseti.²

Niraya⁴ ti⁴ balavadukkhataṃ pettivisaṃ⁹ niraya-sadisam katvā āha. Ye ca kho thūpapūjāya vattante arahato mahe ti arahato sammāsambuddhassa thūpaṃ uddissa pūjāmahe vattamāne¹⁰ ahaṃ viya ye thūpapūjāya¹¹ ādamaṃ dosaṃ pakāseti te puggale tato puññato vive-cayetha vivecāpayetha¹² paribāhire jāniyāthā¹³ ti āñña-padesena¹⁴ attano mahājāniyataṃ vibhāveti.

Āyantiyo ti akāseṇa āgacchantiyo.

Mālavipākaṇa ti thūpe katamālāpūjāya vipākaphalaṃ.¹⁵ Samiddhā ti dibbasampattiyaṃ samiddhā. Tā¹⁶ yasassiniyo¹⁷ ti paricāriniyo.¹⁸ Taṇ ca disvānā ti tassa atiparittassa pūjapuññassa acchāriyaṃ abbhutaṃ lomahaṃ-saṇaṇa atī-ḷaraṇa vipākavisesaṇa disvā.

Namo karonti sappāñña vandanti taṃ mahāmuni ti bhante Kassapa imā itthiyo taṃ uttamaṇaṇaakhetta-bhūtaṃ vandanti abhivandanti namo karonti namakkāraṇa ca karonti ti attho.

¹ bahutassa, B. ² om. B. ³ tassāhaṃ, S., S.

⁴ om. S., S. ⁵ om. S. ⁶ S. adds ti.

⁷ gahetvā, B. ⁸ dukkhavedanā, B.

⁹ pittiya, S., B. ¹⁰ pavatt., B.

¹¹ pūjā, S. ¹² viveceyyātha, S., S.

¹³ jāniyātha, B. ¹⁴ āñña., S., S. ¹⁵ balam, B.

¹⁶ ʒhītā, S., S. ¹⁷ so all MSS. ¹⁸ vāraṇantiyo, B.

Atha so peto samviggamānaso samvegānurūpaṃ āyatim attanā kātabbhaṃ dassento So 'haṃ nūnā ti gātham āha. Tam uttānattham eva.

Evam petena vuttam. Mahākassapo tam attham atthupattim katvā sampattaparisāya dhammaṃ desesi.¹

Dhātuvivannaṭṭavattavattavannā.²

Cūlavaggavannā.³

IV, 1.

Vesāli nāma nagar' atthi Vajjinan ti. Idam Ambasakkharapetavatthum. Tassa kā uppatti? Bhagavati Jetavane viharante Ambasakkharo nāma Licchavi rājā micchādīṭṭhiko natthikavādo Vesāliyaṃ rajjaṃ karesi. Tena samayena Vesālinagare aññatarassa vāṇijassāpana-samīpe cikkhallaṃ hoti. Tattha bahujaṇā⁴ uppatitvā atikkamanto⁵ kilamanti, keci kaddamena limpanti. Tam disvā⁶ vāṇijo 'mā ime manussā kalalaṃ akkamimsū' ti apagataḍḍuggandhaṃ saṅkhavannasannibhaṃ⁷ gosisaṭṭhiṃ⁸ āharāpetvā nikkhipāpesi. Pakatiyā ca sīlavā ahosi akkodhano saṅhavāco paresaṃ ca yathābhūtaṃ guṇaṃ kitteti. So ekasmim divase attano sahāyassa nahāyantaṃ pamādena anolokentassa nivāsanavattam kīḍhippāyena apānidhāya tam dukkhāpetvā adāsi.⁹ Bhāgineyyo pan' assa corikāya paragehato bhaṇḍaṃ āharitvā tass' eva āpaṇe nikkhipi. Bhaṇḍasāmikā vimamsantā bhaṇḍena saddhimi tassa bhāgineyyaṃ taṃ ca rañño dassesum. Rājā 'imassa sīsaṃ chindatha, bhāgineyyaṃ pan' assa sūle āropethā' ti ānāpesi. Rājapurisā tathā akamsu. So kālaṃ katvā bhummadevesu uppajji. So gosīsaṇa setuno katattā seta-

¹ B. adds ti. ² B. adds niṭṭhita.

³ om. S.; M. C. D. add after Dhātuvivannaṭṭavattavattavannā-dasamam:

Udānam.

Abhijjamāno Koṇḍañño Rathakāri bhūsaṇa ca kumāro ganikā c'eva dve luddā piṭṭhi pūja so vaggo tena pavuccati.

⁴ °jano, B. ⁵ °tā, B. ⁶ S. adds so.

⁷ °paṭibhāgaṃ, B. ⁸ gosīṭṭhiṃ, B. ⁹ adisi, B.

vannam dibbam manojavam assājāniyam paṭilabhi, guṇa-
vantānam¹ vanna-kathanena tassa gattato dibbagandho
vāyati,² sātakassa pana apanihitattā³ naggo ahosi. So
attanā pubbe katakammam olokento tadanusārena attano
bhāgineyyam sūle āropitam disvā karuṇāya codiyamāno⁴
manojavam assam abhiruyhitvā⁵ aḍḍharattasamaye⁶ tassa
sūlāropitaṭṭhānam gantvā avidūre thito 'jīva bho jīvitam eva
seyyo' ti divase divase vadati. Tena samayena Amba-
sakkhararājā hatthikkhandhavaragato nagaram padakkhi-
nam karonto aññatarasmim gehe vātapānam vivaritvā
rājavibhūtim passantim ekam itthim disvā paṭibaddhacitto
hutvā paccāsanne nisinnassa purisassa 'imaṃ⁷ gharam⁷
imañ ca itthim upadhārehi' ti saññam datvā anukkamena⁸
rājageham pavittho tam purisam pesesi 'gaccha bhāne
tassā itthiyā sassāmikabhāvam⁹ vā assāmikabhāvam¹⁰ vā
jāñhi' ti. So gantvā tassā¹¹ sassāmikabhāvam¹² ñatvā
rañño ārocesi. Rājā tassā¹³ pariggahakaraṇūpāyam¹⁴ cin-
tento tassā sāmikam pakkosāpetvā 'ehi bhāne maṃ upaṭ-
ṭhāhi' ti āha. So anicchanto pi 'rājā attano vacanam
akaronte mayi rājadaṇḍam kareyyā' ti bhayena rājupaṭ-
ṭhānam sampaticchitvā divase divase rājupaṭṭhānam gacchati.
Rājā pi tassa bhattavetanam dāpetvā katipayadivasatik-
kame¹⁵ pāto 'va upaṭṭhānam āgataṃ evam āha: 'gaccha
bhāne asukasmim¹⁶ thāne ekā pokkharāṇi atthi, tato aruṇa-
vannam mattikam rattuppalāni ca⁷ ānehi, sace ajj' eva
nāgacchasi jīvitam te natthi' ti. Tasmiñ ca gate dvāra-
pālam āha: 'ajja anattamgate eva suriye sabbadvārāni
thaketabbāni' ti. Sā ca pokkharāṇi Vesaliyā tiyojana-
mattake hoti. Tathāpi so puriso maraṇabhayatajjito
vātavarena pubbaṇhe yeva tam pokkharāṇim sampāpuni.
'Sā ca pokkharāṇi amanussapariggahitā' ti pagevā sutatthā-
bhayena so 'atthi nu kho ettha koci parissayo' ti saman-

¹ oṭa, S.² pavāyati, B. ³ hitatā, S.; hitatthā, B.

⁴ codito, B. ⁵ rūhitvā, B. ⁶ aggharatti, B.

⁷ om. B. ⁸ B. adds attano. ⁹ sāmika, B.

¹⁰ asāmika, B. ¹¹ om. S. S. ¹² sasāmika, B.

¹³ B. adds itthiyā. ¹⁴ pariggahanūpāyam, B.

¹⁵ omena, B. ¹⁶ amumhi, B.

tato anupariyāti. Tam disvā pokkharanīpālako amanusso karuṇāyamānarūpo manussarūpenāgantvā¹ 'kim atthaṃ bho purisa idhāgato 'si' ti āha. So tassa taṃ pavattiṃ kathesi. So 'yadi evaṃ yāva-d-atthaṃ gaṇhāhi' ti attano dibbarūpaṃ dassetvā antaradhāyi. So tattha aruṇavaṇṇaṃ mattikaṃ rattuppalāni² ca³ gaḥetvā anaththamgate eva suriye na-garadvāraṃ sampāpuni. Tam disvā dvārapālo tassa viravantass' eva dvāraṃ thakesi. So thakite dvāre pavesanaṃ alabhanto dvārasamīpe sūle āropitaṃ purisaṃ⁴ 'ete mayi anaththamgate eva suriye āgate viravante eva⁵ dvāraṃ thakesuṃ, ahaṃ kālāss' eva āgato, mama doso natthi, tayā pi nātāṃ hotū' ti sakkhim akāsi. Tam sutvā so āha:⁶ 'ahaṃ sūle āvuto vajjho maraṇābhimukho, kathaṃ tava sakkhi homi? Eko paṇ' ettha peto mahiddhiko mama samīpaṃ āgamissati, taṃ sakkhim karohi' ti. 'Kathaṃ pana so mayā datṭhabbo' ti? 'Idh' eva tvaṃ tiṭṭha,⁷ sayam eva dakkhissasi' ti. So tattha tṭhito majjhimayāme⁸ taṃ petam⁹ āgataṃ disvā sakkhim¹⁰ akāsi. Vibhātāya⁵ rattiyaṃ rañño 'mama ānā tayā atikkantā, tasmā rājadandaṃ te kāressāmi'¹¹ ti vutte 'deva na mayā tava ānā atikkantā, anaththamgate suriye ahaṃ idhāgato' ti. Tattha 'ko¹² te sakkhi' ti? So tassa sūlavutassa purisassa³ santike āgacchantāṃ naggapetaṃ¹³ sakkhi ti niddisitvā¹⁴ 'kathaṃ etaṃ amhehi saddhātābbaṃ' ti rañña vutte¹⁵ 'ajja rattiyaṃ tumhehi saddhātābbaṃ, purisaṃ mayā saddhim pesethā' ti āha. Tam sutvā rājā sayam eva tena saddhim tattha gantvā tṭhito, petena pana¹⁶ tattha gantvā 'jīva bho'¹⁷ jīvitaṃ eva seyyo' ti vutte taṃ Seyyā¹⁸ nisajjā nay imassa atthi ti ādinā pañcāhi gāthāhi paṭipucchi. Idāni ādito pana Vesālī nāma nagar' atthi Vajjinaṃ ti gāthā tasmaṃ¹⁹ sambandhadassanaththam saṅgītikārehi tṭhapitā:

¹ rūpena upasaṅkamitvā, B.

² 'lādini, B.

³ om. B.

⁴ B. adds disvā.

⁵ B. adds ca.

⁶ om. S.₁ S.₂.

⁷ tiṭṭhāhi, B.

⁸ pacchima.^o, B.

⁹ om. B. S.₁.

¹⁰ sakkhi, all MSS.

¹¹ karissāmi, B.

¹² om. S.₂.

¹³ petam, B.

¹⁴ dassetvā, B.

¹⁵ vuttamatte, B.

¹⁶ ca, B.

¹⁷ jivato, B.

¹⁸ seyyo, S.₁ S.₂.

¹⁹ gāthāsaṃ, S.₁.

Vesāli nāma nagar' atthi Vajjinam
 tattha ahu Licchavi Ambasakkharo
 disvāna petam nagarassa bāhiram
 tatth' eva pucchittha tam kāraṇatthiko: 1
 Seyyā¹ nisajjā nay imassa atthi
 abhikkamo natthi paṭikkamo vā²
 asitapitakhāyitavatthabhogā
 paricārīkā³ sā pi tam assa⁴ natthi. 2
 Ye nātakā dīṭṭhasutā suhajjā
 anukampakā yassa ahesum pubbe
 daṭṭhum pi⁵ dāni na⁶ labhanti tam⁷ pi⁷
 virādhitatto⁸ hi janena tena. 3
 Na oggatattassa⁹ bhavanti mittā
 jahanti mittā vikalam viditvā
 atthañ ca disvā parivārayanti¹⁰
 bahū¹¹ mittā uggatattassa¹² honti. 4
 Nihinattho sabbabhogehi kicco¹³
 sammakkhito¹⁴ samparibhinnagatto
 ussāvabindu va¹⁵ palimpamāno
 ajja suve jīvitass' uparodho. 5
 Etādisam uttamakicchapattam
 uttāsitam picumandassa¹⁷ sūle
 atha tvam kena¹⁸ vaṇṇena vadesi
 yakkha jīva bho¹⁹ jīvitam eva seyyo' ti? 6

Tattha tatthā ti tassam²⁰ Vesāliyam. Nagarassa bā-
 hiran ti nagarassa bāhirabhāgam,²¹ Vesālinagarassa bahi²²

¹ seyyo, S₁. S₂. ² ca, M.; B.

³ °cārāṇā, M. ⁴ imassa, M. C. D.; B.

⁵ M. adds te. ⁶ M. adds tam, C. D.; S₁. S₂ add te.

⁷ only B. ⁸ virādhitatto, C.; virājitatto, M.; S₁. S₂. B.

⁹ okkantattassa, C. D.; duggatassa, S₁. S₂.

¹⁰ °cārāyanti, B. ¹¹ S₁. S₂ add ca.

¹² uggatassa, S₁. S₂. B.; M. C. D. add te.

¹³ only M. D., B. add kicco; °bhoge kiccā, C.

¹⁴ sama., S₁. S₂. ¹⁵ M. adds ca.

¹⁶ jīvitassa °parodho, S₁. S₂. ¹⁷ °mandhassa, M.; °man-
 tassa, C. D.; B. ¹⁸ tena, C.; S₁; om. S₂.

¹⁹ jīvato, M. ²⁰ tassa, S₁. S₂; tissam, B.

²¹ bahi bhavam, S₁. S₂. ²² bāhiram, B.

eva jātam pavattam.¹ Tatth' evā ti yattha tam passi tatth' eva thāne. Tan ti tam petam. Kāraṇatthiko ti jīva bho jīvitam eva seyyo ti² vutte³ atthassa kāraṇena atthiko hutvā.⁴

Seyyā nisajjā nay imassa atthi ti piṭṭhipasaraṇa-lakkhaṇasaṅkhatā⁵ seyyā pallaṅkābhujanādilakkhaṇā nisajjā ca⁶ imassa sūle āropitapuggalassa natthi. Abhikkamo natthi paṭikkamo vā ti abhikkamādilakkhaṇam⁷ appamattam pi gamanam imassa natthi paricārikāsāmitiyā.⁸ Asitapitakhāditavatthaparibhogādilakkhaṇa - indriyānam⁹ paricārikā sā pi imassa natthi, parihaṇā¹⁰ sā pi ti vā asitādiparibhogavasena indriyānam parihaṇā¹¹ sā pi imassa natthi. Vigatajīvitattā ti¹² attho. Paricāraṇā sā pi¹³ ti keci paṭhanti.

Diṭṭhasutā suhajjā anukampakā yassa ahesum pubbe ti sandiṭṭhasahāyā c'eva adiṭṭhasahāyā ca¹⁴ yassa¹⁴ ca¹⁵ mittā anuddayavanto ye assa imassa pubbe ahesum. Daṭṭhum pi ti passitum pi. Na labhanti ti kuto saha-vasitun ti attho. Virādhitatto¹⁶ ti pariccattasabhāvo. Janena tenā ti tena ṇāti-ādi janena.

Na oggatattassa¹⁷ bhavanti mittā ti apagataviññānassa¹⁸ matassa mittā nāma na honti tassa mittehi kātabbakiṇṇassa atikkantattā. Jahanti mittā vikalam viditvā ti mato tāva tiṭṭhatu, jīvantam pi¹⁴ bhogavikalam purisam viditvā na ito kiñci gayh' upagan ti mittā pajahanti.¹⁹ Atthañ ca disvā parivārayanti²⁰ ti tassa pana santakam attham dhanam disvā piyavādino mukhullokikā hutvā tam parivārenti.²¹ Bahū mittā uggatattassa²² honti ti

¹ jātasambandham, S.₁ S.₂. ² om. S.₂.

³ vutta, S.₁ B. ⁴ om. S.₁ S.₂.

⁵ °pasāraṇa°, all MSS; S.₁ S.₂ omit saṅkhatā and join the compound with seyyā. ⁶ va, S.₁ S.₂.

⁷ atikkam°, B. ⁸ paricāraṇa°, B. ⁹ °khāyita°, B.

¹⁰ paricāraka°, B. ¹¹ °cāraṇe, B. ¹² vighāta°, B.

¹³ capi, B. ¹⁴ om. B. ¹⁵ c'assa, B. ¹⁶ virājitattho, B.

¹⁷ dukkhatassa, S.₁ S.₂.

¹⁸ apagatakāyaviññā°, B.

¹⁹ jah°, S.₁ S.₂. ²⁰ °cārayanti, B. ²¹ °carenti, B.

²² uggatassa, S.₁ S.₂.

vibhavasampattiya¹ uggatasabhāvassa samiddhassa bahū
anekā mittā² honti ti³ ayam lokiyasabhāvo ti attho.

Nihīnattho sabbabhogehi ti sabbehi upabhogapari-
bhogavatthūhi parihīnattho kicco. Sammakkhito⁴ ti
ruhirena⁵ makkhitasarīro.⁶ Samparibhinnagatto ti sūlena
abbhantare vidālitagatto.⁷ Ussāvabindu⁸ va palimpa-
māno ti tiṇagge limpamāna-ussāvabindusadiso. Ajja
suve ti ajja vā suve vā imassa nāma purisassa jīvitassa
uparodho nirodho,⁹ tato¹⁰ uddham na pavattati ti attho.

Uttāsitan ti āvutaṃ āropitaṃ. Picumandassa sūle
ti nimbarukkhassa daṇḍena¹¹ katasūle. Kena vaṇṇenā
ti kena kāraṇena. Jīva bho jīvitam eva seyyo ti bho
purisa jīva. Kasmā? Sūlaṃ āropitassāpi te idha jīvitam eva
ito cutassa jīvitato satabhāgena saḥassabhāgena seyyo
sundaratato ti.

Evam tena rañṇā¹² pucchito so peto attano adhippā-
yaṃ pakāsento

Sālohitto eso¹³ ahosi mayhaṃ
ahaṃ sarāmi purimāya jātiyā
disvā ca¹⁴ me kāruṇṇaṃ ahosi
mā¹⁵ pāpadhammo nirayaṃ patāyaṃ. 7

Ito cuto Licchavi esa¹⁶ poso
sattussadaṃ nirayaṃ ghorarūpaṃ
upapajjati¹⁷ dukkhataṃ kammakāri
mahābhittapaṃ kaṭukaṃ bhayānakam. 8

Anekabhāgena guṇena seyyo
ayam eva sūlo nirayena tena,
mā ekantadukkhāṃ¹⁸ kaṭukaṃ bhayānakam¹⁹
ekantatippaṃ nirayaṃ patāyaṃ. 9

¹ tava samp., S₁. S₂. ² animittā, S₁. S₂.

³ om. S₁. S₂. ⁴ sama., S₁. S₂. ⁵ ruhirehi, B.

⁶ sammakkhikasarīro, B.

⁷ vilitagatto, S₁. S₂; vicaritag., B.

⁸ ussāvāpi bindu, S₁. ⁹ om. B. ¹⁰ jāto, B.

¹¹ dabbenā, S₁. ¹² tenāssa, S₁. S₂. ¹³ esa, M. C. D.

¹⁴ om. S₁. S₂. ¹⁵ rāja mā, all MSS. exc. C. ¹⁶ eso, S₂.

¹⁷ upapajj., B. ¹⁸ mā ek., only C. D.; S₁. S₂. ¹⁹ om. S₁.

Idaṇ ca sutvā vacanaṃ mam' eso
dukkhūpanīto vijaheyya pāṇaṃ
tasmā ahaṃ santike na bhaṇāmi
mā m' ekato jivitass' uparodho ti

10

catasso gāthā abhāsi.

Tattha sūlo hito ti samānalo hito yonisambandhanena¹
sambandho² nātako³ ti attho. Purimāya jātiyā ti puri-
mattabhāve. Mā pāpadhammo nirayaṃ patāyaṃ ti
ayaṃ⁴ pāpadhammo puriso nirayaṃ mā pati⁵ mā nirayaṃ
uppajji ti.⁶ Imaṃ⁷ disvā me⁸ kārūṇaṃ aho si ti yojanā.

Sattussadan ti pāpakārīhi sattehi ussannaṃ. Atha
vā pañcavidhabandhanamukhe tattalohasecanaṃ aṅgāra-
pabbatāropanaṃ lohakumbhipakkhepanaṃ⁹ asipattavanappa-
vesanaṃ Vetaraṇiyaṃ samotaraṇaṃ mahāniraye pakkhepo ti
imehi sattahi pañcavidhabandhanādīhi dārupakāraṇehi¹⁰
ussannaṃ uparūpari nicitaṃ¹¹ ti attho. Mahābhitāpan
ti mahā-aggisantāpaṃ.¹² Kaṭukan ti anittāṃ. Bha-
yānakan ti bhayajanakam.

Anekabhāgena guṇenā ti anekakoṭṭhāsena ānisam-
sena. Ayam eva sūlo nirayena tenā ti tato imassa
uppattitṭhānabhūtato nirayato¹³ ayam eva sūlo seyyo ti.
Nissakke hi idam karaṇavacanam. Ekantatippaṇ ti
ekanten' eva tikhiṇadukkhaniyatamahādukkhaṇ ti attho.

Idaṇ ca sutvā vacanaṃ mam' eso ti ito cuto ti
ādinā vuttaṃ. Idaṃ mama vacanaṃ sutvā eso puriso
dukkhūpanīto mama vacanena nirayaḍukkhāṃ upanīto
viya hutvā. Vijaheyya pāṇaṃ ti attano jivitaṃ pari-
vajjeyya.¹⁴ Tasmā ti tena kārāṇena. Mā m' ekato ti
mayā ekato¹⁵ imassa purisassa¹⁶ jivitassa uparodho mā hotū ti
imassa santike idaṃ vacanaṃ ahaṃ na bhaṇāmi. Atha

¹ °bandanako ti, S₁; °bandanasokā ti, S₂.

² om. S₁. S₂. ³ mayam, S₁. S₂.

⁴ S₁ adds ti. ⁵ upapajjita, B.; uppajjati, S₁. S₂.

⁶ idam, B. ⁷ om. S₂. ⁸ °pakkhepo, S₁. S₂.

⁹ °kārūṇehi, S₁. S₂. ¹⁰ nivisitaṃ, S₁. S₂.

¹¹ mahādukkhaṃ mahā-abhisantānaṃ vā, S₁. S₂.

¹² narakato, B. ¹³ pariccajeyya, S₁; parittajeyya, S₂.

¹⁴ kato, B.

kho 'jīva bho jīvitam eva seyyo' ti idam eva bhaṇāmi ti adhippāyo.

Evam petena attano adhippāyo pakāsito puna rūjā petassa pavuttiṃ pucchitum okāsam karonto imaṃ gātham āha

'Aññāto¹ eso purisassa attho
aññam² pi icchāmase pucchitum tuvaṃ
okāsakammaṃ³ sace⁴ no karosi⁵
pucchāma taṃ⁶ no⁷ na ca kujjhitabbaṃ'. 11
'Addhā patiññā⁸ me⁹ tadā ahu
nācikkhanā¹⁰ appasannassa hoti
akāmā saddheyyavaco ti¹¹ katvā
pucchassu¹² maṃ kāmam¹³ yathā visayhan' ti. 12

Imā rañño petassa vacanapaṭivacanagāthā.¹⁴

Tattha aññāto¹⁵ ti avagato.¹⁶ Icchāmase ti icchāma. No ti amhākam. Na ca¹⁷ kujjhitabban ti ime manussā yaṃ kiñci pucchanti ti kodho na¹⁸ katabbo.

Addhā ti ekamsena. Patiññā ti nātavasena¹⁹ mayhaṃ pucchassu ti,²⁰ okāśadānaṃ ti attho. Tadā ahu ti tasmim kāle paṭhamadassanena ahosi. Acikkhanā²¹ appasannassa hoti ti akathanā²² appasannassa hoti. Pasanno eva hi pasannassa kiñci katheti, tvaṃ pana tadā mayi appasanno ahaṃ ca taya. Tena paṭijānitvā kathetukāmo nāhosi.²³ Idāni pañāhaṃ tuyhaṃ akāmā saddheyyavaco akāmo eva saddhātabbavacano iti katvā iminā kāraṇena.

¹ ajjhito, M. C. D.; B. ² añño, S₁; aññā, S₂.

³ okāsakam mama, S₂; okāsakamma, S₁.

⁴ no sace, S₁. S₂. B.; ce, C. D. ⁵ ākarosi, S₁.

⁶ pucchāmi 'ham, S₁. S₂. ⁷ na ca no, *all MSS. exc. M.*

⁸ paññā, S₁. ⁹ tav' etaṃ, M. C. D.; B.

¹⁰ aci.^o, *all MSS. exc. M.* ¹¹ vahe ti, S₁. S₂.

¹² assa, S₁. S₂. ¹³ om. B. ¹⁴ kathā, S₁. S₂.

¹⁵ ajjhito, B.

¹⁶ avigato, S₁. S₂; *perhaps* avikato; adhigato, B.

¹⁷ kodhena, S₁. S₂.

¹⁸ navasena, S₂; apatiññā ti na patiññā, B., *but both a before patiññā and na has been inserted by a later hand*;
B. *adds also* tava samsayam. ¹⁹ pucchissati, S₁. S₂.

²⁰ ac.^o, S₁. ²¹ akathanā, S₁. S₂. ²² na hosi, S₁. S₂.

Pucchassu maṃ kāmaṃ yathā visayhaṃ ti tvam¹
yathā icchasi tam atthaṃ² maṃ pucchassu,³ ahaṃ pana
yathā visayaṃ yathā⁴ mayhaṃ⁴ sahitaṃ sakkā tathā
attano nāpabalānurūpaṃ kathessāmi ti adhippāyo.

Evam petena pucchanāya⁵ okāse kate rājā

Yaṃ kiñcāhaṃ⁶ cakkhunā passissāmi⁷
sabbam pi tāhaṃ abhisaddaheyyaṃ
disvā pi⁸ taṃ no pi ce⁹ saddaheyya
kareyyāsi me yakkhā niyassa kamman ti

13

gātham āha.

Tass' attho: ahaṃ yaṃ¹⁰ kiñci-d-eva cakkhunā passis-
sāmi taṃ sabbam pi¹¹ tath'¹² eva ahaṃ abhisaddaheyyaṃ
paṭiññeyya,¹¹ taṃ pana disvā tava¹³ vacanaṃ no pi ce¹⁴
saddaheyyaṃ yakkha mayhaṃ niyassa kamman niggata-
kamman¹⁵ kareyyāsi ti. Atha vā: yaṃ kiñcāhaṃ
cakkhunā passissāmi ti ahaṃ yaṃ kiñci-d-eva cakkhu-
nā passissāmi acakkhuno parassa¹⁶ adassanato sabbam
pi tāhaṃ abhisaddaheyyaṃ ti sabbam pi te ahaṃ
diṭṭhaṃ sutam aññaṃ¹⁷ vā pi¹¹ abhisaddaheyyaṃ, tādiso hi
mayhaṃ tayi abhippasādo ti adhippāyo. Paccimapaḍassa
pana yathā vutto 'va attho.

Tam sutvā peto

'Saccappaṭiññā¹⁸ tava me sū hotu
sutvāna dhammaṃ labhassu¹⁹ pasādam
aññatthiko no ca paduṭṭhacitto
yaṃ te sutam asutam vā pi²⁰ dhammaṃ
sabbam²¹ akkhissaṃ yathā pajānam'.

14

¹ attano, S₁. S₂. ² icchitamattam, S₂; mattham, S₁.
³ pucchassu maṃ, S₁. S₂. ⁴ om. S₂. ⁵ pucchamānāya,
S₁. S₂; pucchitāya, B. ⁶ kiñci 'haṃ, M. ⁷ passāmi, M. C.
⁸ va, M. C. D.; B. ⁹ om. M. C. D.
¹⁰ om. S₁. S₂. ¹¹ om. B. ¹² tad, S₁. S₂.
¹³ 'va taṃ, B. ¹⁴ no, S₁. S₂. ¹⁵ nigaha°, S₁. S₂.
¹⁶ gocarassa, B. ¹⁷ ayam, S₁. S₂.
¹⁸ saccampa°, B. ¹⁹ labhassa, S₁. S₂.
²⁰ asutañ cāpi, M. C. D.; B. ²¹ C. D., B. add pi

'Setena assena alaṅkatena upayāsi sūlavutakassa ¹ santike yānaṃ idaṃ abbhutaṃ dassaneyyaṃ kiss' etaṃ kammaṣsa ayaṃ vipāko' ²	15
'Vesāliyā tassa ³ nagarassa majjhe cikkhallamagge ⁴ narakam ⁵ ahosi gosisaṃ ekāhaṃ pasannacitto setuṃ gahetvāna narakasmiṃ ⁶ nikkipiṃ.	16
Etasmiṃ pādāni patitṭhapetvā mayaṃ ca ⁷ aññe ⁸ ca atikkamamha ⁹ yānaṃ idaṃ abbhutaṃ dassaneyyaṃ tass' eva kammaṣsa ayaṃ vipāko'.	17
'Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsati gandho ca ¹⁰ te sabbadisā pavāyati yakkhiddhipatto 'si mahānubhāvo naggo c'asi ¹¹ kissa ayaṃ vipāko'?	18
'Akkodhano niccapasannacitto saṇhāhi vācāhi jaṇaṃ upemi ¹² tass' eva kammaṣsa ayaṃ vipāko dibbo me vaṇṇo satataṃ pabhāsati.	19
Yasaṃ ca kittiṃ ca dhamme tṭhitānaṃ disvāna ¹³ mantemi ¹⁴ pasannacitto tass' eva kammaṣsa ayaṃ vipāko dibbo ¹⁵ me gandho satataṃ pavāyati.	20
Sahāyānaṃ tittasmiṃ nahāyatānaṃ thale gahetvā nidahissa dussaṃ khiḍḍatthiko ¹⁶ no ca ¹⁷ paduṭṭhacitto ten' amhi naggo kasirā ca vutti'. ¹⁸	21

¹ vutassa, C. D.; vatakassa, S. S. ² om. M. C. D.; B.

³ magge, M. C.; pathe, D.; B.; pubbe, S. S.

⁴ nagaram, S. S. ⁵ nagarasmim, C. D.

⁶ om. B. ⁷ añño, C. D.; S. S. ⁸ okkamimha, M. C. D.; B.

⁹ c' āsi, M. C. D.; B. ¹⁰ upesi, all MSS. exc. M.; B.

¹¹ disvā ca, D.; B. ¹² disvā su mantemi, M.

¹³ M. D., B. add ca. ¹⁴ khiṭṭa°, D.; B.; kiñca°, C.;

S. S. ¹⁵ om. M. D.; nāma l. no ca, S.

¹⁶ kasirā pavutti, S. S.; kas.° ca tutthi, C.

‘Yo kiḷamāno pakaroti¹ pāpaṃ
tass’ idisaṃ² kammavipākam āhu
akiḷamāno pana yo karoti
kiṃ tassa kammassa vipākam āhu?’ 22
‘Ye³ dutṭhasaṅkappamanā⁴ manussā
kāyena vācāya ca saṅkiliṭṭhā
kāyassa bheda abhisamparāyaṃ
asamsayan te nirayaṃ upenti. 23
Apare pana sugatim āsamānā⁵
dāne ratā saṅgahitattabhāvā
kāyassa bheda abhisamparāyaṃ
asamsayan te sugatim upenti’ ti. 24

Tesaṃ ubhinnaṃ vacanapaṭivacanagāthā⁶ honti.

Tattha saccappaṭiñṇā tava me sā hotū ti’ tava
esā paṭiñṇā mayhaṃ saccam hotu. Sutvāna dhammaṃ
labhassu pasādan ti mayā vuccamānaṃ dhammaṃ sutvā
sundarapasādaṃ labhassu. Aññatthiko ti ājānanena at-
thiko. Yathā pajānan ti yathā añño pi pajānanto, yathā
pajānan ti vā mayā yathā ñātan ti attho.

Kiss’ etaṃ kammassa ayaṃ vipāko ti kiss’ etaṃ
kissa nāma etaṃ kissa kammassa ayaṃ vipāko. Eten ti
vā nipātamattaṃ, kissa kammassa ti yojanā. Kissa te ti
ca keci paṭhanti.

Cikkhallapathe⁸ ti cikkhallavati pathamhi.⁹ Nara-
kan ti āvūtaṃ. Ekāhan ti ekaṃ ahaṃ. Narakasmim
nikkhipin ti yathā kaddame¹⁰ na akkamīyati eva tas-
mim¹¹ cikkhallāvāte ṭhapesim.

Tassa¹² ti¹³ tassa gosīsenā setukaraṇassa.

Dhamme ṭhitānaṃ ti dhammacārīnaṃ samacārīnaṃ.
Mantemi ti kathemi kittayāmi.¹⁴

¹ ca karoti, S₁, S₂; va kar.^o, C. ² edisaṃ, M.

³ so, S₁. ⁴ mānā, S₁.

⁵ māna, B. S₁; āsisamānā, C. ⁶ kathā, S₁, S₂.

⁷ B. *adda* sabbam pi tāhaṃ abhisaddaheyyan ti.

⁸ pabbe, S₁; vatipabbe, S₂. ⁹ sandhimhi, S₁, S₂.

¹⁰ kaddamo, S₂; mohe, S₁. ¹¹ om. S₂.

¹² om. B. ¹³ yissāmi, B.

Khiḍḍatthiko¹ ti hassādhippāyo. No ca paduṭṭha-
citto ti dussasāmikena dūsitacittena apaharaṇādhippāyo²
nāpi vināsādhippāyo ti attho.

Akiḷamāno ti akhiḍḍādhippāyo, lobhādīhi dūsitacitto.
Kiṃ tassa kammassa vipākam āhū ti tassa yathā-
mayā katassa³ pāpakammassa kīva kaṭukam dukkhāvipākam
paṇḍitā āhu.

Duṭṭhasaṅkappamanā⁴ ti kāmasaṅkappādivasena dū-
sitamanovittakkā. Etena manoduccaritam āha. Kāyena
vācāya ca saṅkiliṭṭhā⁵ ti pānūtipātādivasena kāyavācāhi
malino.

Āsamānā ti āsimsamānā patthayamānā.

Evam petena saṅkhepen' eva kammaphale suvibhajitvā
dassite sutam asaddahanto rājā

Tam kin ti⁷ jāneyyam aham avecca
kalyāṇapāpassa ayam vipāko
kiṃ vāham disvā abhisaddaheyyam
ko vā pi mam saddahāpeyya etan⁸ ti

25

gātham āha.

Tattha tam kin ti jāneyyam aham aveccā ti yo
'ham⁹ tayā Ye duṭṭhasaṅkappamanā manussā kāyena vā-
cāya ca saṅkiliṭṭhā ti ādinā Apare pana¹⁰ sugatim āsa-
mānā ti ādinā ca kalyāṇassa pāpassa ca kammassa
vipāko¹¹ vibhajitvā¹² vutto tam kin ti kena kāraṇena¹³
aham avecca¹⁴ aparappaccayabhāvena saddaheyyam. Kiṃ
vāham disvā abhisaddaheyyan ti kidisaṃ vā panā-
ham¹⁵ paccakkhabhūtam nidassanaṃ disvā paṭiñeyyam.
Ko vā pi mam saddahāpeyya etan ti ko vā viññū¹⁶
puriso paṇḍito¹⁷ etam attham mam¹⁸ saddahāpeyya tam

¹ khiṭṭ°, B.; khiḍḍh°, S₁. S₂.

² S₁. S₂ have nidussabhārike usita-(uṭa°, S₂) citto tava
haraṇādhī°. ³ tathā, S₁. S₂. ⁴ pakatassa, S₁. S₂.

⁵ mānā, S₁. S₂. ⁶ pasamk° l. ca samk°, S₁.

⁷ kiñci, S₁. ⁸ 'hāyve ca tam, C. ⁹ 'yam, S₁. S₂.

¹⁰ om. S₁. S₂. ¹¹ kammavipāko, B. ¹² bhavitvā, S₁.

¹³ tena pakāreṇa, S₂; pakāreṇa, S₁. ¹⁴ om. B.

¹⁵ S₁. S₂ add ca. ¹⁶ viññāpaṇḍito, S₁. S₂. ¹⁷ om. B. S₂.

kathesi ti attho. Tam sutvā peto kāraṇena tam atthaṃ
tassa pakāseṇto

Disvā ca sutvā abhisaddahassu¹
kalyāṇapāpassa ayam vipāko:
kalyāṇapāpe ubhaye asante
siyā nu sattā sugatā duggatā vā. 26
No c' ettha kammāni kareyyuṃ² maccā
kalyāṇapāpāni manussaloke
nāhesuṃ sattā sugatā duggatā vā
hinā paṇitā ca manussaloke. 27
Yasmā ca kammāni karonti maccā
kalyāṇapāpāni manussaloke
tasmā³ sattā⁴ sugatā duggatā vā
hinā paṇitā ca manussaloke. 28
Dvay⁵ ajja⁶ kammānaṃ vipākam āhu
sukhassa dukkhassa ca vedaniyaṃ⁶
tā devatā parivārayanti⁷
paccanti bālā dvayatā⁸ apassino ti 29

gāthā abhāsi.

Tattha disvā⁹ ti paccakkhato disvā pi.¹⁰ Sutvā ti
dhammaṃ sutvā¹¹ va¹² tadanusāreṇa nayaṃ nento anumi-
nanto.¹³ Kalyāṇapāpassa¹⁴ ti kalyāṇassa¹⁵ pāpassa¹⁶
kusalassa¹⁷ akusalassa ca kammassa ayam sukho ayam
dukkho ca vipāko ti abhisaddahassu.¹⁸ Ubhaye asante
ti kalyāṇapāpe ti¹⁹ duvidhe kamme avijjamāne. Siyā nu
sattā sugatā duggatā vā ti ime sattā sugatim²⁰ gatā²¹
duggatim²² gatā²³ vā²⁴ sugatiyā vā²⁵ addhā duggatiyā
daliddā vā ti²⁶ ayam attho. Kin nu siyā kathaṃ bha-
veyyā²⁷ ti attho. Idāni yathā vuttam atthaṃ.

¹ 'hassa, S., S.
² 'yya, S., S., B. ³ M. adds hi.
⁴ tassa, S.
⁵ dvayaṃ ca, C. ⁶ paved°, S.
⁷ °cārayanti, M. C. D.; B. ⁸ dvayaṃ tam, C. D.
⁹ B. adds cā. ¹⁰ om. B. ¹¹ om. S., S.
¹² B. adds cā. ¹³ kalāṇe pāpe cā ti, B.
¹⁴ °gatiyā, B. ¹⁵ duggatiyā vā, B. ¹⁶ sattā, S.
¹⁷ S., S. add pi vā. ¹⁸ om. B., and has yaṃ l. ayam.
¹⁹ sambhav°, B.

No c'ettha kammāni ti Yasmā ca kammāni ti¹
ca gāthādvayena vyātirekato anvayato ca vibhāveti.

Tattha hinā paṇitā ti kularūpārogyaparivārādini hinā
ulārā ca.

Dvay' ajja kammānam vipākam āhū ti dvayam
duvidham ajja idāni kammānam sucaritaduocaritānam vi-
pākam vadanti kathenti. Kin tan ti āha.² Sukhassa
dukkhassa ca vedanīyan ti itthassa ca anitthassa³ ca³
anubhavanayoggam. Tā devatā parivārayanti⁴ ti ye
ukkamsavasena⁵ sukhavedanīyam vipākam paṭilabhanti, te⁶
devatā hutvā dibbasukhasamappitā indriyāni parivārenti.⁷
Paccanti bālā dvayatam apassino ti ye bālā kammāni
ca kammaphalañ cā ti dvayam apassantā asaddahantā te
pāpapasutā dukkhavedanīyam vipākam anubhavantā nira-
yādisu kammanā⁸ paccanti dukkham pāpupanti.

Evam kammaphalam saddahanto⁹ pana tvam kasmā
evarūpam dukkham paccanubhavasī ti anuyogam sandhāya

Na m' atthi kammāni sayam katāni
datvā pi me¹⁰ natthi so ādiseyya
acchādanam sayanam atha 'nnapānam
ten' amhi naggo kasirā ca vutti¹¹ ti

30

gātham āha.

Tattha na m'atthi kammāni sayam katāni ti yas-
mā¹² sayam attanā pubbe katāni puññakammāni mama
natthi na vijjanti,¹³ yehi idāni acchādanādmī¹⁴ labheyyam.
Datvā pi me natthi so ādiseyyā ti yo samanabrāh-
maṇānam dānam datvā 'asukassa petassa hotū' ti me
ādiseyya¹⁵ uddiseyya so¹⁶ natthi.¹⁶ Ten' amhi naggo
kasirā ca vutti ti tena duvidhena¹⁷ kāraṇena idāni

¹ B. omits this phrase.

² B. adds ti, and omits kin tan ti āha. ³ om. S₁.

⁴ °cārayanti, B. S₂. ⁵ okkassa.°, S₁; okassa.°, S₂.

⁶ om. B., and (also S₂) adds devaloke tā. ⁷ °cārenti, B.

⁸ kammunā, B. ⁹ asadd.°, B. ¹⁰ om. M.; S₁, S₂.

¹¹ kasirā pavutti, S₂. ¹² B. adds ca. ¹³ vijjati, B.

¹⁴ B. adds na. ¹⁵ ādisē, S₁, S₂. ¹⁶ om. B.

¹⁷ B. adds pi.

naggo niccōlo amhi kasirā dukkhā ca¹ vutti² jivikā³
hoti.

Taṃ sutvā rājā tassa acchādanādilābhaṃ ākaṅkhanto

Siyā nu kho⁴ kāraṇaṃ kiñci yakkha
acchādanam yena tvaṃ labhetha
ācikkha me tvaṃ⁵ yad atthi hetu
saddhāyitaṃ⁶ hetuvaco suṇomā⁷ ti

81

gātham āha.

Tattha yenā ti yena kāraṇena tvaṃ acchādanam
labhetha labheyyāsi⁸ kiñci taṃ kāraṇaṃ siyā nu kho
bhaveyya nu kho ti attho. Yad atthi ti yadi atthi.

Ath' assa peto taṃ kāraṇaṃ ācikkhanto

Kappitako nāma idh' atthi bhikkhu
jhāyī susīlo arahā⁹ vimutto¹⁰
guttindriyo saṃvutapātīmokkho
sītibhūto uttamadiṭṭhipatto.

82

Sakkhilo vadaññu suvaco sumukho
svāgamo suppaṭimuttako ca
puññassa khettaṃ araṇavihāri
devamanussānaṃ ca dakkhiṇeyyo.

83

Santo vidhūmo aniggho nirāso
mutto visallo amamo avaṅko
nirupadhi sabbapapañcakkhīno
tisso vijjā anuppatto jutimā.

84

Appaṇṇāto disvā pi¹¹ na¹² sujāno¹³
muni ti naṃ Vajjisu voharanti
jānanti¹⁴ taṃ yakkhabhūtā anejaṃ
kalyāṇadhammaṃ vicarantaṃ¹⁵ loke.

85

¹ om. S₁. S₂. ² pavutti, S₁. ³ °ka, all MSS.

⁴ C. adds te. ⁵ S₁. S₂ add yatva.

⁶ °yidaṃ, C. D.; °yikaṃ, M.

⁷ suṇomi, C.; suno, S₁. S₂. ⁸ °yyā ti, B.

⁹ ahosi, M. ¹⁰ arahāddivutto, B.

¹¹ 'va, D.; B.; om. M. C.

¹² pana l. pi na, S₁. S₂; C. adds ca.

¹³ subbijāno, M.

¹⁴ om. S₁. ¹⁵ °ti, M. C.; S₁. S₂.

Tassa tuvaṃ ekam¹ yugam duve vā
 mam uddisitvāna sace dadetha
 paṭiggahitāni ca² tāni c'assu³
 mamañ ca passetha sannaddhadussan ti

36

gāthā abhāsi.

Tattha Kappitako nāmā ti Jaṭilasahassassa abbhantare āyasmato Upālitherassa upajjhāyaṃ sandhāya vadati. Idhā ti imissā⁴ Vesāliyā samipe. Jhāyī ti aggaphala-jhānena jhāyī. Sītibhūto ti sabbakilesadarathaparilāhavūpasamena sītibhāvaṃ⁵ patto. Uttamadiṭṭhipatto ti uttamaṃ aggaphalaṃ sammādiṭṭhipatto.

Sakhilo ti mudu. Suvaco ti subbaco. Svāgamo ti suṭṭhu āgatāgamo.⁶ Suppaṭimuttako cā⁷ ti suṭṭhu⁷ paṭimuttabhāni⁸ ti attho. Araṇavihārī ti mettāvihārī.

Santo ti upasantakilesa. Vidhūmo ti vigatamicchāvitakkadhūmo.⁹ Anigho ti niddukkho. Nirāso ti nittanho. Mutto ti sabbabhavēhi vimutto.¹⁰ Visallo ti vigatarāgadisallo. Amamo ti mamaṃkāravirahito.¹¹ Avaṅko ti kāyavankādivāṅkavirahito. Nirupadhī ti kilesābhisaṅkhārādi-upadhippahāyī. Sabbapapañcakhīṇo ti parikhīṇatanhādipapañco. Jutimā ti anuttarāya nānājutiya jutimā.

Appaṇṇāto ti paramappicchatāya paṭicchannaguṇattāya na pākato¹² ca.¹³ Na sujāno ti gambhīrabhāvena disvā pi evaṃsilo evaṃdhammo evappaṇṇo ti na suviññeyyo. Jānanti taṃ yakṅhabhūtā anejan ti yakṅhabhūtā ca anejaṃ nittanhaṃ arahā ti taṃ jānanti. Kalyāṇadhamman ti sundarasīlādiguṇaṃ.

Tassā ti tassa Kappitakamahātherassa. Ekam yugan ti ekam vatthayugam. Duve vā ti dve vā¹⁴ vatthayugāni. Mam uddisitvāna ti mamaṃ udisitvā. Paṭiggahitāni

¹ eka, M. D.; B. S. ² pi, M.

³ assu, C.; passa, S. S. ⁴ imassā, S.

⁵ bhavaṃ, S. ⁶ āgamo, S. S. ⁷ om. B.

⁸ suppaṭimuttakavāco muttabhāni, B.; paṭimatta^o, S. S.

⁹ dhammo, S. S. ¹⁰ mutto, S. S. ¹¹ rahito, S. S.

¹² B. adds disvā. ¹³ va, B.

ca tāni c'assū¹ ti tāni vatthayugāni tena² paṭiggahitāni
ca³ assu bhaveyyum.⁴ Sannaddhadussan ti dussena
katasannāham laddhavattham hutvā. Nivatthapārutadussan
ti attho. Tato rājā

Kasmim padese samanāṃ vasantaṃ
gantvāna passemu mayā⁵ idāni
yo⁶ m'ajja⁷ kaṅkham vicikicchitaṃ ca
diṭṭhivisūkāni⁸ vinodaye⁹ me¹⁰ ti

37

therassa vasanaṭṭhānaṃ pucchi.

Tattha kasmim padese ti katarasmim padese. Yo¹¹
m'ajja¹² ti yo ajja. Ma-kāro padasandhikaro. Tato peto

Eso nisinno Kapinaccanāyaṃ¹³
parivārito devatābahūhi¹⁴
dhammakathaṃ¹⁵ bhāsati saccanāmo
sakasmim averake¹⁶ appamatto ti

38

āha.

Tattha Kapinaccanāyaṃ ti kapinaṃ vā¹⁷ narānaṃ¹⁸
naccanena Kapinaccanā ti laddhavohāre padese. Sacca-
nāmo ti jhāyī susilo arahā vimutto ti ādīhi guṇanāmehi
yāthāvanāmo¹⁹ aviparitanāmo.²⁰

Evam petena vutte rājā tāva-d-eva therassa santikaṃ
gantukāmo

Tathāham²¹ kassāmi gantvā idāni
acchādayissaṃ samanāṃ yugena
paṭiggahitāni²² ca²³ tāni c'assu²⁴
tvaṃ ca passemu sannaddhadussan ti

39

gātham āha.

¹ passā, S. S. ² kena, B. ³ te, S. S.
⁴ oyyam, all MSS. ⁵ yam, M. ⁶ so, C. D.; sa, S. S.
⁷ p'ajja, C. ⁸ C. D., S. S. insert ko. ⁹ odayeyya,
M. C. D.; B. ¹⁰ ce, S. S.; ve, S. S. ¹¹ sa, S. S., and so. l. yo.
¹² Kasiṇajhānaṃ, C. ¹³ devatāhi b.°, all MSS. exc. M.
¹⁴ dhammik.°, M. C. D.; B. ¹⁵ accharake, S.; acche-
rake, S. B. ¹⁶ om. S. ¹⁷ yathā.°, S. ¹⁸ paritta.°, S. S.
¹⁹ yathāham, M. D.; B. ²⁰ ggahāni, D. ²¹ pi, M.
²² c'assam, C. D.; B.; passa, C. D.

Tattha kassāmi ti karissāmi.

Atha petāna¹ thero dhamma² desesi. Tasmā nāya³ upasaṅkamanakālo ti dassento

Mā akkhaṇe pabbajita⁴ upāgami
sādhū vo Licchavi n'esa dhammo
tato ca kāle upasaṅkamitvā
tatt⁵ eva passāhi⁶ raḥonisinna⁷ ti

40

gātham āha.

Tattha sādhu ti āyācane nipāto. Vo Licchavi n'esa dhammo ti Licchavirāja tumhāka⁸ rājūna⁹ esa dhammo na hoti, ya¹⁰ akāle upasaṅkama¹¹na. Tatt¹² eva ti tasmi¹³ yeva thāne.

Evam petena vutte rājā sādhu ti sampatichchitvā attano nivesana¹⁴ eva gantvā puna yuttapattakāle aṭṭha vattha-yugāni gāhāpetvā therā¹⁵ upasaṅkamitvā ekamanta¹⁶ni sinno paṭisa¹⁷nthāra¹⁸ katvā 'imāni¹⁹ bhante aṭṭha vattha-yugāni paṭiga²⁰ṇhathā²¹ ti āha. Tam sutvā thero samutṭhāpanattha²²ma²³ 'mahārāja pubbe tva²⁴ma²⁵ adāna²⁶sillo samāna-brāhmaṇāna²⁷ma²⁸ vihetṭha²⁹na³⁰jāto³¹ ca,³² katha³³ma³⁴ paṇitāni vatthāni dātuka³⁵mo jāto³⁶ ti? Tam sutvā rājā tassa kāra³⁷na³⁸ma³⁹ acikkhanto petena samāgama⁴⁰ma⁴¹ tena ca attana⁴² kathita⁴³ma⁴⁴ sabbama⁴⁵ therassa ārocetvā vatthāni datvā petassa uddisi. Tena peto dibbavatthadharo alaṅkatapaṭiyatto assa⁴⁶ma⁴⁷ arūlho therassa ca raṇṇo ca purato pātubhavi. Tam disvā rājā attama⁴⁸no pa⁴⁹mudito pītiso⁵⁰ma⁵¹na⁵²ssa⁵³jāto 'paccak⁵⁴khato vata maya⁵⁵ kamma⁵⁶phala⁵⁷ma⁵⁸ diṭṭha⁵⁹ma⁶⁰, na dāna⁶¹ha⁶²ma⁶³ pāpa⁶⁴ma⁶⁵ karissāmi puṇṇa⁶⁶ma⁶⁷ eva karissāmi⁶⁸ ti vatvā tena pe⁶⁹tena sak⁷⁰khi akāsi so ca peto 'sace tva⁷¹ma⁷² Licchavirāja ito paṭṭhāya adhamma⁷³ma⁷⁴ pa⁷⁵hāya dhamma⁷⁶ma⁷⁷ carasi evāha⁷⁸ma⁷⁹ tayā⁸⁰ sak⁸¹khi karissāmi santika⁸²ni ca te āgami⁸³ssa⁸⁴mi⁸⁵ sūlā⁸⁶vuta⁸⁷ni ca purisa⁸⁸ma⁸⁹ si⁹⁰gha⁹¹ma⁹² sūlato mocehi, eva⁹³ma⁹⁴ so jivita⁹⁵ma⁹⁶ labhita⁹⁷vā dhamma⁹⁸ma⁹⁹ caranto dukkha¹⁰⁰to muccissati¹⁰¹ therā¹⁰²ni ca kālena kāla¹⁰³ma¹⁰⁴ upasaṅkamitvā dhamma¹⁰⁵ma¹⁰⁶ su¹⁰⁷ṇanta puṇṇā¹⁰⁸.

¹ peto devatāna¹ma², S.¹ S.² ² passāmi, C. D.; S.¹ S.²
³ idāni, S.¹ S.² ⁴ jatiko, B. S.³ ⁵ 'va, B. ⁶ attano, B.
⁷ tava, B. ⁸ tenāga⁸ma⁹, S.¹ S.² ⁹ mocessati, S.¹ S.²

ni karohi' ti vatvā gato. Atha rājā theram vanditvā nagaram pavisitvā sīgham sīgham Licchaviparisam¹ sannipātāpetvā² te anujānāpetvā tam purisam sūlato mocetvā 'imam arogam³ karothā' ti tikicchake⁴ ānāpesi therān ca upasaṅkamitvā pucchi 'siyā nu kho bhante nirayagāmini-kammaṃ katvā t̥hitassa nirayato mutti' ti 'siyā mahārāja, sace ulāram puñnam karoti⁵ muccati' ti vatvā therō⁶ rājānam saraṇesu pañcasu⁷ silesu ca⁸ patit̥thāpesi. So tattha patit̥thito therassa ovāde t̥hatvā sotāpanno ahosi. Sūlavuto pana puriso arogo hutvā samvegajāto bhikkhūsu pabbajitvā na cirass' eva arahattam pāpuni. Tam attham dassento saṅgitikārū

Tathā ti⁸ vatvā agamāsi tattha parivārīto dāsagaṇena Licchavi so tam nagaram upasaṅkamitvā vās' upagañchittha⁹ sake nivesane. 41
Tato ca kale gihikiccāni¹⁰ katvā nhātvā¹¹ pivitvā ca khaṇam¹² labhitvā viceyya pelato¹³ yugāni aṭṭha gāhāpayi dāsagaṇena Licchavi. 42
So tam padesaṃ upasaṅkamitvā tam addasa samaṇam santacittam paṭikkantaṃ gocarato¹⁴ nivattaṃ¹⁵ sītibhūtaṃ rukkhamaṇe nisinnaṃ. 43
Tam enaṃ avoca upasaṅkamitvā appābādham phāsuviherān ca pucchi:
'Vesāliyaṃ Licchavi 'haṃ¹⁶ bhaddaṃ¹⁷ te jānanti maṃ Licchavi Ambasakkharo.¹⁸ 44

¹ °saṃgha, S₁. ² °pātetvā, B. ³ ārogam, S₁, S₂.
⁴ tikicchike, S₁. ⁵ karoti ti vatvā, S₁, S₂.
⁶ om. B. ⁷ B. adds ca. ⁸ hi, M.; S₁, S₂.
⁹ °gacchittha, M. C. D.; B. ¹⁰ tihi k°, S₁, S₂.
¹¹ C. D., B. add ca. ¹² khatam, B.
¹³ velato, S₁; all MSS. exc. B. add ca.
¹⁴ te carato, S₂; to car.°, S₁. ¹⁵ nivattham, B.
¹⁶ aham, C. D. ¹⁷ bhadan, M.; S₂.
¹⁸ Appa.°, M.; Amu.°, S₁, S₂.

Imāni me attha yugāni subhāni¹
 paṭiggaṇha bhante dadāmi² tuyham
 ten' eva atthena idhāgato 'smi
 yathā aham³ attamano bhaveyyam'. 45
 'Dūrato 'va samaṇā brāhmaṇā ca⁴
 nivesanan te parivajjayanti
 pattāni bhijjanti tava nivesane
 saṅghāṭiyo cāpi⁵ vipātayanti.⁶ 46
 Athāpare⁷ pāḍakudārikāhi⁸
 avamsirā samaṇā pātayanti⁹
 etādisaṃ pabbajitā¹⁰ vihesaṃ
 tayā kataṃ samaṇā pāpuṇanti.¹¹ 47
 Tiṇena telaṃ¹² pi na tvaṃ adāsi
 mūlhassa maggaṃ¹³ pi na¹⁴ pāvadaṣi
 andhassa daṇḍaṃ sayam ādiyāsi
 etādiso kadariyo¹⁵ asaṃvuto¹⁶
 atha tvaṃ kena vanna kim eva disvā
 amhehi saha saṃvibhāgaṃ¹⁷ karosi?¹⁸ 48
 'Paccemi¹⁹ bhante yaṃ tvaṃ vadesi
 vihesayi²⁰ samaṇe brāhmaṇe ca²¹
 khiddatthiko²² no ca padutthacitto
 etam pi me dukkaṭam eva bhante. 49
 Khiddāya²³ kho pasavitvā²⁴ pāpaṃ
 vedeti dukkhaṃ asamattabhōgi²⁵

¹ bhante, M. C. D.; B. ² padāmi, S. S. ³ om. S. S.
⁴ samaṇabrah.° ca, M. C.; sam.° me, D.; B.; samaṇabrah.°,
 S. S. ⁵ pāpi, S. S. ⁶ vipātayanti, D.; B.; pātayanti,
 M.; viphālianti, C.; viṇasayanti, S. S. ⁷ pure, S. S.
⁸ °dārikāhi, C. D.; S. S.; °dhārikāhi, M.; B.
⁹ pātiyanti, S. S.; phālianti, C.
¹⁰ °taṃ, S.; sabba pi taṃ, S. ¹¹ °pāti, S. S.
¹² tesam, D.; S. S. ¹³ mattam, S. S.
¹⁴ M. D. add tvaṃ. ¹⁵ om. M. D.
¹⁶ asamyato, M. D.; M. C. D., B. add tvaṃ. ¹⁷ om. S.
¹⁸ saṃkarosi, S. ¹⁹ saccemi, S. S. ²⁰ vimosayi, S. S., B.
²¹ samaṇabrahmaṇe 'tha, S. S.
²² khitta.°, D.; B.; khida.°, S.; kiddhattiko, S.
²³ khittaya, D.; B.; khiddhaya, S. S.
²⁴ °tu, S. S. ²⁵ °tvāna, D. ²⁵ asamatta hotu, S. (hoti,
 S.); appamattabhogi, M. C. D.; B.

daharo yuvā nagganiyassa bhāgi kiṃ su tato dukkhatar' assa' hoti?	50
Taṃ disvā samvegamattham ² bhante tappaccayā cāhaṃ ³ dadāmi dānaṃ paṭigāṇha bhante vatthayugāni aṭṭha: yakkhass' im' āgacchantu dakkhipāyo'. ⁴	51
'Addhā hi ⁵ dānaṃ bahudhā pasattham ⁶ dadato ca ⁷ te akkhayadhammam atthu ⁸ paṭiggāṇhāmi te vatthayugāni aṭṭha: yakkhass' im' āgacchantu dakkhipāyo'. ⁴	52
Tato hi ⁹ so ācamayitvā Licchavi therassa datvāna yugāni aṭṭha paṭiggahitāni ca tāni ¹⁰ c'assu ¹¹ yakkhañ ca passetha ¹² sannaddhadussaṃ.	53
Taṃ addasa candanasāralittam ¹³ ājaññaṃ āruḷhaṃ ¹⁴ ulāravannaṃ alaṅkatam sādhuṇivatthadussaṃ parivāritam yakkhamahiddhipattam.	54
So taṃ disvā attamano udaggo pahaṭṭhacitto ca subhaggarūpo kammañ ca disvāna mahāvīpākam sanditṭhikam cakkhunaṃ sacchikatvā.	55
Taṃ enam avoca upasāṅkamitvā: 'dassāmi dānaṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ na cāpi me kiñci adeyyam ¹⁵ atthi tuvañ ca me yakkha bahūpakāro'. 'Tuvañ ca me Licchavi ekadesaṃ adāsi dānāni amogham etaṃ	56

¹ dukkhātur' assa, S₁, S₂.

² samvegamattham, S₁; samvegamalamattham, C. D.; B.

³ vāhaṃ, D.; B.; vā pi, M. C. ⁴ nayo, S₁, S₂.

⁵ adāhi, S₁, S₂.

⁶ bahu pāpasattham, S₂; bahu pāpattham, S₁.

⁷ pa, S₁, S₂. ⁸ atthum, S₁, S₂. ⁹ ca, S₁, S₂.

¹⁰ pattāni, S₁, S₂. ¹¹ vā c'assu, B.; vāsu, S₁, S₂.

¹² passettha, M.; B.; passatha, O.

¹³ sāravilittam, M. C.

¹⁴ āruḷhaṃ, M.; B.; āruḷha, C. D.; āruyhaṃ, S₂; āruyha, S₁.

¹⁵ dadeyyam, D.; deyyam, C.; adadeyyam, B.

sv āham ¹ karissāmi tayā 'va ² sakkhim amānuso mānusakena saddhim ³ .	57
'Gati ca bandhu ca ⁴ parāyanañ ca mitto mamāsi ⁵ atha devatā me ⁶ yācāmi tam ⁷ pañjaliko bhavitvā icchāmi tam yakkha ⁸ punāpi datthum ⁹ .	58
'Sace tuvaṃ ¹⁰ assaddho bhavissasi kadariyarūpo vippaṭipannacitto ¹¹ ten' eva maṃ lacchasi ¹² dassanāya disvā ca ¹³ tam nāpi ¹⁴ ca ālapissam.	59
Sace ¹⁵ tvam ¹⁶ bhavissasi dhammagaravo dāne rato ¹⁷ saṅgahitattabhavo ¹⁸ opānabhūto samanabrāhmaṇānam evam mamaṃ lacchasi ¹⁹ dassanāya disvā ca tam ālapissam bhaddan ²⁰ te.	60
Imaṃ ca sūlato lahum ²¹ pamuñca yato nidānam akarimha sakkhim maññāmi ²² sūlāvutakassa karanā te aññamaññam akarimha sakkhim.	61
Ayaṃ ca sūlato ²³ lahum ²⁴ pamutto sakkacca dhammāni ²⁵ samūcaranto mucceyya ²⁶ so nirayā 'va ²⁷ tamhā kammaṃ siyā aññatra vedaniyam ²⁸ .	62

¹ disvāham, M. C. ² ca, M. C. D.; B.
³ 'va, C. ⁴ vā māsi, C. D.; ca mālisi, S., S.
⁵ devatāsi, S., S.; devatāse, M.
⁶ yathā maham, S., S. ⁷ yakkham, S.
⁸ tvam, M.; B.; bhavetum, S. ⁹ rūpo, M.
¹⁰ Licchavi, S., S. ¹¹ pa, S., S. ¹² no pi, M. C. D.; B.
¹³ M. C. D., B. add pana. ¹⁴ tuvaṃ, S., S., B.
¹⁵ nirato, C. ¹⁶ saṃgahitattābhavo, S.
¹⁷ bhadan, M.; S., S.
¹⁸ lahu, S., S.
¹⁹ maññāmi, M. C. D.; B.; maññāma, S.; maññama, S.
²⁰ sūlāvuto, S., S. ²¹ lahu, S.
²² kammāni, M. ²³ muñceyya, S., S.
²⁴ ca, M.; B.; niraya 'va, S., S.; nirayamhā, C. D.
²⁵ savedaniyam, S., S.

Kappitakañ¹ ca upasaṅkamitvā
 tena saha saṃvibhajitvā² kāle
 sayam mukhena upanisaṃja pucchā
 so te³ akkhissati etam atthaṃ. 63
 Tam eva bhikkhum upasaṅkamitvā pucchassu
 puññatthiko⁴ no ca⁵ paduṭṭhacitto
 so tesu taṃ asutaṃ cāpi⁶ sabbam⁷
 dhammam⁸ akkhissati yathā pajānam⁹.
 (sato⁹ ca dhammam sugatim akkhissa) 64
 So tattha rahassam¹⁰ samullapitvā¹¹
 sakkhim karitvāna¹² amānuseṇa
 pakkāmi so Licchavinam¹³ sakāsam
 atha bravi¹⁴ parisam sannisinnaṃ: 65
 'Sunantu bhonto mama ekavākyam
 varam varissam¹⁵ labhissāmi atthaṃ
 sūlavuto puriso luddakammo
 paṇitadāṇo anupattarūpo.¹⁶ 66
 Ettāvataṃ visatirattimatta
 yato āvuto¹⁷ n'eva jivati na mato
 tāhaṃ mocayissāmi¹⁸ dāni
 yathā matim anujānātu saṅgho'. 67
 'Etañ ca aññañ¹⁹ ca²⁰ lahuṃ pamañca
 ko taṃ²⁰ vadethā ti²¹ tathā karontaṃ
 yathā pajānāsi²² tathā karohi
 yathā matim anujānāti saṅgho'. 68

¹ Kappitañ, M. ² °bhajetvāna, B. ³ tena, M. C.
⁴ muññatthiko, S.; muñcatthiko, S.
⁵ no ca, M. D.; B. S.; no 'va, S.; n'eva, C. ⁶ vā pi, S. S.
⁷ dhammam, C.; S. S. B. ⁸ sabbam pi, C.; S. S. B.
⁹ In M. C. D., B. *this verse is missing*.
¹⁰ rāhassi, M.; rahassam, D.; arahassam, C.
¹¹ samūla°, S. S. ¹² akaritvāna, S. S.
¹³ Licchavi, D. ¹⁴ bravi, S.
¹⁵ carissam, B.; vadissam, S. S.
¹⁶ anupatta°, M.; anuppatta°, D.; anumatta°, C.; anu-
 satta°, S. S. B. (*but in v. 71 B. has anum.*)
¹⁷ bhāvuto, B. ¹⁸ mocarissāmi, M.; mācar°, C.
¹⁹ om. S. ²⁰ tava, S.
²¹ °thā ti, M. C.; °mā ti, D.; B.; °mo ca, S. S.
²² °āti, C. D.; °āhi, M.

So¹ tam padesaṃ upasaṅkamtivā
 sūlavutaṃ mocayi khippam eva
 mā bhūyi sammā ti² ca² tam avoca
 tikicchakānaṃ ca upatthapesi. 69
 Kappitakaṃ ca upasaṅkamtivā
 tena saha³ samvibhajitvā⁴ kāle
 sayam mukhen' upanisajja⁵ Licchavi
 tath' eva⁶ pucchi⁷ naṃ⁸ kāraṇatthiko:⁹ 70
 'Sūlavuto puriso luddakammo
 paṇitadāṇo anupattarūpo
 ettāvatā vīsatirattimattā
 yato āvuto n'eva jīvati na mato. 71
 So mocito ca¹⁰ gantvā mayā idāni
 etassa yakkhassa vaco hi¹¹ bhante
 siyā nu kho kāraṇaṃ kiñci-d-eva
 yena so nirayaṃ no vajeyya? 72
 Ācikkha bhante yadi atthi hetu
 saddhāyitaṃ¹² hetu vo supoma
 na tesam¹⁴ kammānaṃ vināsaṃ atthi
 avedayitvā idha vyantibhāvo? 73
 'Sace so dhammāni¹⁵ samācareyya
 sakkacca rattindivaṃ appamatto
 muñceyya so nirayā 'va¹⁶ tamhā
 kammaṃ siyā aññatra vedaniyaṃ'. 74
 'Aññāto¹⁷ eso purisassa attho
 mamaṃ pidāni anukampa¹⁸ bhante
 anusāsa maṃ ovada bhūripaṇña¹⁹
 yathā ahaṃ²⁰ no²¹ nirayaṃ vajeyyaṃ'. 75
 'Aj' eva²² buddhaṃ saraṇaṃ upehi

¹ om. S. ² om S. S. ³ samā, S. S.
⁴ vibhajitvāna, all MSS. exc. M.
⁵ C. D., S. S. have n'eva (na, B.) before upa.
⁶ kath' eva, C.; S. S. B. ⁷ pucchittha, M. C. D.; B. S.
⁸ om. S. ⁹ kālaṃ kār., M. C.; S. S.
¹⁰ om. M.; B. ¹¹ ti, M. C. D. ¹² kam, M.; B. S.
¹³ vaco, M. C. D.; B. ¹⁴ tesam na, M.
¹⁵ kammāni, S. S. ¹⁶ ca, M. C. D.; B.
¹⁷ to 'mhi, M. ¹⁸ kampam, S. S.; kamma, C.
¹⁹ paṇña, S. ²⁰ yathāham, S. ²¹ n' eva, S. S. ²² aje ca, B.

dhammañ ca saṅghañ ca pasannacitto tath' eva sikkhāpadāni ¹ pañca akhaṇḍaphullāni samādiyassu. ²	76
Paṇātipātā viramassu ³ khippaṃ loke adinnaṃ parivajjayassu amajjapo mā ca musā abhāsi ⁴ sakena dārena ⁵ ca hohi ⁶ tuṭṭho.	77
Imañ ca (ariyaṃ ⁷) aṭṭhaṅgavaraṃ upetaṃ samādiyāhi ⁸ kusalaṃ sukhundriyaṃ.	78
Civaraṃ piṇḍapātāñ ca paccayaṃ sayanāsanam annapānaṃ khādaniyaṃ vatthaṃ ⁹ senāsanaṇi ca dadāhi ujubbhūtesu ¹⁰ vippasannena cetasā.	79
Bhikkhū ca ¹¹ sīlasampanne vitarāge bahussute tappehi ¹² annapānena, sadā puññaṃ pavaddhati.	80
Evañ ca dhammāni ¹³ samācaranto sakkacca ¹⁴ rattindivaṃ appamatto muñceyya ¹⁵ tvaṃ nirayā ¹⁶ 'va ¹⁷ tamhā kammaṃ siyā aññatra vedaniyaṃ'.	81
'Ajj' eva buddhaṃ saraṇaṃ upemi dhammañ ca saṅghañ ca pasannacitto tath' eva sikkhāpadāni ¹ pañca akhaṇḍaphullāni samādiyāmi. ¹⁷	82
Paṇātipātā viramāmi khippaṃ loke adinnaṃ ¹⁸ parivajjayāmi amajjapo no ca musā bhaṇāmi sakena dārena ca ¹⁹ homi tuṭṭho.	83
Imañ ca (ariyaṃ ⁷) aṭṭhaṅgavaraṃ upetaṃ samādiyāmi ²⁰ kusalaṃ sukhundriyaṃ.	84

¹ sikkhāya pad.^o, M.; sikkhāni pad.^o, S., S.
² °dayassu, D.; S.; °dayassa, S.
³ °assa, S.
⁴ abhāsi, M. C. D.; B. ⁵ dārakena, S. ⁶ hoti, C.
⁷ om. S., S. ⁸ °dayāhi, B. S.
⁹ vattha, all MSS. except S. ¹⁰ M. C. D., B. continue: sadā
(dāda, B.) puññaṃ pavaddati, bhikkhū ca and so on.
¹¹ pi, M. D. ¹² tappesi, C. D.; S., S.
¹³ kammāni, S., S. ¹⁴ °ccam, C. D.; B.
¹⁵ muñca, S., S.; M. adds so.
¹⁶ nirayamhā, M. C. D.; B. ¹⁷ °dayāmi, D.
¹⁸ adinnā, S. ¹⁹ pa, S., S. ²⁰ °dayāmi, B.

Civaram piṇḍapātāṇ ca paccayam sayanāsanaṃ
annapānaṃ khādaniyaṃ vatthaṃ¹ senāsanaṇi ca
(bhikkhū ca sīlasampanne vitarāge bahussute)
dadāmi na vikampāmi² buddhānaṃ sāsane rato'. 85
Etādiso Licchavi Ambasakkharo³

Vesāliyaṃ aññataro upāsako
saddho mudu kārakaro ca⁴ bhikkhū
saṅghaṇ ca sakkacca⁵ tadā upatṭhahi. 86

Sūlavuto⁶ ca ārogo hutvā
seri sukhi⁷ pabbajjaṃ upāgami
bhikkhuṇ ca āgamma Kappitakuttamaṃ⁹
ubho pi sāmāññaphalāni¹⁰ ajjhagum. 87

Etādisā sappurisaṇaṃ¹¹ sevanaṃ
mahapphalā hoti satam vijānataṃ
sūlavuto aggaphalaṃ aphussayi¹²
phalaṃ kaṇiṭṭhaṃ pana Ambasakkharo³ ti 88

gāthāyo avocum.

Tattha vās' upagañchitthā¹³ ti vāsaṃ upagañchi¹⁴ ti.
Gihikiccāni¹⁵ ti gehaṃ¹⁶ āvasantena¹⁷ kātabbakuṭum-
bakiccāni.

Viceyyā ti sundaravatthagahaṇatthaṃ¹⁸ vicinitvā.

Paṭikkantaṃ ti piṇḍapāṭapaṭikkantaṃ. Tenāha: goca-
rato nivattaṇ ti.

Avocā ti Vesāliyaṃ Licchavi 'haṃ¹⁹ bhaddaṇ te²⁰ ti ādi-
kaṃ avoca.

Vipātayanti²¹ ti vipāliyanti.²²

Pāḍakudārikāhi²³ ti pāḍasaṅkhātāhi kudārikāhi.²⁴
Pātayanti²⁵ ti pasāriyanti.²⁶

¹ vattha, all MSS. except S₂. ² vikampāmi, S₁; na kappā-
mi, S₂; vikkappāmi, M. C. D.; B. ³ Appa°, M.

⁴ om. S₁. S₂. ⁵ °ccam, all MSS. exc. M.

⁶ °vutako, C. D. ⁷ sukhaṃ, S₁. S₂. ⁸ °gacchi, M.; B.

⁹ kampita°, S₁. S₂. ¹⁰ °phalā, D. ¹¹ °puriso, B.

¹² phussayi, B.; phussasi, S₁. S₂. ¹³ °gacchitthā, B.

¹⁴ °gacchi, B. ¹⁵ tihi k°, S₁. S₂. ¹⁶ gehe, B.

¹⁷ āvasavenana, B. ¹⁸ sindhura°, S₁. S₂. ¹⁹ ahaṃ, S₁. S₂.

²⁰ bhante, S₁. S₂. ²¹ vidālayanti, S₁. S₂. ²² vidāliyanti, S₁. S₂.

²³ °kudhārikāhi, B.; °kumārikāhi, S₁. S₂. ²⁴ kudhārihi, B.

²⁵ pātayanti, S₁. S₂. ²⁶ pariyaṇti, S₁; paricāriyaṇti, S₂.

Tiṇenā ti tiṇaggenāpi. Mūlhassa maggam pi na¹ pāvadaṣi ti maggamūlhassa maggam pi tvam na katha-
yasi, 'evāyaṃ puriso ito c'ito ca² paribbhamatū' ti kelisilo
hi ayam rājā. Sayam ādiyāsi ti andhassa hatthato
yaṭṭhiṃ sayam eva acchinditvā gaṇhasi. Saṃvibhāgam
karosi ti attanā paribhuñjitabbavatthuto ekaccāni datvā
saṃvibhajasi.

Paccemi bhante yaṃ tvam vadesi ti bhante tvam
Pattāni bhijjanti ti ādinā yaṃ vadesi taṃ paṭijānāmi,
sabbam³ yeva⁴ taṃ mayā katam kārūpitaṃ cā ti dasseti.
Etaṃ pi ti etaṃ khiddādhippāyena⁵ katam pi, khiddāṣ
ti khiddāya.⁵

Pasavitvā ti upacinitvā. Vedeti ti anubhavati.
Asamattabhogī⁶ ti aparipunnabhogo. Tam eva aparipunnabhogataṃ dassetum 'Daharo yuvā ti ādivuttam.
Nagganiyassā ti naggabhāvassa. Kim su tato⁷
dukkhatar' assa hoti ti kim su nāma tato⁷ naggabhā-
vato dukkhatarāṃ assa petassa hoti.

Yakkhass' im' āgacchantu dakkhiṇāyo⁸ ti imā
mayā diyamānā vatthadakkhiṇāyo⁸ petassa upakappantā.

Bahudhā pasatṭhan⁹ ti bahūhi pakārehi buddhādhi
vaṇṇitaṃ. Akkhayadhammam atthū ti aparikkhaya-
dhammam hotu.

Ācamayitvā¹⁰ ti hatthapādadhovanapubbakam mukham
vikkhāletvā.

Candanasāralittan ti sārabbhūtacandanalittam. Uḷa-
ravaṇṇan ti seṭṭharūpam.¹¹ Parivāritan ti anuku-
lavuttinā pariṇānena parivāritam. Yakkhamahiddhi-
pattan ti mahatiṃ yakkhiddhiṃ deviddhiṃ¹² patvā tṭhitam.¹³

Ekadesam adāsi ti catūsu paccayesu¹⁴ ekadesabhūtam
vatthadānam sandhāya¹⁵ vadati. Sakkhin ti sakkhibhavam.

¹ B. adds tvam. ² om. S. ³ saccam, B.

⁴ eva, B. ⁵ khiddhā°, S₂; khittā°, B.

⁶ appamatta°, B. ⁷ gato, S. S₂. ⁸ °payo, S. S₂.

⁹ ca satṭhan, S. S₂. ¹⁰ ācayitvā, S₂. ¹¹ iṭṭha°, B.

¹² om. S₂.

¹³ All MSS. add Tam enam avocā ti tam enam avoca.

¹⁴ S₁. S₂ add ca. ¹⁵ saddhāya, S₁. S₂.

Mamāsi¹ ti me āsi.² Devatā me³ ti mayham devatā āsi ti yojanā.

Vippaṭipannacitto ti micchādīṭṭhipaṭipannamānasō⁴ dhammiyaṃ paṭipadam pahāya adhammiyaṃ paṭipadam paṭipanno ti attho.

Yato nidānan ti yaṃ nimittam yassa santikam āga-manahetu.

Samvibhajitvā⁵ ti dānasamvibhāgam katvā. Sayam mukhena upanisajja pucchā ti aññe purise apesetvā upanisiditvā samukhen' eva puccha.

Sannisinnan ti sannipatitavasena nisinnam.

Labhissāmi atthan ti mayā icchitam⁶ attham labhissāmi. Paṇitadaṇḍo ti ṭhapitasarīradaṇḍo. Anupattarūpo⁷ ti rājānam anupattapakatiko.⁸

Visatirattimattā ti visatimattā rattiyo. Ativattā ti attho. Tāhan ti tam aham. Yathā matin ti mayham yathā rucim.

Etañ ca aññāñ cā ti etam sūle āvutam purisaṃ aññāñ ca yassa rājānā paṇitā tañ ca. Lahum pamuñcā ti siḡham mocehi. Ko tam vadethā⁹ ti tathā dhammiyakammam karontam tam imasmim Vajjiratthe ko nāma pamocehi¹⁰ ti vadeyya. Evam vattum koci pi na labhati ti attho.

Tikicchakānañ cā ti tikicchake ca.

Yakkhassa vaco ti petassa vacanam. Tassa bhante petassa vacanena evam akāsin ti dasseti.

Dhammāni ti pubbe katam pāpakammam abhibhavitum samatthe aññadhamme. Kammam siyā aññatra vedaniyan ti yaṃ tasmim pāpakamme uppajjavedaniyam¹¹ tam ahosi kammam nāma hoti, yaṃ pana aparāpariyāya-vedaniyam tam aññatra aparāpariyāyavedayitabbaphalam hoti. Satisamsārappavattiyan ti attho.

¹ māmāsi, S.₁. ² āsi, S.₁. ³ devatāsi, S.₁ S.₂.

⁴ micchāpaṭippanna°, B.; °dīṭṭhipanna°, S.₁.

⁵ jetvānā, B. ⁶ B. adds pi. ⁷ °satta°, S.₁ S.₂.

⁸ rājānattasabhāvo, S.₁ S.₂. ⁹ vademā, B.; vadetā, S.₁.

(in S.₁ a whole leaf, viz. fol. bbai is missing, the text recommences with °dabhimukho on p. 245 l. 9 fr. t.); B. has after ti: tathā karontan ti. ¹⁰ āpam°, S.₁ S.₂. ¹¹ upapajja°, B.

Imañ cā ti attanā vuttamānatāya¹ āsannam paccakkham vā² katvā vuttam. Ariyam aṭṭhaṅgavaram upetan ti parisuddhaṭṭhena ariyam Paṇātipātāveramaṇi ādihi aṭṭhahi aṅgehi upetaṃ yuttam uttamam uposathasilam. Kusalan ti anavajjam. Sukhundriyan ti sukhavipākam.

Sadā puññam pavaḍḍhati ti sakid eva puññam katvā alam ettāvatā ti accharituttaho³ hutvā aparāparam sucari- tam pūrentassa sabbakālam puññam abhivaḍḍhati aparā- param vā⁴ sucari tam⁴ pūrentassa puññasankhātam puñña- phalam uparūpari vaḍḍhati paripūreti ti attho.

Evam therena vutte rājā upāyadukkhatō utrastacitto ratanattaye puññadhamme ca abhivaḍḍhamānapasādo tato⁵ paṭṭhāya⁵ saraṇāni sīlāni ca samādiyanto⁶ Ajj' eva buddham saraṇam upemi ti⁷ ādim⁷ āha.

Tattha etādiso ti ediso⁸ yathāvuttarūpo. Vesāliyam aññataro upāsako ti Vesāliyam anekasahasseso⁹ añña- taro upāsako hutvā. Saddho ti ādikalyāṇamittasannissa- yena tassa purimabhāvato¹⁰ aññādisatam¹¹ dassetum vuttam. Pubbe hi so asaddho kakkhaḷo bhikkhūnam akkosakārako saṅghassa ca anupaṭṭhānako ahosi, idāni pana saddho muduko¹² hutvā bhikkhū saṅghaṇ ca⁷ sakkaccam tadā upaṭṭhaya¹³ ti.

Tattha kārakaro ti upakārakārī.

Ubho pi ti dve pi sūlavuto¹⁴ rājā ca. Sāmañña- phalāni ajjhagun ti yathā'rahaṃ sāmaññaphalāni adhi- gañchimsu.¹⁵ Tayidaṃ yathā'rahaṃ dassetum Sūlavuto aggaphalam aphussayi, phalam kaniṭṭham pana Amba- sakkharo ti vuttam.

Tattha phalam kaniṭṭhan ti sotāpattiphalam sandhā- yāha. Yam pan' ettha atthato avibhattam tam suviññey- yam eva.

Evam rañño petena attanā ca⁴ vuttam attham āyasmā Ma- hākappitako Satthāram vanditum Sāvattim gato Bhagavato¹⁶

¹ vucca.°, B. ² S. adds ti. ³ apari.°, B. ⁴ om. B.

⁵ uthāya, B. ⁶ dayanto, B. ⁷ om. S. ⁸ etādisam, S.

⁹ B. adds upāsakesu. ¹⁰ sabbhāvato, B. ¹¹ asadi.°, B.

¹² mudukāro, B. ¹³ ahi, S. ¹⁴ vutako, B.

¹⁵ °gacchimsu, B.; agañchimsu, S. ¹⁶ om. S. S.

ārocesi. Satthā tam atthāṃ atthupattim katvā sampatta-
parisāya dhammāṃ desesi. Sā desanā mahājanassa
satthikā ahosi.¹

Ambasakkharapetavatthuvaṇṇanā.

IV, 2.

Supātha yakkhassa² vāṇijānañ cā³ ti. Idam
Serissakapetavatthum.⁴ Tam yasmā Serissakavimānavatthunā
nibbisesaṃ tasmā tattha atthupattiyāṃ gāthāsu ca yaṃ
vattabbaṃ tam Paramatthavibhāvanīyaṃ Vimānavatthu-
vaṇṇanāyaṃ vuttam eva. Tasmā tattha⁵ vuttanāyena⁶ eva
veditabban ti.

Serissakapetavatthuvaṇṇanā.⁴

IV, 3.

Rājā Piṅgalako nāma⁷ ti. Idam⁸ Nandakapetavatthum.⁶
Tassa kā uppatti?⁷ Satthu parinibbānato vassasatadva-
yassa accayena Suratthavisaye Piṅgalo nāma rājā ahosi.
Tassa senāpati Nandako⁶ nāma micchādīṭṭhiviparītadassano
N'atthi dinnan ti ādinā micchāgāhaṃ paggayha vicari.
Tassa dhītā Uttarā nāma upāsikā paṭirūpe kule dinnā
ahosi. Nandako pana kālam katvā Viñjhāṭaviyaṃ mahati
nigrodharukkhe vemānikapeto hutvā nibbatti. Tasmim
kālakate Uttarā sucisitalagandhodakapūritam pāṇiyaghaṭam
kummāsābhisanākhatehi vaṇṇagandharasasampannehi pūvehi
paripunnasaraṇā⁸ ca aññatarassa khmāsavattherassa datvā
'ayaṃ dakkhiṇā mayhaṃ pitu upakappati' ti uddisi.
Tassa tena dānena dibbapāṇīyaṃ aparimitā ca⁹ pūvā
pātubhavimso. Tam disvā so evaṃ cintesi: 'pāpakam vata
mayā katam yaṃ mahājano Natthi dinnan ti ādinā micchā-
gāhaṃ gāhito, idāni pana Piṅgalo rājā Dhammāsokassa
rañño ovādam¹⁰ dātum gato, so tam tassa datvā āgamissati,
handāhaṃ natthikadīṭṭhim vinodessāmi' ti. Na ciren¹¹ eva¹¹
Piṅgalo rājā Dhammāsokassa rañño ovādam¹⁰ datvā paṭini-

¹ S₂. B. add ti. ² B. adds ca. ³ vā, S₂. ⁴ Serisaka^o, B.
⁵ om. S₂. ⁶ Nandiko, B. throughout. ⁷ tassupp^o, B.
⁸ sāravakañ, S₁. ⁹ va, B. ¹⁰ uppādam, B. ¹¹ B. adds ca.

vattanto maggāṃ paṭipajji. Atha so peto attano vasa-
natthānābhimukhaṃ tam maggāṃ nimmini. Rājā tthita-
majjhantike samaye tena maggena gacchati. Tassa
gacchantassa purato maggo dissati, piṭṭhito pan' assa
antaradhāyati. Sabbapacchato gacchanto puriso maggāṃ
antarahitaṃ disvā bhūto visaraṃ viravanto dhāvītvā rañño
ārocesi. Tam sutvā rājā bhūto samviggaṃānaso hatthi-
kkhandhe tthatvā catasso disā olokento petassa vasana-
nigrodharukkhaṃ disvā tadabhimukho agamāsi saddhiṃ
caturāṅginiyā senāya. Athānukkamena rañño tam tthānaṃ
patte peto sabbābharānavibhūsito rājānaṃ upasāṅkamitvā
paṭisanthāraṃ katvā pūve² pāṇiyaṃ ca dāpesi. Rājā sa-
parijano nahātvā pūve khādītvā pāṇiyaṃ pivītvā paṭipas-
saddhamaggakīlamatho Devatā nu 'si gandhabbo ti ādinā
petāṃ pucchi. Peto ādito paṭṭhāya attano pavuttim
ācikkhitvā rājānaṃ micchādassanato vimocetvā saraṇesu³
silesu ca paṭiṭṭhāpesi. Tam atthaṃ dassetaṃ saṅgitikārā:

Rājā Piṅgalako nāma Surattāhānaṃ adhipati
ahu Moriyanāṃ upattāhānaṃ gantvā Surattāhaṃ punar⁴

āgamā.³ 1

Unhe majjhantike kāle rājā paṅkaṃ⁴ upāgami
addasa maggāṃ ramaṇiyaṃ petānaṃ tam vannaṇapathaṃ.⁵ 2

Sārathim āmantayi⁶ rājā: 'ayaṃ maggo ramaṇiyo
khemo sovattthiko sivo, iminā⁷ sārathi yāma'.⁸ 3

(Surattāhānaṃ⁹ santike ito tena pāyāsi Soratttho¹⁰
senāya caturāṅginiyā.¹¹) 4

Ubbiggarūpo¹² puriso Soratttham¹³ etad abravi.¹⁴

² B. adds ca. ³ puna, S₁, S₂; punam, B.

⁴ I suppose that the second line runs in the original:
Moriyanāṃ upattāhānā Surattāhaṃ punar āgamā.

⁵ vaṅkaṃ, M. C. D.; B.; caṅkaṃ, S₁, S₂.

⁶ petānaṃ vannaṇāpatham, S₁, S₂. ⁷ tevi, C.

⁸ S₁, S₂ add va; D., B. add ca. ⁹ yāhi, S₁, S₂; āyama, C.

¹⁰ Suddhodana, S₂; suttho na, S₁. ¹¹ Sur.^o, M. C.; B.

¹² āṅgiyā, S₂; it would be no great loss if we remove v. 4.

¹³ ubbinga.^o, C. ¹⁴ Sur.^o, S₁, S₂.

¹⁵ eta bravi, S₁; eta bruvī, S₂.

'kumaggam¹ paṭipannambhā bhimsānam lomahamsanam
 purato dissati² maggo pacchato ca na³ dissati. 5
 Kumaggam⁴ paṭipannambhā Yamapurisānam santike
 amānuso vāyati gandho ghoso sūyati dāruṇo'. 6
 Samviggo rājā Sorattho⁵ sārathim etad abravi:⁶
 'kumaggam⁷ paṭipannambhā⁷ bhimsanam lomahamsanam
 purato⁸ dissati maggo pacchato ca⁹ na dissati. . 7
 Kumaggam¹⁰ paṭipannambhā Yamapurisānam santike
 amānuso vāyati gandho ghoso sūyati dāruṇo'. 8
 Hatthikkhandham¹¹ samāruyha¹² olokeno catuddisā
 addasa rukkhham¹³ nigrodham¹⁴ pādapaṃ chāyāsampannam
 nīlabbhavānnaśadisaṃ meghavānnaśirannibham. 9
 Sārathim āmantayi rājā: 'kim eso¹⁵ dissati brahā
 nīlabbhavānnaśadiso meghavānnaśirannibho'? 10
 'So¹⁶ nigrodho mahārāja pādapo chāyāsampanno
 nīlabbhavānnaśadiso meghavānnaśirannibho'. 11
 Tena pāyāsi Sorattho¹⁷ yena so dissati¹⁸ brahā¹⁹
 nīlabbhavānnaśadiso meghavānnaśirannibho. 12
 Hatthikkhandhato oruyha rājā rukkhham upāgami
 nisidi rukkkhamūlasmiṃ sāmacco saparijano
 pūram pāṇiyakarakam²⁰ pūve citte ca addasa. 13
 Puriso ca²¹ devavāṇṇi²¹ sabbābharanābhūsito
 upasāṅkamitvā rājānam Sorattham¹⁷ etad abravi:²² 14
 'Svāgatan te mahārāja atho te adurāgataṃ
 pivatu devo²³ pāṇiyam, pūve khāda arindama'. 15
 Pivitvā rājā pāṇiyam sāmacco saparijano
 pūve khāditvā²⁴ pivitvā (ca) Sorattho²⁵ etad abravi:²² 16

¹ kummaggam, C.; S₂.
² padissati, S₁ S₂; 'va dissati, B. ³ pana. l. ca na, S₁.
⁴ kumm.^o, S₂. ⁵ Sur.^o, C. D.; S₁ S₂. ⁶ eta brūvi, S₂.
⁷ 'ha, M. ⁸ purato 'va, C.; S₁ S₂. B.
⁹ pana, S₁. ¹⁰ kumm.^o, C. ¹¹ 'kkhandhanto, C.;
 'kkhandāṇ ca, S₁ S₂. ¹² ār.^o, S₁ S₂. ¹³ om. S₁ S₂.
¹⁴ S₁ S₂ add ramanīyam. ¹⁵ eko, C. ¹⁶ om. M. C. D.; B.
¹⁷ Sur., S₁ S₂. ¹⁸ dissate, M.; B. ¹⁹ brahmā, C. D.
²⁰ 'karanam, M. D.; B.; 'kanam, C. ²¹ M., S₁ S₂. B. add ti.
²² abruvi, S₁; eta brūvi, S₂. ²³ deva, C. ²⁴ M. C. D.,
 B. add arindamo tattha uhatvā. ²⁵ Sur., all MSS. exc. C.

'Devatā nu¹ 'si gandhabbo ādu Sakko purindado?
 ajanantā² tam pucchāma, katham jānemu tam mayam³? 17
 'Namhi devo na gandhabbo nāpi³ Sakko purindado
 peto aham mahārāja Surattā⁴ idham āgato'. 18
 'Kiṃ sīlo kiṃ samācāro Surattasmim pure tuvaṃ
 kena te brahmacariyena ānubhāvo ayaṃ⁵ tava'? 19
 'Tam sunohi mahārāja arindama ratthavaḍḍhana*)
 amaccā pārisajjā ca brāhmaṇo ca purohito: 20
 Surattahamhā⁶ aham deva⁷ puriso pāpacetaso
 micchādittthi ca dussilo kadariyo paribhāsako. 21
 Dadantānaṃ karontānaṃ vārayissaṃ bahujanam
 aññesaṃ dadamānānaṃ antarāyakaro⁸ aham. 22
 Vipāko natthi dānassa samyamassa kuto phalam
 natthi ācariyo nāma adantaṃ ko damissati?⁹ 23
 Samatulyāni bhūtāni kuto¹⁰ jetthāpacāyikā¹¹
 natthi balaṃ¹² viriyam vā¹³ kuto utthānaporisam?¹⁴ 24
 Natthi dānaphalam nāma na visodheti¹⁵ verinaṃ
 laddheyyam¹⁶ labhate macco niyati pariṇāmajam. 25
 Natthi mātā pitā bhātā loko natthi ito param
 natthi dinnam natthi¹⁷ hutam sunihitam¹⁸ na vijjati. 26
 Yo pi haneyya¹⁹ purisam parassa²⁰ chindate²¹ siram
 na koci kiñci hanati²² sattannaṃ vivaram antare. 27
 Acchejjabhejjo²³ jivo atthamso gulaparimaṇḍalo
 yojanāni²⁴ satā pañca ko jivam²⁵ chetum²⁶ arahati? 28

¹ na, S.
² o, S.
³ na pi, S.
⁴ ttha, S.; M. has Surattā 'ham idhāgato.
⁵ aham, C.
⁶ smā, S.; smim, M. C.
⁷ om, S.
⁸ antarāyam karom' aham, M. D.; 'rāya karom' aham, C.;
 rāyam karo, B.
⁹ dapessati, S.
¹⁰ kule, all MSS. exc. D.
¹¹ yako, B.; yiko, S.
¹² phalam, C. D.; B.; M., B. add vā.
¹³ om. M.
¹⁴ upattāna, S.
¹⁵ sodheti, S.
¹⁶ labheyyam, M. C.
¹⁷ om. S.
¹⁸ S., add pi.
¹⁹ nā hanoti, S.; na haneyya, C. D.
²⁰ purisassa, M. C.; B.
²¹ chinde, M. D.; B.; dīte, S.
²² hanatthi, S.
²³ M. C. D.; B. add 'si.
²⁴ nānam, M. C.
²⁵ koṭinam, S.
²⁶ setum, B.

*) 'na, so the Burmese MSS. nearly everywhere this word
 recurs, the Sinhalese MSS., however, have 'nam.

Yathā suttaguḷe khitte nibbēṭhenta ¹ palāyati	
evam eva ca ² so jivo nibbēṭhento ³ palāyati.	29
Yathā gāmato nikkhamma aññaṃ gāmaṃ pavisati	
evam eva ⁴ ca ⁵ so jivo aññaṃ bondiṃ ⁶ pavisati.	30
Yathā gehato nikkhamma aññaṃ geḥaṃ pavisati	
evam eva pi ⁷ so jivo aññaṃ bondiṃ pavisati. ⁸	31
Cūlasīti mahākappino ⁹ satasahassāni pi ¹⁰	
ye ¹¹ bālā ye ¹² ca paṇḍitā samsāraṃ khepayitvāna	32
Dukkhaṃ ¹³ antaṃ karissare, mitāni sukhadukkhaṇi ¹⁴	
donehi piṭakehi ca, jino ¹⁵ sabbam pajānāti.	33
Samūlha ¹⁶ itarā ¹⁷ pajā, evamdiṭṭhi pure āsīṃ	
samūlho ¹⁸ mohapāruto ¹⁹ micchādiṭṭhi ca dussilo	
kadariyo paribhāsako. ²⁰	34
Oram me chahi māsehi kālakiriya bhavissati,	
ekantaṃ kaṭukam ghoram nirayaṃ papatiss' āham. ²¹	35
Catukkannaṃ catudvāraṃ vibhattaṃ bhāgaso ²² mitaṃ	
ayopākaraṇapariyantaṃ ²³ ayasā paṭikuṇṇitaṃ. ²⁴	36
Tassa ayomayā bhūmi jalitā tejasāyutā	
samantā yojanasataṃ pharitvā tiṭṭhati ²⁵ sabbadā.	37
Vassasatasahassāni ²⁶ ghoso sūyati tāvade	
lakkho ²⁷ eso mahārāja satabhāgavassakoṭiyo. ²⁸	38
Koṭisatasahassāni niraye paccare janā	
micchādiṭṭhi ca ²⁹ dussilā ye ³⁰ c'āriyūpavādino.	39
Tatthāhaṃ dīgham addhānaṃ dukkhaṃ vedissaṃ vedanaṃ	
phalaṃ pāpassa kammaṃ tasmā socāmi' ahaṃ bhusaṃ.	40

¹ °dhentam, M. C. D.; B.; °dhetam, Sr. S.
² pi, Sr. S.
³ °dhento, *all MSS.*
⁴ evam, C. D.; Sr. S.
⁵ kāyam, C.; Sr. S.
⁶ ca, M. C. D.; B.
⁷ nivāsati, M. C. D.
⁸ matākappi navasata°, M.
⁹ hi, M.; ti, C. D.; om. Sr. S.
¹⁰ C. D., S.
¹¹ add ca.
¹² om. C.
¹³ dukkhaḍḍikhaṇi, Sr.
¹⁴ pi no, Sr. S.
¹⁵ °lāyāṃ, B.; samuṇhāyāṃ, Sr. S.
¹⁶ ittarā, Sr.
¹⁷ samuṇho, Sr. S.
¹⁸ mopāparuto Sr. S.
¹⁹ °bhāsiko, Sr.
²⁰ aham, M.; B.
²¹ bhāgasso. D.
²² °pānāraparikkhitaṃ, B.
²³ pari°, S.
²⁴ °si, C.
²⁵ vassāni°, M. D.; B.; vassānaṃ, C.; vassasaḥ°, Sr.
²⁶ sakho, Sr. S.
²⁷ °bhāgaṃ vassa°, Sr. S.; °bhāga°, C. D.; B.
²⁸ om. S.
²⁹ yeva, S.; ye ca, C. D.; Sr. B.

Tam suṇohi mahārāja arindama ratthavaddhana:
 dhita mayham mahārāja Uttarā, bhaddam atthu¹ te. 41
 Karoti² bhaddakam kammam silesuposathe³ ratā
 saññatā⁴ samvibhāgi ca vadaññū⁵ vigamaccharā.⁶ 42
 Akhaṇḍakārī sikkhāya⁷ suṇhā parakulesu⁸ ca
 upāsikā Sakyamunino⁹ Sambuddhassa sirimato. 43
 Bhikkhu ca silasampanno gāmaṃ piṇḍāya pāvīsi
 okkhittacakkhu¹⁰ satimā guttadvāro¹¹ susamvuto
 sapadānam caramāno agamā¹² tam nivesanam.¹³ 44
 Tam addāsa mahārāja Uttarā, bhaddam atthu¹⁴ te
 pūram pāṇiyakarakam¹⁵ pūve citte ca sā adā
 «pitā me kālakato bhante tassa tam¹⁶ upakappatu.»¹⁷ 45
 Samanantarānuditthe vipāko upapajjatha¹⁸
 bhuñjāmi kāmakāmi rājā Vessavaṇo yathā. 46
 Tam suṇohi mahārāja arindama ratthavaddhana:
 sadevakassa lokassa buddho aggo pavuccati
 tam buddham saraṇam gaccha saputtadāro¹⁹ arindama. 47
 Atthaṅgikena maggena plusanti amatam padam
 tam dhammam saraṇam gaccha saputtadāro¹⁹ arindama. 48
 Cattāro maggaṭṭipannā²⁰ cattāro ca phale²¹ ttiṭṭhā
 esa saṅgho ujubhūto paññāsilasamāhito
 tam saṅgham saraṇam gaccha saputtadāro¹⁹ arindama. 49
 Paṇātipatā viramassu khippam*)
 loke adinnam parivajjayassu

¹ om. S₁; attha, S₂. ² karohi, B.

³ sile upos.^o, M. C. D.; B. ⁴ puññatā, S₁, S₂.

⁵ ññā, S₁, S₂. ⁶ vigatam.^o, S₁, S₂; vitam.^o, C. D.; B.

⁷ sikkhāyam, S₁, S₂. ⁸ parasu kul.^o, S₁.

⁹ Sakka.^o, S₁. ¹⁰ ukkhitta.^o, S₁, S₂, B.

¹¹ dvāre, S₂; dvāresu, S₁. ¹² āgamā, B.

¹³ nivesam, S₂. ¹⁴ attā, S₁, S₂.

¹⁵ pāṇiyassa karakam, S₁, S₂; pāṇiyasaraṇam, M.; pāṇi-
 yakaraṇam, D.; B. ¹⁶ tass' etam, M. C. D.; B.

¹⁷ okappatu, S₁, S₂.

¹⁸ uda.^o, M. C. D.; B.; uppajj.^o, S₂.

¹⁹ dvāre, S₁, S₂. ²⁰ ca paṭi.^o, M. C. D.; B.

²¹ bale, B.

*) cp. Dhammapada, ed. Fausböll, p. 97.

amajjapo¹ mā² ca musū abhani³
sakena⁴ dārena ca hohi⁵ tuṭṭho'. 50

'Atthakāmo 'si me yakkha hitakāmo 'si devate
karomi tuyhaṃ vacanaṃ tvam 'si⁶ ācariyo mama. 51

Upemi saraṇaṃ buddhaṃ dhammañ cāpi anuttaraṃ
saṅghañ ca naradevassa gacchāmi saraṇaṃ ahaṃ. 52

Pāṇātipātā viramāmi khippaṃ
loke adinnaṃ parivajjayāmi

amajjapo⁷ no ca musū bhaṇāmi
sakena dārena ca⁸ homi tuṭṭho. 53

Odhunāmi⁹ mahāvāte nadiyā vā¹⁰ sīghaṃ gūmiyā¹¹
vamāmi¹² pāpakaṃ diṭṭhiṃ buddhānaṃ sūsane rato'. 54

Idaṃ vatvāna Soratṭho¹³ viramitvā pāpadassanaṃ
namo Bhagavato katvā pāmokkho¹⁴ rathaṃ āruhi¹⁵ ti 55

gāthāyo avocum.

Tattha rājā Piṅgalako nāma Surattṭhānaṃ adhi-
pati ahū ti piṅgalacakkhutāya Piṅgalo ti pākatanāmo
Surattṭhadesassa issaro rājā ahosi. Moriyānaṃ ti Mori-
yarājūnaṃ Dhammāsokaṃ sandhāya vadati. Surattṭhaṃ
punam¹⁶ āgamā ti Surattṭhavisayaṃ uddissa Surattṭhagāmi-
maggam¹⁷ paccāgañchi.

Paṅkan¹⁸ ti mudubhūmi.¹⁹ Vannapathan²⁰ ti petena
nimmitaṃ mudubhūmimaggam.¹⁹

Khemo ti nibbhayo. Sovatthiko ti sotthibbhāvavaho.
Sivo²¹ ti anuppaddavo.

Surattṭhānaṃ santike ito ti iminā maggena gacchantā
mayam Surattṭhavisayassa samipe yeva. Soratṭho²² ti Su-
ratṭhādhipati.

Ubbiggarūpo ti uttrastasabhāvo. Bhimsanan²³ ti

¹ opā, all MSS. except M.; B. ² no, C. D.

³ abhāni, S₂. ⁴ sakkena, S₂. ⁵ hoti, S₁.

⁶ asi, C. D.; S₁. S₂. ⁷ opā, C. D. ⁸ om. M.; S₁.

⁹ ophu.^o, M. C. D.; B.; otu.^o, S₁. S₂. ¹⁰ om. M.

¹¹ gāmaṃyā, S₂. ¹² viramāmi, C. ¹³ Sur.^o, S₁. S₂.

¹⁴ pamukho, M. ¹⁵ āruyha, S₁. S₂; āruhi, C.; āruhi, D.

¹⁶ puna, S₁. S₂; punam, B. ¹⁷ gāminam maggam, B.

¹⁸ vankan, B. ¹⁹ maru.^o, B. ²⁰ vannanāp.^o, S₁. S₂.

²¹ siho, S₁. S₂. ²² Sor., all MSS. ²³ bhisanan, S₁. B.

bhayajananam. Lomahamsanan ti bhisanabhāvena¹ lomānam hamsanam.²

Yamapurisānam santike ti petānam samipe vattāma.³ Amānuso vāyati gandho ti petānam sariragandho vāyati. Ghoso sūyati dārūno ti paccekanirayesu kāraṇam kāriyamānānam sattānam ghorataro saddo sūyati.

Pādapan ti pādasadisehi mūlavayavehi udakassa pivānato pādapo ti laddhanāmanam tarum. Chāyāsampannan ti sampannam chāyam. Nīlabbhavānnaśadisan ti vaṇṇena⁴ nīlameghasadisam. Meghavānnaśirannibhan ti meghavānnaśanṭhānam hutvā khāyamānam.

Pūram pāniyakarakan⁵ ti pāniyena puṇṇam⁶ pāniyabhājanam.

Pūve ti khajjake. Citte ti cittijanane⁷ madhure manuññe tahiṃ tahiṃ sarāve pūretvā ṭhapitapūve addasa.

Atho te adurāgatan ti ettha atho ti nipātamattam avadhāranatthe vā. Mahārāja te āgamanam⁸ durāgatam⁹ na hoti, atha kho svāgatam evā ti mayam sampatiṇṇamā ti attho. Arindamā ti arīnam damanasīla.

Amaccā¹⁰ pārisajjā¹⁰ ti¹⁰ amaccā pārisajjā ca¹¹ vacanam supantu brāhmaṇo ca tuyham purohito tam suṇātū ti yojanā.

Suratṭhamhā ahan ti Suratṭhadesato aham. Devā ti rājānam ālapati. Micchādītṭhi ti natthikadītṭhiyā viparītadassano. Dussīlo ti nissīlo. Kadariyo ti thaddhamacchari. Paribhāsako ti samaṇabrāhmaṇānam akkosako.

Vārayissan ti vāremi.¹² Antarāyakaro ahan ti dānam dadantānam upakāram karontānam antarāyakaro hutvā aññesam ca¹² paresam dānam dadamānānam. Dānamayapūññato aham bahujanam vārayissan vāremi¹³ ti yojanā.

Vipāko natthi dānassā ti ādi-vāritākaraḍassanam. Tattha vipāko natthi dānassā ti dānam dadato tassa

¹ so all MSS. ² lomahamsāpanam, S. S.

³ pattāma, S. S. ⁴ nīlavānna, B.

⁵ pāniyassa karakan. S. S.; pāniyam karāṇan, B.

⁶ pūram, B. ⁷ janena, S. ⁸ āgatam, B.

⁹ durāg., B. ¹⁰ om. all MSS. ¹¹ om. S. S.

¹² vāresi, S. S. ¹³ vāresi, S.; vāresinī, S.

vipāko āyatim pattabbaphalam natthi ti vipākaṃ paṭibāhati. Samyamassa kuto phalan ti sīlassa pana kuto nāma¹ phalam. Sabbena sabbam² natthi eva³ ti adhippāyo. Natthi ācariyo nāmā ti ācārasamācārasikkhāpako⁴ ācariyo nāma koci natthi sabhāvato, eva hi sattā dantā vā⁵ adantā vā honti ti adhippāyo. Tenāha: adantaṃ ko damissati ti.

Samatulyāni bhūtāni ti ime sattā sabbe pi aññam-aññam samasamā. Tasmā jettho eva natthi kuto jetthāpacāyiko. Jetthāpacāyanapuññam nāma natthi ti attho. Natthi balan ti yamhi attano bale⁶ patiṭṭhitā sattā viriyam katvā manussasobhagayatam ādim katvā yāva arahattasampattiyo pāpunanti,⁷ tam⁸ viriyabalam⁹ paṭikkhipati viriyam vā natthi. Kuto utthānaporisan ti idaṃ no¹⁰ purisaviriyena purisakārena¹¹ pavattan ti evam¹² pavattavādapatiṭṭhepavasena vuttam.

Natthi dānaphalam nāmā ti dānassa phalam¹³ nāma kiñci natthi, deyyadhammaparicoḷo bhasmanihitam viya nipphalo¹⁴ evā ti attho. Na visodheti verinan ti ettha¹⁵ verinan ti¹⁶ veravantam verānam vasena¹⁷ pānātipātādinam vasena katapāpam puggalam dānasīlādi-vātato na visodheti kadāci pi suddham¹⁸ na karoti. Pubbe¹⁹ Vipāko natthi dānassā ti ādinā dānādito attano²⁰ paresam nivāritakāradassanam, Natthi dānaphalam nāmā ti ādinā²¹ pana attano²² micchābhīnivesadassanan²³ ti daṭṭhabbam. Laddheyyam ti laddhabbam. Katham pana laddhabban ti āha: Niyati parināmajan ti ayam satto sukham vā dukkham vā labhanto niyati parināmavasena²⁴ labhati. Na kammassa katāya²⁵ issarādinā cā²⁶ ti adhippāyo.

¹ tam, S. S.

² B. adds tam.

³ om. B.

⁴ ācara°, B.

⁵ balena, S. S.

⁶ °nāti, S. S.

⁷ om. S. S.

⁸ °phalam, B., also before.

⁹ so, S.

¹⁰ °kāyena, B.

¹¹ eva, S. S.

¹² dānaph°, B.

¹³ °le, S.; °lam, B.

¹⁴ veravantim, S.; veramantim, S.

¹⁵ visuddhim, B.

¹⁶ puññe, S. S.

¹⁷ attanā, S. S.

¹⁸ adi, S. S.

¹⁹ °nivesane dass°, S.; °nivesana dassan, S.

²⁰ vipari°, B.; parināmajavas°, S. S.; B. adds eva.

²¹ kattāya, S. S.

²² vā, S. S.

Natthi mātā pitā bhātā ti mātādisu¹ sammāpaṭi-
pattimicchapaṭipattinaṃ phalābhāvaṃ² sandhāya vadati.
Loko natthi ito paran ti ito idhalokato³ paraloko
nāma koci natthi. Tattha tatth' eva sattā ucchiṃjanti ti
adhippāyo. Dinnan ti mahādānaṃ. Hutan ti pahona-
kasakkāro⁴ tadubhayam pi phalābhāvaṃ² sandhāya natthi
ti paṭikkhipati. Sunihitan ti suṭṭhu nihitaṃ. Na vijjati
ti yaṃ samānabrāhmaṇānaṃ dānaṃ nāma anugāmikaṃ
nidānan ti vadanti taṃ na vijjati. Tesam taṃ vācāvattu-
mattam evā ti adhippāyo.

Na koci kiñci hanati ti yo⁵ puriso param purisam
haneyya parassa purisassa sīsam chindeyya tattha para-
matthato na koci kiñci hanati,⁶ sattannaṃ kāyānaṃ chinda-
bhāvato⁷ hananto viya hoti. Kathaṃ satthappahāro⁸ ti
āha: Sattannaṃ vivaram antare ti⁹ paṭhaviyādinaṃ
sattannaṃ kāyānaṃ vivarabhūte antare chinde sattham¹⁰
pavisati. Tena sattā⁹ asi-ādihi paṭaṭṭa viya honti. Jīvo
viya pana sesakāyā pi niccasabhāvato¹¹ na chiṃjanti ti
adhippāyo.

Acchejjabhejjo¹² jīvo ti ayaṃ sattānaṃ jīvo satthā-
dihi na chinditabbo niccasabhāvato.¹³ Atthamso gūla-
parimaṇḍalo ti eso pana jīvo kadāci atthamso hoti
kadāci gulaparimaṇḍalo. Yojanāni satā pañcā ti kevali-
bhāvaṃ¹⁴ patto pañcayojanasatubbedho hoti. Ko jīvaṃ
chetuṃ arahati ti¹⁵ niccaṃ nibbikāraṃ jīvā¹⁶ ca ko
nāma satthādihi chindituṃ arahati. Na so kenaci vikoṭṭeṃ
ti vadati.

Suttagūle vivethetvā katasuttagūle khitte ti nibbe-
thanavasena khitte. Nibbēthentaṃ palāyati ti pabbate
vā rukkhagge vā thatvā nivethiyamānaṃ¹⁶ khittaṃ sutta-

¹ adisu, B. ² phala°, S. ³ S. S. add pana.

⁴ pahona°, S. S. ⁵ so, S. S. ⁶ hananti, S.

⁷ nicca°, B. ⁸ satta°, S. S. ⁹ om. S. ¹⁰ sattam, B.

¹¹ niccasabhāvata, B.; niccabhāvata, S.; vinicchapabhā-
vata, S. ¹² B. adds 'si.

¹³ bhāvata, S.; °pabhāvata, S.

¹⁴ kevalam bhāvappatto, B.

¹⁵ B. omits the following passages till pabbate vā and so on.

¹⁶ nibbedhiy°, B.

guḷaṃ nibbēhentaṃ¹ eva gacchati. Evam evan ti yathā taṃ suttaguḷaṃ nibbēhiyamānaṃ² eva gacchati, sutte³ khīṇe na² gacchati,² evam eva so jīvo cūlasīti mahākappino sataśahassāni ti vuttakālaṃ eva attabhāvaguḷaṃ nibbēhento¹ palāyati pavattati,² tato uddham³ na ppavattati.

Evam eva ca³ so jīvo ti yathā koci⁴ puriso attano nivāsagāmato⁵ nikkhamitvā tato aññaṃ gāmaṃ pavisati kenaci-d-eva karaṇiyena, evam eva⁶ so jīvo ito sarirato⁷ nikkhamitvā aññaṃ aparaṃ sariraṃ niyativasena pavisati ti adhippāyo.

Bondin ti kāyam.

Cūlasīti ti caturāsīti. Mahākappino ti mahākappānaṃ tattha ekamhā mahāsarā Anotattādito vassasate vassasate⁸ kusaggena ekekaṃ udakabindum niharantena⁹ iminā upakkamena sattakkhattum tamhi sare nirudake¹⁰ jāte eko mahākappo nāma hoti ti vatvā evarūpānaṃ mahākappānaṃ caturāsītisatasahassāni¹¹ ti saṃsāraṃ parimāṇaṃ ti vadati.¹² Ye bālā ye ca paṇḍitā ti ye ca³ andhabālā ye ca sappaññā sabbe pi te saṃsāraṃ khepayitvānā ti¹³ yathāvuttakālaparicchedaṃ saṃsāraṃ aparāparuppattivasena khepetvā.¹⁴

Dukkhaṃ¹⁵ antaṃ¹⁶ karissare ti vaddhadukkhassa¹⁷ pariyaṇtaṃ pariyoṣaṇaṃ¹⁸ karissanti. Paṇḍitā pi antara sijjhitaṃ¹⁹ na sakkonti bālā pi tato uddham na ppavattanti ti tassa laddhi. Mitāni sukhadukkhāni dōṇehi piṭakehi ca ti sattānaṃ sukhadukkhāni nāma dōṇehi piṭakehi māna-bhājanehi mitāni viya yathāvuttakālaparicchedena parimitatta²⁰ paccekaṃ ca tesam tesam²¹ sattānaṃ tāni²² niyatipariṇāmajātāni²³ pariṇāmitāni, tayidaṃ jīno sabbaṃ pajānāti²⁴ jina-bhūmiyaṃ tītho kevalaṃ pajānāti saṃsāraṃ samatikkantatta.²⁵

¹ nibbedh.^o, B. ² om. B.

³ om. S₁. S₂. ⁴ eko, B. ⁵ nivāsana.^o, B.

⁶ evam, B. ⁷ kāyato sarato, S₁. S₂. ⁸ S₁ adds 'va.

⁹ niharanti, S₁. S₂. ¹⁰ ninnudake, S₁. S₂. ¹¹ om. S₁.

¹² vadanti, S₁. S₂. ¹³ khepitvā, B. ¹⁴ om. S₂.

¹⁵ vatta.^o, B. ¹⁶ vesānaṃ, S₂; sosānaṃ, S₁. ¹⁷ su.^o, B.

¹⁸ pariccehamitatta, B. ¹⁹ jāni, S₁. S₂.

²⁰ jānāti ti, S₁. S₂. ²¹ matikk.^o, B.

Samsāre pana paribbhamati¹ samūlha² yam itarā pajā, evamdiṭṭhi pure āsin ti yathāvuttanattikadiṭṭhiko pubbe³ aham ahosiṃ. Samūlho mohapāruto ti yathāvuttāya diṭṭhiyā hetubhūtena sammohena⁴ samūlho, tam saha⁵ jātena pana⁶ mohena pāruto paṭicchāditakusalabho ti adhippāyo. Evaṃ pubbe yā⁷ attano uppannā pāpadiṭṭhi tassā vasena katam pāpakammam dassetvā idāni attanā āyatim anubhavitabbam tassa phalam dassento Oram⁸ me chahi māsehi ti ādim āha.

Tattha vassasatasahassāni⁹ ti vassānam satasahassāni atikkamitvā ti vacanaseso, bhummatthe vā etaṃ paccattam vacanam. Vassesu satasahassesu vitivattesū ti attho. Ghoso sūyati tāvade ti yadā ettako¹⁰ kālō atikkanto hoti tāva-d-eva tasmim kālē idha paccantānam vo mārisā vassasatasahassaparimāṇo kālō attito ti evaṃ tasmim niraye saddo sūyati. Lakkho eso¹¹ mahārāja satabhāga-vassakoṭiyo¹² ti satabhāgā¹³ satakotṭhāsā vassakoṭiyo mahārāja niraye paccantānam sattānam¹⁴ āyuno eso lakkho, eso paricchedo ti attho. Idam vuttam hoti. Dasadasakam¹⁵ satam nāma, dasasatāni sahasam nāma, dasadasahassāni¹⁶ satasahassam nāma, satasatasahassāni¹⁷ koṭi nāma, tāsam koṭinam vasena satasahassavassakoṭiyo¹⁸ satabhāgā vassakoṭiyo, sā ca kho nerayikānam yeva vassagapanāvasena veditabbā, na manussānam devānam vā. Idisāni¹⁹ anekāni vassakoṭisatasahassāni nerayikānam āyu.²⁰ Tenāha: koṭi-satasahassāni niraye paccarejanā ti. Yādisena pana pāpena²¹ sattā evaṃ nirayesu paccanti, tam nigamanāvasena dassetum Micchādiṭṭhi ca dussilā ye ca ariyupavādino ti²² vuttam.

Vedissan ti anubhavissam. Evaṃ āyatim attanā²³ anubhavitabbam pāpaphalam dassetvā idāni Kena te brah-

¹ °manti, S. ² S. S. add 'va.

³ samena, S.; samāna, S.; sammohane, B.

⁴ B. adds tena. ⁵ om. B. ⁶ uddham, S. S.

⁷ vassāni sata.⁸ B. ⁸ ekako, S. S.; etthako, B.

⁹ S. adds vā. ¹⁰ °bhagassa koṭiyo, S. S. ¹¹ om. S.

¹² vassasakam, B. ¹³ dasasah.¹⁴ S. S. ¹⁴ dasasata.¹⁵ S. S.

¹⁵ °vassāni, B. ¹⁶ edisāni, B. ¹⁷ om. S. S.

¹⁸ S. has pā-paccam ti tam and so on. ¹⁹ attano, B.

macariyena ānubhāvo ayam tava ti raññā pucchitam attham
ācikkhitvā tam saraṇesu¹ silesu ca paṭiṭṭhapetukāmo Tam
supo² mahārājā ti ādim āha.

Tattha silesuposathe³ ratā ti niccasilesu⁴ uposatha-
silesu⁴ ca abhiratā.

Adā ti adāsi.

Tam dhamman ti tam aṭṭhaṅgikamaggam amatapa-
dañ ca.

Evam petena saraṇesu silesu ca samādapito rājā pa-
sannamānaso tena attanā⁵ katam upakāram tava kittetvā
saraṇādisu paṭiṭṭhahanto Atthakāmo ti ādikā tisso gāthā
vatvā pubbe attanā⁶ gahitāya pāpikāya diṭṭhiyā paṭi-
nissatṭhabhāvam pakāsento Odhunāmi⁷ ti gātham āha.

Tattha odhunāmi mahāvāte ti mahante vāte vāyante
bhusam viya tam pāpakam diṭṭhim⁸ yakkha tava dhamma-
desanāvāte odhunāmi niddhunāmi.⁹ Nadiyā vā sigham
gāmiyā ti sigham sotāya mahānadiyā vā tinakatṭhapanna-
kasalam viya pāpakam diṭṭhim pavāhemi ti adhippāyo.
Vamāmi pāpakam diṭṭhin ti mama manomukhagatam
pāpikam¹⁰ diṭṭhim udḍayāmi¹¹ chadḍayāmi.¹² Tattha
kāraṇam āha: Buddhānam sāsane rato ti yasmā ekam-
sena amatāvahe¹³ buddhānam bhagavantānam sāsane rato,¹⁴
tasmā tam diṭṭhisankhātam visam vamāmi ti yojanā.

Idam vatvānā ti osānagāthā saṅgītikārehi ṭhapitā.

Tattha pāmokkho ti pācīmadisābhimukho¹⁵ hutvā.
Ratham āruyhi ti rājā¹⁶ gamanasajjam attano ratham¹⁷
abhiruyhi. Āruyha¹⁸ yakkhānubhāvena tam divasam eva
attano nagaram anuppatto¹⁹ rājabhavanam pāvisi. So
aparena samayena²⁰ imam pavuttim bhikkhūnam ārocesi.

¹ B. adds ca. ² sunāhi, S. S. ³ sile up.°, B.

⁴ °sile, S. S. ⁵ °no, S. ⁶ °no, B.

⁷ ujunāmi, S. S. ⁸ diṭṭha, S. S.

⁹ nināmi, S.; niddhunāmi, S.; onidhunāmi, B.

¹⁰ pāpakam, S. ¹¹ ucchayāmi, S.; ucchindayāmi, B.

¹² om. S. B. ¹³ °vaso, S.; °tāso, S.

¹⁴ B. adds abhirato. ¹⁵ nip.°, S. S. ¹⁶ om. B.

¹⁷ rājaratham, B. ¹⁸ °hi, S. S. ¹⁹ patvā, B.

²⁰ om. S.

Bhikkhū tam¹ therānaṃ ārocesum. Therā tatiya-saṅgitiyaṃ saṅgahaṃ āropesum.²

Nandakapetavattuvannaṇā.

IV, 4.

Uṭṭhehi Revate supāpadhamme ti. Idam Revati-petavattum. Tam yasmā Revativimānavatthunā nibbise-saṃ tasmā yad ettha atthupattiyam gāthasu ca vattabbam tam Paramatthadīpaniyam Vimānavatthuvannaṇāyaṃ³ vutta-nayen⁴ eva veditabbam. Idam hi Nandiyassa⁴ devaputtassa vasena Vimānavatthupāliyaṃ saṅgahaṃ āropitaṃ tam pi Revatipaṭibaddhāya gāthāya⁵ vasena Revatipetavattun ti pāliyaṃ⁶ pi saṅgahaṃ āropitaṃ ti daṭṭhabbam.

Revatipetavattuvannaṇā.

IV, 5.

Idam mama ucchuvanaṃ mahantaṃ ti. Idam Uccupetavattum. Tassa kā uppatti? Bhagavati Veluvane viharante aññataro puriso ucchukalāpaṃ khandhe katvā ekaṃ ucchum khādanto gacchati. Atha aññataro upāsako silavā kalyāṇadhammo bāladārakena saddhim tassa⁷ piṭṭhito⁸ gacchati. Dārako ucchum passivā⁹ dehi ti parodati. Upāsako dārakaṃ¹⁰ parodantaṃ disvā tam purisaṃ gaṇhanto tena saddhim sallāpam akāsi. So pana puriso tena saddhim na kiñci ālapi, dosena nāma dārakassa ucchukhaṇḍam pi nādāsi. Upāsako dārakaṃ dassetvā¹¹ 'ayaṃ dārako ativiya rodati, imassa ekaṃ ucchukhaṇḍam dehi ti āha.¹² Tam sutvā so puriso asahanto¹³ paribhavacittam¹⁴ upaṭṭhapetvā anādaravasena ekaṃ ucchulatṭhim piṭṭhito khipi. So aparena samayena kalam katvā ciraparibhāvita-tassa lobhassa vasena¹⁵ petesu nibbatti. Tassa phalaṃ

¹ om. S. B. ² tatiyaṃ saṅgahaṃ ārocesum, B.

³ vatthupāliyaṃ, B. ⁴ Nandikassa, S. S.

⁵ gāthāyaṃ, S. S. ⁶ Petavattup., B. ⁷ om. S. S.

⁸ S. S. repeat pi.⁹ B. adds ucchum gahetvā.

¹⁰ B. omits the following words till dassetvā. ¹¹ om. B.

¹² apasārento, B. ¹³ paṭihata., B. ¹⁴ phalena, B.

nāma kammasarikkhakam hoti. Atthakarisaṃmattatthānam¹
avatttharantam añjanavaṇṇam musaladaṇḍaparimāṇehi
ucchūhi ghanasañchannam mahantam² ucchuvanam³ nibbatti.
Tasmiṃ khāditukāmatāya ucchum gahessāmi⁴ ti upagata-
matte tam ucchū⁵ abhihananti.⁶ So tena mucchito⁷ papati.
Ath' ekadivasam āyasmā Mahāmoggallāno Rajagaham⁸
piṇḍāya gacchanto antarāmagge tam petam addasa. So
theram disvā attanā⁹ katakammam pucchanto

Idam mama¹⁰ ucchuvanam mahantam
nibbattati puññaphalam anappakam
tam dāni me¹¹ paribhogam na¹² upeti¹³
ācikkha¹⁴ bhante kissa ayam vipāko? 1
Vihaññāmi khajjāmi ca¹⁵ vāyamāmi¹⁶
parisakkāmi paribhuñjitum kiñci
sv āham¹⁷ chinnātumo¹⁸ kapaṇo lālapāmi¹⁹
kissa kammassa ayam vipāko? 2
Vighāto cāham²⁰ paripatāmi chamāyam
parivattāmi vāricaro va ghamme
dūrato²¹ ca me assukāni galanti²²
ācikkha bhante kissa ayam vipāko? 3
Chāto kilanto ca pipāsito ca
santassito²³ sātasukham na vinde
pucchāmi tam etam attham bhaddan²⁴ te
kathan nu ucchuparibhogam labheyyam? 4

* * *

¹ °karissa, S₁. ² om. B. ³ gahiss, B.
⁴ ucchuvanam, B. ⁵ °haranti, B. ⁶ muñchito, B.
⁷ °gahe, S₁. S₂. ⁸ °no, B. ⁹ mamam, M.
¹⁰ C. D., B. add na; M. adds tam.
¹¹ om. M. C. D.; B. ¹² eti, M. ¹³ ācikkhi, S₁.
¹⁴ °va, S₂. ¹⁵ C. D., B. add ca. ¹⁶ disvāham, C.
¹⁷ chinditathāmo, M.; B.; chindituthāmo, D.; chinditu-
kamo, C.; chinditumhe, S₁; chindituhe, S₂; C. had chinnā-
tumo which, however, has been corrected to chinditukāmo.
¹⁸ sāla, S₁. S₂. ¹⁹ ca °ham, M.; B.; āham, S₁. S₂.
²⁰ rudato, S₁. S₂.
²¹ assukāni galanti, D.; asukāni gal, B.; assukā (assakā,
S₁) niggānti, S₁. S₂.
²² °tasito, S₁. S₂. ²³ bhaddan, M.; B.

- Pure tuvaṃ kammam akasi¹ attanā
manussabhūto purimāya jātiyā
ahañ ca taṃ etaṃ atthaṃ vadāmi
sutvāna tvam etaṃ atthaṃ vijāna.² 5
Ucchum tuvaṃ khādamāno payāto
puriso³ te piṭṭhito⁴ anvagacchi⁵
so ca taṃ paccāsanto kathesi⁶
tassa tuvaṃ na kiñci ālapittha. 6
So ca taṃ abhaṇantaṃ⁷ āyāci⁸
deh' ayya⁹ ucchun ti ca taṃ avoca
tassa tuvaṃ piṭṭhito ucchum adāsi
tass' etaṃ kammassa ayaṃ vipāko. 7
Ingha tvam¹⁰ 'piṭṭhito ganheyyāsi¹¹ ucchum
gahetvā¹² khādassu yāva-d-atthaṃ
ten' eva taṃ attamano bhavissasi
hattho c'udaggo¹³ ca¹⁴ pamodito ca'. 8
Gantvāna so piṭṭhito aggahesi¹⁵
gahetvāna taṃ khādi yāva-d-atthaṃ
ten' eva so attamano ahosi
hattho c'udaggo ca¹⁴ pamodito cā¹⁶ ti 9
vacanapaṭivacanagāthā petena therena vuttā.¹⁷
Tattha kissā ti kīdisassa kammassā ti adhippāyo.
Vihaññāmi ti vighātaṃ āpajjāmi. Vihaññāmi ti vā
vibādhiyāmi, visesato pīliyāmi ti attho. Khajjāmi ti
khādiyāmi asipattasanthānasadisehi¹⁸ nisitehi khādantehi
viya ucchupattehi kantiyāmi ti attho. Vāyamāmi ti
ucchum khāditum vāyamaṃ karomi. Parisakkāmi ti
payogaṃ karomi. Paribhuñjitun ti ucchurasam pari-
bhuñjitum¹⁹ khāditun ti attho. Chinnātumo²⁰ ti chinna-
sabhāvo²¹ upacchinnathāmo,²² parikkhinabalo ti attho
- ¹ akāsim, C. D.; akasim, M. ² onam, S. S.
³ M. C. D., B. add ca. ⁴ pacchato, M. C. ⁵ anvā.
D.; B.; anugañchi, S. S. ⁶ katheti, S. S. ⁷ abhinham, S. S.
⁸ āyapi, S. S. ⁹ dehi, S. S. ¹⁰ tuvaṃ, S. S.
M. C. D., B. add gantvāna. ¹¹ ganha, S. S. ¹² tvāna taṃ, B.
¹³ udaggo, C.; S. S. B. ¹⁴ om. C. D. ¹⁵ hesum, S. S.
¹⁶ S. S. omīti this Pāda. ¹⁷ B. has only petādihi vuttā.
¹⁸ asipattasadisehi, B. ¹⁹ B. inserts ucchum. ²⁰ chindita-
thāmo, B. ²¹ chinda., B.; chinnabhāvo, S. S. ²² ucchinna., S. S.

Kapaṇo ti¹ dmo.¹ Lālapāmi² ti dukkheṇa addito³
atīviya vilapāmi.

Vighāto ti vighāṭavā viḥatabalo vā. Paripatāmi
chamāyan ti ṭhātum asakkonto⁴ bhūmiyaṃ patāmi.
Parivattāmi ti⁵ pariyāmi.⁵ Vāricaro vā ti maccho⁶
viya. Ghamme ti ghammasantatte thale.

Santassito⁷ ti kaṇṭha¹-oṭṭhatalūnaṃ⁸ so sampattiyā
sutṭhu tasito. Sātasukhaṇ ti sātabhūtaṃ sukhāṃ. Na
vinde ti na labhāmi. Tan ti tuvaṃ.

Vijānā⁹ ti⁹ vijānāhi.

Payāto ti gantum āradḍho. Anvāgacchi¹⁰ ti anubandhi.
Paccāsanto ti paccāsimsamāno.

Tass' etaṃ¹⁰ kammassā ti ettha etaṇ ti nipātamattaṃ.
Tassa kammassā ti attho.

Piṭṭhito ganheyyāsi ti attano piṭṭhipassen' eva ucchum
ganheyyāsi. Pamodito ti pamudito.

Gahetvāna taṃ¹¹ khādi yāva-d-atthan ti therena
anattiniyāmena ucchum gahetvā yathā ruem khāditvā ca¹
mahantaṃ ucchukalāpaṃ gahetvā therassa upanesi. Thero
taṃ anugaṇhanto ten' eva taṃ ucchukalāpaṃ gāhāpetvā
Veluvanaṃ gantvā Bhagavato adāsi. Bhagavā bhikkhu-
saṅghena saddhiṃ taṃ paribhuñjitvā anumodanaṃ akāsi.

Peto pasannacitto vanditvā gato. Tato paṭṭhāya sukhāṃ
ucchum paribhuñji. So apareṇa samayena kālaṃ katvā
Tāvatisseṣu uppajji.

Sā paṇ' eṣā¹² petassa pavutti manussaloke pākāṭā ahoṣi.
Atha manussā Satthāraṃ upasaṅkamitvā taṃ¹² pavuttim
pucchimsu. Satthā tesāṃ taṃ atthaṃ vitthārato¹³ kathetvā
dhammaṃ desesi. Taṃ sutvā manussā maccheramalato
paṭiviratā ahesuṃ.¹⁴

Ucchupetavattuvannaṇā.

¹ om. B. ² sālap.^o, S₁. S₂. ³ ajjito, B.

⁴ asakko, S₁. S₂. ⁵ paribbhamāmi, B.

⁶ pucchā, S₁. S₂. ⁷ tasito, S₁. S₂.

⁸ kaṇṭhaṭṭhata^o, S₁; oṭṭhakaṇṭhata^o, B.

⁹ anugaṇchi,
S₁. S₂. ¹⁰ eva taṃ, S₁. ¹¹ om. S₁. S₂. ¹² idam, S₁. S₂.

¹³ rena, S₁. ¹⁴ all MSS. add ti.

IV, 6.

Sāvatti nāma nagaran ti. Idam Satthā Jetavane viharanto dve pete ārabba kathesi. Sāvattiyam kira Kosalarāṇṇo dve puttā pāsādikā pathamāvaye tithā yobhanamadammattā paradārakammam katvā kalam katvā parikhāpitthe petā hutvā nibbattiṃsu. Te rattiyam bheravena saddena paridevīṃsu. Manussā tam sutvā bhītatasiṃ. Evam kate idam avamaṅgalam vūpasammattā ti buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānam datvā tam pavuttiṃ Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā pana 'upāsakā tassa saddassa savanena tumhākam na koci antarāyo ti vatvā tassa kāraṇam ācikkhitvā tesam dhammam de-setum

Sāvatti nāma nagaram Himavantassa passato
tatha āsum¹ dve kumārā² rājaputtā ti me sutam. 1
Pamattā³ rajaniyesu kāmassādūbbhinandino⁴
paccuppannasukhe giddhā na te passīṃsu nāgatam. 2
Te cutā ca⁵ manussattā paralokam ito gatā
te 'dha⁶ ghosenti⁷ na⁸ dissanto⁹ pubbe dukkaṭam attano: 3
Bahūsu vata¹⁰ santesu deyyadhamme upatthite
nāsakkhimhā¹¹ ca attānam sotthi kātum parittasukhā-
vham¹² 4
Kim tato pāpakam¹³ assa yaṃ no rājakulā cutā
uppannā¹⁴ pettivisayam¹⁵ khuppiāsāsamappitā? 5
Sāmino¹⁶ idha hutvāna honti asāmino¹⁷ tahiṃ
caranti¹⁸ khuppiāsāya manussā unnatonatā¹⁹ 6
Etam²⁰ ādinavam hatvā issaramadasambhavam²¹

¹ tatthāsum, C.; tattha su, S. S₂; tatthāhesum, D.; B.

² M., S. S₂ add ca. ³ sammattā, M.

⁴ °dane, S₂; °dano, S. ⁵ 'va, M. C. D.

⁶ ca, D.; B.; 'va, M. ⁷ ghosanti, S₁, S₂.

⁸ om. M. C. D. ⁹ dissanti, M. D.; B.; °tā, C. ¹⁰ tesu, M.

¹¹ °kkamhā, S. ¹² parittasotthim kātum sukha°, S₁, S₂.

¹³ pāpakammam, C. D. ¹⁴ upapannā, M. C. D.; B.

¹⁵ petiv°, B.; petav°, S₁, S₂; pittiv°, M. C. D.

¹⁶ sāmiko, S₁, S₂. ¹⁷ assā°, C. D.; S₂, B.

¹⁸ bhamanti, M. D.; maranti, C. ¹⁹ onna°, S₁, S₂.

²⁰ evam, S₁, S₂. ²¹ °manasam°, S₁, S₂.

pahāya issaramadam bhavē saggagato naro
kāyassa bheda sappañño¹ saggam so upapajjati ti 9

gāthāyo² abhāsi.

Tattha iti me śutan ti na kevalam attano nāpēna
dīṭṭham eva, ettha kho loke pākāṭabhāvena eva³ mayā
suttan⁴ ti attho.

Kāmassādābhinandino ti kāmāgūṇesu assāḍavasena
abhinandanasīlā. Paccuppannasukhe giddhā ti vaddha-
mānasukhamatte⁵ giddhā gadhitā hutvā. Na te passim-
su nāgatan ti duccaritam pahāya sucaritam caritvā
anāgataṃ āyatim devamanussesu laddhabbam sukham te
na cintesum.

Te 'dha⁶ ghosenti na dissanto ti te pubbe rāja-
puttabhūtā petā idha Sāvattihīyā samīpe adissamānarūpā
ghosenti kandanti. Kiṃ kandanti ti āha: Pubbe dukka-
ṭam attano ti idāni tesam tam⁷ kandanassa kāraṇam
hetuto⁸ phalato vibhajitvā dassetum Bahūsu vata santesū
ti ādi vuttam.

Tattha bahūsu vata santesū ti anekesu dakkhineyyesu
vijjamānesu. Deyyadhamme upatṭhite ti attano santake
dātābhaddeyyadhamme samīpe ṭhite labbhamāne ti attho.
Parittasukhāvahan ti appamattakam pi āyatim sukha-
vham puññam katvā attānam sotthim nirupaddavam
kātum nāsakkhimha vatā ti yojanā.

Kiṃ tato pāpakam assā ti tato pāpakam lāmakam
nāma kiṃ aññam assa⁹ siyā. Yan no rājakulā cutā
ti yena pāpakammena mayam rājakulato cutā idha petti-
visayam¹⁰ uppannā petesu nibbatta¹¹ khuppipāsāsamappitā
vicarāmā ti attho.

Sāmino idha hutvānā ti idha imasmim loke yasmim¹²
yeva ṭhāne pubbe sāmino hutvā vicaranti. Tahin ti¹³
tasmim yeva ṭhāne honti assamikā. Manussā unnato-
natā ti manussakāle sāmino¹⁴ hutvā kālakatā kammavasena

¹ sampanno, S₁. S₂. ² gāthā, B. ³ eva, B.

⁴ vuttan, B. ⁵ vatta°, S₁. B.; °mattena, B.

⁶ ca, B. ⁷ om. B. ⁸ ca, S₁. S₂. ⁹ om. S₂.

¹⁰ pittiv°, B. ¹¹ °ttitvā, S₁. S₂. ¹² om. S₁. ¹³ om. S₁. S₂.

¹⁴ sāmi, S₁.

onatā caranti,² khuppiāsāya passa samsārapakatin ti dasseti.

Etam² ādinavam³ űatvā issaramadasambhavan ti etam² issariyamadassa³ vasena sambhūtam apāyūpapattisaṅkhātam ādinavam³ dosam³ űatvā pahāya issaramadam³ puññapasuto hutvā. Bhave saggagato naro ti saggam³ devalokam³ gato yeva bhaveyya.

Iti Satthā tesam³ petānam³ pavuttiṃ kathetvā tehi manusseli katam³ dānam³ tesam³ petānam³ uddissāpetvā sampattaparissāya ajjhāsayanurūpam³ dhammam³ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahosi.⁴

Kumārapetavattuvannā.

IV, 7.

Pubbe katānam³ kammānan ti. Idam³ Satthā Jeta-vane viharanto rājaputtapetam³ ārabha katesi. Tattha yo so atīte Kitavassa nāma rañño putto atīte paccekabuddhe aparajjhivā bahūni vassasahassāni niraye paccitvā tass' eva kamma³ vipākāvasesena petesu uppanno. So idha rājaputtapeto ti adhippeto.⁶ Tassa vatthum³ heṭṭhā Sānuvāsi³petavattumhi vitthārato āgatam³ eva. Tasmā tattha vuttanāyem³ eva gahetabbam³. Satthā hi⁷ therena attano űatipetānam³ pavuttiyā kathitāya 'na kevalam³ tava űātakā yeva, atha kho tvam⁸ pi ito anantarātīte⁹ attabhāve¹⁰ peto hutvā mahādukkham³ anubhavi¹¹ ti vatvā tena yācito

Pubbe katānam³ kammānam³ vipāko mathaye¹² manam³ rūpe sadde rase gandhe¹³ potṭhabbe ca manorame. 1 Naccam³ gītam³ ratim³ khiddam³ anubhutvā anappakam³ uyyāne paricaritvā¹⁴ pavisanto Giribbajam³

² bhamanti, B. ³ evam, S.₁. ⁴ mada, B.

⁵ all MSS. add ti. ⁶ om. S.₁, S.₂. ⁷ adhippāyo, S.₁; oppā, S.₂ which, besides, inserts: Atīte Kitavassa nāma rañño putto āsā.

⁸ B. adds tadā. ⁹ tuvaṃ, B. ¹⁰ antarā, S.₁, S.₂.

¹¹ bhāvo, S.₁. ¹² bhavati, B.

¹³ thapaye, C., but corrected from mathaye.

¹⁴ gandhe rase, D.; B. ¹⁵ caritvāna, S.₁, S.₂.

Isim Sunettam¹ addakkhi attadāntam samāhitam
 appiccham hirisampannam unche² pattagate³ ratam. 3
 Hatthikkhandato oruyha⁴ laddhā bhante ti c' abravi⁵
 tassa pattam gahetvāna uccam paggayha khāttiyo. 4
 Thaṇḍile⁶ pattam bhinditvā hasamāno apakkami
 rañño Kitavassāham putto, kim mam bhikkhu karissasi?⁷ 5
 Tassa kammassa pharusassa vipāko kaṭuko ahu
 yam rājaputto vedesi nirayamhi samappito. 6
 Cha| eva caturāsiti vassāni nahutāni ca
 bhusam dukkham nigacchittho⁸ niraye katakibbisso. 7
 Uttāno pi ca paccittha nikujjo⁹ vāmadakkhiṇo
 uddham pādo thito c' eva ciram bālo apaccittha.¹⁰ 8
 Bahūni vassasahassāni pūgāni¹¹ nahutāni ca
 bhusam dukkham nigacchittho niraye katakibbisso. 9
 Etādisam kho kaṭukam appadutthapadosinam
 paccanti pāpakammantā isim āsajja subbatam. 10
 So tattha bahuvassāni vedayitvā bahudukkham
 khuppiāsahato¹² nāma peto āsi¹³ tato cuto. 11
 Etam¹⁴ ādinavam natvā¹⁵ issaramadasambhavam
 pahāya issaramadam nivātam anuvattaye. 12
 Diṭṭhe 'va dhamme paṇaso yo¹⁶ buddhesu sagāravo
 kāyassa bhedā sappañño saggam so upapajjati ti 13
 idam¹⁷ Rājayuttapetavatthum¹⁸ kathesi.

Tattha pubbe katānam kammānam vipāko ma-
 thaye manan ti purimāsu jātisu katānam akusalakammā-
 nam phalam ulāram hutvā uppajjamānam¹⁹ andhabālānam
 cittam mathayeyya²⁰ abhibhaveyya. Paresam anattaka-
 ranamukhena²¹ attano attham²² uppādeyyā ti adhippāyo.

¹ Sunitam, M. D.; B.; isim muni tam, C., but corrected from isim Sunitam.

² uncho, S., S₂; ucche, C. D.; B. ³ pattā°, C.; B. S., S₂.

⁴ oruyha, M. C. D.; S₁. ⁵ c'abravi, D.; B.; c' abruvi, S₁.

⁶ gaṇḍile, C. ⁷ kari, S₁. ⁸ °gacchittha, C.

⁹ nikujjo, S₁, S₂. ¹⁰ °itha, S₁, S₂; °atha, M.; °itta, B.

¹¹ cutāni, S₁, S₂. ¹² °hito, S₁, S₂; °pāso, M. ¹³ asi, S₂.

¹⁴ evam, S₁, S₂. ¹⁵ disvā, S₁, S₂. ¹⁶ yesu, S₁, S₂.

¹⁷ imam, B. ¹⁸ rājayutta°, S₁, S₂; Petavatthum, B.

¹⁹ upapajjantānam, B. ²⁰ path°, S₁, S₂.

²¹ °karani°, S₁, S₂. ²² anattam, B.

Idāni tam¹ cittamathanam² visayena saddhim dassetum
Rūpe sadde ti ādivuttam. Tattha rūpe ti rūpahetu.
Yaticchitassa³ manāpiyassa rūpārammaṇassa palobhani-
mittan⁴ ti attho. Sadde ti ādisu pi es' eva nayo. Evaṃ
sādhāraṇato vuttam attham asādhāraṇato niyametvā
dassento Naccam gitan ti ādim āha.

Tattha ratin ti kāmaratiṃ. Kiḍḍan ti saḥāyakādhi
kelin. Giribbajan ti Rājagaham.

Isin ti asekkhānam⁵ sīlakhandhādinaṃ esanattḥena isim.
Sunettan⁶ ti evaṃnāmakam paccekabuddham. Atta-
dantan ti uttamera damathena damitacittam. Samāhi-
tan ti arahattaphalasamādhinā samāhitam. Uñche⁷
pattagate ratan ti unchena bhikkhacārena laddhe⁸
pattagate⁹ pattapariyāpanne¹⁰ āhāre ratam santappam.¹¹

Laddhā bhante ti c' abravī ti api bhante bhikkhā
laddhā ti vissāsajananaṃ attham kathesi. Uccam paggayhā
ti uccataram katvā pattam ukkhipitvā.

Thaṇḍile pattam bhinditvā ti kharakathāne¹² bhū-
mippadese khipanto pattam bhinditvā. Apakkamī ti
thokam apasakki apasakkanto ca akāraṇen' eva andhabālo
mahantaṃ anattaṃ attano akāsi ti karuṇāya¹³ vasena
olokentaṃ paccekabuddham rājaputto āha: rañño Kita-
vassāham putto, kim maṃ bhikkhu karissasi ti?

Pharusassā ti dāruṇassa. Kaṭuko ti anittḥo. Yan
ti yaṃ vipākam. Samappito ti allino.

Chal eva caturāsīti vassāni nahutāni cā¹⁴ ti
uttāno nippanno caturāsīti vassasahassāni nikuḷlo vāma-
passe¹⁵ dakkhiṇapasse¹⁶ uddham pādo olambiko yathā thito
cā¹⁷ ti evaṃ¹⁸ caturāsīti saḥassāni vassāni¹⁹ honti. Tenāha:

Uttāno pi ca paccittha nikuḷlo vāmadakkhino
uddham pādo thito c'eva ciraṃ bālo apaccitthā ti.

¹ om. S. S. ² pathana, S. S. ³ yaṃ kiñci tassa, B.

⁴ patilābh., B. ⁵ sethānam, B. ⁶ Sunitan, B.

⁷ uñcho, S. S. ⁸ laddhena, S. S. ⁹ add ca.

¹⁰ tatte, S. S. ¹¹ cattapari., S. S. ¹² tatham, B.

¹³ karakathine, S. S. ¹⁴ kirāṇāthā., B. ¹⁵ nāyana, S. S.

¹⁶ thā, S. S. ¹⁷ passena, S. S. ¹⁸ evaṃ ca. ¹⁹ om. B.

Tāni pana vassāni yasmā anekāni nahutāni honti tasmā vuttam nahutāni ti.

Bhusam dukkham nigacchittho ti ativiya dukkham pāpuṇi. Pūgāni ti vassasamūhe idha purimagāthāya ca accantasamyoge upayogavacanam datthabham.

Etādisan ti evarūpam. Kaṭukan ti atidukkhā, bhāvanapūṇsakaniddeso¹ Ekamantam nisīdi ti² ādisu viya. Appadutthapadosinam isim subbatam āsajja āsādetva pāpakammantā puggalā evarūpam kaṭukam ativiya dukkham paccanti ti yojanā.

So ti so rājaputtapeto. Tatthā ti niraye. Vedayitvā ti anubhavitvā. Nāmā ti vyattapakātabhāvena. Tato cuto ti nirayato cuto. Sesam³ vuttanayen' eva.

Evam Bhagavā rājaputtapetakathāya tattha sannipatitam mahājanam samvejetvā upari saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne bahā sotāpattiphalādni pāpuṇimsu.

Rājaputtapetavattuvannā.

IV, 8.

Gūthakūpato uggantvā ti. Idam Satthā⁴ Jetavane viharanto⁵ ekam gūthakhādakapetaṃ ārabba kathesi.⁶ Sāvattiyā kira avidūre aññatarasmim gāmake eko kuṭumbiko attano kulupakam bhikkhum uddissa vihāram kāresi. Tattha nānājanapadato bhikkhū āgantvā paṭivasimsu. Te disvā manussā pasannacittā paṇitena paccayena⁷ upatthahimsu.⁸ Kulupako⁹ bhikkhu taṃ asahamāno issāpakato hutvā tesam bhikkhūnam dosam vadanto¹⁰ kuṭumbikam ujjhāpesi. Kuṭumbiko te bhikkhū kulupakaṃ ca paribhāvanto paribhāsi. Atha kulupako kalam katvā tasmim yeva vihāre vacca kuṭiyam peto hutvā nibbatti. Kuṭumbiko pana¹¹ kalam katvā tass' eva upari peto hutvā nibbatti. Ath' āyasmā Mahāmoggallāno taṃ disvā pucchanto

¹ niddoso, S₂; ² pūṇṇāmsakaniddeso, S₁; B. adds yam.

³ om. B. ⁴ tesam, B. S₂. ⁵ Satthari, B.

⁶ te, B. ⁷ vuttam, B. ⁸ ye, S₁. S₂.

⁹ samharimsu, B. ¹⁰ kulupako, S₁ throughout.

¹¹ dosavanto, B. ¹² om. S₁. S₂.

Gūthakūpato uggantvā¹ ko nu dino² patitṭhasi³
nisamsayam⁴ pāpakammanto kin nu saddahase⁵ tuvan⁶ ti 1
gātham āha. Tam sutvā peto

Aham bhaddan te⁶ peto 'mhi duggato Yamalokiko
pāpakammam karitvāna petalokam ito gato ti 2
gāthāya attānam ācikkhi. Atha nam thero

Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam kataṃ
kissa kammavipākena idaṃ dukkham nigacchasi ti 3
gāthāya tena katakammam pucchi. So⁷ peto⁷

Ahu āvāsiko mayham issuki kulamacchari
ajjhosito⁸ mayham ghare kadariyo paribhāsako. 4
Tassāham vacanam sutvā bhikkhavo paribhāsissam
tassa kammavipākena⁹ petalokam ito gato ti 5

dvīhi gāthāhi attanā katakammam kathesi.

Tattha ahu¹⁰ āvāsiko mayhan ti mayham āvāse mayā
katavihāre eko bhikkhu āvāsiko nibaddhavasananako¹¹ ahosi.
Ajjhosito¹² mayham ghare ti kulupakabhāvena mama
gehe tanhābhinivesena¹³ abhinivittṭho.

Tassā ti tassa kulupakabhikkhussa. Bhikkhavo ti
bhikkhū. Paribhāsissan ti akkosim. Petalokam ito
gato ti iminā akārena¹⁴ petayonim upagato petabhūto.

Tam sutvā thero itarassa gatim pucchanto

Amitto mittavaṇṇena yo te āsi kulupako

kāyassa bhedaṃ duppañño kin nu pecca¹⁵ gatim gato ti 6
gātham āha.

¹ upagantvā, S₁. ² S₁. S₂ add 'si.

³ tiṭṭhasi, S₁. S₂. ⁴ sams., S₁. S₂.

⁵ saddayase, D.; sadday., C. ⁶ bhante, M. C.; S₁. B.

⁷ om. S₁. ⁸ ajjhosito, C.; B.; ajjhāsito, S₁. S₂.

⁹ kammassa vip., C. ¹⁰ om. S₁. S₂.

¹¹ nibandhanav., B.; nibandhav., S₁.

¹² ajjesiko, B.; ajjāsiko, S₁. S₂.

¹³ °vessase or °vesasase, S₁. S₂.

¹⁴ pakārena, S₁. S₂.

¹⁵ pacca, M. C. D.; B.

Tattha mittavaṇṇenā ti mittarūpena¹⁵ mittapaṭirūpatāya.²

Puna peto therassa tam atthaṃ ācikkhanto

Tass' evāhaṃ pāpakammassa³ sise tiṭṭhāmi matthake
so ca paravisayaṃ patto mam eva paricārako.⁴ 7
Yaṃ bhaddan⁵ te hanant' aññe⁶ etaṃ me hoti bhojanam
ahañ ca kho yaṃ hanāmi etaṃ so upajīvati ti 8

gāthādvayam āha.

Tattha tass' evā ti⁷ mayhaṃ pubbe kulupakabhikkhu-
bhūtaṃ petassa. Pāpakammassā³ ti pāpasamācārassa.
Sise tiṭṭhāmi matthake ti sise tiṭṭhāmi tiṭṭhanto ca⁸
matthake eva tiṭṭhāmi. Na sisappamāṇe ākāse ti attho.
Paravisayaṃ patto ti manussalokaṃ upādāya paravi-
sayabhūtaṃ pettivisaṃ⁹ patto. Mam eva mayhaṃ eva
paricāriko ahoṣi ti vacanaseso.

Yaṃ bhaddan te¹⁰ hanant' aññe¹¹ ti bhaddante
ayya Mahāmoggallāna tassam vaccaṃ¹² aññe⁶
ohananti¹³ vaccaṃ osajjanti etaṃ¹⁴ me hoti¹⁵ bhojanam
ti etaṃ vaccaṃ mayhaṃ divase divase bhojanam hoti.
Yaṃ hanāmi ti taṃ pana vaccaṃ khāditvā yaṃ¹⁶ p'
ahaṃ¹⁷ vaccaṃ karomi. Etaṃ so upajīvati ti etaṃ
mama vaccaṃ so kulupakapeto divase divase¹⁸ khādanava-
sena upajīvati attabhāvaṃ yāpeti ti attho. Tesam¹⁹ kuṭum-
biko pesale bhikkhū evaṃ²⁰ āhāraparibhogato varam tum-
hākaṃ gūthakhādanā²¹ ti akkosi, kulupako pana kuṭumbikaṃ
pi tathā vacanena²² samādapetvā sayam tathā akkosi. Ten'
assa tato²³ patikūṭṭhatarā²⁴ jivikā ahoṣi²⁵.

¹ °paṭirūpena, B. ² °kāya, B. ³ °dhammassa, B.

⁴ °vārako, S₁; °cāriko, C.; B. ⁵ bhadan, M.

⁶ añño, S₁. S₂. ⁷ S₁. S₂ add tass' eva.

⁸ om. S₁. S₂. ⁹ petav.^o, S₁. S₂.

¹⁰ bhante, S₁. ¹¹ aññā, S₁. S₂. ¹² om. B.

¹³ ohanāti, S₂; uhananti, B. ¹⁴ eta, S₁. S₂.

¹⁵ honti, S₁. S₂. ¹⁶ twice, S₁. S₂.

¹⁷ mayham l. p' ahaṃ, S₁. S₂.

¹⁸ tesu, S₁. S₂. ¹⁹ eva, S₁. S₂. ²⁰ vacane, B.

²¹ B. adds pi; S₁ na. ²² patikūṭṭhatarā, S₁. S₂.

²³ abhāsi, S₁. S₂.

Āyasmā Mahāmoggallāno tam pavuttiṃ Bhagavato āro-
cesi. Bhagavā tam atthaṃ atthupattiṃ katvā upavāde¹
ādinavaṃ dassetvā sampattaparisiyā dhammaṃ desesi. Sā
desenā mahājanassa sūthikā ahosi.²

Gūthakhādakapetavatthuvannaṃ.

IV, 9.

Gūthakūpato uggantvā ti. Idam Satthari Jetavane
viharante aññataraṃ gūthakhādakapetiṃ ārabha vuttaṃ.
Tassa vatthum anantaravatthusadisam. Tattha upāsakena
vihāro karito ti upāsakassa vasena āgataṃ, idha pana
upāsikāyā ti ayam eva viseso. Sesam vatthusmiṃ gāthasu
ca apubbaṃ natthi.

Gūthakhādakapetavatthuvannaṃ.

IV, 10.

Naggā dubbannaṃ rūpā 'thā³ ti. Idam Satthari Jeta-
vane viharante sambahule pete ārabha vuttaṃ. Sāvatti-
yam kira sambahulā manussā gaṇabhūtā assaddhā appa-
sannā maccheramalapariyutthitā cittādānādisu caritavi-
mukhā hutvā ciraṃ jivitvā⁴ kāyassa bhedaṃ nagarasamipe⁵
petayoniyam nibbattimsu. Ath' ekadivasam āyasmā Mahā-
moggallāno Sāvattiyam piṇḍāya gacchanto antarāmagge
pete disvā

Naggā dubbannaṃ rūpā 'tha kisā dhamanisaṇḍhitā⁶
upphāsulikā⁷ kisakā, ke nu tumhe 'thā⁸ mārisā ti 1

gāthāya pucchī.

Tattha dubbannaṃ rūpā 'thā ti dubbannasarirā hotha.
Ke nu tumhe 'thā⁹ ti tumhe ke nu nāma bhavatha.
Mārisā ti te attano sārubbavāsena ālapati. Tam sutvā petā

¹ apavāde, B. ² all MSS. add ti.

³ om. B. ⁴ jivita, B. ⁵ nagarassa sam., B.

⁶ sandhatā, C. D.; B.; ⁷ santhata, B. ⁸ uppā., all MSS.

⁹ 'ttha, M. C. D.; B. ¹⁰ 'tthā, B.

Mayaṃ bhaddan¹ te pet' amhā² duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gatā ti 2

gāthāya attano petabhāvaṃ pakāsetvā, puna therena
Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ
kissa kammavipākena petalokam ito gatā 3

gāthāya katakammaṃ pucchitā
Anāvaṇṇesu³ tithesu vicinimh' addhamāsakam
santesu deyyadhammesu dipam nākamha-m-attano. 4
Nadim upema tasitā, rittakā parivattati
chāyaṃ upema uphesu, ātapo parivattati. 5
Aggivanno ca⁴ no⁵ vāto⁶ dahanto upavāyati
etaṃ ca bhante arahāma aññaṃ ca pāpakam tato. 6
Api yojanāni⁷ gacchāma⁸ chātā⁹ āhāragiddhino¹⁰
aladdhā¹¹ yeva nivattāma, aho no appapuññatā. 7
Chātā¹² pamucchitā¹³ bhantā¹⁴ bhūmiyaṃ paṭisumbhitā
uttānā paṭikirāma avakujjā¹⁵ patāmasa. 8
Te ca tatth' eva patitā¹⁶ bhūmiyaṃ paṭisumbhitā
uraṃ sisaṃ ca ghaṭṭema,¹⁷ aho¹⁸ no appapuññatā. 9
Etaṃ ca bhante arahāma aññaṃ ca pāpakam tato
santesu deyyadhammesu dipam nākamha-m¹⁹-attano. 10
Te hi nuna ito gantvā yoniṃ laddhāna mānusiṃ
vadaññū silasampannā²⁰ kāhāma kusalaṃ bahun ti 11
attano katakammaṃ kathesum.

Tattha api yojanāni gacchāma ti anekāni pi²¹ yoja-
nāni²² gacchāma. Katham?²³ Chātā āhāragiddhino²⁴

¹ bhadan, M. ² petā 'mhā, M.; pet' amha, S.₁.

³ anavajjesu, S.₁; °jjasu, S.₁.

⁴ 'va, S.₁. S.₂. ⁵ ne, S.₁. ⁶ vahato, S.₂.

⁷ °nā, S.₁. ⁸ pagacch., S.₁. ⁹ sātā, C.; nātā, S.₁.

¹⁰ °geddhino, M. C. D.; B. ¹¹ asaddhā, S.₁. ¹² nātā, S.₁.

¹³ samucch., M. C. D.; B.

¹⁴ bhanto, B. S.₁; bhantā, M. C.; bhantvā, D.; bhante, S.₁.

¹⁵ avakuddā, S.₁.

¹⁶ tattha papatitā, M. C. D.; °papahitā, B.

¹⁷ ghaṭṭema, S.₁. ¹⁸ ho, S.₁. S.₂. ¹⁹ °ha, M. C. D.; B.

²⁰ °sampanno, S.₁. S.₂. ²¹ om. S.₁. S.₂. ²² om. B.

²³ °geddhino, B.

ti¹ ciraṃ kalam jigacchāya² jigacchitā² āhāre giddhā abhi-
jighacchantā hutvā evaṃ gantvā pi kiñci āhāraṃ aladdhā
yeva nivattāma. Appapuññatā ti apuññatāya³ akata-
kalyāṇatāya.

Uttānā paṭikirāma ti kadāci uttānā hutvā vikiriya-
mānaṅgā viya vattāma.⁴ Avakujjā patāmase ti kadāci
avakujjā hutvā patāma.

Te ti te mayam. Uraṃ sīsaṃ ca ghaṭṭemā⁵ ti ava-
kujjā hutvā² patitā utthātum asakkontā vedanantā² veda-
nappattā attano uraṃ sīsaṃ ca paṭihamsāma⁶ yeva. Sesam
heṭṭhā vuttanayam eva.

Thero taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Bhagavā taṃ
atthaṃ atthupattiṃ katvā sampattaparisāya dhammaṃ
desesi. Taṃ sutvā mahājano maccheramalaṃ pahāya dā-
nādini⁷ puññāni karonto ahosi.⁸

Gaṇapetavatthuvaṇṇana.

IV, 11.

Diṭṭhā tayā nirayā tiracchānayoṃ ti. Idam Sat-
thari Jetavane viharante aññatarāṃ vimānapetaṃ ārabha
vuttam. Sāvattivāsino⁹ kira Paṭaliputtavāsino ca bahū
vāpijā nāvāya Suvannabhūmiyaṃ¹⁰ agamamsu. Tatth' eko
upāsako ābādhiko mātugāme paṭibaddhacitto kalam akāsi.
So katakusalo pi devaloke¹¹ na² uppajjitvā¹² itthiyaṃ paṭi-
baddhacittatāya¹³ samuddamajjhe vimānapeto hutvā nibbatti.
Tattha¹⁴ so¹⁵ paṭibaddhacitto sā ca itthi Suvannabhūmiṃ
gāmini taṃ² nāvaṃ abhiruyha gaṇhati. Atha kho
so peto taṃ itthiṃ gaṇetukāmo nāvāya¹⁶ gamanaṃ
uparundhi. Atha vāpijā kiṃ nu kho kāraṇaṃ, ayaṃ nāvā

¹ om. B. ² jigacchatāya, B.; jigacchātā, S₁. S₂.

³ apaññāya, S₁. S₂; sabbapuññatāya, B.

⁴ mānaṅgapaccaṅgā viya patāma, B. ⁵ ghaṭṭemā, S₁. S₂.

⁶ patipisāma, B.

⁷ dīsu, B., and continues caritanirato ahosi ti.

⁸ all MSS. add ti. ⁹ S₂ adds ca. ¹⁰ bhūmi, B.

¹¹ lokam, B. ¹² anuppa.^o, B. ¹³ B. adds pana.

¹⁴ yattha, S₂; yassam, B., and adds pana.

¹⁵ S₁. S₂ add pana, S₁ also pi. ¹⁶ nāvā.^o, S₁; nāva.^o, S₂.

na gacchati' ti vimapsantā kālakaṇṇisalākam vicāresum. Amanussiddhiyā yāva tatiyam¹ tassā eva itthiyā pāpuni² yassam³ so paṭibaddhacitto. Tam disvā vāpijā veḷukalāpam samudde otāretvā tassa upari tam itthim otāresum. Itthiyā otāritamattāya nāvā vegena Suvannabhūmiyābhimukhā pāyāsi. Amanusso tam itthim⁴ attano vimānam āropetvā tāya saddhim abhirami. Sā ekaṃ samvaccharam atikka-mitvā⁵ nibbinṇarūpā⁶ tam petam⁷ yācanti⁸ āha: 'aḥam idha vasanti mayham samparāyikam⁹ attham kātum na labhāmi, sādhu mārisa maṃ Pāṭaliputtam eva nehi' ti. So tāya yācito

Diṭṭhā tayā nirayā tiracchānayoni
petā asurā¹⁰ athā vā pi¹¹ manussā devā
sayam addasa kammavipākam attano
nessāmi tam Pāṭaliputtam akkhatam
tатtha gantvā kusalam karohi kamman ti 1

gātham āha.

Tattha diṭṭhā tayā nirayā ti¹² ekacce paccekanirayā¹³ pi tayā diṭṭhā. Tiracchānayoni ti mahānubhāvā nāga-supannādi-tiracchānā pi diṭṭhā tayā ti yojanā. Petā ti khuppiṇāsātibhedā petā. Asurā¹⁴ ti kālakaṇṇjakabheda¹⁵ asurā. Devā ti ekacce cātummahārājikā devā. So kira attano ānubhāvena antarantarā¹⁶ tam gahetvā paccekanirayādi-ke dassento vicarati. Tena evam āha: Sayam addasa kammavipākam attano ti nirayādi-ke visesato gantvā passanti sayam eva attano katakammānam vipākam paccakkhato addasa addakhi. Nessāmi tam Pāṭaliputtam akkhatam ti idānāham tam akkhatam, kenaci¹⁷ aparikkhatamanussarūpen' eva Pāṭaliputtam nessāmi, tvaṃ pana tattha gantvā kusalam karohi kamman. Kammavipākassa paccakkhato diṭṭhattā yuttapayutta¹⁸ puññāni ratā hohi¹⁹ ti attho.

¹ tatiyakam, S. S.² pāpunimsu, B. ³ yassā, S. S.

⁴ B. adda disvā. ⁵ metvā, B. ⁶ nibbinda, B.

⁷ petim, B. ⁸ S. adda ti. ⁹ sāpar, B.

¹⁰ asurā, M. ¹¹ om. M.

¹² S. S. adda tiracchānayoni ti. ¹³ °ye, S. S.

¹⁴ asurā, B. S. ¹⁵ °kaṇṇajā, B. ¹⁶ antarā, S. S.

¹⁷ tena pi, S. S. ¹⁸ yutta ca yutta, S. ¹⁹ hoti, B.

Atha sā itthi tassa vacanam sutvā attamanā

Atthakāmo 'si¹ me yakkha hitakāmo 'si devate
karomi tuyham vacanam tvam 'si² ācariyo mama³
ditthā mayā nirayā tiracchānayoni
petā asurā⁴ atha vā pi⁵ manussā devā
sayam addasa⁶ kammavipākam attano
kahāmi puññāni anappakāni ti

2

gātham āha. Atha so peto tam itthim gahetvā ākāsenā⁷
gantvā Pāṭaliputtanagarassa majjhe ṭhapetvā pakkāmi. Ath'
assā nātimittādayo⁸ tam disvā 'mayam pubbe samudde
pakkhittā⁹ matā¹⁰ ti assumha, sā¹¹ ayaṃ ditthā vata bho
soṭthinā āgata¹² ti abhinandamānā samāgantvā tassā pa-
vuttiṃ pucchimsu. Sā tesam ādito paṭṭhāya attanā dittham
anubhūtaṃ ca sabbam kathesi. Sāvattvivāsino pi kho te
vāṇijā anukkamena Sāvattthiyam¹³ upagatā kālena¹⁴ Satthu
santikam upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisinnā tam
pavuttiṃ Bhagavato ārocesum. Bhagavā tam attham
atthupattim katvā catunnam parisānam dhammam desesi.
Mahājano samvegajāto dānādikusaladhammanirato¹⁵ ahosi.¹⁶

Pāṭaliputtapetavatthuvannanā.¹⁶

IV, 12.

Ayaṃ ca te pokkharāṇi suramā ti. Idam Satthari
Sāvattthiyam viharante ambapetaṃ ārabha vuttam. Sā-
vatthiyam kira aññataro gahapati parikkhinabhogo ahosi.
Tassa bhariyā kalam akāsi. Ekā dhītā yeva hoti. So
tam¹⁷ attano mittassa gehe ṭhapetvā ivasena gahitena
kahāpanasatena bhaṇḍam gahetvā satthena saddhim vāṇij-
jāya¹⁸ gato na ciren' eva mūlena saha udayabhūtāni pañca-
kahāpanasatāni labhitvā satthena saha paṇinivatti. Antara-

¹ om. S₂. ² asi. C.; S₁. S₂; ca, B. ³ me, S₁. S₂.

⁴ asurā, C. D.; B. ⁵ om. C. ⁶ asi, S₁. ⁷ se, S₁.

⁸ nātimaccamittādayo, B. ⁹ paṭikkhittā, B.

¹⁰ patitā, B. ¹¹ om. S₁. ¹² tthim, B.

¹³ kāle, S₁. S₂. ¹⁴ kamma, C. S₁. ¹⁵ B. adds ti.

¹⁶ S₁. S₂ omit vānnanā. ¹⁷ om. S₁. S₂.

¹⁸ nearly always written with one j.

magge corā pariyutthāya sattham pāpunimsu. Satthakā ito c'ito ca palāyimsu. So pana gahapati aññatarasmim gacche kahāpaṇe nikkhipitvā¹ avidūre niliyi. Corā tam gahetvā jīvītā voropesum. So dhanalobhena tatth' eva peto hutvā nibbatti. Vāṇijā Sāvattim gantvā tassa dhituyā tam pavuttim ārocesum. Sā pitu maraṇena ājivikabhayena ca ativiyaśaṇjātadomanassā² bālham paridevi. Atha nam so pitu sahāyo kuṭumbiko 'yathā nāma kulālabhājanam³ sabbam bhedanapariyantam evam eva sattānam jīvitam bhedana-pariyantam, maraṇam nāma sabbasādhāraṇam appatīkāraṇa ca, tasmā mā tvam pitari⁴ atibālham soci mā paridevi, ahan te pitā tvam mayham dhitā, aham tava⁵ pitu⁶ kiccam karomi, tvam pituno⁷ gehe viya imasmim gehe avimanā abhiramassū⁸ ti vatvā samassāsesi. Sā tassa vacanena paṭipassaddhasokā pitari viya tasmim⁹ saṇjātagāravabahu-mānā attano kapaṇabhāvena tassa veyyāvaccakarī hutvā vattamānā pitaram¹⁰ uddissa matakiccam kātukamā yāgum pacitvā manosilāvannāni suparipakkāni madhurāni ambaphalāni kamsapātiyam ṭhapetvā¹¹ yāgum ambaphalāni ca dāsi gāhāpetvā vihāram gantvā Satthāram vanditvā evam āha: 'Bhagavā mayham dakkhiṇāya paṭiggahaṇena anuggaham karoṭhā' ti. Satthā mahākaruṇāya saṇcodita-mānaso tassā manoratham pūrento nisajjākāram dassesi. Sā hatthatuṭṭhā paññattapavarabuddhāsanam¹² attanā¹³ upanītam sueisuddhavattham attharitvā¹⁴ adāsi. Nisidi Bhagavā paññatte āsane. Atha sā Bhagavato yāgum upanāmesi.¹⁵ Paṭiggahesi¹⁶ Bhagavā yāgum. Atha saṅgham uddissa bhikkhūnam pi yāgum adāsi.¹⁷ Yāgum¹⁷ datvā puna¹⁸ dhotahatthā ambaphalāni Bhagavato upanāmesi. Bhagavā tāni paribhuñji. Sā¹⁹ Bhagavantam vanditvā

¹ nikkhitvā, S₂; nikkhamitvā, S₁. ² °somanassā, S₂.

³ kuṭalā°, B. ⁴ dhitaro, S₂; °tare, S₁. ⁵ vata, S₂. B.

⁶ dhitu, B. ⁷ pi, S₁, S₂.

⁸ °ramassa, S₁, S₂; °rammasu, B. ⁹ imasmim, B.

¹⁰ °tari, S₁, S₂. ¹¹ vadḍhetvā, S₁, S₂. ¹² °sane, S₁, S₂.

¹³ attano, S₁, S₂. ¹⁴ °retvā, B. ¹⁵ upanesi, B.

¹⁶ paggahesi, S₁, S₂. ¹⁷ om. B. ¹⁸ pana, S₁, S₂.

¹⁹ om. S₂.

evam āha: 'ayam me bhante paccattharaṇayāgu-ambapha-
ladānavasena pavattā dakkhiṇā, sā me pitu pāpupātū'¹ ti.
Bhagavā evaṃ hotū ti vatvā anumodanaṃ akāsi. Sā
Bhagavantam vanditvā padakkhiṇaṃ katvā pakkāmi. Tāya
dakkhiṇāya samuddiṭṭhamattāya so peto ambavanuyyāna-
vimānakapparukkhapokkharaniyo mahatiṇ ca dibbasam-
pattim paṭilabhi.² Atha te vāṇijā aparena samayena vā-
ṇijāya gacchantā tam eva maggaṃ paṭipannā pubbe vasi-
tatṭhāne ekarattiyaṃ³ vāsaṃ kappesum. Te disvā so vimāna-
peto uyyānavimānādihi saddhiṃ tesam attānaṃ dassesi.
Te vāṇijā tam disvā tena laddhasampattim pucchantā

Ayaṇ ca te pokkharani surammā
samā sutitthā⁴ ca mahodakā ca
sompupphitā bhamaragaṇānukiṇṇā
kathaṃ tayā laddhā ayaṃ manuṇṇā? 1
Idaṇ ca te ambavanam surammaṃ
sabbotukaṃ dhārayati phalāni
sompupphitaṃ⁵ bhamaragaṇānukiṇṇam
kathaṃ tayā laddham idaṃ vimānaṃ ti 2

imā dve gāthā avocum.

Tattha surammā ti sutṭhu ramaṇiyā. Samā ti sama-
talā. Sutitthā⁶ ti ratanamayasopānatāya sundaratitthā.
Mahodakā ti bahujalā.

Sabbotukaṃ ti pupphūpagaphalūpagarukkhādihi⁷ sabbe-
su utusu sukkhāvahaṃ. Tenāha: dhārayati phalāni ti.
Supupphitaṃ⁸ ti niccam pupphitaṃ⁹.

Tam sutvā peto pokkharani-ādinaṃ paṭilābhakāraṇam
ācikkhanto

Ambapakkodakam¹⁰ yāguṃ sitacchāyā manoramā
dhitāya dinnadānena *ena me idha labbhati ti 3

gātham āha.

¹ pāpātū, S₁. S₂. ² labbhati, B. S₁. ³ rattī, S₁. S₂.

⁴ suppatitthā, S₁. S₂. B. ⁵ sup.^o, S₁. S₂.

⁶ suppatitthā, S₁. S₂. ⁷ jagajalādihi, S₁. S₂.

⁸ so here S₁. S₂. B. ⁹ supupphitaṃ, S₁. S₂.

¹⁰ pakkudakam, D.; B.; paggu.^o, C.; pakkam dakam, M.

Tattha tena me idha labbhati ti yam tam Bhagavato bhikkūnañ ca ambapakkam udakam yāguñ ca mama¹ uddissa dentiya mayham dhitāya dinnadānam. Tena dhitāya dinnadānena idha imasmin dibbe ambavane sabbotukam ambapakkam imissā dibbāya manuññāya pokkharaniya dibbam udakam yāguyā attharapassa ca dānena uyyānavimānakapparukkhādisu sitacchāyā manoramā idha labbhati sijjhati² ti attho.

Evañ ca pana vatvā so³ peto te vāñje netvā tāni pañca kahāpanasatāni dassetvā 'ito upaḍḍham tumhe gañhetha⁴ upaḍḍham ca⁵ mayā gahitam iñam sodhetvā sukhena jivatū ti mayham dhitāya dethā' ti āha. Vāñjā anukkamena Sāvattim patvā tassa dhitāya kathetvā tena attano dinna-bhāgam pi tassā eva adamsu. Sā kahāpanasatam dhani-kānam⁶ datvā itaram attano pitu sahāyassa datvā⁷ sayam veyyāvaccam karonti tassa kuṭumbikassa nīyādesi. So⁸ 'idam sabbam tuyham yeva hotū' ti⁹ tassā yeva paṭidatvā tam attano jetthaputtassa gharasāminim akāsi. Sā gacchante kālā ekam puttam labhitvā tam upalāpentī¹⁰

Sandittikam⁹ eva¹⁰ passatha dānassa

damassa samyamassa vipākam

dāsi aham¹¹ ayyakulesu hutvā

sunisā homi agārassa issarā ti

4

imam gātham vadati.

Ath'ekadivasam Satthā tassā saññānaparipākam¹² oloketvā obhāsam pharitvā sammukkhe thito viya attānam dassetvā

Asātam satarūpena piyarūpena appiyam

dukkham sukhassa rūpena pamattam¹³ ativattati ti¹⁴

imam gātham āha. Gāthāpariyosāne sā¹⁵ sotāpattiphale patitthitā¹⁵ dutiyadvase buddhapamukhassa bhikkhusa-

¹ mamam, S₁; mamañ ca, S₂. ² samijjhati, B.

³ om. B. ⁴ gañhātha, S₂; gañhatha, B.

⁵ om. S₁, S₂. ⁶ iñakaraṇam, S₁, S₂. ⁷ B. adds so tam.

⁸ udhārenti, B. ⁹ sanditttha°, C. D.; S₁, S₂; M. C. D., B. add kammam. ¹⁰ evam, D.; B. S₁. ¹¹ C. D., S₁, S₂ add ca.

¹² bhāna°, B. ¹³ samatta, S₁; S₂ is here curtailed.

¹⁴ this verse, missing in M. C. D., does not form part of the P. V. ¹⁵ S₁, S₂ add sā.

ghassa dānaṃ datvā taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Bhagavā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā sampattaparisiṃya dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahosi.¹

Ambapetavathuvannaṇā.

IV, 13.

Yaṃ dadāti na taṃ hoti ti. Idam² Akkhaḍḍika-petavatthup. Tassa kā uppatti?³ Bhagavati Sāvattiyaṃ viharante aññataro Sāvattivāsi-upāsako sakatehi bhaṇḍassa pūretvā vāṇijjāya Videhaṃ gantvā tattha attano bhaṇḍaṃ vikkṇitvā paṭibhaṇḍaṃ sakātesu āropetvā Sāvattiṃ uddissa maggaṃ paṭipajji. Tassa maggaṃ gacchantassa aṭaviyaṃ ekassa sakataṃ akkho bhañji.⁴ Atha aññataro puriso rukkhagahaṇatthaṃ⁵ kuṭhāripharasuṃ gāhāpetvā attano gāmato nikkhamitvā araññe vicaranto taṃ tṭhānaṃ patvā taṃ upāsakaṃ akkhabhañjanena dānaṃ samapattāya disvā 'ayaṃ vāṇijo akkhabhañjanena aṭaviyaṃ kilamati' ti anukampaṃ upādāya rukkhaṃ chinditvā dāhaṃ akkhaṃ katvā sakate yojetvā adāsi. So pana⁶ aparena samāyena kālaṃ katvā tasmīṃ yeva aṭavīpadese bhūmadevatā hutvā nibbatti. So attano kammaṃ paccavekkhitvā rattiyaṃ tassa upāsakassa gehaṃ gantvā gehadvāre tṭhatvā

Yaṃ dadāti na taṃ hoti deth' eva dānaṃ
datvā ubhayaṃ⁶ tarati⁶ ubhayaṃ tena⁷ gacchati
jāgaratha mā pamajjathā ti

gātham āha.

Tattha yaṃ dadāti na taṃ hoti ti yaṃ deyyadhammaṃ dāyako deti na taṃ devaloke⁸ tassa dānaṃ phalabhāvo⁹ hoti, atha kho aññaṃ bahuṃ iṭṭhaṃ kantaṃ phalaṃ hoti yeva. Tasmā deth' eva dānaṃ ti yathā¹⁰ dānaṃ detha eva. Tattha kārāṇaṃ āha: datvā ubhayaṃ tarati

¹ all MSS. add ti.

² om. S₁, S₂.

³ kā tassa upp.^o, B.

⁴ bhaji, S₂; bhijji, B.

⁵ °gananaṇatthaṃ, S₁; °gananaṇatthaṃ, S₂.

⁶ om. S₁; C. puts dānaṃ after tarati.

⁷ S₁, S₂ add dānaṃ.

⁸ devaparaloke, S₁, S₂.

⁹ °bhāvena, S₁, S₂.

¹⁰ S₂ adds tathā.

ti dānaṃ datvā diṭṭhadhammikaṃ pi samparāyikaṃ pi¹ dukkhaṃ anattaṃ ca atikkamati. Ubhayaṃ tena gacchati ti diṭṭhadhammikaṃ samparāyikaṃ cā ti ubhayaṃ pi sukhaṃ tena dānaṃ upagacchati pāpuṇāti. Attano paresaṃ ca hitasukhavasena ti² ayam attho yojetabbo. Jāgaratha mā pamajjathā ti evaṃ ubhayānatthanivāraṇaṃ ubhaya-hitasādhanaṃ dānaṃ³ sampādetuṃ jāgaratha dānupakaraṇā nisajjetvā tattha ca⁴ appamattā hothā ti attho. Ādara-dassanatthaṃ⁵ c'ettha āmēḍitavasena vuttaṃ.

Vāṇijo attano kiccaṃ tiretvā paṇivattitvā⁶ anukkamena Sāvattim patvā dutiyadivase Satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisinno taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Satthā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā sampatta-parisāya dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahoṣi.⁶

Akkharukkhapeta vatthuvannaṃ.

IV, 14.

Mayaṃ bhoge saṃharimhā ti. Idaṃ Bhogasamharanapeta vatthum. Tassa kā¹ uppatti? Bhagavati Veluvane viharante Rājagahe kira catasso itthiyo mānakūṭādivāsena sappimādhuteladhaññādihi vohāraṃ katvā ayoniso bhoge saṃharitvā jīvantiyo kāyassa bhedaṃ parammaraṇā⁷ bahinagare parikkhāpitthe⁸ petiyo hutvā nibhattimsu. Ta rattiyaṃ dukkhabhibhūta

Mayaṃ bhoge saṃharimha samena visamena ca te aññe⁹ paribhuñjanti mayaṃ dukkhassa bhāginī ti

vippalapatiyo bheravena mahāsaddena vicarimsu. Manussā taṃ sutvā bhittatasitā vibhātaya rattiyaṃ buddhapamukkhassa bhikkhusaṅghassa mahādānaṃ sajjitvā Satthāraṃ bhikkhusaṅghaṃ ca nimantetvā paṇitena khādaniyena paṇitena³ bhojanienā parivisitvā Bhagavantam bhuttaviṃ opitapattapaṇim upanisiditvā taṃ pavuttiṃ pavedesum¹⁰. Bhagavā 'upāsakā'¹¹

¹ om. S.₂. ² pi. S.₁. S.₂. ³ om. S.₁. S.₂.

⁴ attano ada.^o. B. ⁵ vatto, B. ⁶ all. MSS. add ti.

⁷ om. B. ⁸ pitthe, S.₁. S.₂; parikkhātātire, B.

⁹ aññā, S.₁. S.₂. ¹⁰ ni.^o, B. ¹¹ B. adds na.

tena vo¹ saddena koci antārayo natthi,² catasso pana petiyo dukkhābhībhūtā attanā dukkaṭakammam kathetvā paridevanavasena³ vissarena viravantiyo

Mayam bhoge = as above

imam gātham āhamsū ti avoca.

Tattha bhoge ti paribhuñjitabbatthena bhogā ti lad-dhanāme⁴ vatthābharapādike vittūpakaraṇavisesa. Sam-harimhā ti maccheramalena pariyādinna-cittā kassaci kiñci adatvā sañcinimha. Samena visamena cā ti nāyena ca⁵ añāyena ca⁶ nāyapaṭirūpakena⁷ vā añāyena.⁸ Te bhoge amhehi samharite idāni aññe paribhuñjanti. Mayam dukkhassa bhāginī ti⁹ mayam pana kassaci¹⁰ sucaritassa akatattā duccharitassa ca katattā¹¹ etarahi petayonipariyā-pannassa mahato dukkhassa bhāginiyo bhavāma. Mahā-dukham anubhavāmā ti attho.

Evam Bhagavā tāhi petihi vuttam gātham vatvā tāsam¹² pavuttiṃ kathetvā tam atthupattiṃ katvā sampattapari-sāya dhammam desetvā upari saccāni pakāsesi. Saccapari-yosāne bahū sotāpatti-phalādini pāpunimsu.⁹

Bhogasamharapetavatthuvannanā.¹⁰

IV, 15.

Saṭṭhivassasahassāni ti. Idam Setṭhiputtapeta-vatthum. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvattiyaṃ viha-rati Jetavanē. Tena kho pana samayena rājā¹¹ Pasenadi-kosalo alaṅkatapaṭiyatto hatthikkhandhavaragato mahatiyā rājiddhiyā mahantena rājānubhāvena nagaram anusaṅca-ranto aññatarasmim gehe uparipāsāde vātapānam vivaritvā tam rājabhūtiṃ oloketvā rūpasampattiya devaccharāpaṭi-bhāgam ekam itthim disvā adiṭṭhapubbe ārammaṇe sahasā samuppannena kilesasamudācārena pariyuṭṭhitacitto sati¹²

¹ om. B. ² S₁. S₂ add saddena vilapantiyo.

³ nāmena, S₂. ⁴ om. S₁. S₂. ⁵ paññāpaṭi.⁹ S₁. S₂.

⁶ B. adds pi. ⁷ pakatattā, B.

⁸ tam, S₁. S₂. ⁹ all MSS. add ti. ¹⁰ samhāraṇa.⁹ B.

¹¹ B. puts rājā after Kosalo. ¹² B. adds pi.

kularūpācārādiguṇavisesasampanne¹ antepurajane, sabhāvalahukassa pana duddamassa² cittassa vasena tassam³ itthiyam paṭibaddhamānaso hutvā paccāsanne nisinnassa purisassa saññam datvā sabbam Ambasakkarapetavatthumhi āgatanayen' eva veditabbam. Ayaṃ pana viseso. Idha⁴ puriso⁵ suriye anattamgate yeva āgantvā nagaradvāre thakite attanā ānitam arupavannamattikaṃ⁶ uppalāni ca⁷ nagaradvārakavāṭe laggitvā⁸ nipajjitum Jetavanam āgamāsi⁹. Rāja pana sirisayane vāsūpagato majjhimayāme¹⁰ sa¹¹ iti¹² na¹³ iti du¹⁴ iti so iti ca imāni cattāri akkharāni mahatā kaṇṭhena uccāritāni viya¹⁵ vissaravasena assosi. Tāni pi¹⁶ kira atitē kāle Sāvattvivāsihi catūhi seṭṭhiputtehi bhogamadamattehi¹⁷ yobhanakāle paradārikakammavasena bahum apuññam pasavitvā¹⁸ aparabhāge kālam katvā tass' eva nagarassa samīpe Lohakumbhiyam nibbattitvā paccamānehi Lohakumbhiyā Mukhavattim patvā ekeka gāthā vattukāmā¹⁹ uccāritāni. Tāsam gāthanam ādi-akkharāni te tam²⁰ pathamam akkharam eva vatvā vedanapattā hutvā Lohakumbhiyam otarimsu. Rāja pana tam²¹ saddam sutvā bhittatasito²² samviggo²³ lomahamsajāto²⁴ tam rattāvasesam dukkhena vitināmetvā vibhātāya rattiya purohitam pakkosāpetvā tam pavuttim kathesi. Purohito rājānam bhittatasitam ūtvā lābhagiddho uppanno 'kho ayaṃ mayham brāhmaṇānaṃ ca lābhūpāyo'²⁵ ti cintetvā 'mahārāja mahā vatāyaṃ upaddavo uppanno sabbacatukkam yaññam yajāhi' ti āha. Rāja tassa paṭivacanam²⁶ sutvā amacce ānāpesi 'sabbacatukka-yaññassa upakaranāni sajjethā' ti. Tam sutvā Mallikā devī rājānam evam āha: 'kasmā mahārāja brāhmaṇassa vacanam sutvā anekapānavadhahimsanakiccam kātukāmo²⁷ si, nanu sabbattha appaṭihatañānācāro Bhagavā pucchitabbo

¹ kulasilarūpacāturiyādi.² B. ³ dūtthamassa, S.

⁴ tassa, S.; om. S.⁵ taṃ ca, S.; ta ca, S.

⁶ om. B. ⁷ aruṇavanta.⁸ S.; aruṇamatt.⁹ B.

¹⁰ om. S. S. ¹¹ laggetvā, B.

¹² agam.¹³ B. S. ¹⁴ pacchima.¹⁵ B. ¹⁶ du, B.

¹⁷ B. adds vā. ¹⁸ sa, B.; S. repeats na iti. ¹⁹ na, B.

²⁰ om. S. ²¹ vetvā, B. ²² vuttam, S. S.

²³ bhito, S.; dhammābhito, S. ²⁴ veggo, B.

²⁵ lomahātho.²⁶ B. ²⁷ lābhupādānupāyo, B. ²⁸ vacanam, B.

yathā ca te Bhagavā vyākarissati tathā paṭipajjitabban' ti? Rājā tassā vacanam sutvā Satthu santikaṃ gantvā tam pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Bhagavā 'na mahārāja tato nidānaṃ tuyhaṃ koci antarāyo' ti vatvā ādito paṭṭhāya tesam Lohakumbhiniraye nibbattasattānaṃ pavuttiṃ kathe-
tvā tehi paccekam uccāretum āradhagāthāyo¹

Satṭhivassasahassāni paripunnāni sabbaso
niraye paccamānānaṃ kadā anto bhavissati? 1
Natthi anto kuto anto² na anto paṭidissati
tathā hi pakataṃ pāpaṃ³ tuyhaṃ mayhañ ca mārisa. 2
Dujjivitaṃ ajivama⁴ ye⁵ sante⁵ na dadamhase
santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākamha attano. 3
So hi⁶ nuna ito gantvā yonim laddhāna mānusiṃ
vadaññū silasampanno kāhāmi kusalam bahun ti 4

paripunnam⁷ katvā⁷ kathesi.⁷

Tattha satṭhivassasahassāni ti vassānaṃ⁷ satṭhivassāni
sahassāni tasmim kira Lohakumbhiniraye nibbattasatto adho
gacchanto⁸ timsāya vassasahasseehi heṭṭhimatalaṃ pāpunāti,
tato uddham gacchanto⁹ pi timsāya eva vassasahasseehi
Mukhavattippadesaṃ pāpunāti. Tāya saññāya so Satṭhi-
vassasahassāni paripunnāni sabbaso ti gāthaṃ vattukāmo
sa iti vatvā adhimattavedanāpatto¹⁰ hutvā adho mukho
pati. Bhagavā pana tam rañño paripunnam katvā kathesi.
Esa nayo sesagāthāsu pi. Tattha kadā anto bhavissati
ti Lohakumbhiniraye paccamānānaṃ amhākaṃ kadā nu
kho imassa dukkhassa anto pariyosānaṃ bhavissati.

Tathā hi ti yathā tuyhaṃ¹¹ mayhañ ca imassa dukkhassa
natthi anto na anto⁷ paṭidissati tathā tena pakarena pā-
pakaṃ kammaṃ pakataṃ tayā mayā cā ti vibhattipariṇā-
metvā vattabbaṃ.

Dujjivitaṃ ti viññūhi garahitabbaṃ jivitaṃ. Ye sante¹²
ti ye mayam¹³ sante vijjamāne deyyadhamme. Na dadam-

¹ araddhā°, B.; aladdha°, S₁. S₂. ² attho, S₁. ³ S₁. S₂
add mama. ⁴ jivama, C. ⁵ yesam no, M. C. D.; B.
⁶ ham, C. D.; B. ⁷ om. S₁. S₂. ⁸ ogacch°, B. S₁.
⁹ ugacch°, S₁. S₂. ¹⁰ atimatta°, S₁. ¹¹ S₁. S₂ add ca.
¹² yesam te, S₁. S₂; yesam no, B. ¹³ mayham, B. S₂.

hase ti na adamha. Vuttam evattham pakatataram¹ katum Santesu deyyadhammesu dipam nakamha attano ti vuttam.

So² ti so aham. Nunā ti vuttaparivitakke³ nipāto. Ito ti imamhā⁴ Lohakumbhinirayā. Gantvā ti apagantvā. Yonim laddhāna mānusin ti yonim manussatthabhāvam labhitvā. Vadaññū ti pariccāgasīlo⁵ vā⁶ yācakānam vā vadaññū. Silasampanno ti⁷ silācārasampanno.⁷ Kāhāmi kusalam bahun ti pubbe viya pamādam anāpajjitvā bahum pahūtam kusalam puññakammaṃ karissāmi upacissāmi ti attho.

Satthā imā gāthāyo vatvā⁸ vitthārena dhammaṃ desesi. Desanāpariyosāne mattikārattuppalahārako⁹ puriso sotāpattiphale patitthāhi. Rājā sañjātasamvego parapariggahe abhijjham pahāya sadārasantuttho ahosi.¹⁰

Setthiputtapetavatthuvannā.

IV, 16.*)

Kim nu ummattarūpo cā ti. Idam Satthari Veluvane viharante aññataram petam ārabha vuttam. Attite kira Bārānasinagare aññataro⁶ kira⁶ pīṭhasappi sālittakapayoge kusalo tathā hi¹¹ sakkharakhipanasippe nipphattiṃ gato nagaradvāre nigrodharukhamūle nisiditvā sakkharappahārehi hatthi-assarathamānussakūtagārādhajapunnaghaṭṭādirūpāni¹² nigrodhapattesu dasseti. Nagaradārakā attano kilanattathāya māsakaddhamāsakādmi datvā yathā rucim¹³ tani sippāni karayanti.¹⁴ Ath' ekadivasam Bārānasirājā nagarato nikkhamitvā¹⁵ tam nigrodhamūlam upagato nigrodhapattesu hatthirūpādivasena¹⁶ nānāvidharūpavibhattiyo anappakā¹⁷ disvā manusse pucchi: 'kena nu kho imesu nigrodhapattesu evam nānāvidharūpavibhattiyo kata' ti? Manussā tam pīṭhasappim dassesum: 'deva imina kata'

¹ pakatam, S. S₂. ² so 'ham, B. ³ pari.^o, B.

⁴ asmā, B. ⁵ cāgapariccāgasīlo, B. ⁶ om. B.

⁷ om. S₁. ⁸ om. S₁. S₂. ⁹ mattikuppala.^o, B.

¹⁰ all MSS. add ti. ¹¹ tahi, B. ¹² rūpā, B.

¹³ cittam, B. ¹⁴ karāpentī, B. ¹⁵ metvā, B.

¹⁶ S₁ adds nānāvidharūpādivasena. ¹⁷ appatitā, B.

*) cp. Jāt. vol. I, p. 418 sqq.

ti. Rājā tam pakkositvā¹⁸ evam āha: 'sakkā nu kho bhāṇe mayā dassitassa ekassa purisassa kathentassa ajānantass' eva kucchiyaṃ ajalaṇḍikāhi² pūretun' ti? 'Sakkā deva' ti. Rājā tam attano rājabhavanam netvā bahubhāṇike purohite nibbinṇarūpo³ purohitam pakkosāpetvā tena saha vitte okāse sāṇipākāraparikkhitte nisīditvā mantayamāno pīṭhasappiṇ pakkosāpesi. Pīṭhasappi nālimattā ajalaṇḍikā ādāya āgantvā⁴ raññe ākaram ānavā purohitābhimukho nisinnō tena mukhe⁵ vivate⁶ sāṇipākāravivarena⁷ ek' ekam⁸ ajalaṇḍikam tassa galamūle patiṭṭhapesi. So lajjāya uggilitum asakkonto sabbā⁹ ajjohari.¹⁰ Atha nam rājā ajalaṇḍikāhi pūritodaram¹¹ vissajji 'gaccha brāhmaṇa, laddham¹² tayā bahubhāṇitāya¹³ phalam, madanaphalam pi yaṅgupattādhi abhisankhatam pānakam¹⁴ pivitvā ucchaddehi, evam te sotthi bhavissati' ti tassa ca pīṭhasappissa tena kammena attamano hutvā cuddasa gāme adāsi. So gāme labhivā attanam sukhento pīṇento parijanam¹⁵ pi¹² sukhento¹² pīṇento¹² samanabrāhmaṇādīnam¹⁵ atthikānam¹⁶ yathā raṇam kiñci⁶ dento diṭṭhadhammikaṃ samparāyikaṃ ca attham gāhāpento sukhena¹⁷ jīvati attano santikaṃ upagatanam sippam sikkhantānam bhattavetanam deti. Ath' eko puriso tassa santikaṃ upagantvā evam āha: 'sādhu ācariya mamam¹⁸ pi etam¹⁹ sippam sikkhāpehi, mayham pana alam bhattavetanenā' ti. So tam purisam tam²⁰ sippam²⁰ sikkhāpesi.²¹ So²² sikkhitasippo sippam²⁰ vimamsitukāmo gantvā²² Gaṅgātīre nisinnassa²³ Sunettassa nāma²⁰ paccekabuddhassa sakkarābhhighātena²⁴ sīsam bhindi. Paccekabuddho tatth' eva Gaṅgāya²⁵ tīre parinibbāyi.

¹ 'sāpetvā, B. ² 'kehi, S., S₂; ajalaṇḍikā paripūretun, B.
³ nibbinda., B. ⁴ gantvā, B. ⁵ mukhena, B.
⁶ twice, B. ⁷ 'vatena, S. ⁸ ekam, S., S₂.
⁹ B. adds ca. ¹⁰ S., adds ti. ¹¹ purāyo., S., S₂.
¹² om. S₂. ¹³ bahubhāṇi, S.
¹⁴ ati., B. ¹⁵ S₂ has 'brāhmaṇādīṭṭhidhammikaṃ sam-
parāyikaṃ ca, and omits the rest.
¹⁶ om. S₂. ¹⁷ 'sukhen' eva, B. ¹⁸ 'mam, B.
¹⁹ ekam, S., S₂. ²⁰ om. S., S₂. ²¹ 'petvā, B. ²² om. B.
²³ 'tīrena gacchantassā, B. ²⁴ 'ravighāvena, S., S₂.
²⁵ Gaṅgā., B.

Manussā tam pavuttiṃ sutvā¹ tam purisaṃ tath' eva
leddudaṇḍādīhi paharivā jivitā voropesuṃ. So kalam kato
Avcimahaniraye nibbattitvā² bahūni vassasahassāni niraye
paccitvā tass' eva kammassa vipākāvasesena imasmim
buddhuppāde Rājagahanagarassa avidūre peto hutvā nibbatti.
Tassa³ kammassa⁴ sarikkhakena vipākena bhavitabbaṃ
kammavegukkhittāni pubbaṇhasamayaṃ majjhantikasama-
yaṃ sāyaṇhasamayaṃ ca saṭṭhi ayokūṭasahassāni matthake
nipatanti. So chinnaḥhinnaśīso adhimattavedanūpatto bhū-
miyaṃ patati.⁵ Ayokūṭesu pana apagatamattesu paṭipā-
katikasiro⁶ tiṭṭhati. Ath' ekadivasam āyasmā Mahā-
moggallāno Gijjhakūṭā⁷ otaranto tam disvā

Kin nu ummattarūpo va migo bhanto va dhāvasi⁸
nisamsayaṃ pāpakammaṃ⁹ kin nu saddahase¹⁰ tuvan ti 1

imāya gāthāya paṭipucchi.

Tattha ummattarūpo vā ti ummattasabhāvo¹¹ viya
ummādapatto viya. Migo bhanto va dhāvasi ti
bhantamigo viya ito c'ito ca¹² dhāvasi. So hi tesu ayokū-
ṭesu nipatantesu¹³ parittānaṃ¹⁴ apassanto¹⁵ 'siyā nu kho
evam pahāro'¹⁶ ti ito pi etto pi palāyati. Te pana kamma-
vegukkhittā yattha katthaci tṭhassa¹⁷ matthake yeva upari¹⁸
patanti.¹⁹ Kin nu saddāyase²⁰ tuvan ti kin nu kho
tuvam saddam karosi ativyavissaram karonto vicarasi.²¹
Tam sutvā peto

Ahaṃ bhaddan te²² peto 'mhi duggato Yamalokiko
pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gato. 2

¹ disvā, B. ² ottetvā, B. ³ om. B. ⁴ kamma, B.

⁵ nipati, B. ⁶ sariro, B.; dhiro, S. ⁷ kuṭapabbatā, B.

⁸ dhāsi, S. ⁹ kammanto, M. C. D.; B.

¹⁰ saddāyase, M. C.; S.; saddāyase, S. B.

¹¹ ummattakassa bhāvo, B.

¹² nipatantesu, B.; nipattantesu, S.; nipatt., S.

¹³ caritānaṃ, S.; caritānānaṃ, S. ¹⁴ appasanto, S.

¹⁵ parihāro, B. ¹⁶ B. adds pi tassa.

¹⁷ nipatanti, B. ¹⁸ saddāy., S. ¹⁹ dhāvasi, B.

²⁰ bhaddan te, M.; bhante, C.

Saṭṭhikūṭasahassāni paripuṇṇāni sabbaso
sīse mayhaṃ nipatanti te bhindanti ca matthakan ti 3
dvihi gāthāhi paṭivacanam adāsi.

Tattha saṭṭhikūṭasahassāni ti¹ saṭṭhimattāni² ayo-
kūṭasahassāni.³ Paripuṇṇāni ti anūnāni. Sabbaso ti⁴
sabbabhāgato. Tassa kira saṭṭhiyā ayokūṭasahassānam
patanappahonakam mahantam pabbatakūṭappamānam sīsam
nibbattati. Tam tassa bālakotiṃattam⁵ pi ṭhānam asesetvā
tāni kūtāni patantāni⁶ matthakam bhindanti. Tena so
aṭṭassaram karoti. Tena vuttam: sabbaso sīse mayhaṃ
nipatanti te bhindanti ca matthakan ti.

Atha nam thero katakamman pucchanto

Kin nu kāyena — II, 1, 3 (see p. 68) 4

Saṭṭhikūṭasahassāni — v. 3⁵ 5

dve gāthā abhāsi. Tassa peto attanā katakamman ācik-
khanto

Ath' addusāsīm sambuddham Sunettam bhāvitindriyam
nisinnam rukkhamūlasīm jhāyantam akutobhayam. 6

Sālistakappahārena⁶ bhindissan tassa⁷ matthakam⁸

tassa⁹ kammavipākena idaṃ dukkham nigacchissam.⁷ 7

Saṭṭhikūṭasahassāni — v. 3 8

tisso gāthāyo abhāsi.

Tattha sambuddhan ti paccekasambuddham. Su-
nettan ti evaṇṇamakam. Bhāvitindriyan ti ariya-
maggabhāvanāya bhāvitam saddhādindriyam.

Sālistakappahārenā ti sālistakam vuccati dhanukena
aṅgulīhi eva vā sakkarakhipanapayogo.⁸ Tathā⁹ sakka-
rāya paharaṇena, sālistakappahāre¹⁰ ti vā pāṭho. Te
bhindissan¹¹ ti¹⁰ te bhindim.¹²

¹ om. S.₁. ² om. S.₁. ³ vālaggakoti°, B.

⁴ patanti, S.₁ S.₂. ⁵ only tuyham in the place of mayham.

⁶ S.₁ S.₂ add vo. ⁷ °gacchati, S.₁ S.₂.

⁸ S.₁ adds ti. ⁹ B. adds hi. ¹⁰ om. B.

¹¹ bhindanti, B. ¹² bhindimsu, B.

Tam sutvā thero attano katakammānurūpam eva idāni
purāṇakammassa¹ idaṃ phalaṃ paṭilabhati² ti³ dassento

Dhammena te kāpurisa saṭṭhikūṭasahassāni (paripunnāni
sabbaso⁴)
sise tuyhaṃ nipatanti te bhindanti ca matthakan ti. 9

osānagātham āha.

Tattha dhammenā ti anurūpakāraṇena.⁵ Te ti tava.
Tasmim paccekasambuddhe aparajjhante⁶ tayā katassa pā-
pakammassa anucchavikam ev⁷ etaṃ phalaṃ tuyhaṃ upanī-
tam. Tasmā kenaci devena vā Mārena vā Brāhmunā vā
api Sammāsambuddhena pi appaṭibāhanīyam ev⁸ etaṃ ti
dasseti.

Evaṃ ca pana vatvā tato nagare⁹ piṇḍāya caritvā kata-
bhattakicco sāyaṇhasamaye Satthāraṃ⁷ upasaṅkamtivā tam
pavuttiṃ Bhagavato⁸ ārocesi. Bhagavā⁸ tam atthaṃ at-
thupattim katvā catunnam parisānam⁹ dhammaṃ desento
paccekabuddhānaṃ guṇānubhāvaṃ kammānaṃ ca avatthā-
naṃ pakāsesi. Mahājano samvegajāto saddhājāto¹⁰ pi¹¹ hutvā
pāpam pahāya dānādini¹⁰ puñṇāni nirato¹² ahosi.¹²

Saṭṭhikūṭasahassapetavatthuvannanā.¹³

Ye te petesu nibbattā sabbadukkakākarino
yehi kammehi tesam tam pāpakam kaṭukapphalam 1
Paccakkhato vibhāventi pucchāvissajjanehi ca¹⁴

¹ om. B. ² patita, S₁, S₂. ³ om. S₁, S₂.

⁴ Although all MSS. have these two words, nevertheless they appear to be interpolated. ⁵ pati-anu.^o, S₁, S₂. ⁶ B. adds na.

⁷ Satthu santikam, B. ⁸ Satthā, B. ⁹ sampattaparisāya, B.

¹⁰ dānādi, B. ¹¹ rato, B. ¹² all MSS. add ti.

¹³ ^osahassānipeta.^o, B.; M. C. D. have after Satthikūṭa-
petavatthu soḷasamaṃ: Tass' udānam.

Ambasakkaro (Appa.^o, M.) Serisako Piṅgalo Revati
Ucchukhadakā dve kumārā dve gaṇa (gudhabhojanā, C. D.)
Pāṭali Pokkharani Akkharukkha (^ohato, C. D.) Bhogasam-
harā (^osatā, C.; ^osammata, D.) Setthiputta Sāṭittakā Saṭṭhi-
kūṭasahassāni vaggo tena pavuccati.

B. adds after ^ovannanā: ettāvata ca.

¹⁴ vā, S₁, S₂.

sā¹ desanā niyamena² sattasamvegavaḍḍhani³ 2
 Yam gāthavatthukusalā⁴ supariññātavatthukā
 Petavatthū ti nāmena saṅgāyimsu mahesayo. 3
 Tattha⁵ atthaṃ pakāsetuṃ porāṇatthakathānayam
 nissāya yā samāradhā atthasamvappanā mayā 4
 Yā tattha paramatthānaṃ tattha tattha yathā rahaṃ
 pakāsanā Paramatthadīpanī nāma nāmato 5
 Sampattā pariniṭṭhānaṃ anākulavinicchayā
 sā paññarasamattāya⁶ pāliyā bhāṇavārato. 6
 Iti taṃ saṅkharontena yaṃ taṃ adhigataṃ mayā
 puññaṃ kammassānubhāvena lokanāthassa sāsanaṃ 7
 Ogāhetvā⁷ visuddhāya⁸ silādīpaṭipattiya
 sabbe pi dehino hontu⁹ vimuttirasabhāgino. 8
 Ciraṃ tiṭṭhatu lokasmiṃ Sammāsambuddhasāsanaṃ
 tasmīṃ sagāravā niccaṃ hontu sabbe 'va¹⁰ pāpino. 9
 Sammā vassatu kālana devo pi jagatiṃ sadā¹¹
 saddhammanirato lokaṃ dhammen' eva paśāsati¹² ti. 10

Vadattitthavihāravāsina¹³ munivarayatinā¹⁴ bhadantena¹⁴
 Ācariya-Dhammapālena katā Petavatthuvappanā samattā.¹⁵

¹ om. S₁. ² 'men' eva, S₁. S₂. ³ satam samv.^o, B.
⁴ kathā.^o, S₁. S₂. ⁵ tass', S₁. S₂.
⁶ sampanna.^o, S₂; sapanna.^o, S₁. ⁷ 'hitvā, B.
⁸ visuddhā ca, S₁. S₂. ⁹ honti, B. ¹⁰ pi, B.
¹¹ jagati pati, S₁. S₂. ¹² pasāsabhū, B. ¹³ Vasititthagiri.^o,
 S₁. S₂. ¹⁴ om. B. ¹⁵ niṭṭhā, B.; S₁. S₂ add ti.

INDICES.

I. INDEX OF PROPER NAMES.

Aggideva, 93, 111	Uttara, 141, 143*, 144
Ānkura, 98, 111*, 112*, 113*, 114*, 115, 117, 118, 118, 119*, 123*, 125*, 126*, 126*, 127*, 127*, 128*, 129, 131, 133*, 133*, 134*, 134*, 136*, 136*, 137, 137*, 138*, 138*, 139*, 140*	Uttarakuru, 76
Āṅga-Magadha, 22	Uttaramadhura, 111
Āṅgira, 117, 124, 124	Uttaramātu, 140, 142, 144
Ājātasattu, 105, 109*, 111, 212	Uttarā, 244*, 249*
Ājjuna, 93, 111	Uttarāpatha, 100, 111
Āñjanadevi, 111*, 112	Udena, 141
Ānāthapiṇḍika, 16*	Upatissa, 81. See Sāriputta.
Anuruddha, 78, 81, 136	Upavattana, 212
Anulā, 105	Upasāgara, 111
Anotatta, 254	Upāli, 230
Andhakavinda, 105, 107*, 107, 109	Ubbari, 160, 162*, 164*, 165*, 167, 168*
Ambasakkhara, 215*, 216, 218, 233, 240*, 243, 244	Uruvelā, 167
Arunavativihāra, 67	Erakaccha, 99, 100, 101*
Asayhamahāseṭṭhi, 112*, 117*, 119, 120*, 121*, 122*, 124	Kamsabhoga, 111
Asitañjana, 111*	Kaṅkhārevata, 142*. See Revata.
Ānanda, 93, 178, 179	Kaṇṇamunda, 152*, 154*, 187
Āsāhi, 137	Kaṇha, 94, 94, 96, 96*, 99
Itthakāvati, 67*, 76	Kapinaccanā, 231, 231*
Indaka, 136*, 136, 137*, 138*	Kapilānagara, 161
Isipatana, 54, 55	Kappitaka, 229, 230*, 237, 238, 240
	Kappina, 78, 81*
	Kamboja, 113, 113*
	Kalandaka, 3, 9, 12
	Kassapa (buddha) 9, 12, 21*, 151, 186

* The numbers in italics refer to the text of the Petavatthu, the asterisk indicates that the word recurs more than once.

- Kassapa (thera), 214. *See* Mahā-kassapa.
 Kāsikaratt̐ha, 61
 Kāsiṇī, 19
 Kitava, 177, 178, 263, 264, 265
 Kimbilā, 151, 158, 159
 Kuṇḍi, 177, 178*, 179, 179, 180*
 Kururatt̐ha, 201
 Kuvera, 17, 18*
 Kusinārā, 212
 Kesava, 94, 94, 95
 Kolita, 81. *See* Moggallāna.
 Koliya, 169*, 170, 170*, 171*, 177
 Kosambi, 141
 Kosala, 19, 261, 279
- Gaṅgā, 46, 142, 142, 143*, 143*, 152, 153*, 154*, 168, 169, 169*, 171, 187, 283*
 Gayāsīsa, 21
 Gijjhakūṭa, 10*, 14, 210, 284
 Giribbaja, 205, 208, 213, 263, 265
 Gotama, 21, 209
- Ghaṭa(-paṇḍita), 98*, 94, 94, 95*, 96, 98, 98*, 99, 99*, 111
- Candadeva, 93, 111
 Cundatt̐hīlā, 168, 169, 170, 170*
 Oḷani, 161, 164, 164, 165, 165
 Oḷaseṭṭhi, 105*, 111
- Jaṭila, 21*, 280
 Jambudīpa, 75, 111
 Jayasena, 19*
 Jetavana, 16, 88, 46, 53*, 61, 82, 89, 92, 93, 99, 140, 160, 191, 200, 201, 215, 263, 266, 269, 271, 279, 280
- Tissā, 82*, 83, 83*, 85, 87, 88*
- Dakkhiṇāpatha, 133
 Damiḷa, 133
 Dasannaratt̐ha, 99*, 100, 101
 Dīgharājī, 67, 76
- Devagabbhā, 111
 Devadatta, 105
 Dvāraka, 94, 95, 113, 113, 123, 126*. *See* the next word.
 Dvāravati, 98, 95, 111*, 113, 114, 123, 126
- Dhataratt̐ha, 17, 18, 171
 Dhataratt̐hahamsarāja, 171
 Dhanapāla, 99*, 100, 102*
 Dhammadinnā, 21
 Dhammapāla, 61
 Dhammapāla (ācariya), 287
 Dhammarāja, 171
 Dhammāsoka, 244*, 250
- Nanda, 72, 73*, 75*, 76*, 182*
 Nandaka, 244*, 257
 Nandana, 173*, 176*, 177, 187, 189, 190
 Nandasena, 89, 90, 90*, 91, 92
 Nandā, 89, 90, 90*, 91
 Nandīya, 257
 Nārada, 2*, 10, 10, 11, 11*, 14, 15, 204, 208, 210, 211
- Pajjuna, 93, 111
 Pañcālaratt̐ha, 161, 162, 163*, 164, 165, 165
 Paduma, 75
 Padumavati, 75
 Pasenadi, 19, 279
 Pāṭaliputta, 271, 272, 272*, 273*
 Pingala, 250. *See* the next word.
 Piṅgalaka, 244*, 245, 250
 Purindada, 118*, 119*
 Poṭṭhapāda, 179, 180*
- Phussa, 19
- Baladeva, 93, 111
 Barāṇasi, 21, 39, 46, 54*, 61, 73*, 74*, 78, 105, 106, 153, 154, 168, 170, 170*, 171*, 177, 187, 282*
 Bimbisāra, 21*, 22, 24, 81, 169, 209

- Brahmadatta, 160, 161, 162*, 162*, 163*, 164, 164*, 165, 165
 Brahman, 286
- Bhaddakapilā, 76
 Bhūta, 82, 85*, 88
 Bheruva, 112*, 118*, 119*
- Magadha, 21, 30, 67
 Maṭṭakundali, 92*
 Mattā, 82* 83, 83*, 85, 89*
 Malla, 212
 Mallikā, 280
 Mahākamsaka, 111
 Mahākaccāyana, 140, 141
 Mahākappitaka, 243. *See* Kappi-
 taka.
 Mahākassapa, 76, 212, 215
 Mahādhanaṣeṭṭhi, 3
 Mahāmandhātū, 97
 Mahāmoggallāna, 5*, 6*, 78, 80,
 81*, 82*, 160, 191, 192, 258, 266,
 268, 269*, 284. *See* Moggallāna.
 Mahāsāgara, 111
 Mahāsudassana, 97
 Māra, 286
 Mahāseṭṭhi, 16. *See* Anāthapiṇ-
 dika.
 Makhavattī, 280, 281
 Moggallāna, 81
 Moriya, 245, 250*
- Yama, 83, 59, 59*, 106, 107*, 179,
 180, 202, 203*, 246*, 267, 270, 284
 Yugandhara, 137
- Rathakārādaha, 186, 191
 Rājagaha, 2, 3*, 9, 10*, 11*, 14,
 16, 19, 21, 22*, 78, 81, 105, 108,
 109, 204*, 205, 207, 208, 209,
 212, 213, 258, 265, 278, 284
 Revata, 144
 Revatā, 257. *See the next word.*
 Revatī, 257*
 Rohiṇeyya, 94, 94
- Licchavi, 215, 218, 220, 232, 232*,
 233*, 233, 235*, 237, 238, 240
 Lohakumbhi, 280*, 281*, 282
- Vajji, 217, 218, 229, 242
 Vadattitthavihāra, 287
 Vasavattin, 85, 89, 92
 Varuṇadeva, 93, 111
 Vāsabhagāma, 168, 170, 170*
 Vāsava, 200. *See* Sakka.
 Vāsudeva, 93*, 94, 111*
 Viñjhātavi, 49*, 192, 244
 Videha, 277
 Virūjhaka, 17
 Virūpakkha, 17
 Visākha, 21
 Vejayanta, 173
 Vetarāṇi, 221
 Veluvana, 8, 6*, 9, 12, 67*, 78, 105,
 168, 177, 204, 207, 209, 257, 260,
 278, 282
 Vesālī, 215*, 216, 217, 218, 218*,
 224, 230, 233, 240, 240, 248*
 Vessavaṇa, 18, 119, 119, 122*, 249
- Sakka, 22, 62, 63, 66, 112, 118, 119,
 119*, 122, 125*, 128, 129*, 196,
 200, 247*
 Sakyamuni, 249
 Saṅkasanagara, 140
 Samkicca, 53, 54*, 55, 56, 61*
 Sānuvāsi, 177, 178, 179, 179, 180*,
 181
 Sāriputta, 67, 68, 70*, 70, 77, 78*,
 79*, 80, 81, 82
 Sāvattī, 16, 31*, 32, 35, 36*, 38,
 42, 46*, 47*, 53*, 61, 82, 89, 98*,
 100, 105, 111, 137, 140, 144, 145,
 150, 160, 161, 186, 191*, 194,
 243, 261, 261, 262, 265, 269*,
 271, 272*, 273, 277*, 278, 279, 280
 Sineru, 138
 Sindhaka, 127*, 127, 128*, 130
 Sirimā, 19
 Sujāta, 39*, 40, 41, 41*, 42
 Sunetta, 177, 264, 265, 283, 285, 285

Surattha, 244, 245, 246*, 250*, 251	Sonaka, 129
Suratthā, 245*, 250*	Sorattha, 245*, 246*, 250, 250
Suriyadeva, 98, 111	
Sulasā, 4, 5*, 6*, 9	Hatthinipura 201*, 202, 203, 203
Suvannabhūmi, 47, 271*, 272	Himavant, 75, 143*, 143*, 152, 153,
Serini, 201*	162, 186, 261
Serissaka, 244*	

II. INDEX OF WORDS.*

(Nouns and adjectives are given in their crude form.)

akantika, 192, 193	assatari, 55, 56, 57
agādha, 77	assuka, 258
acikkhanā, 222	ācameti, 235, 241
ajjhāpīta, 180	ātuma, 258, 259
ajjhosita, 267, 267	āpātham gacchati, 23
aṭṭa, 48	ābhujana, 219
aṭṭiyati, 48	āmeṇḍita, 278
adubbapāpin, 115	āvelā, 210
addita, 94, 260. See Corrections and Additions.	āsamāna, 225, 226
anādariyaka, 5	inayika, 8
anupaveccati, 28	ucchu, 257*, 258*, 258*, 259*, 260
antonijjhāna, 18	ucchukalāpa, 257, 260*
anvaya, 228	uñcha, 264, 265
appatikāra, 274	ujjhaṅgala, 138
abbuyha, 115	uḍḍeti, 256
abbulha, 41	utuka, 275
abbūhati, 115	uttatta, 10, 187, 188
abbhukiri, 75*	uttasati, 179, 180
abhikujita, 155	udagga, 235
abbhisīci, 144	uddissana, 27*
amama, 229, 230	upakaṇḍaki, 72
aranavihāri, 229, 230	upakujita, 154
avakujja, 178, 270, 271*	upakkama, 254
avañjha, 193, 194	upaccha = upatitvā, 101, 103
avambhāṇa, 175	upphāsulika, 269
avambhāṇati, 176	ummagga, 44
avahasati, 178	urattāli, 39
avimāna, 274	oggatatta, 218, 219
avirodha, 205, 206	oggunṭhita, 86. See Corrections and Additions.
averaka, 231	
avhayati, 164	

* In this list only such words have been marked which are missing in Childers, or are given there without any reference at all or any other but to the Abhidhānappadīpikā.

odhunāti, 250, 256*
ohanati, 268

kaṇṭha, 260
kandana, 262
kambaliya, 72
kambu, 210
kassāmi = karissāmi, 231, 232
kāpurisa, 125
kāmakāmin, 15, 72
kāyūra, 210
kāyūrin, 210, 211
kāluṣiya, 124
kiṭaka, 44, 44*, 45
kibbisa, 264
kirīṭin, 210, 211
kukūri, 179, 180, 181
kuṭhāri, 277
kuṇa, 123, 124
kuṇalīkata, 123, 124, 125*, 125
kuṇalmukha, 124, 125
kuṇika, 123
kuṇita, 125
kuṇḍa, 181
kumagga, 246*
kummagga, 44
kummāsa, 244
kulāla, 274
keyūrin, 211

khañjati, 183, 185
kharaka, 265
khalātiya, 46, 53, 104
khādin, 31
khārika, 102

gaṇikā, 211
gabbhapātana, 31*, 34, 35, 36
guṇḍhita, 83. See Corrections and Additions.
guttika, 4*
gosisa, 215*, 224

catukūṇḍika, 180, 181*
candanussada, 210, 211
cāratva, 10
cārika, 10

citti, 251
colaka, 70, 72

chamā, 258, 260

tajja, 208
tabbisaya, 73
tālu, 260

thaṇḍila, 264, 265

damati, 247, 252
dīna, 260, 267
dubbhana, 114
dundubhi, 188, 189
devadeva, 140
doṇa, 248, 254*
doṇi, 47, 51

dhītalikā, 16, 17, 19

nagganiya, 235, 241
nantaka, 182, 185
nahāmini, 172
nikati, 210, 211
nikujja, 264, 265
niccola, 32, 48
niddhunāti, 256
nimmiṇjana, 47
nimmiṇjana, 51
nimmiṇjaka, 51
niraṅkaroti, 210, 211
niveṭṭhiyati, 253
nekatika, 209

paccāsanne, 216, 280
paṭikirati, 270, 271
paṭikujjita, 51, 52
paṭikūṇika, 123
paṭisumbhita, 172*, 174*, 270*
paṭihamsati, 271
paṇṇaka, 187, 189
paṇhika, 185
pathaddhan, 187, 188
paṇha, 188, 189
parihaṭṭha, 13
palahati, 198
palihati, 196

- pavecchati, 129, 130, 138, 143*, 143, 144*
- pasakhā, 29
- pasāsati, 287
- pāta, 61
- pādapa, 246, 251
- pāroha, 113
- piṭaka, 248
- pitika, 38
- pupphati, 185
- puḷavaka, 14
- pūga(n.), 264
- petteyya, 101, 104
- pesuna, 15, 16
- pesunika, 12, 13, 14
- peḷā, 233
- bādhaka, 175
- bādhani, 175
- bondi, 248*
- brahā, 246*
- brahmañña, 101, 104
- bhāgaso, 51
- bhottum, 107, 107
- matteyya (metteyya), 101, 104
- maṇakappi, 248, 254
- maṇātāsa, 179, 181
- māgadha, 126, 127
- māna, 254
- mittadubbho, 114
- mittadubbhi, 115
- mukhasā, 11, 15
- millikā, 144
- mocaka, 67*
- yathābhucca, 30, 31
- yathavato, 60. See Corrections and Additions.
- ruccādimhase, 59
- ruhi, 163
- lakkha, 248, 255
- laṇḍikā, 283*
- vadaññu, 249, 270, 281
- vamathu, 173
- vikunīta, 123, 124, 125
- viga, 249
- vighāṭavant, 260
- vicināti (= na sañcināti), 202
- vidhāyaka, 60
- vipātīyati, 240. See Corrections and Additions.
- vippaṭipannacitta, 236, 242
- vibādhiyati, 259
- viveṭheti, 253
- visayhati, 222, 223
- visukkha, 58
- vejayati, 173
- vemānika, 204, 210, 244
- vyantibhāva, 238
- vyāvaṭa, 124, 125, 133, 134
- sakaṭa, 102
- sakāsa, 237
- sakunīta, 123
- saṅkoca, 103, 124
- saṅkharoti, 287
- saccanāma, 231, 231
- sajja, 156, 157
- sajja, 256
- sapati, 34
- samullapati, 237
- sarāva, 244, 251
- sāmañña, 101, 104
- sālitaka, 285, 285*
- sāhunda, 172, 173
- sikkhāpaka, 252
- sipātika, 183, 186
- sūcikattha, 179, 180
- sūcikantha, 180
- sūcika (suc.), 106, 107
- hassa, 226

III. QUOTATIONS, WORKS NAMED, REFERENCES.

- Aṅguttaranikāya, 2
 Aṅguttaranikāya, Sattaka-Nipāta,
 74, 60.
 Abhidhamma, 137, 140
 Abhidhammapiṭaka, 2
 Ambasakkharapetavatthu, 280
 ? Ekena bhoge bhuñjeyya ... 130
 Kaṇṇamunḍapetavatthu, 187
 ? Kusalānaṃ . . . samādānahetu
 . . . 8, 120
 Kḥalātiyapetavatthu, 104
 Khuddakanikāya, 1, 2*
 Jātaka, v. 99 (ed. Fausböll, vol. I,
 p. 410). 276
 ? Dānā dhanam eva seyyo, 130*,
 182
 Dighanikāya, 2
 Dhammapāda, v. 125. 116, v. 127. 104
 Nītikusālā, 131, 132
 Nīticintakā, 130
 Paramatthadīpanī, 287
 Paramatthadīpanī Vimānavatthu-
 vaṇṇanā, 92, 257
 Paramatthadīpanī Vimānavatthu-
 aṭṭhakathā, 71
 Paramatthavibhāvanī Vimānavat-
 thuvaṇṇanā, 244
 Petavatthu, 1, 2*, 92, 287
 Petavatthuvaṇṇanā, 287
 Majjhimanikāya, 2
 ? Mayam assu bho Gotama... 27 sq.
 Mahāvagga, I, 22.13. 22
 Revativimānavatthu, 257
 Revatipetavatthu, 257
 Vinayapiṭaka, 2
 Vimānavatthu, 92
 ? Saddena piyo ... kittanīyo viññū-
 naṃ, 9
 Saṃyuttanikāya, 2
 Saṃyuttanikāya, Anamatagga-
 Saṃyutta, I, 1 (XV, 1, 5). 166
 Sānuvāsipetavatthu, 263
 Suttantapiṭaka, 2
 Suttapiṭaka, 2
 Suttapetavatthu, 186
 Serissakavimānavatthu, 244

SYNOPTICAL TABLE

ON

THE PETAVATTHU.*

- I, 3, 1 c d (14) = III, 10, 1 c d, 2 a (212)
 I, 3, 3 (15) = III, 9, 8 (211)
 I, 4, 3 (17) = I, 5, 10 (24)
 I, 4, 4 (17) = I, 5, 11 (24)
 I, 5, 3 e f (23) = III, 2, 11 e f (182) = III, 2,
 15 c d 20 e f 24 e f 29 e f (183)
 I, 6, 1 (32) = I, 7, 1 (36)
 I, 6, 1 a (32) = II, 1, 1 a (68)
 I, 6, 1 b (32) = III, 10, 1 b (212)
 I, 6, 1 d (32) = II, 1, 1 d (68)
 I, 6, 2 (32) = I, 7, 2 (36) = II, 7, 2 (100) = IV, 8, 2 (267)
 I, 6, 2 b (32) = III, 2, 2 b (179) = III, 2, 6 b (180)
 I, 6, 2 c d (32) = II, 3, 2 c d (83) = II, 4, 2 c d
 (90) = II, 4, 15 c d (91) = III, 2, 2 c d (179)
 I, 6, 2 d (32) = 3, 4 d (83) = II, 4, 4 d (90) =
 IV, 8, 5 d (267) = IV, 16, 2 (284)
 I, 6, 3 (32) = I, 7, 3 (36)
 I, 6, 4 a b (33) = I, 7, 4 a b (37)
 I, 6, 5 (33) = I, 7, 5 (37) ~ II, 1, 3 (68) = II, 3, 3
 (83) = II, 4, 3 (90) = II, 7, 3 (100) = IV, 10, 3
 (270) = IV, 16, 4 (285) ~ II, 10, 6 (143) ~ II, 12, 13
 (156) ~ III, 8, 3 (208) = IV, 8, 3 (267) ~ III, 9,
 4 c-f (210) ~ III, 10, 3 (212)
 I, 6, 6 b (34) = I, 7, 8 d (37)
 I, 6, 6 c d (34) = I, 7, 8 a b (37)
 I, 6, 7 c d e f (34) = I, 7, 9 (37)²

* The numbers in brackets refer to the pages of the present edition; ~ signifies similarity, not equality.

² See Corrections and Additions.

- I, 6, 8 (34) = I, 7, 10 (37) ^{*}
 I, 6, 8 b c (34) = I, 7, 10 b c (37) = II, 12,
 16 a b (158)
 I, 6, 9 (34) = I, 7, 11 (37) ^{*}
 I, 8, 5 (41) = II, 6, 16 (98) = II, 13, 13 (166)
 I, 8, 6 (41) = II, 6, 17 (98) ~ II, 13, 14 (167)
 I, 8, 7 (41) = II, 6, 18 (98) ~ II, 13, 15 (167)
 I, 8, 8 (41) = II, 6, 19 (98)
 I, 10, 3 a b c (48) = II, 4, 5 a b c (90)
 I, 10, 4 a b (49) = II, 4, 7 a b (91)
 I, 10, 5 b (49) = II, 4, 8 b (91)
 I, 10, 5 c d (49) = II, 3, 24 c d (85) = II, 4, 8 c d (91)
 I, 10, 5 d (49) = II, 3, 24 d (85) = II, 4, 8 d
 (91) = II, 12, 8 d (156)
 I, 10, 6 c d (49) = II, 3, 26 c d (85)
 I, 10, 6 d (49) ~ II, 4, 9 k (91)
 I, 10, 7 (50) = II, 1, 8 (70) = II, 2, 9 (81) = II, 3, 27
 (85) = II, 4, 10 (91)
 I, 10, 7 a (50) = III, 2, 12 a. 16 a (182) = III,
 2, 21 a. 25 a. 30 a (183) = IV, 3, 46 a (249)
 I, 10, 7 a b (50) = IV, 3, 46 a b (249)
 I, 10, 8 a b (50) = II, 1, 9 a b (70) = II, 2,
 10 a b (81) = II, 3, 28 a b (85) = II, 4, 11 a b (91)
 I, 10, 12 a b (51) = II, 7, 12 c d (101) ~ IV, 3,
 35 a b (248)
 I, 10, 12 c d (51) = II, 7, 13 a b (101) = IV, 3,
 35 c d (248)
 I, 10, 13 (51) = II, 7, 13 c-f (101) = IV, 3, 36 (248)
 I, 10, 14 (51) = II, 7, 14 (101) = IV, 3, 37 (248)
 I, 10, 15 (51) = II, 7, 15 (101) = IV, 3, 40 (248)
 I, 11, 11 d (59) ~ II, 3, 18 d (84) = III, 1, 9 d
 (172) = III, 6, 4 d (202) = IV, 10, 10 d (270)
 = IV, 15, 3 d (281)
 II, 1, 1 (68) = II, 2, 1 (79) = II, 3, 1 (83) = II, 7, 1
 (100) = III, 6, 1 (201) ~ IV, 10, 1 (269)
 II, 1, 1 a b (68) = II, 3, 23 a b (85)

^{*} See Corrections and Additions.

- II, 1, 2 (68) = III, 6, 2 (201)
 II, 1, 3 (68) = III, 6, 3 (201)
 II, 1, 7 a (70) = II, 3, 26 a (85) = II, 4, 9 a (91)
 = III, 6, 10 a (203)
 II, 1, 9 c (70) = II, 3, 28 c (85)
 II, 1, 10 (70) = II, 2, 11 (82) = II, 3, 29 (85) = II, 4,
 12 (91)
 II, 1, 11 (70) = II, 2, 12 (82) = II, 3, 30 (85) = II, 4,
 13 (91)
 II, 1, 12 (71) = II, 2, 13 (82) = II, 3, 31 (85) = II, 4,
 14 (91)
 II, 1, 16 c d (72) = III, 2, 17 a b (182)
 II, 1, 17 (72) = III, 2, 17 c d, 18 a b (182)
 II, 1, 18 a b (72) = III, 2, 18 c d (182)
 II, 1, 18 c d (72) ~ III, 2, 19 a b (182)
 II, 1, 19 c d (72) = III, 2, 25 c d (183)
 II, 1, 20 (72) = III, 2, 26 (183)
 II, 1, 21 b (72) = II, 3, 32 d (85)
 II, 1, 21 c d (72) = III, 2, 31 c d (184)
 II, 3, 2 a b (83) = II, 3, 32 a b (85)
 II, 3, 4 (83) = II, 4, 4 (91)
 II, 3, 5 a (83) = II, 3, 9 a, 12 a, 15 a, 17 a (84)
 II, 3, 5 c (83) = II, 3, 9 c, 12 c, 15 c, 17 c (84)
 II, 3, 8 c (84) = II, 3, 11 c, 14 c, 16 c, 18 c (84)
 = II, 10, 9 c (143) = IV, 8, 5 c (267)
 II, 3, 16 d (84) = III, 10, 5 f (213)
 II, 3, 18 c d (84) = III, 1, 9 c d (172) = III, 6, 4 c d (202)
 II, 3, 28 c d (85) = II, 4, 11 c d (91)
 II, 3, 32 c d (85) = II, 4, 15 e f (91)
 II, 3, 33 (85) = II, 4, 16 (91 sq.)
 II, 3, 34 (85) = II, 4, 17 (92)
 II, 4, 2 (91) = II, 4, 15 a—d (91)
 II, 4, 7 c d (91) = II, 4, 9 g h (91)
 II, 4, 8 a (91) = II, 4, 9 i (91)
 II, 6, 3 a (94) = IV, 16, 1 a (284)
 II, 8, 5 c (108) = II, 8, 7 c (108)
 II, 9, 3 a b (114) = II, 9, 4 a b (114) = II, 9,
 5 a b (114) = II, 9, 6 a b (115)

- II, 9, 3 d (114) = II, 9, 5 d (114)
 II, 9, 4 d (114) = II, 9, 6 d (115)
 II, 9, 7 a (115) = II, 9, 8 a (115)
 II, 9, 7 c (115) = II, 9, 8 c (115)
 II, 9, 18 (118) = II, 9, 20 (118)
 II, 9, 24 (119) = II, 9, 33 (126)
 II, 9, 25 (119) = II, 9, 34 (126)
 II, 9, 26 (123) = II, 9, 29 (124) = II, 9, 30 (125)
 II, 9, 33 b (126) = II, 9, 35 b (126)
 II, 9, 34 (126) ~ II, 9, 36 (126)
 II, 9, 39 a b (127) = II, 9, 40 a b (127)
 II, 9, 41 a b (128) = II, 9, 42 a b (128)
 II, 9, 43 c (128) = II, 9, 49 b (131)
 II, 9, 44 c (130) = II, 9, 45 c (130)
 II, 9, 47 a b (131) = II, 9, 48 a b (131)
 II, 9, 48 d (131) = II, 9, 49 d (131)
 II, 9, 52 c (133) = II, 9, 53 c (134) = II, 9,
 54 c (134)
 II, 9, 56 d (134) = II, 9, 57 b (134) = II, 9,
 66 b (138)
 II, 9, 57 c d (134) = II, 9, 58 c d (136)
 II, 9, 59 b (136) = II, 9, 60 d (136) = II, 9,
 64 d (138)
 II, 9, 69 c d (138) = II, 9, 70 c d (138)
 II, 10, 7 c-f (143) ~ II, 10, 8 c-f (143)
 II, 11, 3 c d (146) = II, 11, 5 c d (148)
 II, 11, 3 e (146) = II, 11, 5 e (148) ~ IV,
 11 h (273)
 II, 12, 5 a b (156) ~ III, 2, 22 a b (183)
 II, 12, 6 a b (156) = III, 2, 23 a b (183)
 II, 12, 10 c d (156) = II, 12, 13 d e (156) = II,
 12, 18 e f (158) ~ II, 12, 17 c d (158)
 II, 12, 13 c (156) ~ III, 4, 4 a (193)
 II, 12, 16 d (158) = II, 12, 17 b (158)
 II, 13, 2 c d (162) = II, 13, 4 e f (163) = II, 13,
 6 e f (163)
 II, 13, 4 a b c d (163) = II, 13, 6 a b c d (163)
 III, 1, 7 c d (172) = IV, 10, 8 a b (270)

- III, 1, 7 d (172) = III, 1, 8 b (172) = IV, 10, 8 b. 9 b (270)
 III, 1, 8 a b (172) ~ IV, 10, 9 a b (270)
 III, 1, 9 c d (172) = IV, 10, 10 c d (270)
 III, 2, 2 (179) ~ III, 2, 6 (180)
 III, 2, 3 (179) = III, 2, 7 (180)
 III, 2, 11 c d (182) = III, 2, 15 a b (182) = III, 2, 20 c d. 24 c d. 29 c d (183)
 III, 2, 13 c d (182) ~ III, 2, 19 c d (182) ~ III, 2, 23 c d. 28 c d (183)
 III, 5, 6 (197) ~ III, 5, 9 (200)
 III, 5, 10 c (200) = IV, 1, 23 c. 24 c (225)
 III, 6, 7 a (202) = III, 6, 10 b (203)
 III, 6, 7 b (202) ~ III, 6, 11 b (203)
 III, 6, 7 c—f (202) = III, 6, 10 c—f (203)
 III, 6, 4—6 (202) = IV, 10, 4—6 (270)
 III, 6, 8 (202) = III, 6, 12 (203)
 III, 6, 9 (202) = III, 6, 13 (204)
 III, 7, 2 a b c (205) = III, 8, 4 a b c (208)
 III, 7, 2 a b (205) = III, 8, 4 a b (208) = III, 10, 4 a b (213)
 III, 7, 4 a b (205) = III, 8, 5 a b (208)
 III, 7, 4 c d (205) = III, 8, 5 e f (209)
 III, 7, 5 (205) = III, 8, 6 (209)
 III, 7, 6 (205) = III, 8, 7 (209)
 III, 7, 6 a (205) = III, 8, 7 a (209) = IV, 8, 5 a (267) ~ II, 6, 2 a (94)
 III, 7, 7 (205) = III, 8, 8 (209)
 III, 7, 8 (206) = III, 8, 9 (209)
 III, 7, 9 (206) = III, 8, 10 (209)
 III, 7, 10 (206) = III, 8, 11 (209)
 IV, 1, 14 d e (223) ~ IV, 1, 64 c d (237)
 IV, 1, 15 d ~ IV, 1, 17 d (224) = IV, 1, 19 c (224)
 IV, 1, 23 c d (225) ~ IV, 1, 24 c d (225)
 IV, 1, 27 ~ IV, 1, 28 (227)
 IV, 1, 21 c (224) = IV, 1, 49 c (234)
 IV, 1, 36 c d (230) ~ IV, 1, 39 c d (231) ~ IV, 1, 53 c d (235)

- IV, 1, 51 c d (235) ~ IV, 1, 52 c d (235)
 IV, 1, 59 c d (236) ~ IV, 1, 60 d e (236)
 IV, 1, 62 c d (236) = IV, 1, 74 c d (238)
 IV, 1, 63 a b c (237) = IV, 1, 70 a b c (238)
 IV, 1, 66 c d. 67 a b (237) = IV, 1, 71 (238)
 IV, 1, 67 e (237) = IV, 1, 68 e (237)
 IV, 1, 74 (238) ~ IV, 1, 81 (239)
 IV, 1, 76 (238 sq.) ~ IV, 1, 82 (239)
 IV, 1, 77 (239) = IV, 3, 50 (249 sq.) ~ IV, 1, 83 (239)
 = IV, 3, 53 (250)
 IV, 1, 78 (239) ~ IV, 1, 84 (239)
 IV, 1, 79 a—d (239) = IV, 1, 85 a—d (240)
 IV, 1, 80 a b (239) = IV, 1, 85 e f (240)
 IV, 3, 5 b (245) = IV, 3, 14 d (246) ~ IV, 3, 16 d (246)
 IV, 3, 5 c—f (246) = IV, 3, 7 c—f (246)
 IV, 3, 6 (246) = IV, 3, 8 (246)
 IV, 3, 9 e f (246) ~ IV, 3, 10 c d (246) = IV,
 3, 12 c d (246)
 IV, 3, 13 a (246) = IV, 7, 4 a (264)
 IV, 3, 17 a b (247) ~ IV, 3, 18 a b (247)
 IV, 3, 20 a b (247) = IV, 3, 41 a b. 46 a b (249)
 IV, 3, 30 (248) ~ IV, 3, 31 (248)
 IV, 3, 47 e f (249) ~ IV, 3, 48 c d. 49 e f (249)
 IV, 3, 51 c d (250) = IV, 11, c d (273)
 IV, 5, 1 d (258) = IV, 5, 3 e (258) ~ IV, 5, 2 e
 (258) ~ IV, 5, 7 e (259)
 IV, 5, 4 c (258) ~ IV, 5, 5 d (259)
 IV, 5, 8 (259) ~ IV, 5, 9, (259)
 IV, 6, 7 a b c (261 sq.) = IV, 7, 12 a b c (264)
 IV, 6, 7 e f (262) = IV, 7, 13 c d (264)
 IV, 6, 7 e (262) = IV, 7, 13 c (264) ~ IV, 8, 6 c (267)
 IV, 7, 7 c d (264) = IV, 7, 9 c d (264)
 IV, 7, 13 c (264) ~ IV, 8, 6 c (267)
 IV, 8, 1 c d (267) = IV, 16, 1 c d (284)
 IV, 11, 1 a b c (272) ~ IV, 11, 2 e f g (273)
 IV, 12, 1 (275) ~ IV, 12, 2 (275)
 IV, 15, 1 a b (281) ~ IV, 16, 3 a b. 5 a b. 8 a b (285)
 IV, 16, 3 c d (285) = 16, 9 c d (286)

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

Page

- 1 l. 12 fr. b. otisu
 8 l. 9 fr. b. evaṃ for javaṃ (cp. Preface, p. VII)
 10 l. 12 fr. t. uttatta.° (ud + tapta)
 12 l. 12 fr. t. pesuññābhirato
 13 l. 8 fr. t. ocittatāya
 15 l. 8 (also l. 18) fr. t. duṭṭha.°
 17 l. 9 fr. b. sādharanabhāvāsahana.°
 18 l. 9 fr. t. attaparitāpanamattam
 18 l. 8 fr. b. tassā
 19 l. 5 fr. t. tāva-d-ev' assa (B. has ye pete uddissa and so on)
 24 l. 14 fr. separate oghara-dvārānam
 24 l. 17 fr. b. read singhā-
 28 l. 6 fr. b. sampattipati.°
 32 l. 8 fr. b. evarūpā
 33 l. 13 fr. b. pātun
 37 l. 8 fr. b. puttabalūpetā
 37 l. 10 sqq. fr. b. verse 9 corresponds with I, 6, 7 c d e f, whereas I, 7, 10 and I, 7, 11 correspond with I, 6, 8 and I, 8, 9 (cp. p. 34)
 45 l. 14 fr. b. āsevanāya
 48 l. 12 fr. b. attā dukkhita for dātukkhita
 48 l. 15 fr. t. harāyāmi
 50 l. 16 fr. t. dibbabhojana.°
 54 l. 2 fr. b. agārava puñña-
 54 l. 11 fr. b. dassāmī
 55 l. 14 fr. t. vāstavassābhihatam
 56 l. 11 fr. b. separate āru-lhassa
 57 l. 6 fr. t. sukhi (S₁, S₂ have sukhiṃ)
 58 l. 3 fr. b. obhogesu

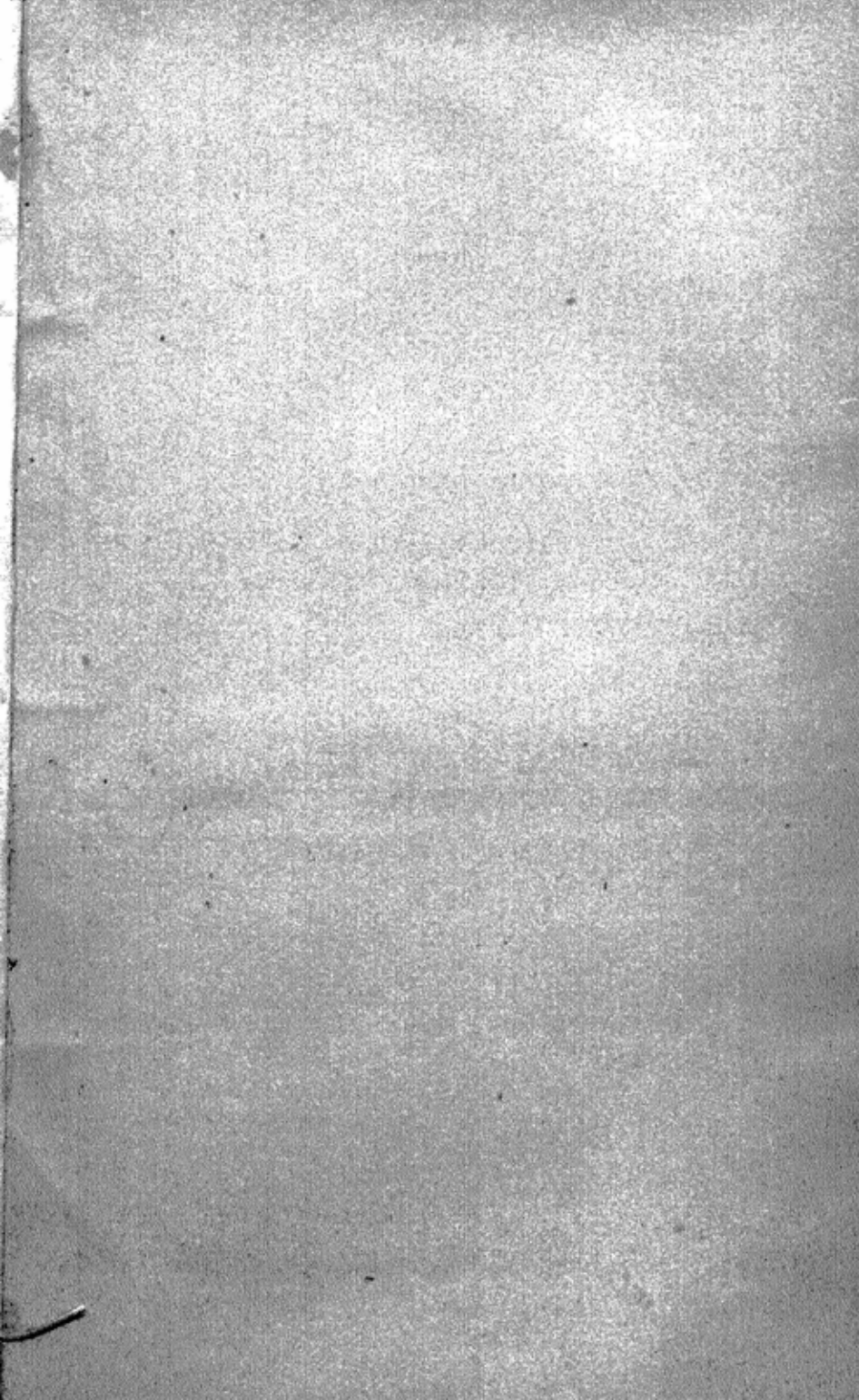
Page

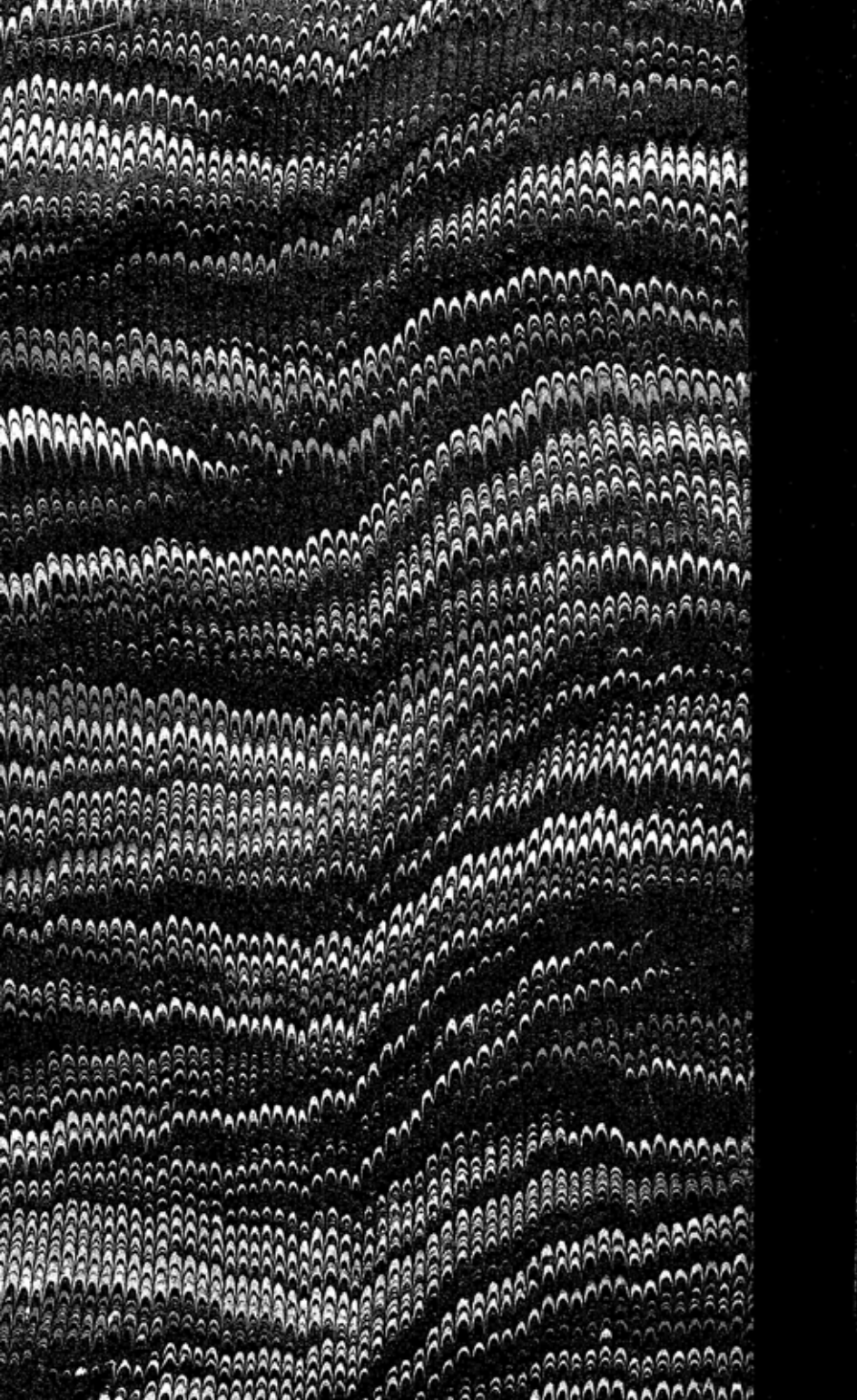
- 60 l. 8 fr. b. yathāvato (so runs the reading of S₁, S₂, whereas B. has yāthāvato, cp. J. P. T. S. 1889, p. 208, but also yathavat occurs, cp. Itiv. Duk. II, 12, ed. Windisch, p. 44)
 67 l. 5 fr. t. paṭivasanti
 70 l. 9 fr. t. I have put so tassā into brackets, because these words seem to have been interpolated, also they spoil the metre. If, however, we compare this verse with II, 3, 26 a (p. 85) we may read also here and II, 4, 9 a (p. 91) sādhu ti so paṭisutvā or sādhu ti paṭisunitvā. From these parallels ought to be separated III, 3, 8 (p. 190)
 72 l. 9 fr. b. I prefer loke instead of lokam
 73 l. 12 fr. t. Tattha
 76 l. 6 fr. b. sē
 76 l. 9 sqq. fr. b. paṭicchada; S₁, S₂, however, have oṇchādā, except once where they, too, have oṇchada.
 77 l. 8 fr. b. dibba.°
 78 l. 6 fr. t. Veluvane
 78 l. 18 fr. b. sabbapātheyyam seems to be the right reading.
 79 l. 9 fr. b. anagāra
 83 l. 5 fr. b. pāmsaṅgūthita, but neither okuṭṭhita nor okunṭhita, seems to be the right reading, and therefore also p. 84 l. 2 fr. t. and p. 86 l. 6 fr. t. read

Page		Page	
	paṃsugunṭhitā, also l. 7 og-	133 l. 4 fr. b. āmutta. ^o	
	gunṭhitā instead of ugg. ^o (rea-	134 l. 11 fr. t. gāthā	
	ding of S ₁ . S ₂)	146 l. 8 fr. t. ūpalabbhati	
85 l. 9 fr. t. puggale		149 l. 8 fr. b. ūpalabbhati	
l. 14 fr. t. read = II, 1, 8 in-		160 l. 7 fr. b. sampatta. ^o	
stead of = II, 1, 8b and II, 1, 9a		l. 11 fr. b. Mahā. ^o	
87 l. 9 fr. t. pucchitaṃ		169 l. 8 fr. b. pubbaddhapeto	
88 l. 1 fr. t. Bhutassa		171 l. 9 fr. b. viya	
94 l. 13 fr. b. addito (S ₁ . S ₂ have		186 l. 19 fr. t. Sānu. ^o	
clearly written addhito)		237 l. 7 fr. t. te sutam instead of	
102 l. 4 fr. t. vīsati. ^o		tesu taṃ	
106 Notes l. 7 fr. t. read M. C.		239 l. 1 fr. t., also l. 8 fr. b. I	
D., B. add ahu instead of M. C.		prefer sikkhāya padāni (reading	
D.; B. adds ahu		of M.)	
112 l. 13 fr. b. 'vyāvaṭo		240 l. 8 fr. b. vipāṭiyanti.	
132 l. 1 fr. t. seyyo (all MSS. have			
seyyā)			

PRINTED BY W. DRUGULIN, LEIPZIG (GERMANY).

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY

GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.
